

ШОКВАРТАЛЬНИК

Заснований у 2013 році
Засновник: Обласний науково-методичний центр культури
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія ВЛ № 478-211Р
від 18 листопада 2013 року

Головний редактор:

Клімчук В.П.

Літературний редактор:

Клімчук В.П.

Більд-редактор:

Юхтовський А.В.

Дизайн та верстка:

Курач О.П.

Відповідальні за випуск:

Клімчук В.П.,

Рожнова Л.В.

Редакція приймає матеріали, подані в першому примірнику комп'ютерного набору.

Статті друкуються в авторській редакції.

При передруку посилання на часопис «Яровиця» обов'язкове.

Здано до набору 25.05.23р.

Підписано до друку 29.06.23р.

Адреса редакції:

43000, Волинська область, м. Луцьк, вул. П'ятницька гірка, 16.

Обласний науково-методичний центр культури,
тел.: (0332)72-35-46

www.nmck-volyn.com.ua

ЯРОВИЦЯ № 1/2 2023 /37-38/

науково-методичний та культурно-просвітницький часопис

ЗМІСТ

СЛОВО ПОЕТА

Віталій Клімчук

Перемагай в собі раба..... 4

ДІЯЛЬНІСТЬ ОНМЦК

Галина Панишко

Роль та значення діяльності Обласного науково-методичного центру культури в реалізації державної політики у соціокультурній сфері на Волині..... 5

ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ В УКРАЇНІ

Ганьба ХХ-го сторіччя.

Із книги «ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ» 16

СВЯТКОВИЙ КАЛЕНДАР

Віталій Клімчук, Віктор Гребенюк

Великдень, Пасха, паска..... 54

Віталій Клімчук

Великий, величний день..... 55

НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

Лідія Клімчук

Камінь-Каширські ткалі

бережуть традиції для нащадків 57

ПИШАЄМОСЯ ЗДОБУТКАМИ

Вікторія Скороход

Важлива складова української культури 60

ДУХОВНІСТЬ

Віталій Клімчук

Спільна справа..... 66

Путівники мудрості нашого життя..... 67

ОСОБИСТОСТІ

Людмила Стасюк

Галина Божик: постать в інтер'єрі

бібліотечної Волині..... 82

РЕПЕРТУАР

Віктор Гребенюк

Крижем. Літературний сценарій короткометражного фільму..... 86

Танцюючи фламенко. Лібрето балету на дві дії..... 87

Ефект Вергера. Сценарій художнього фільму..... 90

Юлія Приймачук

Свято Івана Купала

Народознавчі інформаційно-довідкові матеріали

на допомогу клубним працівникам територіальних громад області..... 92

ЛІТЕРАТУРНА СТОРІНКА

Віталій Клімчук

Гефсиманське сьогодні..... 100

ШОКВАРТАЛЬНИК

Часопис зверстано в Обласному науково-методичному центрі культури Волині.

За достовірність інформації у статтях, точність назв, прізвищ та цитат, а також за дотримання авторського права відповідальність несуть автори публікацій.

Формат 60x84/8
Папір офсетний 80 г/м²
Друк офсетний
Ум. друк. арк. 14,16

Не всі пернаті – крилаті. <i>Байка</i>	101
Хвостатий коментатор. <i>Байка</i>	101
Із грязі – в князі. <i>Байка</i>	102
Крикуни – славуни. <i>Байка</i>	102
«Скворць» у шпаківнях. <i>Байка</i>	103
ПІДБИВАЮЧИ ПІДСУМКИ	
Празникові різдвяні гостини у Луцьку.....	104
«Волинська різдвяна містерія».....	104
Навчатися та вчити за допомогою живої спадщини.....	105
Використання елементів НКС в освітньому процесі.....	105
Науково-методичний центр культури – координуюча організація у сфері НКС.....	106
«Об'єднаймося ж, брати мої!».....	106
Обласний семінар з дослідження й охорони елементів НКС.....	107
Непереможна українка.....	107
Творчий конкурс художнього читання.....	108
Нас гуртують думи Кобзаря.....	109
Віддали шану пам'яті Великому Кобзарю.....	110
Обласний перелік поповнився новим елементом НКС «Ткацтво Камінь-Каширської громади».....	110
Волинські театральні традиції.....	111
Луцьк – Волноваха разом!.....	112
Обрядове дійство з популяризації елемента НКС «Бджільництво. Глядіння пчіл по-Баївські».....	113
Відбулися майстерки «Народна Великодня атрибутика з соломки».....	114
Обласний конкурс писанки «Великоднє диво».....	115
Семінар-практикум керівників клубних закладів.....	115
Мамина колискова під час війни.....	116
Обласний фестиваль-конкурс «Ти не згасла, зоре ясна».....	117
Колківська республіка – предтеча української незалежності.....	118

На обкладинці робота учениці Ратнівської музичної школи Ковельського району **Марії Михальчук**, учасниці Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості «Об'єднаймося ж, брати мої!».

У черговому номері часопису розміщено чимало цікавих різножанрових матеріалів.

Пізнавальною є наукова публікація кандидата історичних наук, доцента кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки Галини Панишко, «Роль та значення діяльності Обласного науково-методичного центру культури в реалізації державної політики у соціокультурній сфері на Волині».

Жорстоку насильницьку боротьбу радянської влади проти українського народу, становлення та розвиток визвольного руху в нашій державі висвітлено у матеріалі «Ганьба ХХ-го століття».

Про ткацтво, як елемент нематеріальної культурної спадщини України, розповідає Лідія Клімчук у статті «Камінь-Каширські ткалі бережуть традиції для нащадків».

Людмила Стасюк знайомить нас з Галиною Божик – заслуженим працівником культури України, колишньою очільницею КЗ «Публічна бібліотека» м. Ковеля.

Аналіз та підсумки мистецьких конкурсів – у публікації Вікторії Скороход «Важлива складова української культури».

Не залишать байдужими читача твори Віталія Клімчука та Віктора Гребенюка.

Клубним працівникам, керівникам театральних гуртків та кіностудій пропонуємо скористатися матеріалами з розділу «Репертуар».

Рубрика «Підбиваючи підсумки» висвітлює культурно-мистецькі заходи Обласного науково-методичного центру культури.

Редакційна колегія

Головей В.Ю., завідувач кафедри культурології ВНУ імені Лесі Українки, доктор філософських наук, професор;

Зубович В.С., кандидат філологічних наук, член НСЖ України;

Клімчук В.П., письменник, журналіст, член НСЖУ, заступник директора Обласного науково-методичного центру культури;

Охманюк В.Ф., декан факультету культури і мистецтв ВНУ імені Лесі Українки, кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України;

Панасюк С.Л., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії та теорії мистецтв факультету культури і мистецтв ВНУ імені Лесі Українки;

Панишко Г.Т., доцент кафедри політології та державного управління ВНУ імені Лесі Українки, кандидат історичних наук;

Рожнова Л.В., директор Обласного науково-методичного центру культури;

Хмілевська І.С., викладач-методист Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського Волинської обласної ради, заслужений діяч мистецтв України;

Цюриць С.Н., письменник, журналіст, член НСЖУ та НСПУ;

Яцечко-Блаженко Т.В., історик, журналіст, редактор відділу інформаційної політики ВНУ імені Лесі Українки, радник голови Волинської обласної ради з питань історії.

ВІТАЛІЙ КЛІМЧУК

Перемагай в собі раба

Що день – то розпач, а що вдієш?
Звідки чекати допомоги?
Звитяга затесалась в мрії,
Десь забарилась перемога.

А ти здолай у серці страх,
Ступи на горло роздоріжжя,
Бо тіло то є тільки прах,
Як без засіву марне збіжжя.

Переборй панічну мить,
Підпілля не прикрасить душу,
Знам'єно у вогні горить
А ти із місця ще не зрушив.

Переможи найперш себе,
Будь чесним, чистим перед Богом,
Відчуй, нарешті, свій хребет
І щось роби для перемоги.

Замаскуватись за слова
Не вдасться навіть «красномовам»,
Справа без діла як вдова,
Як без зерна суха полова.

Не видивляйся в небокрай
І не обмацуй горизонти,
Бо не Господь наблизить рай
А ти присутністю на фронті.

Навіть не конче йти в окопи,
Посильна ноша є в тилу,
Не заглядай у гороскопи,
Не піддавайсь на явний глум.

Перемагай в собі раба
В тремтінні вічної тривоги.
Життя – то вічна боротьба
Заради світла перемоги.

Роль та значення діяльності Обласного науково-методичного центру культури в реалізації державної політики у соціокультурній сфері на Волині

Галина Панишко

Демократичність держави і суспільства насамперед визначається рівнем управління державними та суспільними справами. Державна система управління у сфері культури здійснюється через державні, законодавчі, виконавчі органи та суб'єкти, що мають спеціальні повноваження. Культурна сфера є складовою частиною культурно-освітнього комплексу. Культура є важливим компонентом розвитку держави та окремої особистості, а утвердження культурної самобутності є основним елементом незалежності та національного розвитку.

На розвиток культурної сфери мезорегіону Волинь (серединного у нашому випадку між Україною і Великою Європою) впливали соціально-економічні, політичні, а також геополітичні чинники. Враховуючи традиції розвитку Волинської землі з давніх часів, вона була однією з найрозвинутіших: виділялася значною концентрацією міст (40 літописних), які були центрами культурного життя, осередками монументального зодчества. До нашого часу на Волині залишилося багато культових і цивільних пам'яток архітектури, сформувалася характерна волинська архітектурна школа, створилися перші заклади культури – бібліотеки, що організовувалися при монастирях та маєтках князів.

Анотація. У статті зроблено ретроспективний аналіз утворення, діяльності та реалізації державної політики у соціокультурній сфері Обласним науково-методичним центром Волині у період 1940 – 2023 років. Досліджено політику держави у сфері культури,

її правові, економічні та соціальні гарантії, а також систему матеріального та фінансового забезпечення підприємств, установ, організацій культури та її закладів. Управлінська діяльність у сфері культури здійснюється системою органів виконавчої влади, кожен з яких реалізовує свою компетенцію на окремих ділянках культурного будівництва. Обласний науково-методичний центр є суб'єктом і має спеціальні повноваження здійснювати та впроваджувати державну політику у соціокультурній сфері регіонального рівня. Центр має плідну та багаторічну історію створення різножанрових напрямків і утвердження культурно-освітньої роботи на Волині.

Ключові слова: держава, національна культура, аматорське мистецтво, методична діяльність, соціокультурний розвиток, навчально-методичний центр культури, спеціалізовані мистецькі заклади, мистецтво, творчі колективи, управлінська діяльність, національні тардиції.

Виклад основного матеріалу.

Зі створенням Волинської області, 4 грудня 1939 року, організаційно-управлінська структура в сфері культури мала свої особливості: в перші роки радянської влади новостворені клубні заклади, бібліотеки реєструвалися та були підпорядковані відділам народної освіти. Клуби і будинки культури створювалися переважно на базі підприємств та мали статус профспілкових закладів. Особливістю було те, що з 1940 року, в Луцьку почав працювати Будинок народної творчості – методичний центр культурно-освітньої роботи в місті та області. А лише у 1945 році було створено Волинський обласний відділ у справах культурно-освітньої роботи (з 1953 року – обласне управління куль-

тури), в підпорядкуванні якого було 30 будинків культури. Радіомовлення Волинської області бере початок з 1940 року. Розвиток телевізійної галузі припадає на 1958 рік [1].

Основу державної політики у соціокультурній сфері формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад. Говорячи про державну політику в сфері культури, в умовах сьогодення, її можна визначити як організовану діяльність держави, спрямовану на створення сприятливих умов національно-культурного розвитку, задоволення інтелектуальних і духовних потреб людини, збереження культурної спадщини та підтримання єдності нації [2, С. 79].

У Законі України «Про культуру» від 2010 року базовою мережею закладів культури є комплекс закладів культури, інших підприємств, установ, організацій, закладів освіти сфери культури державної та комунальної форм власності, діяльність яких спрямована на створення умов для забезпечення: розвитку творчості людини, професійної художньо-творчої самореалізації особистості та отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва; підготовки кадрів у сфері культури; збирання, збереження, використання і поширення інформації про матеріальні та духовні культурні цінності, наукові розробки; цілісності культурного простору України, доступності національного культурного надбання; дотримання прав громадян у сфері культури [3].

Суб'єктом, що має спеціальні повноваження здійснювати та впроваджувати державну політику в соціокультурній сфері Волині є Обласний науково-методичний центр культури, який має свою плідну історію. У зв'язку зі створенням 4 грудня 1939 року Волинської області, починає формуватися мережа культурно-освітніх закладів [4].

У здійсненні перетворень у культурній сфері важлива роль відводилася процесу націоналізації усіх закладів та організацій культури. З метою проведення ідейно-політичної та культурно-масової роботи серед

населення активно розширювалася мережа культурно-освітніх закладів. У 1953 році в області діяло 933 клубних заклади, у тому числі 37 будинків культури. Однією з форм організації культурно-освітньої діяльності були агіткультбригади – мобільні художні колективи, що ознайомлювали населення з новинами життя країни й області та розважали піснями, танцями, художнім словом безпосередньо на роботі під час хвилин відпочинку. Такі об'єднання діяли при кожному будинку культури [5].

За рішенням виконкому Волинської обласної ради 4 січня 1940 року, в м. Луцьку, було створено Будинок народної творчості – методичний центр культурно-освітньої роботи в місті та області. Першим директором був М. Пермет. З початком Другої світової війни він перестав функціонувати і відновив роботу в червні 1944 року в підпорядкуванні Волинського обласного відділу в справах мистецтв, а 1 червня 1945 року був переданий у підпорядкування Волинському відділові культурно-освітньої роботи.

З 1945 по 1963 роки директорами установи були А. Ващенко, О. Бурлаков, С. Спіцин, А. Бажан, П. Луцаков та П. Романов. У радянський період заклади культури змінювали напрями своєї діяльності з культурних на ідеологічні та були центрами пропагандистської діяльності. Суть культурної політики в період радянського панування визначали партійно-державні органи, які за основу своєї діяльності брали формування комуністичної ідеології. Працівники культурної галузі призначалися відділами культури та узгоджувалися з сільськими радами і партійними організаціями. У 1953 році було створене Обласне управління культури Волині, в підпорядкуванні якого було 30 районних відділів культури. Сфера культури, як й інші сторони суспільного життя, перебувала під жорстким ідеологічним та адміністративним контролем й управлінням. Незважаючи на це, фахівці галузі культури завжди виконували важливу місію розвитку народної творчості та просвітництва.

У післявоєнний період на Волині працювало 384 сільських клуби, 25 районних і міських будинків культури. Організаційно-творча праця методистів Будинку народної творчості (всього 5 творчих працівників у 1963 р.) сприяла подальшому розвитку аматорського мистецтва Волинського краю. З 1963 року на посаді директора Будинку народної творчості була З.В. Гришук. Штат поповнюється методистами з усіх жанрів: вокально-хорового, музичного, хореографічного, театрального, фольклорного, образотворчого, створено клубний відділ. У ці роки відкривається бібліотека, працює кінофотогурток (керівник В.С. Рябунець).

З 1974 року Будинок народної творчості очолює М.С. Ярошук, а після його переведення у 1979 році на посаду заступника начальника управління культури, посаду директора обіймає І.Л. Вовк.

Відповідно до Постанови Ради Міністрів УРСР від 29 квітня 1979 р. № 239 «Про заходи по дальшому розвитку самодіяльної творчості» та згідно з рішенням виконкому обласної Ради народних депутатів №343 від 12 жовтня 1979 року, на базі обласного Будинку народної творчості, створено Обласний науково-методичний центр народної творчості і культурно-освітньої роботи [6].

У новоутвореній установі значно зросла кількість творчих працівників, створено нові відділи: науково-методичний, образотворчого мистецтва, фольклорно-етнографічний. Розширилися і завдання Центру: організаційно-методична, науково-дослідницька, навчально-педагогічна, рекламно-видавнича діяльність.

У 1985 році на посаду директора було призначено М.В. Приймака (пізніше – начальник управління культури облдержадміністрації, заслужений працівник культури України). З ініціативи начальника управління культури Волинської області, заслуженого працівника культури України В.Т. Денисюка та директора Обласного науково-методичного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи М.В. Приймака, у 1991 році започатко-

вано Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня», організацію і проведення якого було покладено на ОНМЦНТ і КОР. Метою фестивалю стало відродження, збереження та популяризація традиційної народної культури, мови, діалектів, утвердження народних традицій у побуті українського народу, виявлення самобутніх автентичних та сучасних фольклорних колективів, майстрів народного мистецтва, розширення творчих зв'язків, обміну досвідом та інформацією в питаннях народної творчості із зарубіжними громадами українців. Учасниками фестивалю були фольклорні гурти, солісти-вокалісти, солісти-інструменталісти, народні музики та інструментальні гурти (весільні музики) з різних областей України та зарубіжжя.

У 1991 році згідно постанови колегії обласного управління культури №11/3 від 25.09.1991 р. Науково-методичний центр народної творчості і культурно-освітньої роботи перейменовано у Волинський центр народної творчості [7].

З 1996 року на посаді директора Волинського центру народної творчості працював Б.М. Самохваленко. Він став ініціатором із відзначення знакових ювілейних дат: 50-річчя утворення УПА, проведення щорічного фестивалю повстанської та стрілецької пісні «За волю України» в с.Новий Загорів, патріотичних заходів у смт Колки тощо.

Початок 90-х років ХХ ст. став періодом утвердження нових засад розвитку культури, відродження народно-обрядової творчості, проведення фольклорних свят. Зі здобуття незалежності клубні заклади, кількість яких на 1991 рік становила 1012, почали активно організовувати відзначення державних свят України – Дня Незалежності, Дня Конституції тощо. У 1992 році було прийнято «Основи законодавства України про культуру», де окреслено пріоритетні напрями розвитку культури: створення умов для розвитку культури української нації та культур національних меншин, збереження, відтворення та охорони культурно-історичного серед-

овища, естетичне виховання дітей та юнацтва, розширення культурної інфраструктури села тощо [8].

Слід зауважити, що перші роки незалежності України були критичним періодом для розвитку та становлення культурної сфери Волинської області. Політична та економіко-соціальна криза в суспільстві, гостра нестача фінансових ресурсів, виснаження виробничих фондів, застаріла неефективна організаційно-управлінська структура галузі призвели до масштабного скорочення мережі закладів культури. Зменшення фінансування культурної сфери зумовило скорочення її інфраструктури, погіршення матеріально-технічного стану закладів та установ культури, загострення кадрового питання, обмеження надання якісних культурних послуг. Матеріальна та соціальна незахищеність працівників культури загострила кадрову проблему. За перші десять років незалежності України різко зменшилася базова мережа закладів культури, зокрема на 41% скоротилася кількість клубів та будинків культури, на 91% кіноустановок [9].

Помітний вплив на розвиток та діяльність соціокультурної сфери Волині здійснив заслужений працівник культури України Є.І. Гіщинський, який понад 50 років віддав роботі установи. Своєю самовідданою працею на ниві хорового мистецтва він залишив помітний слід як талановитий диригент, хормейстер, громадський діяч. Його знання, значний досвід роботи, наполегливість сприяли розвитку аматорського мистецтва, організації культурно-просвітницької діяльності клубних закладів області. Євген Ількович за роки своєї діяльності написав численні збірки для хорових і вокальних колективів, записав, розшифрував та упорядкував збірку пісень січових стрільців «Гей, там на горі Січ іде». Сформував, упорядкував і видав ґрунтовні та рідкісні книги: антологію пісень національно-визвольних змагань «За волю України» та українських колядок, щедрівок і віншівок «На Різдво Христове», які

стали значимими не тільки в Україні, але й за її межами.

З початком третього тисячоліття здійснено ряд комплексних заходів із зміцнення матеріально-технічної бази, забезпечення повноцінного функціонування мережі закладів культури і мистецтва області, підтримки належного технічного стану приміщень. Далі проводиться належна робота з організації дозвілля населення і розвитку аматорського мистецтва, реалізації культурно-мистецьких проєктів, вживаються заходи для поліпшення якості культурно-освітніх послуг, залучення до занять народною творчістю широких верств населення. Зокрема, зреалізовано заходи мистецького проєкту «Волинь фестивальна», ініціатором якого був начальник управління культури і туризму облдержадміністрації В.Л. Лисюк. Набули широкого резонансу та масовості проведені широкомасштабні дійства: Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня», Всеукраїнський фестиваль мистецтв «Пісні Великої Волині. Творчі аматорські колективи Волині, майстри народного мистецтва долучаються до проведення Міжнародного фестивалю «Поліське літо з фольклором» [10].

У 2001 році розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 02.11.2001 р. №579 «Про утворення Навчально-методичного центру культури Волині», наказом управління культури і туризму облдержадміністрації від 14.01.2002 р. ліквідовано Волинський центр народної творчості та Обласний навчально-методичний центр удосконалення кваліфікації працівників культури і мистецтв і на їх базі створено Навчально-методичний центр культури Волині. Він став навчальним, методичним та дослідницьким закладом, центром підвищення кваліфікації працівників клубних установ, керівників аматорських колективів, викладачів шкіл естетичного виховання [11]. Директором було призначено В.М. Бобицького – хормейстера, співака, диригента, державного службовця. У Центрі працюють відділи: організаційно-ме-

тодичної роботи та культурно-просвітницької діяльності, аматорського мистецтва, маркетингу, інноваційно-видовищних проєктів та шоу програм, редакційно-видавничий, початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, фінансовий та господарський відділи.

У 2006 році започатковано обласний конкурс серед працівників культури «Кращий за професією». Для керівників аматорських колективів, викладачів шкіл естетичного виховання Центр організовує творчі лабораторії, майстер-класи, семінари-практикуми тощо. Постійна творча співпраця з обміну досвідом, для проведення спільних семінарів налагоджена з Рівненським та Житомирським Центами народної творчості, а також з установами культури і мистецтва Білорусії. При Центрі діють: народна аматорська кіностудія «Волинь», народний аматорський фотоклуб «Промінь», Національна ліга українських аматорських композиторів Волині, народний аматорський фольклорний гурт «Чачка».

Серед актуальних рішень суспільства, окрім економічно-політичних, зримо постає питання важливості формування у свідомості громадян основних принципів духовності. Влітку 2011 року директором Центру призначено Л.В. Рожнову. Відповідно до рішення Волинської обласної ради від 27.12.2011р. №8/45 Навчально-методичний центр культури Волині перейменовано в Обласний науково-методичний центр культури [1]. Змінюється структура установи: відділ аматорського мистецтва та народної творчості, при якому діє сектор музично-хорового мистецтва і мистецьких шкіл; відділ організаційно-методичної і культурно-просвітницької роботи; інформаційно-редакційний відділ тощо. Працює народна аматорська фотостудія «Промінь», діяльність якої спрямована на популяризацію фотомистецтва, залучення зацікавлених людей, особливо молоді, до творчого спілкування щодо пізнання мистецтва фотографії, участь в обласних, всеукраїнських і міжнародних виставках, конкурсах, пленерах тощо. Діяльність народної аматорської кіностудії «Волинь» спрямована на відродження і популяризацію

кіномистецтва, залучення молоді до активної участі з розвитку аматорської кінотворчості. Кіностудія постійно висвітлює події мистецького та культурного життя міста та області наповнюючи повноцінний історичний архів, започаткований заслуженим працівником культури України Борисом Ревенком.

Період діяльності Обласного науково-методичного центру культури за останні десять років проходив у тісній співпраці із громадськими організаціями, творчими спілками на підтримку культурно-мистецьких ініціатив, розвитку аматорської творчості, формування культурного розмаїття, проведення і збереження народних свят, звичаїв, обрядів, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, пошуку інноваційних форм роботи клубних установ та мистецьких шкіл області.

Важлива і найголовніша місія виховання у громадян відповідального ставлення до вирішення суспільних проблем через власну свідомість і високу духовність є прерогативою Обласного науково-методичного центру культури, успішно втілювати в життя більш якісне й глибоко усвідомлене прагнення людей до колективного вирішення поставлених перед собою завдань в умовах об'єднаних територіальних громад.

Діяльність Центру наповнена різноманітними культурно-мистецькими подіями. Щорічно фахівці методичного Центру проводять від сорока до п'ятидесяти вагомих культурно-мистецьких заходів та проєктів. Традиційно проводяться:

- обрядове святково-різдвяне дійство «Три празники в гості»;
- обласний конкурс звичаєво-традиційної атрибутики різдвяно-новорічних свят «Волинська різдвяна містерія»;
- обласні конкурси: читців «Мій любий краю» та народно-інструментальної музики «Калинова сопілка», приурочені річниці від дня народження Лесі Українки, (де беруть участь кращі виконавці розмовного жанру, народні, зразкові аматорські інструментальні ансамблі, трієсти музики, ансамблі та солісти-

інструменталісти клубних установ та мистецьких шкіл області);

– культурно-мистецький захід «Нас гуртують думи Кобзаря» та акція «Прийди із своїм «Кобзарем», які щорічно проходять біля пам'ятника Тарасу Шевченку та приурочені річницям від дня народження;

– фестиваль-конкурс «Ти не згасла, зоре ясна» імені заслуженого артиста України Олександра Самохваленка спільно з Волинським обласним ветеранським громадсько-культурним товариством «Холмщина».

– Всеукраїнський конкурс виконавців на сопілці та цимбалах «Волинська Гуковиця»;

– обласний відбірковий тур Всеукраїнського фестивалю-конкурсу хореографічних колективів імені Павла Вірського;

– мистецьке свято «Вишиванка українського роду»;

– обласний фестиваль-конкурс народного танцю та духової музики, в рамках якого огляди-конкурси хореографічних колективів та духових оркестрів;

– обласний конкурс професійної майстерності «У творчості черпаємо натхнення» серед працівників клубних закладів територіальних громад області та багато інших.

Започатковано свято хореографії «Танцює Волинь», обласний конкурс солістів-вокалістів та ансамблів малих форм імені Віталія Бобицького; обласний конкурс писанки «Великоднє диво» тощо.

З ініціативи Рожнової Л.В. засновано обласне мистецьке свято «Мамина колискова», приурочене Дню матері. Це свято вшанування та піднесення ролі української Матері в родині, суспільстві, формування духовних, сімейних цінностей, збереження нематеріальної культурної спадщини, відродження українських народних традицій, обрядів, усної народної творчості, популяризації автентичних та сучасних колискових пісень. В рамках мистецького дійства відбувалися виставки, акції, проводилися майстер-класи. Зокрема, це – унікальні виставки колисок (неньок), автентичних рушників, яким понад сто років, дерев'яних іграшок (ро-

боти членкині Національної спілки майстрів народного мистецтва України Софії Пасюк), ляльок-мотанок тощо. Виставкові експонати збираються з усіх куточків Волині від майстрів народного мистецтва різного віку, що є ознакою і підтвердженням спадкоємності поколінь, дослідження та збереження нематеріальної культурної спадщини волинського краю.

Вперше в Луцьку відбулося мистецьке самобутнє дійство Волинська ткацька співоча толока «І ткали долю матері», де народні аматорські фольклорні колективи демонстрували обрядові дійства, пов'язані з весною, народженням дитини, призабуті обряди відбілювання полотна, ткацтва, виготовлення пряжі, відтворено фрагмент хрестильного обряду, показані обряди тіпання льону, весняні ігри та забави тощо. Красною лінією мистецького свята стало гармонійне поєднання народного промислу і творчості, які формують духовний світ підростаючого покоління. На виставці були представлені яскраві зразки волинського народного ткацтва – рушники, рядна, коловоротки, ткацькі верстати, проводилися майстер-класи з ткання полотна, ряден, доріжок на ткацькому верстаті.

Вже стало традицією до Дня Державного Прапора України проводити урочистості та культурно-мистецький захід «Синьо-жовтий волі оберіг». Важливою подією є гідне відзначення Дня Незалежності України, особливо ювілеїв нашої держави. Фахівцями Центру культури за підтримки управління культури, з питань релігій та національностей облдержадміністрації до 30-ї річниці проведено – Обласний мистецький форум «Україно моя! Ти у мене єдина!» за участі художніх колективів територіальних громад Волині; мистецьку акцію «Творці Незалежності» (інформаційні матеріали, архівні документи, світлини тощо); організовано виставку короваїв з районів та територіальних громад області «Волинським короваєм – рідну землю величаєм»; фотовиставку «Крізь плин століть та гомін сьогодення». Фахівцями Центру, спільно з майстром народного мистецтва Софією Пасюк, створено Арт-об'єкт з

карти Волинської області з традиційними волинськими орнаментами «Узори самобутньої Волині – в дарунок ювілею України».

Добре налагоджена робота ОНМЦК з територіальними громадами області. Зокрема, результатом спільних напрацювань стало щорічне проведення:

- обласного фестивалю повстанської пісні «Вовчак – Волинська Січ» (спільно з Турійською територіальною громадою) та виставки «Пам'ять та біль України» (Урочище «Вовчак» Турійської селищної ради);

- обласного фестивалю повстанської та стрілецької пісні «За волю України», присвяченого річниці бою чоти «Берези» біля стін Новоазарівського монастиря (спільно з Локачинською територіальною громадою) та виставки архівних і документальних матеріалів національно-визвольних змагань «Творці свободи України»;

- відкритого фестивалю-конкурсу вокально-хорового мистецтва пам'яті заслуженого працівника культури України, композитора та поета Степана Кривенького «Волинь моя, краса моя» спільно з Горохівською територіальною громадою.

Відмінним творчим доробком фахівців Центру культури є проведення Всеукраїнського фестивалю патріотичної пісні «За Україну, за її волю», що щорічно проходить на День захисників і захисниць України, Покрови Пресвятої Богородиці, дня козацтва та української повстанської армії.

Обласний науково-методичний центр культури в умовах діяльності територіальних громад виконує функції координатора культурно-мистецького життя краю. Представники громад активно залучаються до роботи семінарів та конференцій, аматорські колективи беруть участь в обласних фестивалях, конкурсах та святах. Активізувалася робота з підготовки кращих колективів аматорського мистецтва до присвоєння їм почесного звання «народний», «сразковий». В полі зору фахівців Центру культури надання методичної та практичної допомоги «народним», «сразковим» аматорським колективам з питань формування репертуар-

ної політики, підвищення виконавського рівня та майстерності колективів, просвітницької діяльності установ, надання населенню якісних культурних послуг тощо [12].

Однією із головних функцій Центру є навчання кадрів керівників клубних закладів, аматорських колективів, викладачів мистецьких шкіл. Так, фахівці Центру організовують та проводять обласні семінари-практикуми керівників структурних підрозділів у сфері культури райдержадміністрацій, виконкомів сільських, селищних, міських рад; семінари з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва; з дослідження та охорони НКС; творчі лабораторії керівників аматорських колективів з різних жанрів; семінари-практикуми викладачів мистецьких шкіл ТГ області та методичні об'єднання. Добрим надбанням Центру є проведення Всеукраїнських та виїзних міжобласних семінарів-практикумів.

Важливим напрямком діяльності ОНМЦК є робота з мистецькими школами. Щорічно, серед учнів мистецьких шкіл, проводяться різноманітні конкурси: солістів-вокалістів; з музично-теоретичних дисциплін та музичної літератури; виконавців на народних, духових та ударних інструментах, бандурі, хорових колективів тощо.

Одним із пріоритетних напрямків роботи Волинського обласного науково-методичного центру культури є охорона нематеріальної культурної спадщини – відтворення традиційного народного ремесла, старовинних обрядів, пісень, народних танців, ігор, збереження правдавнього вбрання тощо.

У 2019 році, в Центрі культури, створено мистецьку світлицю, де представлено предмети народного побуту та знаряддя праці селян Волині кінця ХІХ-початку ХХ століття, передані з приватних колекцій працівників культури. Народне мистецтво Волині вражає своїм розмаїттям. Кожна річ, виконана майстрами, несе у собі досвід, естетичний та художній смак багатьох поколінь, вирізняється самобутньою технологією, орнаментикою, що передавалися із покоління в покоління. Окрасою світлиці є

зразки традиційного народного вбрання з усіх куточків Волині, яким більше ста років [13].

Центр культури координує і спрямовує роботу працівників клубних установ області на збереження нематеріальної культурної спадщини, а саме виявлення, ідентифікація, складання орієнтовного переліку елементів НКС для внесення їх до відповідних списків місцевого, регіонального (обласного), національного рівнів. Працює обласна комісія з формування переліку елементів НКС, яка створена при Обласному науково-методичному центрі культури. В минулому році комісією розглянуто та внесено до обласного переліку комплекти документів трьох елементів НКС: «Традиція приготування мандричок» Камінь-Каширської територіальної громади; «Одспівування сиру» Ратнівської територіальної громади); «Традиція соломоплетіння у Турійській громаді Волинської області». Всього в регіональний перелік внесено 12 елементів задля їх дослідження та охорони [14].

Обласний науково-методичний центр створює умови для успішної діяльності базової мережі клубних закладів області, популяризує досвід роботи кращих клубних установ, сприяє реалізації творчих ініціатив працівників галузі, розвиває мережу аматорських колективів, гуртків, любительських об'єднань та клубів за інтересами. Досвід роботи, з початку реформи децентралізації у нашій області показав, що діяльність клубних закладів у складі територіальних громад є якіснішою у співпраці з Обласним науково-методичним центром культури. саме у Центрі акумулюється вся інформація, творча та методична база клубних закладів регіону. Фахівцями ОНМЦК надається консультативна, методична, практична допомога з питань культурно-просвітницької та дозвіллевої роботи, створення Центрів культурних послуг, оптимальної моделі клубного закладу задля забезпечення свободи творчості, формування культурного простору громади [13].

Обласний науково-методичний центр культури має щоквартальне видання – науково-методичний та культурно-просвітницький часопис «Яровиця»,

який засновано у 2013 році, його завданням є збереження та популяризація національного духовного надбання. Публікації часопису – це поєднання практичної роботи працівників Центру культури із результатами наукових пошуків вчених-дослідників у різних напрямках культури та мистецтва, а головне, автентики краю. Видання сприяє розвитку аматорського мистецтва, просвітницької роботи Волинського краю та охоплює різноманітні культурно-мистецькі напрямки [15].

У Центрі культури друкуються репертуарні збірники, каталоги, буклети, примірні сценарії, методичні рекомендації, які надалі розповсюджуються у культурно-мистецьких закладах області як методичний матеріал для працівників установ культури. Вагомі з них: каталоги учасників – Всеукраїнського конкурсу виконавців на сопілці та цимбалах «Волинська гуковиця» та Міжнародного фестивалю українського фольклору «Берегиня»; буклет «Волинь фестивальна»; книга пам'яті В. Бобицького «Життя, що стало піснею»; каталоги – виробів майстрів народного мистецтва «Від роду і до роду. Народне мистецтво Волині», переможців робіт всеукраїнських, обласних конкурсів дитячої художньої творчості серед учнів мистецьких шкіл «Волинське малево», обласного конкурсу фортепіанного мистецтва «Золота нотка»; збірка вокально-хорових творів українських композиторів на слова Лесі Українки «Хотіла б я піснею стати»; книги І. Пущука «Перебріддя (PRZEBRAŻE): bastion самооборони чи осередок агресії?..» та Південніше Ковеля. Епіцентр операції «BURZA»; збірка есе обласного культурно-просвітницького конкурсу «Вишиванка у спадок» тощо [16].

ОНМЦК дієво та результативно співпрацює з громадськими організаціями – «Волинське обласне товариство політичних в'язнів і репресованих», Волинська обласна організація «Союз Українок», «Волинська обласна організація Всеукраїнського жіночого товариства імені Олени Теліги», Всеукраїнське ГО «Демократія через культуру». Налагоджена співпраця з Волинським Національним університетом імені Лесі Українки, Волинським

фаховим коледжем культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради, КЗ вищої освіти «Луцький педагогічний коледж», про що говорить аналіз проведених культурно-мистецьких заходів та акцій.

Робота установи під час війни з російським агресором залишається насиченою, багатогранною та потрібною суспільству. З метою об'єднання громадян, активізації роботи працівників культури, піднесення морального духу українців та їх захисників здійснено мистецький проєкт «З вірою у перемогу!». Проведено культурно-просвітницький проєкт «Возвеличимо рідне – українське», метою якого є дослідження, збереження і передача нащадкам надбань духовної та культурної спадщини українського народу. Для військовослужбовців, студентів навчальних закладів відбувся цикл просвітницьких заходів до 300-ліття Григорія Сковороди. Ініційовано проведення у клубних закладах та мистецьких школах територіальних громад області мистецького конкурсу «Ми з України!» – це творчий проєкт на написання прози, поезії, пісень, музичних творів про Україну, про одержимих людей, захисників і будівничих нашої держави [17].

Фахівцями Центру здійснено плідну та результативну діяльність з охорони нематеріальної культурної спадщини, зокрема організаційну та підготовчу роботу елементу нематеріальної культурної спадщини «Соломоплетіння та народна флористика Турійщини» (друга назва «Традиція соломоплетіння у Турійській громаді Волинської області»), який включено до Національного реєстру НКС [18].

Відбулися благодійні мистецькі акції зі збору коштів для ЗСУ «Переможемо разом». Працівники Центру, разом з установами культури області, міцно тримають культурний фронт, наближаючи перемогу.

На офіційному сайті Волинського обласного науково-методичного центру культури розміщені основні напрями діяльності Центру (додається), що є важливими для наукового аналізу фахівців, які свідчать про перспективу його діяльності, ролі та значення Центру в реалізації прав громадян

на здобуття мистецької освіти, залучення до охорони спадщини та надбання культурних цінностей, створення умов для функціонування базової мережі закладів культури регіонального рівня, державної підтримки аматорського мистецтва, збереження та актуалізації нематеріальної культурної спадщини та розвитку народних художніх промислів.

Основними напрямками діяльності Центру є:

- організаційно-методична та творча робота направлена на втілення державної політики у галузі національної культури, виконання всеукраїнських та обласних програм національно-патріотичного, естетичного виховання, утвердження духовності та зміцнення моральних засад суспільства, підтримка культурно-мистецьких ініціатив громадських організацій, розвиток аматорського мистецтва (пісенного, музичного, хореографічного, театрального), образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, відродження народних свят, звичаїв, обрядів, пошук та впровадження сучасних моделей культурно-дозвіллевих закладів, центрів культурних послуг;

- організація фольклорно-етнографічних експедицій, пошуково-інформаційна, фондоутворювальна робота, систематизація, упорядкування, поповнення і створення власних джерел і видів інформації, виготовлення інформаційно-рекламної продукції та кіно-відео-фотоматеріалів з питань культурно-просвітницької та дозвіллевої діяльності;

- організаційно-методичне забезпечення роботи клубних закладів, мистецьких шкіл територіальних громад області;

- надання методичної і практичної допомоги клубним закладам області з удосконалення форм і методів культурно-просвітницької роботи, пошуку інноваційних напрямків роботи, підвищення виконавського рівня аматорських колективів, підбору репертуару тощо;

- надання методичної і практичної допомоги мистецьким школам закладам з підвищення рівня навчально-виховної роботи, проведенні конкурсів, розробці навчальних планів, програм, прогресивних методик тощо;

– вивчення, аналіз та визначення тенденцій розвитку соціокультурної ситуації в області, розробка та впровадження на цій основі регіональних культурних програм з урахуванням та збереженням особливостей і традицій регіону, координаційна робота з налагодження творчих зв'язків у сфері культури в Україні та за її межами;

– проведення обласних, всеукраїнських та міжнародних фестивалів, конкурсів, виставок, науково-практичних конференцій, свят, календарно-обрядових дійств, майстерок тощо;

– дослідження, вивчення та охорона нематеріальної культурної спадщини, формування Переліку елементів НКС регіонального (обласного) та Національного рівнів;

– вивчення, узагальнення та розповсюдження досягнень культури, мистецтва, передового досвіду роботи провідних спеціалістів сфери культури, кращих установ та колективів;

– аналіз та узагальнення інформації, моніторинг діяльності клубних закладів, мистецьких шкіл за результатами здачі статистичних річних, текстових звітів установ культури територіальних громад області;

– видавнича та поліграфічна діяльність: виконання інформаційно-рекламних, видавничих, художньо-оформлювальних робіт, розповсюдження газетно-журнальної, книжкової та іншої друкованої продукції, створення рекламних, інформаційних, музичних, розважальних, відео- і кіносюжетів та програм, музичних фонограм, їх демонстрація тощо;

– підготовка, видання та реалізація методичних рекомендацій, репертуарних збірників, буклетів, брошур, розробок, наукових досліджень, фонохрестоматій, звукозаписів, аранжування та обробка музичних творів, друк нотного матеріалу, виготовлення іншої друкованої продукції.

Будова Обласного науково-методичного центру культури з 50-х років минулого століття знаходиться у старій історичній частині міста Луцька, на колишній вулиці Траугутта, пізніше вул. Горького, теперішній – П'ятницька Гірка. Варто зазначити, що з часу утворення установи/організації трансформувалася її назва відповідно до політичної ідеології

кон'юнктури, проте базовими критеріями її діяльності було утвердження української духовності та зміцнення моральних засад суспільства у царині національної культури.

Література та джерела:

1. <http://www.nmck-volyn.com.ua> – сайт Волинського обласного науково-методичного центру культури.

2. Панишко Г.Т., Щербатюк Д. Роль та значення державної політики у соціокультурній сфері України. Науково-методичний та культурно-просвітницький часопис. Луцьк, 2019. Яровиця № 1-2, 2019 (22). 236 с.

3. Закон України «Про культуру». №2778–VI 14 грудня 2010 року ВВР України. – 2011. – № 24. – Ст. 168.

4. Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про ліквідацію колишніх польських воєводств і утворення «Волинської, Дрогобицької, Львівської, Рівненської, Станіславської, Тернопільської областей у складі Української РСР» від 04 грудня 1939 р.

5. Сеньків М.В. Роль сільських клубів у піднесенні культурно-технічного рівня колгоспного селянства Волинської області (1946-1960). Минуле і сучасне Волині (тези доповідей та повідомлень II-ої Волинської історико-краєзнавчої конференції 26-28 травня 1988 р.). Ч. I.

6. Постанова Ради Міністрів УРСР від 29 квітня 1979 р. №239 «Про заходи по дальшому розвитку самодіяльної творчості».

7. Постанова колегії обласного управління культури №11/3 від 25.09.1991.

8. Основи законодавства про культуру: Верховна Рада України, 14 лютого 1992 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2117-12>

9. Борисенко Д.В. Державна політика у сфері культури: її сутність та особливості реалізації [Електронний ресурс] / Д. В. Борисенко. 2017. Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-4/doc/2/08.pdf>.

10. Волинь фестивальна. Культурно-мистецькі заходи Обласного науково-методичного центру культури, закладів культури області. Луцьк, 2016, 2018 pp.

11. <https://voladm.gov.ua/article/oblasniy-naukovo-metodichniy-centr-kulturi/>

12. Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо загальних засад надання населенню культурних послуг. Відомості Верховної Ради України, 2021 р. № 31, ст. 246.

13. Від роду і до роду. Народне мистецтво Волині. Каталог виробів майстрів народного мистецтва Восьмого Міжнародного фестивалю українського фольклору «Берегиня». Автори концепції та координатори проекту Любов Рожнова, Ірина Хмільєвська, Софія Пасюк. ВМА «Терен». Луцьк, 2018. 38 с.

14. Наказ управління культури, з питань релігій та національностей облдержадміністрації «Про затвердження положення про організацію роботи обласної комісії з формування переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Волинської області» від 05 січня 2023 р. № 02.

15. Науково-методичний та культурно-просвітницький часопис «Яровиця». Волинський

обласний науково-методичний центр культури. Луцьк, 2013-2022 рр.

16. Збірка есе за результатами обласного культурно-просвітницького конкурсу «Вишиванка у спадок». Упорядники Ніна Фурдило, Віталій Клімчук. Луцьк, 2021р.

17. Наказ Міністерства культури та інформаційної політики України «Про затвердження національного переліку нематеріальної культурної спадщини України» від 25.07.2022 р. № 269.

18. «Волинське малево». Каталог робіт переможців всеукраїнських, обласних конкурсів дитячої художньої творчості 2020-2021 років серед учнів мистецьких шкіл області. Упорядник Христина Гнатюк. Луцьк, 2021.

ГАНЬБА ХХ-ГО СТОРІЧЧЯ

Стаття «Ганьба ХХ століття», дає широкий огляд радянських методів боротьби з українським визвольним рухом. Вжито в заголовку слово «ганьба» – це не лише гостре слово. Вже тепер загально-відоме варварське винищування людей у радянських тюрмах і концентраційних таборах. Все ж таки, читаючи цю статтю про різні насилля, тортури, знущання навіть над мертвими, таки дивуєшся, до якого звиродніння може дійти свавілля поліції та судівництва в тоталітарній державі зі щільно замкненими кордонами.

Стаття друкується із книги «ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ» ТОМ 9

Українська Головна Визвольна Рада.

ДОКУМЕНТИ, ОФІЦІЙНІ ПУБЛІКАЦІЇ, МАТЕРІЯЛИ.

Книга друга: 1946–1948 з англійськими резюме.

Торонто. Видавництво «Літопис УПА», 1982р.

* * *

Українському народові, доля якому судила жити в межах т.зв. СРСР, краще, як будь-кому іншому в світі, відома реакційна, злочинна суть більшовизму. Від 27-их років кожний день, кожна година пережиті українським народом у межах більшовицької імперії, є для нього постійно новим підтвердженням тієї жахливої істини, що Радянський Союз – це найбільша сьогодні в світі тюрма народів, в якій кліка московсько-більшовицьких імперіялістів жорстоко гнобить десятки народів неросіян, що СРСР – це сьогодні найбільша в світі експлуаторська система, в якій новосформована кляса партійних вельмож по-нелюдськи експлуатує мільйони працюючих, мільйони селян, робітників, інтелігенції. Від 27-их років кожний день, кожна година, пережита українським народом в умовах більшовицького режиму, є для нього новим підтвердженням тієї болючої правди, що в СРСР, в цій на словах «найдемократичнішій державі на світі» на ділі панує абсолютна диктатура ЦК компартії, жахливий варварський терор НКВД, перед чим блідне найжорстокіша диктатура, найдикіший терор, дотепер знані в світовій історії, що в СРСР грубо потоптано демократію, гідність людської особи, цинічно осміяно і згвалтовано всі ті великі завоювання на шляху до прогресу людства, яким так законно пишається сьогодні кожний громадянин демократичних держав. Для українського народу дуже ясным і зрозумілим те, що більшовизм від самого початку свого виникнення й до сьогодні це ще грізніший, небезпечніший рецидив реакції в історії людства, як фашизм. Це все для українського народу – давно усвідомлені, власним пережитим досвідом незаперечно доведені, ніким і нічим не захитані політичні істини.

Сьогоднішній, однак, історичний момент, що його переживає український народ, зобов'язує нас ще й ще раз повернутися до питання про те, що таке більшовизм на ділі. Політика більшовиків за останні роки щодо українського народу, зокрема їхня кривава розправа з українським національно-визвольним революційним рухом і усім українським народом, по самостійницьки наставленим, не дозволяють нам мовчати. Ця політика перевершила собою все те, що найгірше щодо цього знав дотепер про більшовиків український народ.

В наслідок розвалу російської імперії 1917 р. і розвалу Австро-Угорської монархії 1918 р. український народ, що вже на початку ХІХ століття вступив на шлях свого культурного й національно-політичного відродження, здійснюючи свої прагнення до самостійного життя, створив спочатку на українських землях російської імперії, а потім на всіх українських етнографічних землях свою самостійну державу – Українську Народню Республіку. Ця відновлена самостійна держава українського народу не встоялася в нерівній збройній боротьбі на кілька фронтів, головню проти московсько-більшовицьких і польських імперіялістів. В наслідок цього український народ після першої світової війни опинився під кількома окупаціями: московсько-більшовицькою в СРСР, польською, румунською. Бувши під окупацією, український народ на всіх землях і далі провадив боротьбу за своє національне визволення, так у парламентарних (де це було можливе), як і в підпільних, революційних формах. Між двома світовими війнами на українських землях постав і діяв цілий ряд національно-визвольних організацій.

Під більшовицькою окупацією підпільно діяли Союз Визволення України (СВУ), Спілка

Української Молоді (СУМ), Братство Українських Державників (БУД), Українська Військова Організація (УВО). Під польською, румунською окупаціями підпільно діяли УВО, Організація Українських Націоналістів (ОУН), кілька легальних демократичних самостійницьких партій.

Другу світову війну все свідоме українство розглядало як нову можливість здійснити свої національно-політичні ідеали. Коли ж події цієї війни для українського народу почали розвиватися так, що на зміну одному окупантові приходив завжди, озброєний від голови до ніг, другий окупант, що за свою головну мету ставив цілковите поневолення українського народу, його фізичне винищення, – український народ для оборони свого життя, ідучи лінією своїх національно-політичних прагнень, ухопився за зброю. В піднімецький період окупації на українських землях 1942-43 рр. зродилася Українська Повстанча Армія (УПА), в якій опинився весь найкращий, найпатріотичніший елемент українського народу – опинилися десятки тисяч української молоді, тисячі українських чоловіків і жінок.

Українська Повстанча Армія, керована Українською Головною Визвольною Радою, провадячи збройну партизанську боротьбу проти німецьких поневолювачів на Україні й маючи за свою основну мету цілковите національне й соціальне визволення українського народу, такою ж боротьбою готова була зустріти, крім гітлерівців, також і кремлівських імперіалістів, що знову готувалися відновити своє панування на Україні і яких уже від 1918 р. український народ знає як своїх найзапекліших ворогів. Вона, разом з іншими українськими самостійницькими політичними організаціями, і зустріла їх завзятою збройною й політичною боротьбою, коли вони знову прийшли на українські землі слідом за гітлерівськими арміями, що відступали. Зрозуміло, що більшовики, найбільші сьогодні вороги ідеї визволення народів, вирішили за будь-яку ціну і всілякими можливими способами зліквідувати, здушити силою, втопити в крові революційний самостійницький рух українського народу.

Так, від 1944 р. і по сьогодні, тобто до кінця 1946 р., Україна є полем небачених дотепер у світі оргій енкаведівського терору, що від нього не лише на саму згадку кров холоне в жилах, а

всім, кому доведеться бути хоч би свідком таких катувань, сивіє волосся. Так, 1944 р. до сьогодні на живому організмі українського народу, розбудженого до нового життя, енкаведівські кати виконують жахливу вівісекцію, що є нічим іншим, як свідомим, пляновим злочинним фізичним винищенням усього українського народу. Уже сам той факт, що сьогодні, в ХХ сторіччі, тобто в сторіччі, коли ніби перемогли принципи демократії, гуманності, принципи рівноправності великих і малих націй, мусять умирати сотні тисяч найкращих синів українського народу за те лише, що хочуть, як і всі інші народи, бути вільними, і то мусять вмирати в межах тієї держави, що підписалася під Статутом Організації Об'єднаних Націй, що сьогодні в межах цієї держави, в Європі, винищується великий, 40-мільйоновий народ, – вже сам цей факт – ганьба для сучасного людства.

Ще більшою ганьбою нашого сторіччя є ті методи, за до допомогою яких московсько-більшовицькі окупанти сьогодні розправляються з українським революційним національно-визвольним рухом і з усім українським народом. Ці методи – заперечення усякого прогресу, всякої культури, всякої людяності й є одним великим звиродніло-цинічним глумом цих окупантів не лише з українського народу, а й з усіх здобутків, за які впродовж цілих століть боролися і вмирали кращі представники людства.

Завдання нашої статті – саме висвітлити методи боротьби московсько-більшовицьких загартників з українським національно-визвольним рухом. Добре здаючи собі справу з того, яким важливим чинником у національно-визвольній боротьбі українського народу є ідейно-політичні та моральні позиції українського самостійницького руху, більшовики дуже багато уваги приділяють боротьбі з цим рухом на ідеологічному фронті.

Основні методи більшовиків у цій боротьбі

– це а) перекручування, всупереч науці, історичних фактів, ненаукове, тенденційне їх висвітлювання;

б) ліквідація всіх осередків вільної української науки;

в) знищення всіх творів;

г) моральний терор супроти цієї науки; і, в разі опору, фізичне знищення науковців;

д) поширення найпідліших наклепів на український самостійницький рух сьогодні;

є) очорнювання різними брудними вигадками керівників українського національно-визвольного руху.

У процесі національного відродження українського народу дуже важливу роль відіграла українська історична наука. Можна сміло сказати, що саме українська історична наука була весь час основним чинником у формуванні національної свідомості, у формуванні самостійницьких прагнень українського народу. Вона дуже успішно відіграє цю роль і сьогодні. Це, зрештою, цілком нормальне явище. Вивчаючи минуле народу з усім тим, що було у ньому гарне, героїчне, патріотичне, історична наука допомагає плекати в народі почуття національної окремішності, національну гордість, патріотизм, дає високі зразки відданого служіння Батьківщині, вчить уникати політичних помилок. Всі ці морально-політичні моменти мають першорядне значення, особливо для українського народу, який щойно бореться за своє національне визволення. Тому зрозуміло, що кремлівські імперіалісти, в пляні свого наступу на ідейні позиції українського самостійницького руху, вирішили знищити, насамперед, вільну українську історичну науку, вирішили зруйнувати всі ті вартості, які українська історична наука встигла розвинути в українському народі.

Найширше стосованою більшовиками метою в боротьбі проти вільної української історичної науки є брехливе, тенденційне висвітлення фактів історії українського народу. Послуговуючись ніби класовим, «марксистським» поглядом в оцінці політичних явищ і подій, а фактично й надалі стоячи на засадах старих шовіністично-імперіалістичних «теорій» російської історичної науки, створених ще за царської Росії, більшовицька історіографія кожному подію в історії України, кожному істо-

ричну постать та її діяльність оцінює за таким єдиним критерієм: чи дана історична подія, дана історична постать сприяли справі зміцнення «союзу» і «дружби» українського народу з «великим російським народом», тобто чи вони були вигідні чи не вигідні для імперіалістичної Москви. В цей спосіб або цілковито замовчується всі справді патріотичні факти історії (напр., усю боротьбу українського народу проти більшовицької агресії в рр. 1918-23), або їх у неймовірний спосіб перекручують (напр., усю політику Центральної Ради 1917-18 рр.), або їх заплямовують ім'ям зради вислужництва чужоземним силам.

Найбільшою історичною заслугою Б. Хмельницького, за більшовицькою історіографією, був, насамперед, Переяславський договір. Цей договір більшовицька історіографія розцінює як «возз'єднання» України з Росією. В дійсності ж, Переяславський договір був тільки політичним союзом незалежної Козацької Республіки з Московською Державою, який складають часто дві суверенні держави. Так розумів цей договір його творець – Богдан Хмельницький, так розумів цей договір, як показують історичні документи, весь український народ. Єдиною метою цього союзу була лише спільна боротьба обох держав проти шляхетської Польщі, а не «об'єднання» України з Росією. Теорію про «об'єднання» України з Росією на основі ніби Переяславського договору висала з пальця російська шовіністична історіографія, щоб довести, що український народ за весь час свого існування нічого іншого не прагнув, як лиш «об'єднання» України з Росією; для того, щоб довести відсутність самостійницьких сепаратистичних, щодо Москви, прагнень українського народу, для того, кінець-кінцем, щоб виправити теперішнє під'яремне становище України в системі СРСР. Мазепу, який, спираючись на союз із шведським королем Карлом XII, хотів домогтися відокремлення України від Росії та її цілковитого усамостійнення, більшовицька історіографія, слідом за царською, робить «зрадником» українського народу, шведським ніби агентом, виразником інтересів лише козацької верхівки, а не всього українського народу. Центральна Рада, революційний уряд, що їх створив український народ в період революції в Росії, складений з

найкращих його представників від усіх суспільних клас, це, за більшовицькими критиками, «лише агентура німецького імперіалізму», «виразник» інтересів української «буржуазії». Так, приписуючи то агентство, то зрадництво, то обстоювання класових інтересів, то просто замовчуючи історичні факти, більшовики намагаються скомпромітувати в очах українських мас все те, що було в історії українського народу дійсно патріотичне, героїчне, намагаються скомпромітувати ідею Самостійної України, намагаються підірвати в народі самостійницькі прагнення, знищити почуття національної гордості, намагаються обернути народ у мільйонову отару німих, безвільних фелагів, у мільйонову отару «Іванів без роду і дому»

Слід підкреслити, що з такими самими критеріями більшовики підходять і до оцінки української літератури та історії української культури взагалі. Сама лише «переоцінка» історії українського народу, історії української літератури, що її в основному доконали більшовики зараз же в перші роки по загарбанні України, тобто зараз же після 1920 р. не давали гарантії того, що вже цілковито зліквідовано національно-освідомлювальний вплив цих наук на український народ. Серед української людности було багато книжок всіякого характеру, витриманих в самостійницькому дусі. На Україні жило багато українських учених, дуже часто перших творців вільної української науки, що, спираючись дуже часто лише на добровільну підтримку української людности, творили наукові осередки, продовжували свою науково-дослідницьку діяльність. Більшовицькі загарбники не могли погодитися з тим станом. Щоб цілком ізолювати український народ від національно-освідомлювального впливу вільної української історичної науки, більшовики у східних областях України вже давно взяли на індекс і знищили всі підручники нефальсифікованої історії української літератури, всі твори будь-якого характеру, витримані в самостійницькому дусі. Зі шкіл більшовицькі загарбники викинули вивчення української історії і впровадили лише вивчення історії народів СРСР, українську літературу викладають лише за більшовицькою офіційною схемою. Т.зв. Академію Наук УРСР взято під сувору контролю і фактично обернено її, якщо йдеться, головне, про галузь суспільно-політичних

наук, на одну з установ управління пропаганди й агітації ЦК ВКП(б).

Знищено в різний спосіб (на засланнях, в тюрмах, розстрілами) десятки вчених (між ними й історика світової слави Грушевського М.), які в ім'я наукової правди обстоювали свої погляди, незгідні з більшовицьким офіційним курсом. Знищено всіх тих поетів, письменників, та інших діячів культури, які не хотіли плювати на свої національні традиції, на свої національні святощі й ідеали. Список самих лише письменників і поетів, знищених більшовиками 1920–40 рр. за їхні самостійницькі погляди й художню творчість у цьому дусі, – величезний: він охоплює понад 60 лише найвидатніших прізвищ. Знищено щось із 10 самих найвизначніших істориків. Знищено майже всіх українських лінгвістів, етнографів, економістів тощо.

Приблизно від 1930 року у східних областях України перестала існувати будь-яка українська наука. З хвилиною окупації більшовиками 1939 р., і, головне, знов у 1944 р. Західньої України поведено цей наступ на вільну українську науку і тут. Наукове Товариство ім. Шевченка, цей єдиний до того часу визначний осередок вільної української науки на українських землях, обернено на філію т.зв. Академії Наук УРСР, цілковито підпорядковану управлінню пропаганди ЦК ВКП(б). Загрозою Сибіру, тюремного ув'язнення більшовики примушують таких професорів української історії Львівського Університету, як Крип'якевич, Терлецький, Кордуба, відмовитися від своїх «помилкових», «буржуазно-націоналістичних» поглядів на історію України, тобто примушують їх публічно заперечити все те, що, згідно з їх сумлінням чесних вчених, правдиве, і голосити те, що потрібно більшовицькій розкладовій пропаганді. Мета цієї більшовицької акції подвійна: по-перше, поширювати брехливі, шкідливі для українського народу «наукові теорії» і так

дезорієнтувати народ щодо того, де і яка дійсна правда, і, по-друге, заломлюючи тих людей, які для народу є визначними науковими авторитетами, деморалізувати масу, розкладати її ідейно та політично, підривати її силу спротиву (мовляв, от дивіться, професори університету, ті, що багато знають, та й вони визнають, що помилялися, та й вони закидають думку про Самостійну Україну, а що ж ви, прості люди, можете про ці справи знати).

Від 1944 р. і в Західній, як раніше у Східній Україні більшовики знищують, де лише знайдуть усю історичну, політичну й художню літературу, написану в самостійницькому дусі. Вони її забирають і спалюють не лише з усіх публічних, а й з приватних бібліотек. За переховування такої літератури б'ють, карають тюрмою тощо.

Треба пам'ятати, що такі «методи» в боротьбі з українським визвольним рухом на ідеологічному фронті більшовики застосовують тоді, коли поза гітлерівською Німеччиною й фашистівською Італією донедавна, скрізь у світі в демократичних державах наука є цілковито вільна, і ніде у світі не знищують і не переслідують учених за їх наукову діяльність, не примушують говорити накинені їм «теорії», ніде на світі не спалюють масово ні наукової, ні жодної іншої літератури, з метою її знищення, ніде на світі не карають людей за те, що вони читають історію свого народу. Зокрема шалений політично-пропагандивний наступ, щоб компромітувати самостійницький рух українського народу, провадять більшовики проти теперішніх самостійницьких організацій і партій українського народу, – проти Української Головної Визвольної Ради, Української Повстанчої Армії та Організації Українських Націоналістів під керівництвом Степана Бандери.

Не маючи сили хоча б, як кажуть, «притягнути за волосся» якого-небудь аргументу проти українського національно-визвольного руху, який би насправду вдаряв у його основні ідейно-політичні позиції, більшовицькі імперіялісти широко брешуть про агентурність цього руху, про його, ніби, вислужництво гітлерівській Німеччині. Особливо вперто вони послуговуються цією нахабною брехнею, якщо йдеться про Організацію Українських Націоналістів і Українську Повстанчу Армію. Тим часом єдина й дійсна правда така, що український національ-

но-визвольний революційний рух у цілому, й обидві ці організації зокрема, якнайвірніше завжди й найпоплідовніше, керуючись лише дійсними інтересами всього українського народу, змагали і змагають вибороти нову національно-політичну незалежність українському народові без огляду на те, подобається це чи ні будь-яким стораннім силам. В лавах цих організацій сьогодні опинився весь найкращий патріотичний елемент українського народу, який своїм найвищим наказом має «Здобути Українську Державу – або загинути в боротьбі за неї» і мільйонами фактів уже впродовж багатьох років підтверджує свою непохитну вірність цьому наказові. Обидві ці організації підпорядковані Українській Головній Визвольній Раді – найвищому політичному проводові українського народу на час його визвольної боротьби, утвореному в період проти німецької боротьби українського народу з представників різних українських політичних партій і середовищ.

Говорити про «агентурність» українського націоналізму, про його, ніби, співпрацю з гітлерівцями, значить у найнахабніший спосіб ігнорувати чотири роки найважчої героїчної боротьби ОУН на всіх українських землях проти гітлерівських окупантів рр. 1941–44, ігнорувати чотири роки боротьби, що відбувалася на очах і з участю всієї української людности, ігнорувати чотири роки боротьби, що в ній загинули або потрапили до тюрем, включно з найвищими керівниками цього руху, тисячі й тисячі найкращих українських патріотів. Говорити про агентурність українського самостійницького руху, це ігнорувати той факт, що в боротьбі цього руху проти гітлерівців зродилася, оформилася й загартувалася багатотисячна Українська Повстанча Армія. Це все, кінецькінцем, для всього українського народу і для всіх об'єктивних спостерігачів така очевидна й безперечна правда, що кожне слово вияснення цієї справи – зайве. Бути свідомим того, що весь народ бачив боротьбу УПА й ОУН проти гітлерівських загарбників, увесь народ брав активну участь в цій боротьбі й її цілковито підтримував, і... мати відвагу говорити про «співпрацю» УПА й ОУН з гітлерівцями – на це можуть піти тільки московсько-більшовицькі загарбники, і то лише неспроможні знайти який-небудь інший, справді політичний, справ-

ді серйозний, справді переконливий аргумент проти цих організацій.

Яка причина того, що більшовики вдалися до такої, по суті лише їх самих компромітуючої брехні, і як вони цю брехню застосовують практично в боротьбі проти українського революційного руху? До брехні про «співпрацю» УПА й ОУН з гітлерівцями вдалися більшовики, поперше тому, що, зважаючи на дійсні прагнення найширших українських мас, самої основної ідеї українського революційного руху – ідеї Української Самостійної Держави – вони в основі формально заперечити не відважуються, бо це було б «непринципово», «неполітично» з їх боку, подруге – тому, що для боротьби з українським революційним рухом треба буде їм обов'язково знайти хоч би пролюдські очі якийсь «політичний» аргумент. І от вони, брешучи в живі очі, щоб скомпромітувати ідею самостійної України в очах широких мас, знайшли «аргумент» про «співпрацю».

Не заперечуючи формально права українського народу на свою самостійну державу, більшовики, знову всіляким фактам і здоровому розумові всупереч, намагаються переконати український народ, що т.зв. УРСР це і є самостійна й соборна держава українського народу. «За яку ще самостійну Україну може боротися український народ?» – питає знахабнілий окупант, а за ним повторюють і його агенти. «Ідея самостійної України українських революціонерів і повстанців – це лише ширма керівників українського визвольного-революційного руху для прикриття їх вислужництва гітлерівцям за золоті марки», пояснює, далі цей окупант. Практичне застосування брехні про співпрацю УГВР, УПА й ОУН з «чужоземними розвідками» таке:

а) створити легенду про співпрацю керівників української національно-визвольної революційної боротьби за золоті марки чи долари з якимись чужими, часто одверто ворожими Україні, силами;

б) посяяти на цій основі недовір'я між низами самостійницького руху та його керівництвом;

в) тавром агентурности заплямувати ідею революційної боротьби за самостійну Україну;

г) відірвати низи руху від його керівництва;

д) переконати ці низи, що т.зв. УРСР – це і є ніби самостійна держава українського народу й, нарешті,

е) зламати всякий їх спротив, зліквідувати

загрозливу для себе національно-визвольну революційну боротьбу українського народу, щоб цілком спокійно й вільно докінчувати свою злочинну політику винищення всього українського народу. Підступ, якщо йдеться про взаємини, головне, українського народу з імперіалістичною Москвою протягом історії, не новий. Тактика стара й усім, навіть найбільш політично відсталим, вона зразково підла, безприкладно-підступна, типово-більшовницька.

Більшовики дуже вперто поширюють також брехню про те, ніби український національно-визвольний рух прагне встановити поміщицько-капіталістичний лад в самостійній українській державі.

Тим часом український національно-визвольний рух завжди якнайвиразніше підкреслював і підкреслює, що він проти відновлення старих, феодально-капіталістичних суспільних порядків у майбутній українській державі. Український національний визвольний-революційний рух завжди якнайвиразніше підкреслював, що він – за ліквідацію великої земельної власності, за націоналізацію промисловости, торгівлі, банків, за побудову нового суспільного ладу, за якого насправду зникне експлуатація людини людиною. Про це якнайвиразніше говориться в «Платформі Української Головної Визвольної Ради», ухваленій в липні 1944 р. і в «Програмових Постановках», що їх ухвалили 1943 р. Третій Надзвичайний Великий Збір ОУН. Про це все якнайвиразніше говорять численні факти суспільної політики українського революційного руху, де він мав змогу її провадити. Факти ці бачив увесь український народ. Це все, однак, не заважає більшовицьким брехунам говорити те, що український самостійницький рух діє в «інтересах поміщиків і капіталістів», що він діє проти українського працюючого народу. Щоб компрометувати український революційний рух більшовики поширюють, як ми вже про це згадували, найнеймовірніші своєю брехливістю й цинізмом вістки про окремих керівників українського визвольного руху. Від їх ганебних нападів не вільний сьогодні майже жоден чільний представник української політичної еміграції з революційного табору, не вільний жодний чільніший представник українського підпілля на українських землях.

Як приклад, до яких прийомів у цій справі

вдаються більшовики, ми наведемо більшовицьке наświetлення одного факту з життя керівника ОУН Степана Бандери. За революційну самостійницьку діяльність його арештували гітлерівці вже 1941 р., зараз у перші дні після вибуху німецько-більшовицької війни, і просидів він в німецькій тюрмі в Оранієнбургу аж до 1945 р. Цей факт, безперечно, дуже поважний аргумент, що ОУН ніколи й ніяк не співпрацювала з німцями. Щоб вибити цей аргумент із рук українського підпілля й якимсь скомпромітувати українського визначнішого представника українського визвольного руху – Степана Бандеру, що користується великим авторитетом серед українського народу, Мануїльський, т.зв. міністер закордонних справ УРСР, 5. І. 45. р. у Львові на міжобласній нараді вчителів договорився до того, що, мовляв, «німці заарештували Бандеру, порозумівшись з ним...», тобто за його згодою. Така заява – це й досі неперевершений зразок цинізму; про це думав так не лише весь український народ. Цього добре свідомий і сам автор цієї брехні. Коли недавно в Раді Безпеки йому довелося ніби спростувати заяву грецького делегата про те, що грецькі профспілки розпущено на бажання самих грецьких робітників, то він оцінив таку заяву лише як «розперезаність грецьких монархістів, які гадають, що яку нісенітницю вони не говорили б тут, їм однаково повірять», і яких «такі плумливі пояснення образливі для Ради Безпеки» («Радянська Україна» від 10. IX. 46 р.). Ми тут оминаємо те, що насправді було з грецькими профспілками. Ми лише вкажемо тов. «міністрів» УРСР, що й заява про арешт Бандери, зроблена ним 5 січня 1945 р. у Львові, – це навіть щось більше як розперезаність тов. «міністра» і його кремлівських хазяїв, що така заява – це навіть щось більше, як образа для українського народу. Така заява тов. «міністра» – це найбільша підлота, підлота, яка своїм джерелом має не лише саме нехтування думкою всього українського народу, а й готовість завжди оплювати все те, що народ має гарного, патріотичного; така заява – це підлота агента, зрадника тощо.

Підлість і злочинність усіх тих перерахованих метод, що їх застосовують більшовики в своїй боротьбі з українським національно-визвольним рухом в ідейно-політичній площині, збільшує ще й та обставина, що свою брехню,

призначену для отруювання душі українського народу, вони намагаються поширити серед якнайширших мас українського народу за допомогою всіх тих засобів, які їм дає для цього сучасна модерна держава. Вже майже три десятки років більшовики коштом української людности утримують на українських землях багатотисячну армію різних пропагандистів-агітаторів, видають у багатотисячних тиражах сотні різних газет, будують радіостанції, продукують кінофільми лише з єдиною метою, щоб... отуманювати український народ, розкладати, деморалізувати, оплювати публічно все те, що для народу є найсвятшіє, виховувати з нього слухняних рабів кремлівських імперіялістів. В той же час український національно-визвольний рух, будучи на нелегальному становищі, мав розмірно дуже малі технічні можливості боротися, розшифровувати більшовицьку брехню серед широких мас.

Особливо інтенсивною стала ця т.зв. масово-політична робота за останні роки.

Ось як формулюють більшовики завдання масово-політичної роботи серед української людности:

4. «Вважати за основний напрямок масово-політичної роботи на селі в найближчий час – широке роз'яснювання населенню того, що суверенність нашої держави завойовано українським народом тільки під керівництвом більшовицької партії, тільки за активною допомогою великого братнього російського народу... Потрібно невпинно роз'яснювати, що дійсно вільна й незалежна Україна є тепер і може бути лише в братній сім'ї народів могутнього Радянського Союзу.

Невпинно нагадувати про те, що... симони петлюри, коновальці закликали на Україну німецьких імперіялістів для того, щоб поневолити український народ, віддати його на поталу німецьким панам і капіталістам. Про те, що всілякі бандери, мельники,... оунівці підтри-

мували і підтримують німецьких фашистів, допомагали і допомагають заклятим ворогам українського народу – німцям душили і нищили український народ.

В масово-політичній роботі необхідно викривати і провокаційність і брехливість гасла українсько-німецьких націоналістів «За вільну і незалежну Україну». Необхідно роз'яснювати населенню Конституцію Радянської України, що український народ під керівництвом більшовицької партії вже завоював свою волю і суверенні права, об'єднав свої землі в єдину велику і суверенну державу, а українсько-німецькі націоналісти: бандери, мельники і оунівці, – ведуть боротьбу з українським народом не за «вільну і незалежну Україну», а за Україну куркулів і капіталістів, за поневолення України німецькими фашистами, за перетворення українського народу в німецьких рабів.

У висвітленні історії України треба рішуче викривати спроби націоналістичної фальсифікації історії, широко популяризувати справжніх героїв українського народу, як от: Богдана Хмельницького, Богуна, Кривоноса, Семена Палія, Устима Кармелюка, Пархоменка, Щорса, Ковпака, Олега Кошового і других героїв нашого народу, плямуючи і викриваючи зрадницьку і антинародну діяльність Мазепи, Дорошенка і інших запродавців.

14. Пленум облкому КП(б)У звертає увагу партійних організацій на те, що масово-політична робота серед населення повинна бути скерована на розклад націоналістичних банд, на виховання населення у ненависті до німецько-українських бандитів, залучення всього населення до активної і рішучої боротьби з бандитами...» (із таємної резолюції пленуму Волинського облкому КП(б)У від 3 жовтня 1944 р.).

Як виходить з наведеного документу, в тематику масовополітичної роботи, крім «актуальної» брехні про революційну боротьбу українського народу, що йде сьогодні, включаються також усі академічні, так би сказати, питання історії українського народу, – включаються, очевидно, не для того, щоб їх 157 № висвітлити, згідно з історичною правдою й цим сприяти поширенню в народі історичних знань і піднесенню його національно-політичного виховання, а для того, щоб, як цього вимагає «революція», цю правду перекиривувати, опльо-

увати історичну традицію й таким способом розкладати, деморалізувати народ.

Так найчастішою темою більшовицької «масово-політичної» роботи серед українського населення є тема про «непереможність могутнього Радянського Союзу», про його «непереможну червону армію, озброєну найпередовішою у світі військовою технікою», про недоцільність і безоглядність з цієї причини визвольної боротьби українського народу. «З ким ви беретеся воювати? З Радянським Союзом?» – питає українських селян ламаною українською мовою шепелявий більшовицький агітатор. «Сам Радянський Союз захопив нині половину Європи, червона армія розбила наймогутнішу в світі гітлерівську армію, в нас мільйони танків, літаків, мільйони солдатів. Молотов диктує сьогодні всьому світові! А що ж маєте ви? Кілька автоматів і крісів. Ми вас всіх, як мишей, видушимо! Проти кого ви відважилися воювати? Ще день-два, і по вас і сліду не останется!»

Послуговуючись такими аргументами, тупий більшовицький агітатор почуває себе найкраще. Далеко легше погрожувати українському народові, як його перекопати в неслухності його змагань. І от він погрожує і танками, і літаками, і «непереможною» червоною армією. Ідейному фанатизмові, найсправедливішій у світі ідеї – розперезаний, тупий і зарозумілий водночас, московський салдафон погрожує оголеним, закутим у панцер кулаком. І традиційно, і підло по-московськи.

При тому треба підкреслити, що всю цю отруйну брехню поширюють більшовики насильно: силоміць зганяють людей на пропагандивні мітинги, насильно примушують дивитись на кінофільми, не зважаючи на те, чи подобається це населенню, чи ні, закидають його пропагандивною літературою, пресою.

Так, отже з одного боку, для поширення найпідлішої в світі брехні, для морального тероризування українського народу мобілізуються всі величезні засоби, що їх дають для пропаганди сьогоднішня техніка й диктаторський, терористичний режим. З другого боку, щоб знищити національну правду українського народу, знищують українських учених, вільну українську науку, викидають цю науку зі шкіл, гостро карають за кожне слово, сказане в обороні правди, знищують усіх тих, що активно виступають в обороні цієї правди.

Такі методи боротьби більшовицьких загартників проти ідейно-політичних позицій українського визвольного руху, проти моральних вартостей українського народу. Вже цілі сторіччя тому весь культурний світ заплямував такі методи боротьби, як ганебні, підлі, протинародні, реакційні.

В намаганні скомпромітувати український національно-визвольний рух більшовики не обмежуються лише пропагандою, не обмежуються лише «теоретичними» аргументами. Вони, а головне НКВД і НКГБ, застосовують з цією метою конкретніші, дійовіші, «ефективніші» засоби. Та про це трохи пізніше.

Паралельно з пропагандивно-політичним наступом більшовиків на ідейні позиції українського національно-визвольного руху йде також їх збройно-терористичний наступ на діючі на українських землях самостійницькі організації, – на УГВР, на УПА, на ОУН, на весь український народ, що співчуває самостійницькій боротьбі й підтримує її.

Не будши в змозі дати собі раду з революційною боротьбою, що її провадить український народ, НКВД і НКГБ (тепер МВД і МГБ), крім власних поліційних військ, проти нього широко використовують також частини червоної армії з усім їх озброєнням: важкою скорострільною зброєю, мінометами, артилерією, танками, літаками (усіх родів), прожекторами, панцерними автами, нерідно бронепоездами. Усіми модерними засобами зв'язку. Боротьба НКВД і частин червоної армії проти відділів УПА та інших збройних формацій українського революційного підпілля набуває дуже часто форм широкозакроєних модерних фронтових бойових акцій в яких беруть участь і співдіють між собою всі роди військ і зброї. В той час відділи УПА користуються лише найлегшою піхотною зброєю (головно крісами, автоматами й легкими кулеметами).

У великій весняній облаві проти українського підпілля, що провадилася 1945 р. на Гуцульщині (почалася 15. IV. 45 р.), крім спеціальних військ НКВД, постійних охоронних залог райцентрів та опірних пунктів на терені районів, «істребітельних батальйонів», брала участь дивізія фронтових військ ЧА з усім своїм озброєнням – важкими кулеметами, ар-

тилерією, панцерними автами. Цілими днями понад селами й лісами Гуцульщини ширяли розвідувальні літаки, скидаючи запалювальні та фугасні бомби й обстрілюючи з кулеметів мирні оселі. Зрозуміло, що під час таких акцій є жертви не лише по боці підпілля, а й по боці мирної людности. В наведеному нами випадку мирного населення впало вбитими 112 чоловіка. Під час фронтових дій між ЧА та німецькими арміями на лінії Ковель-Стрипа в березні-липні 1944 р. проти УПА й українського революційного руху в цілому більшовики кинули цілі десятки фронтових дивізій. Завершенням цієї боротьби був бій під Гурбами (24. IV. 1944 р.). Для наступу на повстанські становища кинули більшовики тут велику кількість танків і літаків.

В облаві, яка відбулася в червні 1945 р. на села й ліси трикутника Янів-Жовква-Яворів (Львівська область), брали участь піхотні, танкові частини червоної армії, артилерії, авіація.

17-18. IX. 1945 р. на т.зв. Завадівський ліс (Волинська обл.) кинули більшовики червоноармійський піхотний полк з м. Володимира-Волинського. Через два дні обстрілювано ліс із важких гранатометів та артилерії. (В цьому місці, як і весь час у дальшому, маючи на увазі основну мету нашої статті, ми всі наші твердження ілюструватимемо лише кількома відповідними прикладами. Частина відповідних матеріалів про більшовицьку терористичну політику вже опубліковано в різних підпільних виданнях українського самостійницького руху й ми деякі приклади беремо просто з цих видань. Інші приклади беремо з нових матеріалів (Ред.).

Отже, в загальному, для революційної боротьби українського народу проти московсько-більшовицьких окупантів характерне таке співвідношення сил: по боці більшовиків багатотисячні загони НКВД, різні військові спецвідділи, спеціально вишколені, призначені для боротьби з партизанами, цілі дивізії фронтових військ ЧА разом з усією технікою, керовані досвідченими генералами, і вся ця величезна армія забезпечена запліллям, що його становить увесь СРСР; по боці українського революційного підпілля – кілька десятків тисяч української, найпатріотичнішої молоді, яка ще вчора сиділа в школах за книжками, кілька десятків повстанців, озброєних лише крісами, гранатами, пістолями, й уся ця зброя – різних систем і

завжди вона розподілена так, що коли в кого є граната або пістоля, то він уже часто без кріеа, кілька десятків тисяч повстанців, яких командири в основній своїй масі ще лише вчора були гімназистами, селянами, робітниками і здобули свою кваліфікацію не у військових школах, а у вогні безпосередньої боротьби, партизанські загони без баз, без постачання, без заплілля, і все це в умовах, коли закінчилася війна й ворог має розв'язані руки, і все це, коли нема будь-якої, найменшої хочби, допомоги ззовні. Нерівність сил тут – величезна. Єдиним еквівалентом тих усіх переваг, які мав ворог, – є фанатична віра українських повстанців у правоту справи, за яку вони борються.

Створювання по своєму боці величезної переваги в людях і бойовій техніці – це одна з основних метод боротьби більшовиків з українським революційним рухом. За допомогою цієї методи вони, хоч і завдали українському підпіллю й УПА великих втрат у людях, своєї основної мети – цілковитого знищення українського підпілля – не досягли. З усіх великих акцій – облав, в яких брали участь десятки дивізій ЧА, УПА і ОУН (всі члени ОУН, зважаючи на специфічні умови більшовицького режиму, озброєні) завдяки, головню, набутій високій майстерності партизанської боротьби й підтримці населення, вийшли переможно.

Коли малоефективною показалася одна «метода», НКВД почало шукати інших «метод», ще більше варварських, більше злочинніших.

1946 р. на весні більшовики в боротьбі з УПА застосували методи масового випалювання лісів у тих теренах, де сподівалися більшого скупчення сил УПА. До такого засобу вони вдавалися вже попередніми роками, але тоді це були, скоріш, окремі, відірвані, а не масові випадки. Мета цієї варварської акції – примусити відділи УПА і групи революціонерів-підпілля покинути ліс і вийти на безлісні терени, знищити ліс як прикриття для повстанців, і в такий спосіб полегшити собі боротьбу з підпіллям.

Спроби палення лісів були різні. Дуже часто більшовики підпалювали ті сектори лісу, де, на їх думку, перебувають повстанці. Одночасно на всіх сусідніх просіках, стежках робили сильні застави. Застави мали знищувати вогнем усіх тих повстанців, що відступали б з підпаленої частини лісу.

Від запаленої частини, звичайно, займався весь комплекс лісу. Запалювали ліс або безпосередньо самі оперуючі енкаведівські відділи, або авіація (ранньою весною) запалювальними бомбами, або такі завдання давало НКВД сексотам.

Весною 1946 р. в такий спосіб спалено майже всі соснові ліси в Ковельщині (т.з. Цуманський ліс спалений цілком), в північно-західній частині Львівської області (Сокальщина, Равщина, Радехівщина, Брідщина), ліси в околицях Станиславова (Чорний ліс) і цілий ряд менших лісних масивів.

Крім цього треба додати, що вже 1944 р. на території дій УПА, для унеможливлення повстанських засідок, вирубано або спалено багато лісу по обох боках усіх залізниць, шосейних або інших важливих доріг.

Матеріальні втрати країни в наслідок такої акції – величезні. В лісовому комплексі Лопатин-Грицеволя (Львівська область) вигоріло понад 3.600 моргів лісу. Між Топоровом і Трійцею (Львівська обл.) згоріло 9.000 моргів лісу. Таку методу більшовики застосовують у той час, коли Україна одна з найменше заліснених країн Європи й коли сьогодні, внаслідок воєнних дій і теперішньої більшовицької грабункової експлуатації, стан лісів на Україні більше як трагічний.

Більшовики не обмежувалися лише паленням самих лісів. В багатьох випадках разом з лісами вони спалювали та кож підлісні села, присілки й хати. Під час палення лісів спалено, напр., такі села: Волиця Радванецька, Кути б. Трійці, Лісові б. Топорова, Добролівка б. Щурович (Львівська область).

Щоб утруднити УПА й революційному підпіллю в цілому контакт з українською людністю, більшовики широко застосували методу виселювання українського селянства з підлісних сіл та хуторів. В багатьох випадках виселювані селата хутори більшовики спалювали.

В Морочанському р-ні, Волинської обл. НКВД повиганяло з хуторів усіх людей. Серед вигнаних зі своїх хат селян, що мусіли приміщуватися по кілька родин в одній хаті, вибухнув тиф та інші інфекційні недуги.

На початку 1946 р. в Журавенському р-ні, Дрогобицької обл., виселено такі хутори і присілки: Лучки та Парцеляція коло с. Новошин, Забугай та Ковбаса коло с. Которини, Вільшаниця коло с. Манастирець, Фільварки та Запо-

дрини коло с. Буянів, Лісничівка коло с. Чертіж, Парцеляція коло с. Корчівка. Крім палена лісів, виселювання селян із підлісних хуторів і сіл, більшовицькі злочинці в боротьбі проти УПА й українського революційного підпілля застосували методу бактеріологічної війни.

В липні 1946 р. на Волині НКВД роздало між сексотів отруту із завданням отруїти: учасників УПА, членів ОУН, додаючи отруту до води та їжі. На весні 1946 р. в Станіславській обл., коли НКВД довідалося, що УПА скуповує на чорному ринку протитифозні застрики, випустило на цей ринок спеціально спрепаровані, затроєні застрики, від яких хворий по кількох годинах серед страшних мук умирав. На щастя, лікарі УПА досить скоро викрили цей страшний злочинний підступ. До того часу, однак, поки підступ викрито, від таких затруєних застриків померло кільканадцять повстанців.

В цей сам час, тобто на весні 1946 р., в Станіславській обл. навмисно звільнено з таборів багато тифозних полонених. Вони, за пляном НКВД, мали розповсюдити тиф серед населення і, тим самим, серед УПА й українського підпілля. Крім того, більшовики висилали на села спеціальних агентів, які вешталися під маскою то втікачів з таборів, то прошаків, то ворожбитів і мали за завдання заходити до всіх підлісних хат та сіл і залишати там тифозні воші. Тому що до підлісних сіл найчастіше заходили повстанці, це мало спричинити серед них поширення тифу. Для того, тобто, щоб поширити тиф серед українського революційного підпілля, більшовицькі загарбники не організували боротьби з плямистим тифом, який за різних часів і по різних околицях лютував останніми роками на Україні серед цивільного населення. При контакті населення з повстанцями тиф, за більшовицькими плянами, мав переноситися до УПА й її знищувати. Боротьбу з плямистим тифом серед цивільної людності мусіло вести власними засобами українське підпілля (напр., в Калуському й Долинському р-нах, Станіславській обл., силами й засобами підпілля проведено протитифозні щеплення). Відомо, що бактеріологічна війна заборонена міжнародними угодами. Жодна, навіть гітлерівська, армія під час останньої війни не застосувала методи бактеріологічної війни. Ці методи застосовували в боротьбі проти УПА більшовицькі злочинці.

Треба також підкреслити, що, як правило, в

боротьбі проти УПА й українського підпілля більшовики вживають розривних куль. Вживання розривних куль також заборонено міжнародними умовами про способи ведення війни

Знаючи, що найкращим тереном для партизанських дій у Західній Україні є гірські райони Карпат за відповідної там харчової бази, більшовицькі окупанти вирішили унеможливити там партизанські дії, організуючи голод. Цей плян вони реалізують, насамперед, знову грабуючи у людності те мізерне, що вона може зібрати з маленьких клаптиків неврожайного ґрунту (мовляв, як не буде мати людність що їсти, то і повстанцям не дасть нічого), та забороняючи гірській людності купувати збіжжя в інших місцевостях. Гірське українське населення Карпат, що завжди жило в економічній нужді, сьогодні обкладене розмірно дуже високими контингентами, податками й позиками, живе дослівно на рахованих картоплях.

Крім того, щороку від відповідних обласних центрів постійно з'являються нові розпорядження, якими забороняється купувати й завозити сюди хліб.

Отже, від двох років більшовики систематично провадять голодову блокаду Карпат, щоб голодом змусити відділи УПА вийти з карпатських лісів.

Таку саму політику голодової блокади застосували більшовики й щодо іншого доброго для партизанських дій терену – Полісся. Для точности конче треба на самому початку сказати, що бійці УПА і члени ОУН в основній своїй масі не визнають полону. Опинившись у безпорадному стані, майже кожний підпільник і повстанець стріляється або розривається гранатами, щоб лише не потрапити живим до рук ворога. Це зумовлене, по-перше, дуже високою ідейністю учасників українського визвольного руху, їх безприкладним у світі патріотизмом і, по-друге, варварською поведінкою більшовиків з полоненими повстанцями й революціо-

нерами. Є, одначе, виняткові випадки, коли за-скочені нагло поранені, чи в будь-який інший спосіб обезвладнені повстанці або революціо-нери не мають часу чи фізичної змоги вкоро-тити собі віку і, якщо більшовики їх відразу на полі бою не розстріляють, бо й такі випадки бувають, – попадають в полон. Про ці саме ви-падки скажемо кілька слів.

Усі зловлені живими повстанці й революціо-нери проходять основні допити НКГБ. Ці допи-ти є одним варварським фізичним тортуван-ням від НКГБ. Поминаємо тут такі «звичайні» поліцейні прийоми, як постійне, триваюче цілими місяцями переслухування, тримання без сну, застрашування, моральний шантаж і терор, легші фізичні побиття. Щоб дістати ві-домості про українське революційне підпілля, НКГБ і НКВД не зупиняються дослівно пе-ред жодними найварварськішими прийомами: припікають розпеченим залізом тіло, деруть із живих людей шкіру, виривають волосся, ніг-ті, відрізують статеві органи, жінкам – груди, розпинають на хрестах, вішають, але так, щоб людина не відразу загинула, виколують багне-тами очі, проколюють плечі, груди, викручу-ють руки, виломлюють пальці на руках і ногах, виривають на голові волосся, для збільшення муки роз'ятрюють рани.

9. V. 1945 р. в с. Надорожна, Отинійського р-ну, Станиславівської обл., більшовики вби-ли одного повстанця, а другого, зловленого на полі, привели в село й на очах усіх людей тор-тували, аж поки він в муках не помер.

11. VIII. 1945 р. в с. Кобинь, Чернівецької обл., під час наскоку енкаведисти зловили двох повстанців живими. Цього ж самого дня обох полонених повстанців енкаведисти підвезли до с. Дrajниці, де кілька годин їх жахливо катува-ли. Коли ж повстанці, вірні складеній присязі, ні в чому не хотіли признатися, енкаведисти за-кликали кількох старих господарів з цього села і в їх присутності обом полоненим повстанцям

відтяли статеві органи. Потім повстанців вики-нули на гній, де вони серед страшних мук по-мерли.

8. X. 45 р. в с. Старий Гвіздець, Городенсько-го р-ну, Станиславівської обл., НКВД зловило Медведика Василя з сином, які співпрацювали з УПА. Під час переслухування батькові вирі-зали на плечах хрест.

16. XI. 45 р. в с. Стецева (Коломийщина) більшовики взяли в полон двох повстанців. Одному з повстанців вирізали на чолі тризуб.

Під час великих облав на терені Гуцульщи-ни в квітні 45 р. з полоненими повстанцями ен-каведисти поводитися з особливим садизмом: при допитах зривали повстанцям шкіру з рук, оббивали нігті, багнетом різали обличчя, лама-ли кості, вибивали зуби, забивали в ніс набой. Все це відбувалося перед очима насильно зі-браного населення. Від цього видовища багато жінок збожеволіло.

15. III. 46 р. в с. Підпечари, Станиславів-ського р-ну, цієї ж обл., більшовики взяли в полон двох повстанців: Стефанова Ярослава, років 20, і Логазу Василя, років 19. Зараз у штабі почався допит. Коли повстанці, дотри-муючи присяги, не хотіли зрадити військових і підпільних таємниць, більшовики їх жахливо катували: відрізали статеві органи, припікали розпеченим залізом, а опісля, побитих роздяг-нених до нага, вивели за місто й кинули в річ-ку, де повстанці потопилися.

Дуже часто полонених повстанців більшо-вики розстрілюють безпосередньо на полі бою.

6. XI. 46 р. в с. Колодіївка, Станиславівсько-го р-ну, цієї ж обл., розстріляно полоненого стрільця УПА родом зі східних областей.

27. XII. 46 р. в с. Підпечари, цього ж р-ну, розстріляно на місці бою стрільця УПА Сло-бодяна Павла.

15. XII. 46 р. в с. Добрівляни, Станиславів-ського р-ну, замордували більшовики на місці бою стрільця УПА Олійника Дмитра.

Впродовж 1944-45 рр. більшовики масово застосовували «методу» прилюдного вішання полонених стрільців УПА і зловлених револю-ціонерів-підпільників.

В березні-липні 1944 р. на тих теренах За-хідньої України, що опинилися в запіллі біль-шовицького фронту, це вішання було таким масовим, що важко було просто знайти село чи місто, в якому не відбувалася б така екезекуція.

Часто на відтинку 1–2 кілометрів на кожному телефонному стовпі на шосе висіли повішені повстанці (с. Мишковичі, Микулинецького р-ну, Тернопільської обл.).

Навесні 1945 р., щоб залякати українську людність і відтягнути її від співпраці з революційним підпіллям, більшовики почали масове прилюдне вішання полонених повстанців у райцентрах та інших більших містах. Такі езекуції відбувалися в Бережанах, в Чорткові (Тернопільська обл.), в Стрілиських Нових (Дрогобицької обл.), Бібрці (Львівської обл.), в м. Корець (Рівенська обл.) і цілому ряді більших і менших міст Західньої України.

Всіх полонених повстанців і підпільників революціонерів, які не загинули на енкаведівських тортурах (а таких дуже мало), і яких більшовикам не повелося зломити, засуджують більшовицькі «народні» суди до багатьох років (найм. 20) тюремного ув'язнення, пов'язаного, як правило, з висилкою у Сибір на каторжні роботи. По кількох роках перебування на тих роботах людина, звичайно, гине. Царські заслання політичних в'язнів на Сибір були нічим у порівнянні з такими ж більшовицькими засланнями. «Соціалісти» щодо цього далеко перевищили своїх попередників-царів.

Варварським тортуруванням більшовики намагаються змусити полонених до зради їх військових і підпільних тасмниць, які вони, як вояки УПА, урочисто присягли зберігати, отже, намагаються їх цілковито морально заломати, знищити їх як людей, зіпхнути їх на дно цілковитого морального занепаду. Полонених повстанців і революціонерів більшовицькі кати примушують видавати місця постоїв відділів УПА, подавати відомість про всіх відомих командирів і товаришів, про повстанські харчові магазини, з якими полонені мали контакт, змушують подавати відомість про свою родину, про всіх громадян, які співпрацюють з УПА й з підпіллям взагалі, змушують полонених прилюдно виступати на мітингах перед населенням, яке знає даних повстанців з їх діяльності в УПА, боротьбу за самостійну Україну, визнають свої «помилки» і «дякують» радянській владі за дану нею змогу вернутися «до мирної праці». Бувши поставленою через НКВД в такі умови, людина, як ми вже сказали, цілковито морально знищується, гине, перестає бути людиною й під керівництвом енкаведівських посіпак виконує найганебніші злочини.

Дуже часто тоді, коли до такої заломаної енкаведівським терором людини повертається на хвилину здорова притомність, вона не витримує й кінчає самогубством.

4. І. 46 р. до с. Боратин, Заболотецького р-ну, Львівська обл., більшовики привезли полоненого повстанця і змушували його показати збіжеві магазини УПА. Повстанець, не хочаючи бути зрадником, коли переходив попри криницю, скочив у неї і втопився.

Є багато випадків, коли повстанці, усвідомивши весь трагізм свого становища, доведені до краю розпачу, виривали з рук своїх енкаведівських охоронників зброю і стрілялися, перерізували собі чим-небудь гострим горло, артерії, щоб лише рятувати перед людьми свою честь людини, свою честь повстанця.

Застосовуючи саме таку методу – методу морального заломлювання учасників українського революційного руху найварварськішим терором – більшовики, крім безпосереднього поборювання українського революційного підпілля, намагаються в такий спосіб також морально заломлювати українське громадянство, деморалізувати його, мовляв, дивіться, які ці ваші повстанці, «сиплять» усе, що знають, так роблять усі, незабаром зліквідуємо таким чином усе підпілля. З цією метою вони цілковито затаюють тисячі й тисячі героїчних моментів, які має українське підпілля, перекручують факти й поширюють всіма засобами пропаганди нечисленні, найменші шіпї би, випадки заломання окремих повстанців в наслідок терору. Така метода – це ще одна, гідна більшовиків, метода дезорієнтації й морального заломання українського громадянства.

Цілковом використавши відомості про підпілля, які міг подати їм стероризований і морально знищений повстанець, більшовики таких людей потім розстрілюють (і це в більшості випадків) або засуджують як і всіх інших, до багаторічного тюремного ув'язнення.

7. І. 46 р. в с. Колодіївці, Станиславівського р-ну (цієїж обл.) більшовики розстріляли колишнього стрільця УПА Зуб'яка Василя. Стероризований більшовиками, він заломився і водив більшовиків по знаних йому підпільних пунктах. В 1945 р. таких заломаних повстанців більшовицькі окупанти почали включувати до окремих провокаційних відділів. Ці відділи перебувають під командою енкаведівських офіцерів і призначені для боротьби з українським

визвольним рухом у всіх його формах. Та про це буде мова пізніше.

Якщо йдеться про поводження більшовицьких катів з пораненими повстанцями, то воно не різниться від такого ж з полоненими повстанцями. В багатьох випадках поранених, як і полонених, повстанців більшовики розстрілюють відразу на полі бою. Під час наскоку на с. Ямницю, Станиславівського р-ну, більшовики зловили раненого повстанця і, ніби відпускаючи його вільним, убили на місці пострілом ззаду.

В цьому самому селі 27. 5. 45 р. озвірілі більшовицькі кати захопленого раненого повстанця добили крісами.

25. 4. 45 р. під час великого бою між відділами УПА й більшовиками під Гурбами (Рівенська обл.) більшовики вимордували 100 поранених повстанців і 200 чоловіка новозголошених до УПА, ще неозброєних.

5. 3. 46 р. в лісі біля с. Іспас, Коломийського р-ну, Станиславівська обл., більшовики тяжко поранили Леоняка Федора. Тяжко пораненого більшовики доби́ли прикладами крісів.

31. 1. 46 р. в с. Іспас більшовики захопили в полон 3 санітарки УПА і 2 хворих повстанців. Повстанець Хміль і санітарка Варка відразу заявили більшовикам, що нічого їм не зрадить про підпілля. Більшовики їх на місці розстріляли. Інших взяли до приміщення гарнізону й почали допитувати. Під час допиту санітарки нічого не викрили. Більшовики їх у звірський спосіб тортували: тяжкою шиною поламали їм руки і ребра, потім розстріляли. Розстрілював ст. лейт. Лещов, оперпрацівник Коломийського НКГБ. Він запровадив санітарок під вікна хат їх батьків (санітарки походили з цього ж села). Перед розстрілом запитав дівчат, чи вони знають, за що гинуть: «Ми гинемо за самостійну Україну». Після цього дівчат на очах батьків розстріляно. Тіла розстріляних санітарок лежали два тижні на снігу непоховані, а щоб їх ніхто не відважився ховати, гарнізон виставив коло них варту. За два тижні пси розшарпали тіла розстріляних дівчат.

Одна́че, частіше кату́ють поранених, як і полонених повстанців, щоб роздобути від них відомості про підпілля. Те, що хтось поранений, ніяк не впливає у випадку НКВД і НКГБ на характер стосованих до нього методів допитування.

19. 10. 45 р. біля с. Свидник, Турківського р-ну, Дрогобицька обл., енкаведисти напали на повстанську шпитальку, в якій у той час лі-

кувалися 3 поранені повстанці. У шпитальці потрапили живими до рук сталінських катів 2 важкопоранені санітарки УПА і 3 цивільних. Енкаведисти всіх їх під час допиту пекли на гарячій кухні.

1. 7. 45 р. в с. Полонична, Кам'янка Струмилівського р-ну, Львівська обл., більшовики закатували на смерть зловленого пораненого повстанця.

3. 3. 45 р. під час великої облоги на береги Дністра в с. Ісаків (р-ну Товмач, Станиславівська обл.) потрапив до рук ворога поранений повстанець Вербовий. Коли енкаведист його запитав, за що він бореться і коли повстанець йому відповів, що за самостійну Україну, один з енкаведистів пробив його багнетом.

9. 6. 45 р. до с. Нараїв, Бережанського р-ну, Терноп. обл., енкаведисти привезли зловленого пораненого ними повстанця й тут його, допитуючи, тортували, аж доки він не помер.

24. 3. 46 р. в с. Підзвіринці, Комарнянського р-ну, Дрогоб. обл. важко пораненого в бою повстанця більшовики-кати кілька разів кидали у вогонь запалених будинків і так по-варварськи його замордували.

Лише у виняткових випадках більшовицькі кати поранених полонених повстанців лікують. Це роблять, звичайно, тоді, коли більшовикам відомо, що поранений має більший авторитет серед підпілля або серед українського громадянства.

Більшовикам йдеться в такому випадку про те, щоб таку людину терором заломити й потім використати його ім'я для деморалізації і українського підпілля і громадянства.

У величезній більшості зловлені учасники українського підпілля ні в чому не признаються, не заломлюються, не хочуть підписувати жодних «покаяних заяв». В таких випадках більшовики, не зважаючи на гострі протести полонених, а найчастіше без їх відомо, самі (як правило) пишуть від їх імені «покаянні заяви» і розповсюджують їх у формі листівок у пресі.

Так зробили вони, напр. з одним з командирів УПА – Рудим.

Командир Рудий, хворий на тиф, під час зміни місця постою попав у засідку й серед замішання (сполошені коні понесли його просто в руки більшовиків), непритомний попав у полон. Через якийсь час після цього з'явилися більшовицькі листівки, в яких містилася під-

писана, нібито, Рудим заява про те, що він, борючися в УПА проти більшовиків, – «помилявся», а тепер зрозумів свою провину, добровільно зголосився до органів НКВД і вирішив виправити свої помилки, «допомагаючи» радянській владі у знищенні українського революційно-визвольного руху. В заяві говорилося також про те, що ніби він, Рудий, допоміг більшовикам знищити командира УПА-Північ – полковника Кліма Савура. Вся «заява» Рудого – вигадана від початку до кінця. Більшовицькі окупанти скористувалися з того факту, що в їх руках перебував хворий на тиф видатний командир УПА й самі написали від його імені потрібну їм заяву. Мета цього – поширювати компрометуючі відомості про відомого командира УПА, деморалізувати українську людинність, революційні українські кадри.

Часто імена українських повстанців і революціонерів використовують у більшовицькій пропаганді як доказ того, що радянська влада, ніби всім тим, що попадають живими в руки й «покаються» – «прощає», дає їм можливість «мирно працювати» навіть у тому випадку, коли вони керівні учасники революційного руху.

В такий спосіб використовують більшовики ім'я керівного члена ОУН Дороша, який потрапив у руки більшовиків, разом з товаришами, загазованими у криївці газовою гранатою, що кинули туди більшовики.

Так вчинили вони й у випадку поручника Зміюки, видатного командира УПА, сина Дмитра Вітовського – відомого політичного й військового діяча українського визвольного руху в період першої світової війни. Більшовики використовують його ім'я в листівках, доводять, що він збже й намагаються перекопати українську людинність, що радянська влада, ніби «прощає» усім тим учасникам українського підпілля, так рядовим, як і керівним, коли прийдуть з «повинною».

Доля тих усіх поранених повстанців, захоплених більшовиками, що одужають, така ж, як усіх інших полонених повстанців. Всіх їх судять і вивозять у віддалені райони або тримають у тюрмах.

Бувають і такі випадки, як, напр., в с. Комарів, Галицького р-ну, Станіславівської обл., (серпень 1945 р.). Під час великих облав, що тоді тут відбувалися, більшовики заарештували одну 18-річну дівчину. Її зразу при вступних

допитах сильно били, мордували й, неприємно, без жадної допомоги залишили на місці допиту. Рідня відвезла згадану дівчину до шпиталю, але звідти її як «бандеровку» по кількох днях викинули; дівчина вдома померла.

Більшовицькі варвари не залишають у спокої навіть трупів і могил українських повстанців і революціонерів, упалих вбох. У звірячій люті вони дико знущаються з трупів: прив'язують коням до хвостів і волочать по дорогах, колють багнетами, розпинають, вішають на публічних місцях, спалюють у вогні, не дозволяють цілими тижнями ховати, роблячи при тілах упалих засідки, замінують поле довкола трупів, ховають їх там, де закопують скот. Предметом оскаженілих розшуків більшовицьких катів є також могили тих повстанців, що їх пощастило населенню крадькома, часто з великим ризиком (за похорон повстанця НКВД арештує), поховати. Коли поведеться більшовикам відшукати таку могилу, її обов'язково розкопують, знищують хрести, витягають тіло, знущаються з нього, завозять на окописька, залишають у придорожніх ровах, на підміських смітниках. З трупів завжди здирають одяг, взуття й білизну та залишають цілком голих, навіть тоді, коли вони лежать у найлюдніших місцях.

27. 5. 46 р. б. с. Явче, Мукачівського р-ну, Станіславівської обл., із засідки був поранений повстанець Боян. Другого дня трупа повстанця більшовики вкинули в криницю на Королівці біля с. Колоколин.

18. 7. 45 р. в с. Полівці, Білобожницького р-ну, Тернопільської обл., більшовики скинули хрести з могил упалих повстанців. Уночі на цвинтарі робили засідку.

2. 12. 45 р. в с. Чорнокінці, Пробіжнянського р-ну, Тернопільської обл., в бою з більшовиками загинув повстанець з групи УПА-Схід. Біля трупа повстанця більшовики протягом п'ятих днів робили засідку.

20. 8. 45 р. в с. Граді, Колківського р-ну, (Волинська обл.) в бою з більшовиками загинув сотенний Залізник, і його козак Коля. Обидва трупи більшовики забрали до Колок і там їх прилюдно повісили.

15. 1. 46 р. в с. Підпечари, Станіславівського р-ну цієї ж обл., тіло вбитого повстанця Юри в самій близьності повісили більшовики на паркані біля сільради. На грудях прибили цвяхами таблицю з написом: «Бандит Юра». Біля

повішеного трупа два дні стояла більшовицька варта. Потім більшовики вивезли трупа на окописько й там, не закопавши його в землю, підмінували. Підміноване тіло пролежало там до 25. 3. 46 р.

Цього ж самого дня в с. Підлужжя, Станиславівського р-ну, загинули 2 повстанці. Більшовики примушували селянина Долішнього Михайла тіла вбитих, зв'язані колочим дротом, тягнути до сільради. Селянин відмовився, і за те більшовики його важко побили. Потім тіла вбитих прив'язали коням до хвостів, притягли їх під сільраду й повісили. Тут вони висіли 4 дні.

20. 2. 46 р. в с. Тязів, Галицького р-ну, під час допитів енкаведисти замордували Ковальчук Марію, матір визначного цього районі повстанського командира Бородатого. Трупа забрали до Галича й вкинули під будинок НКВД на смітник.

4. 7. 45 р. в с. Горохолина, Богородчанського р-ну, Станиславівської обл., більшовики вбили повстанця Лідчина Степана. Трупові викололи багнетом очі. 11.10. 45 р. в с. Річка, Косівського р-ну, Станиславівської обл., під час наскоку НКВД, щоб не потрапити живим до рук ворога, застрілювався сотенний УПА д. Святослав. Тіло його більшовики крадькома підмінували. Коли тіло люди забирали в домовину, міна вибухла й забила 70-річну Стефуранчин Марію, що навколішках молилася, а також 2 малих хлопців.

29. 10. 45 р. в с. Мечиців, Бережанського р-ну, Терноп. обл., енкаведівські гієни розкопували гроби, шукаючи тіла підпільників.

Так не знущався з трупів і могил упалих в бою вояків ще, мабуть, дотепер ніхто в світі. На такі знущання спроможні лише більшовицькі злочинці.

Не будши спроможними перемогти український самостійницький революційний рух на ідеологічному фронті, ні на фронті безпосередньої збройної боротьби проти самостійницьких революційних організацій, не спроможні перемогти українське революційне підпілля у боротьбі чесній, одвертій, – більшовики, не гудуючи жодними, найпідлішими навіть засобами, основним засобом боротьби проти українського революційно-визвольного руху зробили агентуру, зраду. З огляду на те, де діє агентура, вона поділяється на внутрішню й зовнішню.

Зрозуміло, що небезпечнішою формою агентури є внутрішня агентура. Вона є тією смертельною загрозою для революційно-підпільного руху, яка дуже добре законспірована, може діяти згубно, знищуючи рух зсередини.

Вже 1941 р., після вибуху німецько-більшовицької війни, відступаючи з українських земель і бачачи основну загрозу для свого панування на Україні не в гітлерівських загартниках, а власне в революційному русі українського народу, більшовики залишили на Україні тисячі своїх агентів, часто таємних членів компартії чи комсомолу, щоб вони здобували довір'я українського самостійницького підпілля, входили і провадили тут свою підривну зрадницьку роботу. В деяких випадках, внаслідок викликаного війною замішання і, головне, широкого розгортання визвольного-революційної боротьби на щораз нових теренах, таким агентам у деяких місцях удалося втертися в лави українського підпілля. Тут зразу вони почали ворожу українському самостійницькому рухові підривну діяльність. Слід підкреслити, що багато більшовицьких замаскованих агентів, перебуваючи на українських землях під час гітлерівської окупації, вступило на службу до гестапо та інших поліцейних гітлерівських організацій для того, головне, щоб руками німців винищувати український самостійницький рух. Деякі відповідні матеріали й документи, що стосуються цієї справи, вже опубліковано в українській підпільній пресі (див. «Ідея і чин» ч. 8). Щоб винищувати український самостійницький рух руками німців, усі більшовицькі агенти, що були в гестапо й у лавах українського підпілля, якнайтісніше співпрацювали. Крім цього, такі агенти мали не допускати до виконання наказів командування УПА про боротьбу, напр., з більшовицькими партизанами, які виконували доручення Кремля, продерлися на Україну, немилосердно грабували українське селянство та, опановуючи окремі лісові комплекси, становили поважну перешкоду для молодого УПА.

Найважливішим завданням внутрішньої більшовицької агентури в період німецької окупації України було якнайкраще замаскуватися, здобути якнайбільше довір'я серед українсько го самостійницького підпілля, займати в ньому керівні пости, щоб зрадою завдати йому смертельного удару тоді, коли українські землі знову окупує червона армія. Це завдання – завдати смертельного удару українському самостійницькому підпіллю – наслані агенти мали виконати: а) зрадницькими замахами на командирів УПА, керівників підпілля (іх вони виконували звичайно під час боїв); б) постачати НКГБ усі таємні накази, інструкції, документи та взагалі інформації про пляни й життя українського підпілля, зокрема таємні інформації про те, де й коли відбуваються наради й конференції керівників підпілля, де й коли хто з визначних керівників переходить, де хто живе; в) саботування роботи, невиконання наказів, головно тоді, коли агент займав якесь керівне становище в підпіллі; г) скерування роботи на невластивий шлях на якомусь терені тоді, коли агент займав відповідний пост; д) непотрібні бої, іх невідповідне ведення, щоб знищити в такий спосіб силу УПА (коли агент став командиром), стягати репресії ворога на українську людність; е) ініціювання політичних виступів, що компромітують революційний рух; є) викликування непорозумінь у підпіллі, недовір'я між його учасниками; ж) розбудови ширшої сітки внутрішніх агентів в організаціях українського підпілля; з) поширювання занепадницьких настроїв серед підпільників, в повстанських відділах. Зрадники, надіслані кремлівськими імперіялістами в лави українського підпілля, не виконали завдання, поставленого їм іх хазяями. Знищити українське підпілля чи завдати йому дошкульніших ударів – не вдалося їм ніде. Органи безпеки українського підпілля зуміли вчасно викрити організовану більшовиками зраду та цілковито її розгромити. Все ж тут і там зрадницьким пострілом з-заду вдалося більшовицьким агентам убити декого з командирів УПА, декого з керівників українського підпілля, навмисним перекручуванням політичних інструкцій – завдати деякі політично-моральні шкоди українському національно-визвольному рухові на деяких, хоч дуже малих теренах його дій, навмисним провокуванням боїв – послабити деякі відділи УПА. Всілякі

пізніші намагання більшовицьких загарбників насадити зрадників в українське підпілля – не дало їм: жадних успіхів.

Для насилання агентів-внутрішників у перші місяці окупації, в теренах дій УПА більшовики широко використовували, нпр., «дезертирів» з ЧА. Знаючи про те, що УПА закликала червіноармійців дезертирувати з ЧА, більшовики під маскою дезертирів висилали в УПА своїх вишколених агентів. Підступ був скоро розшифрований.

«Я, Полікарлович Степан, червоноармієць, польова пошта ч. 93355, останньо служив у снайперській роті в м. Ковель. Звідси лейтенант НКВД Міщенко вислав мене в терен із завданням розвідати, де перебувають бандерівці. Цю розвідку мав я провести на терені р-нів Камінь-Коширськ і Ковель. На виконання цього завдання мені дано 10 днів.

Коли б мене під час виконання цього завдання впіймали повстанці, я мав удавати дезертира з червоної армії, приєднатися до них, здобути собі іх довір'я, узнати місця повстанських постойв, псевда командирів, у відповідний момент украсти похідну торбу командира, втекти і зголоситися до найближчих органів НКВД. Звідси мали мене доставити до Ковеля.

Висилаючи мене, лейтенант Міщенко наказав, що коли я попаду до рук повстанців і не повернуся до НКВД, то він вивезе і знищить мою родину, а мене самого постаратється вбити. Натомість, коли я виконаю завдання й повернуся – отримаю нагороду...». (Протокол зізнань зловленого одним з відділів УПА 12. 9. 45 р. червоноармійця-агента НКВД).

Головні методи, що застосовують більшовики, вербуючи агентів внутрішників, – це моральний і фізичний терор, шантаж, переслідування рідні підпільників, підкупство грішми, обіцювання добрих посад у легальному житті і т.д. і т.д. – отже «методи», перед якими мусить здригатися кожна чесна людина. В залежності від того, чи НКВД контакт з кандидатом на агента має безпосередній (тоді, коли, напр. зловлять повстанця під час облави) чи посередній (через рідню, нпр.) – в різний спосіб відбувається саме вербування агента. У випадку безпосереднього контакту НКГБ з майбутнім агентом це вербування в схематинному уявленні виглядає приблизно так: повстанець попався у руки НКВД. Йому намагаються «показати насампе-

ред безвиглядність боротьби українського народу, зважаючи на міжнародню обстановку й непереможну силу Радянського Союзу. Потім лякають, що всі повстанці будуть доценту знищені й нікому не буде помилування, і пропонують співпрацю. Коли повстанець не згоджується, залякують муками, смертю, знищенням його самого й усієї його родини. При тому не забувають про те, щоб намалювати привабливу картину майбутнього життя повстанця у тому випадку, коли б він згодився на агентурну роботу. Коли ж повстанець і далі не згоджується – починають, фізичні тортури, погрожують вивозом у Сибір рідні. Коли повстанець згодиться на співпрацю – йому створюють відповідну, до найменших подробиць розроблену легенду, яка б маскувала його відсутність при відділі УПА або справжні причини його випущення з НКВД, дають окреме перше завдання, встановлюють таємний контакт. В такий спосіб відбувається вербування через посередній контакт.

Через рідню, через дівчину, нпр., при чому головне тут – моральний шантаж: загрожують у випадку опору такого знайденого більшовиками об'єкту, знищення його рідні, майна й на решті його самого.

Коли енкаведівські методи організації внутрішньої агентури завдяки великій моральній стійкості учасників українського підпілля показалися мало або цілком безуспішними, з особливою інтенсивністю НКВД взялося за організацію зовнішньої агентури – т.зв. популярно сексотів (від слова «секретний співробітник») – таємний співробітник). Сексоти, сексотство. – це справжня язва, яка спала на українське суспільство в СРСР і переслідує одну його частину вже майже 30, іншу – кілька років. Сексоти діють скрізь: в селі і в місті, в школах і в установах, на фабриках і в колгоспних бригадах, їх треба сподіватися у добрих знайомих і часто, не виключене, у власній хаті. Їх усі бояться, їх ненавидять, і кожний у той же час знає, що сьогодні-завтра цю ганебну «роботу», перед якою, цілий світ здригається, може буде змушений виконувати сам, змушений терором, шантажем. Завдання сексотів – бути очима й вухами більшовицької охоранки – НКВД і НКГБ. Вони зобов'язані збирати відомості про українське підпілля: про місця постойів, зв'язки, переходи, людей, озброєння, псевда, правдиві прізвиська,

походження, пляновані акції, криївки, магазини, людей з-поміж цивільної людности, які співпрацюють з підпіллям, – і передавати їх таємно органам НКВД і НКГБ. Вони зобов'язані збирати відомості про всіх людей свого оточення про те, що ці кожної пори дня й у кожному місці роблять, що говорять, що думають, що плянують, чого плачуть і чого сміються. Це все вони мають таємно передавати НКГБ. Вони повинні поширювати різні брехливі, компромітуючі визвольний рух вістки, під бурювати люд проти УПА, захитувати його віру в успішність і доцільність революційної боротьби, роздмухувати поразки УПА й заперечувати вістки про перемоги, знищувати учасників революційного руху отрутою, підкидати різним способом компромітуючі, матеріали й тим давати привід НКВД для арештування. Щоб виконати ці завдання, вони повинні прикидатися дуже часто невинними чесними людьми, часто патріотами, ворогами радянської влади (щоб потягнути когось за язик), часто добрими сусідами, повинні вештатися там, де можна когось стрінати з підпілля, з розвідною метою ходити в ліс по гриби, по дрова, ночами підсуватися під вікна своїх сусідів, підслухувати що говориться усюди там, де зібралося 3-4 людей, перебиратися часом за жебраків і йти за хлібом до інших сіл, до вказаних господарів, переодягатися часом за ворожбитів, ходити тихо, ховатися в тінь, свердлувати все очима, наставляти всюди вуха.

Основні, найширше стосовані більшовиками методи організації сексотів – це масовий терор, всякого роду шантаж, підкупство. Середовище, в якому більшовики намагаються насаджувати сексотів, – всі шари українського громадянства, без жодного огляду ні на стан, ні на вік, ні на професію.

Українське громадянство, головно з теренів посиленних дій українського національно-визвольного руху – це в своїй основі найздоровіше після війни з морального огляду громадянство в Європі. Тому й метода підкупства в організуванні сексотів може давати й фактично дає більшовикам найменший ефект. Тому більшовики масово застосовують проти нього дві перші методи: фізичний і моральний терор, шантаж.

Першою формою масового терору, що його метою є як вербування самих сексотів, так і маскуванню цього вербування, є масові арешти.

Немає сьогодні на українських землях дослівно ні одного села, ні одного міста, де впродовж 1944-46 рр не відбулися б масові арешти, часто впродовж цього часу вже кілька разів, поголовно всього населення – від 15-річних дівчат і хлопців починаючи й сивоволосими дідами та бабами кінчаючи. Всі вони перейшли основні, з усіма енкаведівськими прийомами, допити. Всім їм, загрожуючи то найжахливішими тортурами, то конфіскацією майна, то усуненням з посади, то шантажуючи брехливими, ніби обтяжуючими дану особу даними, то просто катуючи арештованих, – НКВД підсувало під руки для підписання заяви про таємну співпрацю з ним для поборювання українського революційного руху. Здебільшого цілком невинні громадяни після таких арештів верталися додому всі сині від енкаведівських побоїв тому лише, що не хотіли підписати заяви про співпрацю з НКВД.

В с. Нем'яч Підкаменецького р-ну, Львівської обл., в січні 1946 р. було лише 5 осіб, яких не переслухано й тортуровано НКВД.

Нерідко люди, доводжувані енкаведівським терором до краю розпуки, вкорочують собі віку.

15. Х. 45 р. в с. Козів Добромільського р-ну, Дрогоб. обл., повісився з цієї причини Ковалик Іван.

Для ілюстрування того, як звичайно відбувається вербування сексотів, наведемо оповідання одного арештованого НКВД селянина, демобілізованого з ЧА, інваліда першої категорії з с. Полонка, Луцького р-ну, Волинської обл.:

«Мене арештували разом з іншими п'ятьма односельчанами. Я не знав спочатку, в чому річ, чому якраз мене закликало до НКВД. Коли мене привели до будинку НКВД, я побачив, що там уже чекає на допит більше моїх односельчан. Дочекався я і своєї черги. Заклиmano мене. Розмова почалася від персональних даних, від біографії. Відтак випитувано мене про сім'ю, родину, соціальний стан тощо. Далі начальник НКВД пропонує, мені співпрацю з НКВД, за що, розуміється, обіцяє матеріальну допомогу та винагороду радянської влади. Заскочений такою нахабною пропозицією, я згубив язика в роті, не міг процідити слова. Енкаведист вів далі: «Будете нам доносити, коли й до кого у вашому селі заходять бандерівці, розвідувати,

в кого вони мають свої криївки, хто їм допомагав харчами та в інших справах, хто з селян співпрацює з бандерівцями або постійно з ними перебуває. А якщо, може, боїтеся, щоб хтось не довідався, про те, що ви співпрацюєте з НКВД, то ми це вміємо зробити так, що ніхто в цьому кінця не дійде. Ви до нас самі заходити не будете. Що там будете мати, то перекажете через свою родину, або кривних із іншого села, або ми заклинемо в район до НКВД кільканадцять осіб, які з нами не співпрацюють, і в тому числі покличемо й вас, що ніхто й не довідається, в чому річ. А якщо будемо в селі і схопимо до вас зайти, то ми перед тим відвідаємо багато інших господарів так, що вас ніхто не буде підозрівати... Я почав відмовлятися, показую йому свої палиці, на які спираюся, та тверджу, що й по хаті не можу перейти, а не то, щоб ходити по селі та збирати вістки. Але енкаведист і слухати не хоче. Говорить, що таких, як я, йому якраз потрібно, бо це ні для кого не буде підозримим. Підсував мені якісь папери, ним пописані й каже, щоб я розписався. Я не згодився розписатися. Енкаведист скочив мов спарений, почервонів увесь і вже не привітно як спочатку, а люто, мов змія, накинувся на мене з різними лайками (і в «Бога» і в «матір» і в «батька»). «Я тебе, каже, як пса, замкну, ти такий самий бандит, як і всі інші українці». «Робіть, що хочете, кажу йому, навіть застрільте, а я нічого не знаю, нікуди не ходжу, нічого вам не можу сказати. Енкаведист ще більше озвірів. Після того забрав мене, відвів до якоїсь дривітні, замкнув на ключ і сам пішов геть. Я мерз аж до самої ночі (це було взимку), думав, що може, не випустять додому. Але увечері енкаведист закликав мене знову до канцелярії та знову почав від того самого. Енкаведист почав загрозувати мені, що знищить мене разом з родиною та господарством і вишле мене туди, де мої батьки (батьків моїх вивезли більшовики на Сибір 1940 р.). Я вже мовчав. Енкаведист знову підсував мені підписати ті самі папери, Я таки не згодився підписати. Тоді він написав іншу заяву, в якій говорилося, що я не визнаю радянської влади, не підпорядковуюся їй, не хочу з нею співпрацювати й ту заяву дає мені знову підписати. Я і цього не підписав, посилаючись на те, що радянську владу визнаю, пролляв за неї на фронті свою кров і тепер не зду-

жаю навіть ходити, а не то, що виконувати таку роботу. Енкаведист знову почав клясти і гримати на мене. Далі бачачи, що я таки не згоджуся, заявляє, що коли я розкажу комусь про те, що мені говорили в НКВД, то дістану 10 років тюрми. При цьому каже, що як до мене зайдуть бандерівці, то я маю про це повідомити НКВД. «Але дивись, ми за тобою простежимо» – погрожує наганом. Я вже на це мусів згодитися. Енкаведист віддав мені мої особисті документи, що перед тим був відібрав, і з брутальною лайкою, схопивши за комір, випхнув за двері. І так, поки я пришкандибав додому з Луцька, то вже і північ була...».

Як ми вже сказали, НКВД намагається вербувати сексотів з-поміж усіх шарів українського суспільства. Не залишають у спокою навіть духівництво і за допомогою терору і шантажу намагаються змусити до співпраці навіть і його. Стверджено, що багато вчителів, присиланих на роботу в Західні області УРСР із східних областей, відбули спеціальні курси агентурної роботи й мусіли підписати заяву про співпрацю з НКВД для поборювання українського визвольного руху. Зокрема, масові арешти проводило й проводить НКВД серед молодих дівчат. Всіх їх жахливо б'ють під час допитів і примушують підписувати заяви про співпрацю. В тюрмах, а ними є часто школи, чи будь-які інші знищені будинки, льохи, гаражі, п'яні енкаведисти влаштовують дикі оргії, гвалтуючи й заражуючи дівчат венеричними недугами.

Одна дівчина, випущена з тюрми в м. Лопатки, Львівської обл., в травні 1945р. зізнала, що була зґвалтована 50-ма енкаведистами.

Шантажем найчастіше й найширше послуговується НКВД тоді, коли хтось: а) чим-небудь «провиниться» перед радянською владою (хтось з родини в підпіллі, за кордоном, має на своєму рахунку обтяжуючі зізнання, обтяжуючі провокаційно підкинені матеріали, донос сексотів); б) економічно залежний від держави (працює в адміністрації, в державній установі, в державному підприємстві, в шкільництві); в) підлягає переслідуванню радянської влади через свій майновий стан (куркуль, купець).

Всі перераховані категорії людей шантажує НКВД в різний спосіб. Коли хтось чим-небудь «винуватий» перед радянською владою, йому загрожують арештом і вивозом на Сибір. Як

дошку рятунку пропонують таємну співпрацю з НКВД.

Коли хтось працює у державній установі, на заводі, йому пропонують: або співпрацю, або звільнення з праці й перекинення на роботу в глиб СРСР. Коли хтось куркуль, йому говорять: «ти знаєш, що радянська влада ліквідує куркулів, хочеш зберегти своє майно й життя – згодися на співпрацю».

Вишукана через НКГБ жертва має до вибору або співпрацю, або тюрму, або Сибір. Треба на правду дуже сильних морально людей, які не вхопилися б за пропонувану «дошку рятунку». А тому, що супроти радянської влади «винний» майже кожний громадянин, то не важко уявити, в яких масштабах організує НКВД сексотів. Цілоком не буде перебільшено, коли скажемо, що в СРСР що 9-10 громадянин змушений формально співпрацювати з НКВД. Інша справа, що дуже часто всі зусилля НКГБ кінчаються, що такий кандидат у сексоти формально підписує заяву про співпрацю або лише на обіцянці доносити. І в тому випадку українське громадянство показує подиву гідну відпорність.

Намагаються більшовики організувати сексотів і серед школярів та шкільних дітей. Цих вони заохочують до донощитва на підпільників солодощами, грішми, а то й погрозами арештувати й бити чи просто биттям. Шкільні діти повинні про все доносити піонервожатій або комсоргові (там де вони є). Зокрема, змушують школярів доносити на їх рідню, сусідів (місто Тернопіль).

Є багато випадків (м. Чортків і інші), що більшовицьким лікарям доручає НКВД лікувати українців лише з умовою, що вони стануть сексотами НКВД. По деяких шпиталях лікарі, резиденти НКВД, ставлять вимоги пацієнтам, що потребують операції, погодитися на донощитво або їх позбавлять будь-якої лікарської допомоги – це значить померти або бути калікою.

Організуючи на кожному кроці під терором зраду, більшовики намагаються не лише завдати в цей спосіб смертельного удару революційному підпіллю. Роблячи зі зради громадський обов'язок, громадянську чесноту, вони намагаються в такий спосіб також розкласти цілковито, до основ, (все українське громадянство. Знищивши, перемішавши догори ногами всі дотеперішні норми громадської та релігій-

ної моралі, етики, більшовики намагаються кинути українське суспільство в bagno брато-вбивчої війни, взаємного винищення, такими брудними засобами, як терор, шантаж, брехня, вони намагаються примусити, щоб знищував брат брата. Методи боротьби знову гідні лише більшовиків.

Іншим основним засобом боротьби більшовицьких окупантів проти українського революційного підпілля є провокація. На основі занотованих фактів можна, встановити, що більшовики, організуючи провокацію, переслідують такі три основні цілі: а) замасковано втертися у підпілля й тут уже одверто в коротких боях знищувати всіх його учасників та прихильників; б) під маскою УПА культивувати бандитизм, щоб таким способом (а також усілякими іншими способами) компромітувати революційну боротьбу, підбурювати українську людність проти революційного руху; в) поширюючи брехливі відомості про окремих революціонерів, сіяти недовір'я між учасниками підпілля і змушувати їх таким чином до самовинищення.

1945-46 рр. на теренах дій революційного підпілля майже щоденним явищем є переодягання енкаведистів за повстанців. Щоб розконспірувати підпільні зв'язкові пункти, зловити зв'язкових, дістатися до окремих керівників підпілля й там їх знищити, енкаведисти вбираються так, як найчастіше вбираються повстанці: беруть різну зброю, на шапки обов'язково чіпляють тризуб і, розмовляючи між собою лише по-українськи, заходять над вечір у село. Усіх стрічних здоровлять лише привітом «Слава Україні». В селі заходять до такої хати, куди за отриманими інформаціями, часто заходять, повстанці. Там намагаються сконтактуватися зі зв'язковим і, якщо це їм пощастить, відразу такого зв'язкового арештують, або кажуть, щоб вів їх до когось із підпільників. Якщо зв'язковий вчасно не зорієнтується, у чому справа, то енкаведисти можуть дійти туди, куди їм потрібно. Це, однак, буває дуже рідко. Досвід конспірації і, дуже часто, підпільна інтуїція допомагають вчасно розшифрувати провокатора.

Навіть тоді, коли енкаведисти нічого не знають про підпільні зв'язки, вони, перебрані вночі заходять до будь-якої хати, поводяться

саме так, як повстанці, і намагаються здобути довір'я господаря. Розраховуючи на те, що при масовості українського революційного руху це все може бути добре законспіроване і що більшість людей у селі знає, хто, напр., найчастіше водить повстанців – енкаведисти домагаються у цього господаря «зв'язку». Якщо господар не зорієнтується, що має діло з підлим підступом, і знає про зв'язок – підступ може бути здійснений. Це, однак, також велика рідкість.

Коли з підступом більшовикам поведеться, вони з розконспірованим підпільником чи співробітником підпілля розправляються з садистичною жорстокістю. З такою ж жорстокістю вони розправляються з кожним тим, хто їх розконспірує перед людністю.

29. 4. 45 р. в с. Солуків, Долинського району, Станиславівської обл., переодягнені за повстанців енкаведисти по нелюдськи побили селянку Марчук Анну за те, що вона зараз же в першій хаті попередила, що веде не повстанців, а енкаведистів.

16. 3. 46 р. в с. Підлипці, Золочівського р-ну, Львівськ. обл., переодягнені за повстанців енкаведисти спровокували одного господаря і дві дівчини. Дівчата збирали їм харчі. Зараз по тім їх енкаведисти заарештували й по нелюдськи били.

До якого підступу удаються більшовики, щоб лише здобути довір'я населення і вдертися на підпільні зв'язки, свідчать два випадки. На весні 1946 р. в Большевецькому р-ні, Станиславівської обл., більшовики, переодягнені за повстанців, 2 рази робили засідки над дорогою, обстрілювали переїжджаючі власні авта, брали ніби в полон енкаведівських офіцерів із райцентру, з'являлися з ними в селі, дуже вперто домагалися зв'язку, щоб передати цих «полонених» відповідним вищим підпільним органам. Підступ, хоч як хитрий, не вдався.

Виступаючи під маскою українських повстанців, більшовики завжди поводяться супроти українського населення брутально, по-бандитському. Це діється головно тоді, коли їм не поведеться зловити жодного зв'язку.

31. 3. 46 р. в с. Оплицько, Лопатинського р-ну, Львівськ. обл., більшовицька банда під маскою боївки СБ добивалася до хати одного господаря. Коли господар не хотів їх випустити до середини, вони вдерлися туди силою, поби-

ли до крові господаря та його жінку й під закидом, що господар з жінкою сексоти, забрали їх до лісу. Тут знущалися з них цілу ніч.

19. 11. 1945 р. в с. Кійданів, Бучацького р-ну, Терноп. обл., переодягнені за повстанців більшовики пограбували й побили багатьох селян. Між пограбованими був один демобілізований з ЧА. Він, впізнавши в тих, що його грабували, енкаведистів із райцентру, другого дня пішов до НКВД по свою пограбовану власність. Там йому загрозити розстрілом, якщо він розконтспірує перед людьми, хто робив наскок.

27. 1. 1946 р. в с. Березовиця Велика, Микулинецького р-ну, Терноп. обл., більшовики під маскою українських повстанців арештували гром. Рогату Анну, зав'язали їй очі й так завели в льох, ніби до криївки. Дівчина, орієнтуючись у чийх вона руках, не признавалася ні в чому. На «слідстві» більшовики її жахливо катували і, скатовану, вкинули в поблизький каменолом. Другої ночі повторили це саме. По «слідстві» залишили дівчину із зав'язаними очима на замерзлій річці.

Цілий грудень 1945 р. на терені р-нів Рокітно, Межиріч, Гоща, Корець, Рівенської обл., під маскою УПА діяла провокаторська група, яка доценту пограбувала людність цих районів.

1. 2. 1946 р. вночі в селі Мишковичі, Микулинецького р-ну, Терноп. обл., переодягнені за повстанців енкаведисти заарештували Вербило Ксеню. Нічого від неї не довідавшись, тероризовану жінку кинули більшовики в річку. «...Крім попередніх завдань (розвідка – ред.), я мав грабувати в українського населення харчі, одяг, гроші й потім ширити вістки, що грабіж учинили українські повстанці. Награбованим майном я мав ділитися з лейт. Траченком та уповноваженим НКВД в с. Жадова Стара (Чернівецька обл.) мол. лейт. Ленюком...». (Витяг з протоколу, списаного органами Служби Безпеки з гром. Варбіра Івана, агентурне псевдо «Олякс», який був таємним агентом НКВД).

Щоб деморалізувати українську людність, компромітувати український самостійницький революційний рух, більшовики усною пропагандою, листівками поширюють різні брехливі повідомлення про зчинені бої з відділами УПА, що в них ці відділи зазнали ніби величезних втрат, про смерть окремих, знаних населенню командирів УПА, про морди невинного цивільного населення, виконувани ніби

повстанцями (завжди певна річ, більшовики використовують морди, вчинені самим НКВД), подають факти, яких взагалі не було, або перекручують їх. Щоб деморалізувати населення ніби поразками УПА, більшовики режисерують часто цілі бої з участю навіть сотень, в яких по одному боці беруть участь умундировані енкаведисти, а по другому такі ж самі енкаведисти, лише перебрані за повстанців. В таких боях звичайно по перших кількох пострілах більшовиків «повстанський командир» дає наказ здаватися більшовикам. Енкаведисти – «повстанці» кидають зброю, підносять руки догори, весь відділ здається більшовикам у полон. Зрозуміло, що такий зарежисерований бій більшовики ніколи не забувають зфільмувати й потім висвітлювати по всій Україні. Українське населення, однак, дуже добре знає більшовиків, щоб не зорієнтуватися в підлому більшовицькому підступі.

Щоб ще більше дезорієнтувати людність, де більшовицький підступ, а де правда, щоб ще більше унеможливити йому відрізяти своїх від ворогів, повстанців від більшовиків, і так знеохочувати його до революційної боротьби і щоб, також зробити замішання в підпіллі, утруднити йому рух, – більшовики організують окремі провокаційні бойові групи.

В ці групи, крім спеціально вишколених енкаведистів, яких є більшість, входять звичайно також полонені і зловлені енкаведівським терором повстанці. Групами керують енкаведівські офіцери. Тактика – цілковито партизанська. Ведуть себе в терені конспіративно, рідко заходять до сіл, уникають частих зустрічей з людьми, зашиваються в кущі, до найменших деталей наслідують партизанський побут УПА. Всі одягнені по-повстанському, говорять українською мовою. Їх завдання – робити засідки на лісових просіках, стежках, контролювати окремі сектори лісу, контактуватися з меншими повстанськими відділами, командирами УПА, чи керівниками підпілля і знищувати їх у близькому рукопашному бою. В селах вони видають себе за групу якогось загальновідомого в тому терені відділу УПА, яка ніби відбилася від нього під час бою й тепер шукає зв'язку, домагаються харчів, одягу, грошей, грабують це все в людей, нарікають на своїх командирів, керівників підпілля, б'ють населення, культиву-

ють бандитизм у точному розумінні того слова. Мета цієї боротьби, крім намагання роздобути відомості про підпілля, – своєю бандитською поведінкою обуриати людинність проти УПА, проти підпілля, здеморалізувати її, відірвати від співпраці з підпіллям, відтягнути її від самостійницької боротьби.

Керуючи безпосередньо (чи посередньо) такими бойовими провокаційними групами, енкаведівські офіцери разом з енкаведистами примушують зламаних терором колишніх повстанців на очах народу виконувати найбільші звірства. Самі при тому ховаються за спинами своїх жертв, щоб усю ненависть людинности звернути проти цих колишніх повстанців і, тим самим, проти УПА й революційного руху взагалі. Про безмежну підлість цього прийому не доводиться багато говорити.

В Козинському р-ні, Рівенської обл., на весні 1946 р. продовжувала діяти провокаційна банда т. зв. ОЗОНА, створена НКВД з райцентру Демидів. Не зважаючи на те, що всіх членів цієї банди вже цілком розконспірувало населення цього району й воно добре знає, з ким має діло, банда продовжує під маскою УПА тоді, коли арештують родини повстанців, або осіб, яких підозрюють у співпраці з повстанцями. Роблять це в такий спосіб: арештують уночі, заводять у поблиський ліс і тут, застосовуючи нелюдських тортур (зв'язують руки, пересаджують через них поліна і, встромлюючи між коліна й руки дрючок, підвішують і б'ють до крові), змушують видавати повстанців, чи просто тих, хто ховається від мобілізації в ЧА. Так арештували й били ці бандити Бойчук Василю.

Непритомну жінку підвезли вночі під село й залишили в придорожньому рові. Це ж саме зробили й з дочкою цієї жінки – Олею.

Широко застосовують також більшовики фабрикування й поширювання всіляких брехливих, компромітуючих окремих учасників підпілля, вісток, щоб посіяти до них недовір'я серед їх як підпільного, так і легального оточення. Найчастіше більшовики поширюють у різний спосіб про ніби співпрацю деяких визначних підпільників з НКВД. Мета цього прийому – знищувати підпілля його власними руками.

На весні 1946 р. в Буському і Олеському р-нах Львівської обл., під час облав з'явилася сила різних листів, записок, адресованих ко-

мандирам і підпільникам, з яких виходило, що адресат має вже ніби таємний контакт з НКВД, що він уже виконав низку завдань, що йому дають нові завдання і т.д.

Все це, якщо йдеться про техніку виконання, НКВД провело дуже зручно. Треба було великого сприту підпілля й деякого часу, щоб зорієнтуватися в усьому цьому підступі.

Щоб скомпромітувати особливо морально стійких повстанців чи революціонерів, що потрапляють їм до рук і яких жодними тортурами не можна заломити, більшовики навмисно водять їх по залюднених місцях, щоб населення бачило цих повстанців і вважало їх за зрадників (випадок у лютому 1946 р. в с. Підпечерах, Станіславівського р-ну).

Часто НКВД таємно (через сексотів) підкидає обтяжуючі матеріали окремим, невігідним йому громадянам, щоб мати формальний привід їх арештувати, конфіскувати майно, тортувати, шантажувати, вербуючи в сексоти.

18.2.46 р. в с. Тростянець, Золочівського р-ну, Львівської обл., НКВД арештувало священика, голову сільради, учителя та всіх десятників тому, що в них ніби були закопані автомати. Як виявилось, автомати підкинули самі більшовики.

В с. Ключів Великий, Печеніжинського р-ну, Станіславівської обл., селянинові Васильчукові Василеві енкаведисти підкинули огидно замордованого й з надпаленими руками трупа. Ця провокація правила сталінським бандитам за привід конфіскувати майно цього господаря, а крім цього, за засадою збірної відповідальності, й ще 30 господарів.

Картину того, як широко більшовики в боротьбі проти українського революційного руху застосовують провокацію, доповнимо ще одним «прийомом».

На терені Горохівського, Лубенського, Демидівського р-нів – Рівенської обл., НКВД під маскою ОУН створило сітку підпільної організації, побудовану за всіма вимогами власне ОУН: відповідними постами, зв'язками, роботою. Мета такої організації це, по-перше, втягнути до своїх лав весь революційний елемент, щоб при першій-ліпшій нагоді його цілком зліквідувати, і подруге, під маскою революційного руху вести компромітуючу цей рух діяльність.

Такі спроби творення під маскою підпілля

провокативних організацій були в багатьох інших місцях. Зокрема, такі організації творить НКВД по школах, щоб втягати до них найзапальнішу, патріотичну, але недосвічену молодь і її потім знищувати.

Одним із основних фактів сили українського революційного підпілля на українських землях є всебічна підтримка цього руху від якнайширших мас українського громадянства.

Ця справа дуже добре відома більшовикам і вони намагаються за будь-яку ціну довести до розриву між підпіллям і легальною частиною громадянства, всілякими способами відірвати громадянство від українського самостійницького руху. Щоб досягнути цю мету вони, силою обставин, не спроможні знайти жодного іншого ефективного засобу, крім терору, вони саме цей єдиний засіб застосовують дуже широко, з нечуваною дотепер у світі жорстокістю й садизмом.

Масові облави на українські села й міста з участю кількатисячних загонів спецвійськ НКВД, озброєних найновішою військовою технікою, масові арешти, побої, знущання, тортування, морди, часто зовсім непричетних людей, вивози на Сибір, конфіскація майна, спалювання цілих сіл, окремих господарств, розстріли соток мирних жителів – загальне щоденне явище на українських землях в період 1944-46 рр. Таких страхіть ще ніколи в своїй історії не переживала не то жодна країна в світі, а навіть і Україна, якій доля судила вже багато бачити й пережити за весь час своєї історії. Супроти того, що діється тепер на Україні, що виконують тепер на українських землях більшовицькі загарбники, бліднуть навіть усі страхіття татарських нападів, що становлять найкривавішу сторінку дотеперішньої історії Східної Європи. Здається, що навіть у найзлочиннішій уяві (крім, певна річ, більшовицьких злочинців) кільканадцять років тому не змогли повстати образи такого терору, таких знущань з людей, з усього народу, як тепер на Україні. А те, що діється тепер на Україні і про що нам доводиться писати, це не вифантазований макабричний образ, – це якнайреальніша дійсність, дійсність кожного дня на українських землях, дійсність, у якій примушені жити 40 мільйонів українців.

Спробуємо коротко накреслити найтипіві-

шу щодо цього становища на Україні за останні роки картини.

Світає. Село N. обступлене сотнями спецвідділів НКВД. Довкола села горять вогні. При них гріються, сплять, сидять чекісти. Всі виходи з села бльокують сильні застави. На всіх домінуючих над тереном пунктах кулеметні гнізда. Село оточує один ланцюг енкаведистів. Там, далі, під лісом, заліг другий ланцюг. Десь у корчах, замасковані, заведені, глухо гудуть 2-3 легкі танки, панцерні авта. По всіх стежках і дорогах снують густі патрулі. З ними – спеціально вишколені собаки. Ще тільки кілька хвилин – і вся ця причаєсна банда, нацькована політруками, розбещена до неймовірності вічним мордуванням, виголодніла, перемерзла, часто п'яна, – залле, затопить мирне українське село. Ще тільки кілька хвилин, – і почнеться горе – на українських землях облава.

От вона вже починається. Сотні людей відриваються від погасаючих вогнів з приготованою до пострілу зброєю, з довгими дротами для шукання криївок вдираються в село. Брешуть собаки. Чути перші удари крісів об замкнені двері. Чути, як вилітають перші вибиті вікна. Чути тут і там брудну московську лайку. Вибігають із сонних хат люди в білизні. Скоро зникають знову. Тут і там розлягається плач вирваних зі сну дітей, тут і там чути голосіння зляканих жінок. Ще кілька хвилин – і над селом здіймається і стоїть один суцільний гул: гул матюків п'яних енкаведистів, лементу жінок, дітей, черги автоматів і кулеметів, брязкіт розбитого скла й товченого посуду.

На кожному подвір'ї група з 20-30 більшовицьких бандитів. Всі озброєні, крім автоматів, гранат, довгими твердими дротами. Розбивають загати, перекидають стоги, викидають снопи із стодол. В хатах розвалюють печі. Зривають підлоги.

Часто буває, що розбуджена господиня ще не встигла вбратися, як уже її господарство являє собою лише саму велику руїну. Шукають криївок, підпільників. Не нашли нічого. Всакають ще раз до хат. Кажуть готувати собі сніданок: яйця, печену качку, самогон, вареники. Коли господиня проситься, що цього всього немає, – б'ють прикладами, шомполами, копають ногами. Перекидають усе в коморі, в скрині. Один повз плечі одного вже ховає щось у ки-

шеню: краде. Кілька ласими очима дивляться на молоду дівчину, – дочку господині. Господиня-мати дрижить. Вона знає, що це означає. Хоче, щоб дівчина кудись вийшла. Та на цей раз небезпека загрожує не з цього боку; дівчини не гвалтують, а заарештовують. Плач матері і брудна лайка енкаведистів.

В сусідів знайшли криївку. Розриваються гранати. Витягають когось, хто сам застрілюється в криївці. Потім із криївки вискакує ще два чоловіки з кулеметом і автоматом. Б'ють по енкаведистах. Та становище їх безрадне. Два проти тридцяти. Гучне: «Хай живе самостійна Україна!» – один падає від куль енкаведистів, другий стріляє собі в голову з власної пістолі. За хвилину з місця, де було господарство, б'є в небо стовп полум'я й диму.

Біля вогню енкаведисти розправляються з власницею господарства. Допитують хто в неї жив, як називається, що робив. Господиня не признається. Її серед тортур замордовують. Труп кидають у вогонь. Кидають у вогонь також трупи двох побитих повстанців. Їм лише відрубано голови, щоб завезти їх у райцентр. Трупа третього повстанця, який видається командиром, заберуть у райцентр цілого. В небо б'є гул, стовп диму й полум'я, запах паленого людського тіла...

З іншої хати енкаведисти принесли присмажену качку й самогон. Починають біля вогню «сніданок». Від запаху печеного людського тіла робиться так млосно, що не можна витримати. Енкаведисти п'ють за «советську власть» і приміряють щойно стягнені з побитих повстанців закривавлені чоботи. В будинку школи примістилися слідчі НКВД. Навчання під час облави не відбувається. Біля слідчих купа паперів. З усіх кінців села ведуть сюди під конвоем арештованих. Женуть жінок, чоловіків, дітей і старих. Їх під вечір – сотні. Свистять шомполи, бризкає з-під розсіченої шкіри кров. Підсувають підписати заяви про співпрацю з НКВД. За всяку ціну хочуть здобути відомості про підпілля. Одних переслухують відразу, інших відвозять автомашинами в райцентр.

Облава триває чотири дні. Нарешті, коли навіть найменша соломинка зрушена зі свого місця, коли все село виглядає, як один велетенський смітник, коли щонайменше 80% мешканців села заарештовано, переслухано,

побито – облава кінчається. Зо співом «Я другою такою країною не знаю, де так вольно дишет чалавек...», з брудною лайкою на адресу українського підпілля, «местнаго населенія», «самостоятельной України» спецвідділ НКВД від'їжджає із села Н. Люди падають навколішки, підносять руки до неба і просять Бога, щоб ця облава... не повторилася знову завтра...

Накреслена картина – це лише дуже-дуже неповний, блідий, схематичний нарис того, що в умовах більшовицької окупації на українських землях у рр. 1944-46 називається облавою в усіх її варіантах. А саме облава – це основний засіб здійснювання на Україні більшовицькими загарбниками їх влади, основний засіб «прибирання до рук» волелюбного українського народу, повсталого до збройної оборони належних прав.

За допомогою облав стягають податки, позики, поставки, облавами забирають на каторжні роботи на Урал, Донбас, в Кузбас, за допомогою облав «організують» з українського населення «істребительні батальйони», міліцію, за допомогою облав борються з українським революційним підпіллям. Часто облави відбувалися одночасно в більшій кількості сіл, часто в цілому районі (25-30 сіл), або навіть в кількох районах. Тоді охоплена облавою територія обертається у фронтовий відтинок у цілковитому цьому слова значенні. Скрізь більшовики копають окопи, скрізь роблять кулеметні застави, скрізь снують густі патрулі, густо розтягаються телефонні проводи, скрізь у селах, поза селами, попід лісами, в усіх чагарниках повно війська, цілими днями не вмовкають кулемети, автомати, рвуться гранати, горять будинки. Арештують і піддають основним допитам десятки тисяч людей, тисячі людей катують, сотні родин вивозять на Сибір, цілі десятки людей на місці без суду розстрілюють. Ось як нормує в одному випадку своїм наказом таку масову облавову акцію керівник великої весняної облави на Гуцульщині 1945 р. – енкаведівський полковник Щербина:

- В усі населені пункти району виставити військові гарнізони.

- З 15 квітня ц.р. і до особливого розпорядження заборонити всім, без винятку, громадянам пересуватися в межах районів з одного населеного пункту до другого без спеціального

на те дозволу військових начальників, дислокованих у населених пунктах.

- Усіх громадян, що без вищезгаданого дозволу пересуватимуться по районах, негайно арештувати і приставляти у в'язницю.

- Всі громадяни, в яких ховаються бандити й ті, що ухиляються від мобілізації до ЧА, негайно мусять заявити про це військовому начальникові. В протилежному разі, їх при виявленні в них тих, що ховаються, негайно арештувати, а їхні сім'ї вивезти для виселення.

- Всі військові начальники мусять провести ретельний обшук усіх будівель, городів та місцевостей у всіх районах, щоб виявити та арештувати бандитів, які ховаються, їх посібників і тих, що ухиляються від мобілізації до ЧА; осіб, що чинять опір, знищити.

- Членів сімей, які ховаються від радянської влади, негайно вивозити в райцентр на збірний пункт, до дальшого виселення їх у Сибір».

Крім облав, більшовики дуже часто проводять окремі терористичні наскоки на села меншими силами. Такий терористичний наскок на село – це облава в мініатюрі. Тому й довше не будемо над цим зупинятися.

Почавши від осені 1945 р., на всій території України, охопленій українським революційно-визвольним рухом, московсько-більшовицькі окупанти, для успішнішого придушення визвольної боротьби українського народу, почали розміщувати т.зв. гарнізони, тобто військові залоги силою від 20 до 200 чол. (залежно від стратегічної важливості пункту). В січні 1946 р. розміщено гарнізони дослівно майже в усіх селах. Від квітня 1946 р. залишено їх тут майже 60%. Вся територія, зайнята військовими гарнізонами, обернулася в один великий військовий табір. Над усією країною запанувала цілковита сваволя НКВД. Терор набув ще гостріших форм, дійшов до ще більших розмірів.

Дуже послідовно щодо українського громадянства більшовики застосовують засаду родинної відповідальності. Заарештовують, піддають тортурам, вивозять на Сибір не лише членів ближчої рідні повстанців і підпільників, а й дуже часто далеких родичів. Переслідує НКВД не лише родини активних учасників революційного підпілля, а й роди-

ни всіх, навіть не обов'язково політичних, емігрантів.

Завжди, однак, з найбільшою жорстокістю переслідують батьків, жінок, чоловіків і дітей – найближчу рідню учасників революційного підпілля й УПА. Ніколи – ні вдень, ні вночі – вони не можуть почувати себе скільки-небудь безпечними. Вони завжди, кожної хвилини, можуть сподіватися налету енкаведівських бандитів. Поведінка завжди однакова. Груба лайка, постійні питання, де брат, чоловік, син, дочка: «ви всі бандити», «всіх вистріляємо, як псів», «у нас на Сибірі для вас усіх місця вистачить»; руйнують помешкання, конфіскують окремі речі з хатньої обстановки, грабують усе, що лише можна взяти й що лише має яку-небудь вартість; цілими годинами переслухують, б'ють до крові, до непритомности, арештують, вивозять до тюрми, знову катують, допитуючи про тих членів рідні, що в підпіллі. Загрожують вивозом, розстрілом, звільняють з в'язниці, щоб по кількох днях знову починати допит наново. Обіцяють звільнити тоді, коли арештований зобов'яжеться доносити НКВД на того члена рідні, який в підпіллі. Арештовують або когось з членів родини, або й цілу рідню. Арештованим доводиться прощатися з життям і зо світом уже назавжди. Арештовують, як правило, вночі, виривають зо сну лише в білизні й дуже часто не дають із собою нічого більше взяти, не зважаючи на температуру надворі.

Арештовують часто жінок з малими дітьми, чоловіків з жінками. Перед ув'язненням їх розділюють. Так, розділених, окремо матір, окремо кількарічну дитину, окремо чоловіка, окремо жінку, після засудження висилають на Сибір. Під час перебування в тюрмі найчастіше не приймають жодних передач. Діти, жінки, старі вмирають уже часто в тюрмах. На Сибірі вони витримують не більше року-двох.

На весні 1945 р. в пересильному таборі в м.

Трускавець (Дрогоб. обл.) містилося 420 осіб – членів родин українських підпільників. Тут було 70% жінок і 30% чоловіків, 60% дітей та 30% старих.

5. IV. 46 р. в с. Колодуби, Комарнянського р-ну, Дрогоб. обл., НКВД вивезло на Сибір 6 родин, із с. Повергів, того ж р-ну – також 6 родин. Вивезені родини – це родини впалих повстанців.

В с. Рідків, Козинського р-ну, Рівенської обл., всіх людей, що їх сини, брати, батьки чи чоловіки в УПА, НКВД вислало на роботу в Донбас.

В квітні 1946 р. в Любешівському р-ні, Волинської обл., НКВД заарештувало всі родини повстанців. Все майно цих родин пограбувало НКВД спільно з колишніми червоними партизанами, що живуть у Любешеві.

14. II. 46 р. в с. Угринів Горішний, Станіславівського р-ну, цієї ж області, над трупом синаповстанця НКВД в жахливий спосіб замордувало батька – Дмитра Ленюка.

7. IX. 45 р. в с. Олеша, Товмацького р-ну, Станіславівської обл., енкаведисти запалили хату підпільника «Лютото» та два рази кидали у вогонь його жінку з дитиною. Коли їй все ж пощастило вирватись з вогню, її заарештували.

Узимку 1946 р. з Степанського р-ну, Рівенської обл., НКВД вивезло 14 родин підпільників.

8. V. 46 р. з цього ж р-ну вивезено на Сибір 8 родин. Ось як оповідає про своє арештування 16-річний хлопчина, брат однієї молоді дівчини-учасниці українського революційного підпілля. «Ускочили до хати вночі. Я був сам, бо мама, боячись арешту, ночувала звичайно по чужих хатах. Енкаведистів було з 30. Я почав плакати, вони лаяли мене, називали бандитом. Витягли з ліжка лише в білизні й наказали за 3 хвилини бути готовим. Коли я почав шукати черевиків, їх уже не було. Вже котрийсь енкаведист встиг украсти.

Довелось йти босому (це було на початку березня, надворі був сніг і мороз). Мене вкинули на плятформу вантажного авта й повезли до сусіднього села, до гарнізону. Тут вкинули до якогось порожнього приміщення без долівки, без шиб у вікнах (лише ґрати), неопаленого. Ранком прийшов якийсь лейтенант НКВД і почав допитувати мене, де сестра, в кого перебуває, коли була вдома. Я ні в чому не признавався.

Тоді прийшов участковий НКВД, казав мені розібратися до нага й лягти на землю лицем додолу. Сам взяв виломлений з паркана кіл і почав

мене ним бити по спині, по голові, по плечах. Коли поломився перший кіл, участковий взяв другий. Я знепритомнів. Коли я очутився, цей участковий запитав, чи я буду говорити все, що знаю про сестру. Я відповів, що ні. Участковий ухопив мене за волосся й почав товкти обличчям до землі. З носа бризнула кров, на землі зробилося болото й вимазало мені все обличчя, заліпило очі, рот. Так товк обличчям об землю, може з 15 хвилин. Я знову знепритомнів. В цьому приміщенні мене, босого, тримали 3 дні. За весь час дали 1 літр теплої зупи. Кожного дня допитували наново, загрожували розстрілом, обіцявали бозна що. Я нічого не викрив. На четвертий день перевезли мене до другого гарнізону. Тут знову почалися допити. Мене примушували робити найчорнішу роботу. Спати казали мені на принесеній мною спеціально для цього цеглі. По тижнях перевезено мене до тюрми в райцентрі. Тут знову почав мене допитувати начальник НКВД. Випустили шойно по 3 тижнях. Другого дня, я ледве живий повернувся додому, знов з'явився енкаведист, забрав мене до другої порожньої кімнати, кинув на долівку, заткав хусткою рота й почав бити револьвером куди попало, домагаючись зізнань про сестру. Під час биття я знову втратив притомність....

До сьогодні, тобто до кінця 1946 р., НКВД заарештувало або вивезло на Сибір (цілком або частково) щонайменше 80% тих родин, члени яких як-небудь зв'язані з українським революційним підпіллям. Усі родини підпільників, переслідувані НКВД, примушені провадити також нелегальний спосіб життя.

Крім родинної відповідальності, широко застосовують більшовики супроти українського громадянства також засаду збірної відповідальності.

За кожний протибільшовицький виступ українського підпілля більшовики, не маючи змоги знайти справжніх його виконавців, мстяться за нього на українському населенні. Порядком помсти за дії УПА більшовики спалюють часто цілі села, окремі господарства, розстрілюють невинних людей, побивають без найменших причин мирне громадянство.

23. IV. 46 р. в с. Дички, Рогатинського р-ну, Станісл. обл., група повстанців звела бій з енкаведистами. Щоб помститися за свої втрати,

енкаведисти спалили в цьому селі 28 господарств, що належали зовсім невинним людям. Село запалили ракетами.

В с. Стратин, того ж р-ну, у відплату за вбивство серж. НКВД більшовики спалили 8 господарств.

У Бурштинському р-ні, Станиславівської обл., за час від 10. I. до 30. IV. 46 р. більшовики спалили або знищили 50 господарств.

25. IV. 46 р. в с. Рожків, Заболотецького р-ну, Львівської обл., більшовики, мстячись за втрати в бою з УПА, вбили 2 дівчат, які збирали ягоди: Яремко Емілію й Лесюк Галю.

В с. Погорільцях, Глинянського р-ну, Львівської обл., більшовики розстріляли цілу родину – чоловіка, жінку та 7-річну дитину – за те, що в них квартирували повстанці.

13. II. 45 р. в с. Іванс Золоте, Заліщицького р-ну, Тернопільської обл., більшовики спалили в вогні господиню за те, що біля її хати повстанці звели бій.

21. XII. 45 р. в с. Матіївці, Коломийського р-ну, Станиславівської обл., енкаведисти спалили господарство Волошинюк Параски за те, що в її хаті перебував 1 повстанець. Молоду дівчину Рибак Марію, що під цей час перебувала в хаті, кинули у вогонь, де вона живцем згоріла.

18. II. 46 р. в с. Козівка, Великобірського р-ну, Тернопільської обл., з цієї ж самої причини більшовики спалили одне господарство та без допиту розстріляли Сагана Мих., та його жінку й дочку.

За прикладом гітлерівців, більшовицькі окупанти назначували в багатьох випадках з-поміж цивільних, мирних громадян, закладників. Якщо б упродовж означеного часу на терені даної місцевості стався якийсь виступ підпілля, – закладники мали бути, знищені, їх майно skonфісковане. Цю методику практикували більшовики головно 1945 р. на всій території України, охопленій діями підпілля.

Ми вже згадували про масові арешти, що провадили більшовики, щоб вербувати сексотів. Крім вербування сексотів, такі арешти – масові й окремих людей, часто навіть не дуже довготривалі, переводжені, одначе, постійно, кожного дня, – мають на меті також загальне, постійне, тероризування населення й роздобування відомостей про підпілля.

Арешти відбуваються найчастіше без най-

менших приводів, а в містах в більшості випадків таємно, переважно вночі.

Під час арештування енкаведисти поводяться брутально. Всі тюрми, побудовані на всій Україні, різними окупантами, за останні роки під більшовиками постійно переповнені. На тюрми обернено багато нових будинків. Часто у випадках масових арештувань за тюрми правлять школи, приміщення окремих державних установ, приміщення окремих культурно-освітніх установ, приватні будинки, льохи, підвали. Показовий той факт, що в м. Тернополі, яке цілковито було знищене в період фронтових дій між ЧА та німецькою армією на весні 1944 р., одним із перших будинків відбудовано тюрму й відразу заповнено її в'язнями, які до того часу були ув'язнені в інших приміщеннях, обернених на тюрми. Школи, лікарні, ще довго після того не мали відповідних приміщень. Сьогодні на Україні в тюрмах перебувають сотні тисяч українців, не враховуючи тих, яких НКВД вже вивезло в глиб СРСР і постійно далі вивозить. Загалом до сьогодні, тобто до кінця 1946 р., більшовики в-арештували близько 1 мільйона українців (числа арештованих НКВД ніколи не опубліковує).

Всі в'язні більшовицьких тюрм перебувають у жахливих умовах. Камери переповнені до тієї міри, що не стає місця спати на долівці. Часто в'язнів розміщують на різних вогких, брудних підлогах, у льохах. Ніхто з в'язнів не дістає не лише постелі, а навіть в'язки соломи, щоб мав на чому переспати.

Люди часто вмлівають від тісноти і браку повітря. Скрізь у тюрмах страшенно брудно. Між в'язнями ширяться інфекційні недуги (тиф, венеричні недуги, при чому ці поширюють самі сифілітики-енкаведисти, гвалтуючи жінок). Харчування дуже погане; часто лише 200 грамів хліба та літр зупи на добу. Посилки з дому здебільшого до рук в'язнів не доходять. Дуже великий процент арештованих становлять завжди жінки й особливо – молодь.

В м. Ковелі, Волинської обл., під кінець січня 1946 р. НКВД заарештувало 80 осіб. 70% арештованих становила шкільна молодь. Такі арешти відбулися тоді в райцентрах: Турійськ, Голови, Камінь-Коширськ, Маневичі, Маціїв, Колки, Ківерці, Степань, Деражне. Серед арештованих завжди найбільше було молоді.

В травні 1945 р. відбулися масові арешти се-

ред середньошкільної молоді в м. Тернополі. В листопаді 1945 р. відбулися масові арешти в м. Бережани й Бучачі (Тернопільська обл.).

Щоб від арештованих роздобути відомості про підпілля, більшовики застосовують найжорстокіші тортури.

В с. Гаї, Винниківського р-ну, Львівської обл., більшовики, хоча чи здобути відомості про підпілля, закатували на смерть одну дівчину. Дівчині відрізали литку, відрізали груди, поламали руки й ноги, повиривали з голови волосся.

15. VI. 45 р. в с. Пнів'є, Надвірнянського р-ну, Станисл. обл., під час переслухання енкаведисти вішали жінку, щоб змусити її до зізнань.

14. VI. 45 р. в с. Дебеславці (Коломийщина) НКВД заарештувало 80 жінок. Мета арештування – здобути відомості про підпілля. Під час допитів жінок сильно били. Солович Парасці, Ковалецькій Анні поламали руки.

22. II. 46 р. в с. Тростянець, Золочівського р-ну, Львівської обл., енкаведисти, намагаючись здобути відомості про повстанців від молодих дівчат, припікали їх дротами та викручували їм руки.

29. V. 46 р. в с. Гаї Дітковецькі, Брідського р-ну, Львівської обл., більшовики заарештували 2 дівчат-сеєтер. Одну з них під час допитів замордували.

7. V. 46 р. на хуторі Осередок, Гошинського р-ну, Рівенської обл., НКВД арештувало молодого хлопця – Шаблія Олексу. Під час допиту його мордували так, що ушкодили нервову систему (мав наскрізь проколений багнетом цілий бік). Коли впродовж тижня його здоров'я не покращало, хлопець повісився.

Прагнучи здобути відомості про підпілля, у своїй оскраженій люті енкаведівські кати тортують також дітей.

В січні 1946 р. в с. Нем'яч, Підкаменецького р-ну, Львівської обл., НКВД арештувало кількох малих хлопців. Дубину Гриця, 1931 р. народження, питали, що він знає про брата-підпільника. При тому впихали хлопцеві шомполом шмату в горло і водночас страшенно били, підвішували за карк на шнурку й так лишали доти, доки хлопець не втратив притомності, а потім відливали. В такий спосіб тортували Цюпана Луку, 1933 р. нар. та Боярського Володимира (1931 р. нар.).

22. XI. 45 р. в с. Лука Мала, Великобірського р-ну, Терноп. обл., більшовики зловили молодого хлопця Гупчака Івана, 1927 р. нар. Тому що він не хотів подати жодних відомостей про підпілля, його вивезли в ліс і замордували.

В лісі в с. Добриводи, Козинського р-ну, Рівенської обл., енкаведисти зловили хлопця, 1931 р. нар., який пас коні. Під закидом співпраці з повстанцями, його сильно побили, прив'язали до дерева й так залишили в лісі.

В с. Полиці, Рафайлівського р-ну, Волинської обл., зимою 1945 р. більшовики арештували 14-річних дівчат і, намагаючись роздобути від них відомості про повстанців, били їх, ляляли на розібраних до нага холодну воду.

1. VIII. 45 р. в с. Стебник, Лисенецького р-ну, Станисл. обл., енкаведисти зловили 12-річного хлопця Драганчука Василя й тяжкими побоями хотіли вимусити вад нього зізнання про підпілля. Не зважаючи на нелюдські знущання, хлопець не сказав нічого.

Енкаведисти розбещені тим, що все їм вільно й що всякий їх злочин проходить безкарно, dokonують масових убивств цілком невинних людей, в тому числі часто сивоволосих старих та малих дітей, вимордовуючи часто цілі ні в чому невинні родини.

27. III. 46 р. в с. Подусільна, Перемишлянського р-ну, Львівської обл., більшовики вбили 2 дітей, які бавилися на дорозі. Одно з них мало півтора, друге 12 років. Обидві дівчинки.

В с. Белзець, Олеського р-ну, Львівської обл., більшовики зловили на полі учня 9-тої класи середньої школи Лозового.

На допитах, поламавши руки, ребра, його замордували. Труп увечері вкинули за селом в жито. Другого дня мати знайшла його, спорядила до похорону, школярі сплели вінки і збиралися хлопця поховати. Тоді більшовики

ще раз наскочили, забрали тіло разом з домовиною, розігнали дітей. З тілом подалися у напрямі райцентру. Коло райцентру роздягнули труп замордованого ними з убрання й викинули в рів на пасовиську.

1. V. 46 р. під час облави на ліс в с. Сновичі, Золочівського р-ну, Львівської обл., більшовики вбили 70-річного старця, який рубав березину.

29. VII. 46р. в с. Підзвіринець, Комарняського р-ну, Дрогоб. обл., більшовики вбили господаря, стріляючи на лелеку.

26. VI. 45 р. б. м. Богородчани, Станиславівської обл., більшовики стріляли на людей, які виходили в поле працювати, і вбили Яремко Юстину, років 40, і Романюк Мих., років 24.

6. VI. 45 р. в с. Гуцулівка, Коломийського р-ну, Станисл. обл., 3 п'яні енкаведисти зайшли до школи, вдерлися до класи під час навчання й почали з револьверів стріляти дітям понад голови.

6. X. 45 р. війська НКВД робили облаву на полонину Станімір (р-н Надвірна, Станисл. обл.). Там стрінули дівчину-пастушку Яремчук Ганну. Енкаведисти згвалтували її, а потім у варварський спосіб замордували.

26. III. 46 р. в с. Іспас, Коломийського р-ну, Станисл. обл., участковий НКВД застрілив 17-річну дівчину Комашко Марію, яка боронилася, тому що він хотів її згвалтувати.

Є ще й інші випадки того, як більшовики поводяться з мирною українською людністю.

2. XII. 45 р. господар Таргонський Петро, що був 4 рази поранений на фронті, брав дрова з сином Іваном. Саме тоді зав'язався бій відділу УПА з НКВД. Щоб не було свідка більшовицьких втрат, більшовики розстріляли обох. Другого дня знайдено трупи, а біля них гільзи патронів. В потилицях були знаки від пострілів.

15. V. 46 р. в Цуманському р-ні, Рівенської обл., був такий випадок. НКВД зігнало багато чоловіків та жінок і наказало брати участь в облаві проти УПА; зігнані чоловіки та жінки, розтягнені в розстрільну, мали йти попереду енкаведистів. Вони мали або прийняти на себе вогонь повстанських кулеметів та автоматів, або змусити повстанців до того, щоб не стріляли й уможливити НКВД в такий спосіб підсунути ближче.

19. II. 46 р. зі Станиславівської тюрми випустило НКВД жителів села Узінь, Станиславівського р-ну, Вовк Вас., 1905 р. нар., та Вовк Олексу,

1902 р. нар. Увечері того самого дня з'явилися у них «стрибки» і заявили, що мають наказ НКВД їх знов арештувати й доставити до Станиславова. Четвертого дня жінки, несучи своїм чоловікам їсти до тюрми, знайшли їх замордовані трупи (з виколеними очима) коло лісу.

5. XII. 45 р. на присілку Березівці в с. Колодівка, Станиславівського р-ну, цієї ж області, НКВД вимордувало ні в чому не повинну сім'ю Славичів. Увечері кілька НКВД-стів підійшло під вікно хати Славича Вас. В хаті вже спали. Енкаведівські бандити кинули через вікно 4 гранати. В хаті почувся зойк конаючої матері з двома дочками. Виваживши двері, енкаведисти вскочили до середини. Найстарша заміжня дочка Марія з сином на руках, успіла вирватися на двір. Тут разом з дитиною впала від черги енкаведівського автомата. Чергою з автомата енкаведисти добили пораненого вже перед тим гранатою старого господаря Василя. Так само розстріляли ще одну дочку. В загальному енкаведисти замордували 7 осіб: Славича Василя, років 38, його жінку Феню, років 49, три дочки, заміжню дочку Марію Стельмах, років 22 з 4-річним сином Іваном. Пощастило врятуватися лише зятеві Стельмахові Дмитрові. Він легко поранений сховався під піч і прикрився трупом матері. Після морду енкаведисти пограбували все убрання й харчі.

Крім масових цілком безпідставних арештів, з цією ж самою метою – попасти на слід підпілля – більшовики проводять також масові безпідставні розшуки, труси. При тому поводяться точно так, як на облавах. Тому й не будемо довше над цим зупинятися. Вкажемо лише, що на всіх теренах, дій УПА під більшовицькою окупацією, нема, мабуть, ні одної хати на селах, ні одного господарства, які хоч би раз не були вже перевернуті догори коренем.

НКВД намагається натрапити на слід підпілля, застосовуючи також методу принагідного переслухування зустрічних громадян. Це переслухування вони влаштовують під маскою ніби принагідної розмови в поїздах, у чекальних на пасажирських станціях, у вестибюлях кінотеатрів, у бібліотеках, серед пасажирів на вантажних автомашинах, на дорогах (коли по дорозі хтось навинеться енкаведистам під руку). Розпочинаючи ніби цілком безпредметну розмову, енкаведист намагається завжди довідатися від

свого співбесідника, хто він, звідки, як називається, куди йде, чи їде і т. д.

Часто енкаведисти убрані по-цивільному й не завжди можна зорієнтуватися, з ким маєш діло. Якщо під час розмови енкаведистові щось видається підозрілим, він свого співбесідника з місця арештовує.

Більшовицькі загарбники зовсім не задовольняються тим, що хочуть протиставити українському революційному рухові загал українського населення, організуючи різні компромітуючі цей рух провокаційні дії, організуючи під терором зовнішню агентуру, брехливу пропаганду. Вони намагаються за будь-яку ціну допровадити український народ до найширшої братовбивчої війни, до винищення революційного руху. Руками самих українців і через це нарешті до того, що ми вже не раз підкреслювали, – до цілковитого морального заломання народу, до компромітації ідеї самостійності. Цю мету, крім усяких інших способів, вони вирішили досягнути організуючи по українських селах т. зв. «істребительні баталіони» або. т. зв. «самооборонні відділи», чи «сільську міліцію». Через ці організації більшовики мали домогтися масового залучення легальної частини українського народу до активної боротьби проти українського революційного самостійницького руху, мали викликати широку одверту братовбивчу боротьбу, в якій тероризований НКВД брат мав убивати брата за те, що той бореться за найріднішу справу українського народу – за знищення ярма більшовиків на Україні.

Спочатку НКВД пробувало організувати «стрибків» із добровольців. Коли ж таких ніде не було, коли не помогли жодні намови, обіцянки, привілеї, славні погрози, НКВД взялося за інший, досить таки оригінальний спосіб. Не зважаючи, на те, що все українське населення від малого до старого, цілком стоїть по боці українського революційного самостійницького руху, більшовики почали організувати «істребительні баталіони» примусово. Головний елемент, на який вони в цій справі розраховували – це демобілізовані з ЧА та молоді хлопці допризывного віку. Їх кликали до райцентру, чи просто лише до сільради, або клубу в своєму селі, пояснювали обов'язки, серед яких на першому пляні був обов'язок боротьби з підпіл-

лям, призначували командира (звичайно офіцера або старшого підофіцера НКВД), давали кріси, амуніцію і, нарешті загрожували тюрмою, Сибіром, розстрілом на випадок, якщо б «баталіон» здав зброю повстанцям. «Істребительний баталіон» був зорганізований.

Зрозуміло, що українська людність ставила рішучий спротив цій акції. Рідко коли могло НКВД зібрати збори в клубі, якщо люди знали, що йдеться власне про організацію «стрибків». Часто на другий день після того, як НКВД силою роздавало молодим хлопцям чи демобілізованим кріси, вони їх приносили і кидали під сільраду, в райцентрі під НКВД. НКВД тоді вдавалось до терору. Почалися арешти, побої, шантаж, погрожування Сибіром, щоб змусити зголоситися взяти зброю і служити в «істребительних баталіонах».

19. II. 46 р. в с. Полтва, Глинянського р-ну, Львівської обл., більшовики арештували 9 молодих хлопців за те, що вони не хотіли взяти зброю і вступити до «стрибків».

В с. Рідків, Козинського р-ну, Рівенської обл., НКВД покликала 20 чоловіків і «запропонувало» їм взяти зброю. Коли вони відмовилися, їх арештовано і приставлено до райцентру. Тут, зазнавши енкаведівських тортур, заарештовані мусіли підписати заяви, що зброю беруть «добровільно». Демобілізований червоноармієць Вівсик Федір категорично відмовився взяти зброю. Його за те били до неприємності так, що лежав місяць хворий. Коли, трохи одужавши, він почав ходити, йому знову силоміць давали зброю.

В вересні-жовтні 1945 р. в сс. Слов'є, Неці, Підсиновка, Седлищанського р-ну, Волинської обл., більшовики арештували всю чоловічу молодь за те, що вона не хотіла вступити в ряди міліції.

Цього ж самого місяця в с. Пуцень, цього ж р-ну, викликано до военкомату 22 демобілізованих. Там порядком мобілізації видано їм зброю та наказано вступити в міліцію або до «стрибків».

В с. Довжниця, Колківського р-ну, Волинськ. обл., молодому хлопцеві, який не хотів вступити в «стрибки», енкаведисти поклали на спину дошку й били по спині доти, аж доки він не згодився взяти зброю.

В Ратненському р-ні, Волинської обл., тих,

які не хотіли вступити в «стрибки», НКВД морило голодом, викидало з тюрми на мороз і там їх тримало під вартою. Переслідування скінчилося щойно тоді, коли хтось згодився вступити в «стрибки».

Були випадки, що розлючені енкаведисти забивали людей насмерть і тоді підрізували їм горло або вішали, а потім говорили, що ці люди покінчили самогубством.

В с. Сітяне б. с. Куртиліс, Ратненського р-ну, НКВД, щоб змусити молодих хлопців вступити в «стрибки», палило їм під голими ногами солому.

Українці-чоловіки, арештовані НКВД за те, що не хотіли вступити в «стрибки», часто по 2-3 тижнях верталися додому цілковито чорними від енкаведівських побоїв.

Майже завжди НКВД примушувало «стрибків» підписати заяви такого змісту: «Я (ім'я, по батькові, прізвище), народжений... р. зобов'язуюся перед НКВД в тому, що з зброєю в руках буду вести боротьбу проти УПА-банд та їх помічників аж до цілковитого їх знищення, не жаліючи своїх сил, а якщо буде потрібно, віддам своє життя за нашу Радянську Вітчизну. Зброєю, яку я отримав, буду охороняти, як самого себе й нікому її не віддам...».

Серед української молоді, гвалтовно забраної більшовиками до «стрибків» або міліції, НКВД ширить деморалізацію, організуючи розпусту, пияцтво, влаштовуючи гульбища, дикі оргії, культивуючи бандитські навички. На основі багатьох фактів легко встановити, що більшовикам виразно йдеться про те, щоб знищити серед української молоді всяку національну й людську мораль і етику, довести до стану худоби, з якої можна б було зробити що лише кому подобається.

Акція організування «стрибків» більшовикам в основному провалилася. Змушені силою взяти зброю проти українського підпілля,

молоді українські хлопці часто передавали її повстанцям, переходили цілими групами до УПА, були в постійному контакті з українським підпіллям. Більшовики, затривожені співпрацею учасників «істребительних баталіонів» з українським підпіллям, були змушені в дуже багатьох випадках самі розпускати, з таким трудом організовані, «істребительні баталіони». Проте така метода боротьби проти українського підпілля – примушувати іти брат проти брата – ганебна, підла. Як одну з методів боротьби більшовиків проти українського самостійницького руху треба відмітити також забирання з України майже всієї української молоді. Її більшовики забирають під різними приводами. Найбільшу кількість молоді (від 17-23 рр. життя) більшовики забирають до червоної армії. Її, як правило, висилають до частин ЧА, розміщених на Далекому Сході. Багато молоді так чоловічої, як і жіночої вивозять на різні роботи в глиб СРСР: до копалень вугілля, залізної руди, до фабрик, заводів, на лісові роботи. Багато молоді забирають примусово до шкіл т. зв. ФЗН (Фабрично-заводського навчання). Територію України майже цілком «очистили» більшовики від найбоєздатнішої української молоді.

Загальну деморалізацію української людності намагаються більшовики поширити також, організуючи по селах т. зв. клуби й насильно втягаючи молодь до комсомолу.

Клуб формально має бути центром культурно-освітнього життя в селі, тобто – розсадником більшовицької пропаганди. Практично там, де він сьогодні існує, він є найчастіше центром розперезаних гульбищ, що їх улаштовують «стрибки», приїжджі енкаведисти, представники комсомолу й куди силою зганяють сільську молодь. В переважній більшості українських сіл, однак, клуби сьогодні фактично не існують. Якщо навіть вони існують формально, то відчиняються не більше як 2-3 рази на рік, коли в дні офіційних більшовицьких свят приїздять представники адміністрації. І тоді українська людність ховається десь, щоб лише не бути примушеною йти до клубу.

Завдання комсомолу – виховувати в більшовицькому дусі молодь, тобто нацьковувати її проти українського революційного руху.

Ось як формується завдання комсомолу на

території дій УПА в цитованій нами таємній резолюції Волинського обкому КП(б)У:

«...Зобов'язати міськкоми і райкоми КП(б)У подавати систематичну допомогу комсомольським організаціям у їх масово-політичній роботі серед молоді, зосереджуючи основну вагу на питанні підвищення ідейного впливу комсомольських організацій на молодь, роз'яснення молоді антинародної суті українсько-німецького націоналістичного бандитизму і організації молоді в безпосередню боротьбу з ним»... (підкр. наші – Ред.) Знаючи про таке завдання комсомолу, українська молодь, що живе цілком революційною боротьбою, підтримувана батьками, ставить рішучий спротив у втягуванні її до комсомолу. Кожного, хто добровільно вступає до комсомолу або легко дається змусити до підписання заяви про вступ до цієї організації, бойкоту є українська молодь і українське громадянство. Більшовики і тут легко не поступаються. У Бурштинському р-ні, Станіславівській обл., напр., вони почали по селах організувати комсомол силою. Зганяють молодь до сільради і змушують підписувати заяви вступу до комсомолу. Хто з молоді не хотів підписувати заяви, того били і підписували за нього самі.

Крім того, в багатьох випадках стверджено існування таємних комсомольських організацій. Їх більшовики закладають для того, щоб:

а) маскувати їх перед українським підпіллям і загально свідомим українським громадянством, ворожонаставленим до комсомолу;

б) заохотити до вступу в комсомол деякі слабші елементи з-поміж української молоді, які явно не відважилися б виступити проти загальної думки свого оточення;

в) зробити ефективнішою роботу комсомольців як співробітників НКДБ. Зрозуміло, що така таємна комсомольська організація ще більшою мірою, як левальна, є фактичною організацією більшовицьких розвідників, сексотів. Факти творення підпільних комсомольських організацій занотовано в багатьох р-нах (Калуський, Галицький, Товмацький – Станіславівської обл.). Загалом акція втягати українську молодь у комсомол більшовикам цілком не повелася.

По варварськи знущаються більшовики з релігійних почувань українського населення. Поминаємо тут офіційне переслідування більшовиками греко-католицької Церкви у

зв'язку з акцією перетягати її на православ'я. В результаті цієї акції багато священників, включно з усім греко-католицьким єпископатом, кинуто в тюрми, закрито багато церков. Про цю акцію в українській підпільній пресі матеріали вже публікувалися. Вся акція мала на меті: а) знищити греко-католицьку Церкву як релігійну й національну інституцію, яка дуже поважною мірою охороняє український народ від русифікаторських впливів Москви; б) терором заламати деяку частину духовництва, змусити його до співпраці з НКВД і в такий спосіб підірвати авторитет Церкви серед нашого народу взагалі. Крім офіційного переслідування греко-католицької церкви більшовики часто грабують церкви, розганяють людей з Богослужень, нищать образи святих, публічно знущаються з релігійних почуттів українського населення.

В с. Мокра, Пінського р-ну (Білоруська ССР), НКВД кілька разів у шапках заходило до церкви під час Богослуження. В січні 1946 р. в цьому селі, п'ятий участковий НКВД зайшов до церкви і погрожуючи револьвером, вигнав усіх людей надвір.

13. V. 46 р. до відомого монастиря в Почаєві (Терноп. обл.) прибула процесія зі Східної України. Під монастирем на неї напало НКВД, порвало і знищило хоругви, побило людей і священників. Потім усіх прочан НКВД арештувало.

19. VI. 46 р. в с. Вербіж, Щирецького р-ну, Львівської обл., більшовики вдерлися до церкви й пограбували фелони, хоругви та інші церковні речі.

29. V. 46 р. такого самого грабунку більшовики доконали в с. Чагуїв, цього ж р-ну. Другого дня в с. Дмитіє пограбовані в церкві речі вони намагалися обмінювати за горілку.

На Великдень 1946 р. в с. Корчин, Скільського р-ну, Дрогобицькві обл., участковий НКВД Рудаков під час Богослуження впровадив коня до церкви.

У вересні 1945 р. евкаведисти пограбували церкву в с. Здишів, Кам'янка-Бузького р-ну, Львівської обл. Після грабунку зігнали до церкви дівчат та, п'яні до безтями, повбиралися у ризи й наслідували відправу Богослуження, мішаючи її із сороміцькими словами. Випили все вино та закусили проскурою. Зігнаних арештованих намагалися спалити разом із церковним будинком, але обурений до краю народ не допустив до цього.

Ми вже згадували в одному місці про те, що більшовики не лише навмисне не борються, напр., з плямистим тифом по українських селах, який за останній час став у деяких місцевостях масовим явищем, а ще й пляново його поширюють. Так само стоїть справа і з венеричними недугами. Більшовики поширюють венеричні недуги масовим заражуванням дівчат і жінок у тюрмах, масовим гвалтуванням жінок солдатами-червоноармійцями, які вже впродовж 2-3 років нахабно товчуться по українських селах, жадної боротьби проти цих недуг неорганізують. Цивільне населення, а головню, сільське, немає забезпеченої навіть мінімальної медичної допомоги.

Ось як про це пише один з наших дописувачів з р-нів Волин. обл.: «В Козинщині, де живе понад 30 тисяч людей, є всього 5 фельдшерів воєнного випуску, з них один завідує здоровельним відділом у райцентрі (в райцентрі немає жодного лікаря). Районні амбулаторії холодні, з повибиваними шибамі, без устаткування й медикаментів. Крім йоду, аспірини, немає жодних інших ліків.

В районі в пункт для інфекційно-хворих. Тифозний пункт у с. Жабокриках Великих, напр., приміщений у найзалюдженішому районі села. Міститься він у старій школі. У віддалі 15 м. від нього є новий шкільний будинок, в якому вчаться діти. У віддалі яких 25 м. також церква. Тифозників лікує санітар ще з царської російської армії, якого знання хвороб обмежується до трьох найважливіших, (як він говорить): корости, тифу, «шпанки» (до цієї він зараховує всі інші незнані йому хвороби).

На 6 районів є лише одна лікарня в Дубні, про яку селяни також нічого доброго не розказують. Доступ до неї для широких верств населення досить утруднений. Вимагається спрямування, посвідки (чи не підозрілий у співпраці з революційним підпіллям), поза офіційними коштами – величезних хабарів для розбещеного медперсоналу...».

Одним з важких засобів боротьби більшовицьких окупантів проти українського революційновизвольного руху й українського народу в цілому є також економічний грабунок.

Ми вже згадували про такий грабунок карпатських і поліських районів. Він такий же по всій Україні. Більшовики накладають великі

норми здачі хліба, молока, м'яса й городини, овочевих поставок, великі податки, позики, страхування, а з цим не ліквідується нечуваного мародерства ЧА і всіх воєнізованих формацій різного призначення. Що залишиться українському селянинові після виконання офіційних контингентів і податків, обов'язково заберуть різні мародери, озброєні й умундуровані бандити-грабіжники. Мародерство різних воєнізованих формацій, яке вони культивують разом з адміністрацією НКВД, особливо жахливих розмірів набуло 1945-1946 рр. В різні пори дня селяни, які живуть у селах, розташованих, головню, при важливіших шляхах, можуть сподіватися бандитського нальоту озброєної групи. Мародери грабують все: борошно, товщ, взуття, одяг, гроші, пасіки, руйнують хатню обстановку, крадуть годинники, всі вартісніші речі, які лише можуть, взяти. Улітку, восени, окремі групи солдатів часто наскакують на городи і грабують просто з городів городину, з ланів – картоплю. Більшовицька влада цілком на це не зважає також тому, щоб доценту пограбований український селянин не міг у жоден спосіб матеріально підтримати українське підпілля. І хоч більшовицьким загарбникам у такий спосіб не пощастить якою-небудь мірою завдати скільки-небудь серйозного удару українському підпіллю, та їм завжди вдається зіпхати українського селянина й робітника на дно економічної нужди, примусити його жити на голодному пайку, одягатися у лахміття, вони зробили так, що для української людности проблема шматка хліба й якого-небудь одягу – найважливіша проблема дня, на якій зосереджуються всі зусилля людини, вся її увага.

1946 р. посуха знищила урожай у більшості східних областей України. Не зважаючи на те, масковсько-більшовицькі окупанти не зменшили обов'язкових зернових поставок хліба та інших сільсько-господарських продуктів. Навіть тоді, коли селянин-одноосібник не має сам ні зерна хліба, він повинен купити зерно там, де його ще можна було дістати, і здати хліб державі. За нездачу контингенту стосовано такі кари, як у нормальний час.

Занотовано, напр., такий факт, що селянка з Бесарабії (Ізмаїльська обл.) приїхала до м. Стрий (Дрогобицька обл.) купувати зерно, щоб його відразу у цьому ж місці здати державі як

обов'язковий контингент. Більшовицька адміністрація до тієї міри підвищила свою «справність», що від селян Ізмаїльської обл. могла прийняти контингент у Дрогобицькій обл. (Одна область від одної віддалена на кількасот км).

В результаті такої політики в більшості Східних областей УРСР 1946 р. вибух голод. Щоб рятуватися від голодової смерті, мільйони людей із цих областей йдуть та йдуть по хліб туди, де був кращий урожай, головню в західні області УРСР.

Почавши від червня 1946 р. в західних областях УРСР можна було щоденно спостерігати таку незвичайно жахливу картину: на станцію заїздить поїзд, він увесь обліплений голодними. Вони всі худі, виснажені, одні кістяки й лахміття, з великими торбами на плечах. Все висипається на станцію й затаборює коло неї. Вночі розпалюють вогні, гріються і, в чім хто може, – в консервних коробках, військових казанках, – готують якусь нужденну вечерю. Потому, поклавши торби під голову, притулившись тісно до себе, лягають на голу землю спати.

Другого дня сотнями вирушають на найближчі села, на базар, до міста. На базарі купують зерно, картоплю, борошно, або вимінюють на них свою останню сорочку, свій останній піджак. На селах жебрають хліба, кілька декаграмів квасолі, кілька картоплин, вимінюють на зерно все, що лише мають, наймаються за харчі в селян-одноосібників на роботу.

За 2-3 дні з кількома кілограмами зерна, борошна, квасолі вертаються знову на станцію. За цей час приїжджають сюди знову нові сотні голодних. Раптом на станції з'являється НКВД. Каже викидати все те, що в торбах. Відбирає від усіх все, що люди, рятуючись від голодової смерті, купили за останній гріш, за останню сорочку, все те, чим їм допомогли добрі люди. Часто доходить до сутички між голодними і НКВД. Сиплеться на енкаведистів каміння, ен-

каведисти стріляють на натовп. Не одна мати не повернеться вже ніколи до своїх голодних дітей.

Занотовано вже кілька випадків мордів з метою людоїства, вчинених голодними. До таких страхіть, до такого звиродніння людини допроваджує сьогодні населення СРСР більшовицька кліка.

Голод, викликаний більшовиками 1946 р., нагадує багато де в чому голод, організований ними на Україні 1932–33 рр., жертвою якого впало близько 7 мільйонів українців.

Щоб заграбувати для держави увесь хліб і в західних областях УРСР, більшовики заборонили указом президії верховної ради УРСР людині східних областей купувати й вивозити харчові продукти в східні області. Цю заборону умотивували тим, ніби в західних областях на всіх землеплодах з'явився рак. Щодо зерна, то його заборонено продавати з огляду на кампанію державної хлібозаготівлі.

Вся ця політика – фізичне знищення учасників українського підпілля, жахливий терор супроти українського цивільного населення, примушування українського населення до братовбивчої боротьби, цілеве поширювання плямистого тифу й венеричних недуг, жахливі умови в тюрмах, концтаборах, економічний грабунок українського населення, який внаслідок цього доводить до голоду в буквальному розумінні цього слова. Незабезпечення населення хоча б мінімальною медичною допомогою, має єдину мету: фізично винищити увесь український народ, в якому, як довго він лише живий, завжди можуть відроджуватися самостійницькі прагнення, такі небезпечні для плянів кремлівських імперіялістів про панування над світом. З татарами й чечено-інгушами більшовицькі імперіялісти порадили собі в той спосіб, що переселили їх з їхніх споконвічних земель «в інші райони СРСР». З 40-мільйоновим українським народом такий «плян» важче здійснити. Але «українську загрозу» сталінській імперії можна до деякої міри усунути, знищивши фізично якщо не весь народ, то в усякому разі біологічно й політично найціннішу його частину – молодь, увесь самостійницький елемент. І вони цю «українську загрозу», з їхньою упертістю ноторичних злочинців, з жорстокістю дегенератів, ось уже упродовж багатьох років ліквідують.

Дуже показовим для становища на українських землях під більшовицькою окупацією у рр. 1944-46 був перебіг т.зв. виборів до верховної ради СРСР 10. 2. 1946 р. Щоб забезпечити «явку» населення до виборчих урн і не допустити до цілковитого бойкоту виборів, більшовицькі окупанти вже від половини січня 1946 р. почали розташовувати на українських землях військові залоги (т.зв. гарнізони) кількістю пересічно 20-60 чол. в кожному селі. В багатьох випадках гарнізони нараховували від 100-200 чол. Від першого дня свого заквартирування вони розпочали шалений терор. Лише облавами їм вдалося загнати людей на передвиборчі пропагандивні мітинги.

Мітинги відбувалися у приміщеннях, у вікна яких на дворі були скеровані готові до пострілу кулемети. М. Гречуха, голова президії верховної ради УРСР, який бальотувався у Бережанській окрузі, на передвиборний мітинг приїздив з охороною тисячного загону спецвійськ НКВД, які при цій нагоді в цілій околиці перевели великі облави.

В день виборів терор осягнув кульмінаційної точки. Населення відмовилося голосувати. Люди ховалися, тікали в ліси, влаштували протибільшовицькі демонстрації. До полудня на всій території України, охопленій революційним рухом, проголосувало не більше як 5% виборців. Тоді пішли в рух багнети, приклади, автомати. Часто гарнізонники гнали людей до виборчих приміщень за допомогою танків, бронемашин. Часто тягнули людей до виборчих урн за волосся, на мотузках, приводили їх зв'язаними колючим дротом, привозили пов'язаних на возах. Чогось подібного до того, що діялося у той день на українських землях, в історії світової демократії ще ніде не занотовано. Сотки людей розстріляно за відмовлення від голосування, десятки тисяч за те арештовано, сотні тисяч побито, покалічено, зруйновано тисячі помешкань. За більшість ви-

борців, яких жодними тортурами не можна було змусити голосувати, проголосували самі гарнізонники. В результаті такого голосування часто, в урнах було на цілі сотні більше бюлетенів як на списку управнених виборців. Фактично в цей день справді проголосувало добровільно не більше 3% української людности, 30-40% голосувало лише під жахливим терором, решта взагалі не голосувала. За офіційними даними більшовиків, проголосувало 98.8% зареєстрованих виборців...

17. 1. 46 р. в с. Воля Жовтанецька, Куликівського р-ну, Львівськ. обл., НКВД розстріляло Деркача Мих. за його негативне ставлення до виборів.

2. 2. 46 р. в с. Желдець, Кам'янка-Струмилівського р-ну, Львівськ. обл., НКВД розстріляло Бурка Григорія, років 40, Сенькова Мих., років 42, Стронницького Вас., років 32, Гузь Віру Петра, років 42, за їхнє негативне ставлення до виборів.

В с. Космач, Яблонівського р-ну, Станисл. обл., більшовики заскочили в колибі 3 селян, які ховалися від виборів. Їх більшовики замордували, потім порізали багнетами груди, повідрубували голови й кинули в вогонь.

Під час «підготовки» до виборів НКВД спалило в Галицькому р-ні 51 господарство, у Станиславівському – 41, Богородчанському – 6; арештовано в Галицькому р-ні 590 осіб, Станиславівському – 214, Богородчанському – 160; вивезено в Сибір у Галицькому р-ні 6 родин, в тому числі 6 дітей, у Станиславівському р-ні 3 родини, в Богородчанському – 12 родин, в тому числі 7 дітей; вбито у Галицькому р-ні 33 особи у Станиславівському – 58; в Лисецькому р-ні – 14 (Станисл. обл.)

В с. Блюдники, Галицького р-ну, Станисл. обл., більшовики зловили члена виборчої комісії Шатурну Івана (він відмовився голосувати), побили його прикладом, наклали мотуз на шию і так, підганяючи з-заду багнетом, провадили його до виборчого приміщення, що кільканадцять метрів б'ючи його знову прикладами. Припроваджений силою до урни, Шатурна знову відмовився голосувати. За те більшовики зв'язали йому мотузами руки назад і, зв'язаного, вкинули до криниці з водою.

Шатурна Іван – демобілізований боєць ЧА, відбував військову службу в 1940-45 рр., учасник німецько-більшовицької війни.

В цьому ж селі тих усіх, які не хотіли голосу-

вати, гарнізонники загнали до льоху в молочарні, напустили води й замкнули. У воді по шию «виборці» стояли 5 годин. Коли їх потім запитали енкаведисти, чи будуть голосувати, вони відповіли, що не голосуватимуть.

В с. Колодіївка, Станисл. р-ну, більшовики тягнули Якубів Марію до виборчого приміщення за волосся.

В с. Підпечари, Станисл. р-ну, більшовики розстріляли Овrač Анну за те, що не хотіла йти голосувати.

Володимир Борисович, мешканець с. Комарів, Галицького р-ну, не будши в стані витримати побоїв, вкоротив собі віку.

В с. Селища, Галицького р-ну, тих, що відмовлялися голосувати, більшовики зібрали до хати голови сільдари й хату підпалили... На тих, які намагалися тікати, відкрили вогонь.

Висвітлюючи методи боротьби більшовиків проти українського революційного самостійницького руху не можемо поминути т. зв. «звернень» уряду УРСР в цій справі. В цих «зверненнях» уряд УРСР закликав українське підпілля вийти з лісів і з підпілля зо зброєю й зо своїми керівниками, зголоситися до органів радянської влади й обіцявав, що ті всі підпільники й повстанці, які прийдуть і зголосяться добровільно з «повинною», будуть «прощені» й улаштовані на мирну працю. Дехто з непоінформованих і наївних людей міг би вважати ці звернення за амнестію уряду УРСР для учасників українського революційного підпілля. Так воно, одначе, не є. У Радянському Союзі амнестії для політичних в'язнів фактично не існує. У Радянському Союзі політичних противників компартії знищують, а не амнестують. Це підтверджується досвідом 28-річного існування більшовицького режиму. Крім того, «...ці звернення, адресовані до «учасників банд», обіцяють амнестію і «прощення» тим «обдуреним» і «заблуканим», які до даного речинця зголосяться зі зброєю до НКВД і видадуть усіх знаних своїх політичних співпрацівників, усі знані їм військові й підпільні таємниці та будуть співпрацювати з НКВД...» («1945 рік на українських землях»). І далі тут пишеться: «...Як бачимо, умови прощення були цинічно нахабні і не до прийняття жодним у світі чесним членом політичної організації чи визвольної революційної армії...».

Найновіший досвід останніх років потверджує також те, що всі зголошені, волею користуються дуже коротко. Зараз після того, як тут і там деякі слабші одиниці зголосилися на НКВД, в більшовицькій пресі почали появлятися статті з закликом, щоб бути «пильним», бо, мовляв, серед зголошених «є замасковані прихильники самостійницького руху». НКВД, очевидно, дуже активно підтримувало висловлену в пресі «громадську думку». Більшість зголошених НКВД арештувало й де портувало в глибок СРСР.

27. 5. 46 р. в Степанському р-ні, Рівенської обл., всіх тих, що прийшли з «повинною», НКВД, під покришкою мобілізації, арештувало.

10. 12. 45 р. в с. Озеряни (Волинська обл.) НКВД арештувало колишнього учасника УПА Колоду, який зголосився кілька тижнів перед тим з «повинною».

Інших більшовики примусили співпрацювати з НКВД або в інших різних формах боротися проти українського революційного руху. «...їх примушується їздити разом з енкаведистами й видавати всякі знані їм криївки, сільські хати, своїх друзів, прихильних знайомих, їх примушують тероризувати українську людність. Від такої 'амністії' багато 'прощених' збожеволіло, покінчило самогубством, а решта скотилася на саме днолюдської підлоти...» («1945 рік на українських землях»).

Про те все, що діється останніми роками на Україні, тобто, про всю величезну боротьбу українського народу і, весь той терор, який застосовує проти українського народу НКВД, більшовицька преса й радіо цілковито мовчать. Упродовж останніх 3 років (як і завжди до того часу) в більшовицькій пресі не з'явилася ні одна стаття, яка б об'єктивно висвітлювала фактичне становище на українських землях, охоплених революційною боротьбою, не з'явилася ні одна вістка, яка б відзеркалювала дійсні події на Україні. Ця преса, що дуже точно нотує кожний, навіть найменший страйк в США, кожну найменшу демонстрацію у Єгипті, ця преса, яка ніби обурюється з приводу придушення визвольного руху в Індонезії голляндцями, не нотує дуже часто великих боїв УПА, що майже щоденно ось вже упродовж 3 років ідуть в Україні, не обурюється з приводу кривавого придушення визвольної боротьби

українського народу НКВД. Те все, що діється за останні 3 роки на Україні, НКВД повиває цілковитою таємницею. Лише час-від-часу в цій пресі вміщується найбрудніші наклепи на український самостійницький рух. Така політика – це ще одна, гідна лише більшовицьких «демократів», метода поборювання українського національно-визвольного руху.

Якщо б ці наші рядки читав хтось, хто не є «громадянином» т. зв. СРСР, а громадянином якоїсь справді демократичної країни (для громадян СРСР всі ці справи, про які ми пишемо, цілком зрозумілі) – він певно, читаючи про всі бандитські злочини більшовицьких загарбників, запитав би: Як же ж з правосуддям? Адже ж існують в УРСР якісь суди, вони іменуються навіть «народніми».

Для висвітлювання того, що таке більшовицькі «народні суди», наведемо один приклад.

26. 4. 46 р. гром. Каралаш Маноїл переходив з с. Чорний Потік до с. Брідок (р-ну Заставна, Чернівецька обл.). По дорозі зустріла його вантажна автомашина, на якій їхав нач. «істребительних баталіонів» в цьому ж р-ні Христенко та воєнрук СШ в м. Заставна Александров. Каралаш цих людей пізнав тому, що вже давно з ними знався особисто. Крім вищезгаданих, на машині були ще якісь енкаведисти, яких він не знав. Христенко наказав Каралашові їхати з ним, щоб показати в Чорному Потоці, де мешкав священник Костинюк. Каралаш згодився, не знаючи, що хочуть енкаведисти зробити з священником. Як виявилось потім, енкаведисти їхали, щоб вимордувати всю сім'ю священника. Незадовго після цього НКВД почало розповсюджувати вістку, що, мовляв, цього жахливого морду доконали «бандерівці». Каралаш публічно спростував цю чутку й викрив дійсних убивників. За те НКВД його арештувало.

23. 6. 46 р. районний суддя м. Заставна засудив Каралаша за наклепницьку ніби про-

паганду до 2 років тюремного ув'язнення. На процесі суддя Бондаренко поставив підсудному таке питання: «Чи це напевно був Христенко? Людина на людину схожа, а Христенко того вечора був у Чернівцях. Ти людина чесна, щоб не страждати даремно по тюрмах, спростуй свої свідчення, які обвинувачують Христенка». Підсудний, відповів: «Я п'яний не був, Христенка знаю особисто й це насправді були вони...». Цей факт цілком характеризує більшовицьке правосуддя.

Воно має одне спільне з НКВД, поставлене їм кремлівськими злочинцями, завдання – «знищити будь-якою ціною самостійницький рух на Україні»...

Такі методи, що застосовують більшовики в їхній боротьбі проти українського самостійницького революційного руху й усього українського народу. Вони найбільшою мірою бандитські, злочинні, ганебні. Та навіть за допомогою таких бандитських, злочинних метод московсько-більшовицьким окупантам не щастить знищити український національно-визвольний революційний рух, не дається поставити український народ на коліна. Ідейний фанатизм, що ним просякнуті українські революціонери й повстанці, дозволяв їм не боятися найжахливіших тортур. Переконання в слушності своєї правди дає силу українському народові зносити найжорстокіший терор. З трьох років нерівної боротьби проти московсько-большевицьких окупантів та їх агентів український народ вийшов переможно. Сьогодні, з кінцем третього року більшовицької окупації на Україні, діє, як і діяв, організований український самостійницький рух. Сьогодні, з кінцем третього року більшовицької окупації на Україні, український народ ставить, як і ставив, масовий спротив терористичній більшовицькій політиці й цілковито підтримує, як і підтримував, самостійницький революційний рух. Сьогодні, з кінцем третього року більшовицької окупації на Україні майже зовсім безпорадним супроти революційної боротьби українського народу стає ніби непереможне до цього часу НКВД. Сьогодні український самостійницький рух мав далеко більше співчуття і розуміння як серед народів СРСР, так і серед сусідніх народів поза межами СРСР, як це було перед трьома роками.

Справа визволення українського народу величезними кроками посувається вперед. І цього найзакономірнішого, бо відповідаючого найближчим прагненням усього великого, здорового, українського народу не зупинити жодному тероріві, не зупинити жодним, навіть найзлочиннішим плянам, навіть найпідступнішим хитрощам московсько-більшовицьких окупантів.

Віталій КЛИМЧУК, Віктор ГРЕБЕНЮК

ВЕЛИКДЕНЬ, ПАСХА, ПАСКА

Великдень – найбільше православне свято, яке знаменує тріумф віри, перемогу над гріхом та смертю, початок нового життя. Цей день має багаті традиції й символи. Яке ж його походження, що це за символи?

До найдавніших із нині існуючих релігійних торжеств народів світу входить юдейський Песах. Корінням він сягає на кілька тисячоліть. Спершу свято відзначалося скотарями і землеробами Палестини як початок нового сільськогосподарського року. Проте згодом сталась подія, що повністю змінила його значення.

Це був великий вихід євреїв з єгипетського рабства. Ті події, ймовірно, кінця III тис. до н.е., описано в Старому Завіті. Розповідається, як дивним чином євреї та інші віруючі в Єдиного Бога, котрі приєдналися до них, уникли покарання, що обрушилося на жителів тієї держави (страхітлива пошесть), як для них відкрилася дорога до свободи, чим вони під проводом пророка Мойсея і скористалися.

Перед виходом вони мали швидко з'їсти запеченого агня, тобто ягня чи козеня, – символ смирення перед Богом, помазавши його кров'ю одвіртки своїх осель – символ органів чуття, через які в душу проникає гріх. Другою стравою були опрісноки, тобто прісний хліб, адже через поспіх тісто не могло вкиснути. Цей агнець називався давньоєврейською «песах», від дієслова «пасах» – «минувати; позбавити, пощадити». Тобто йдеться про «вибавлення від загибелі, спасіння від смерті».

Вернувшись у Палестину, юдеї відзначали Песах багато століть. Але настав час, коли розкрилось його доти потаємне значення: загибель і воскресіння Христа – основа християнського вчення. У тому пасхальному агнці стали вбачати

Неминучим наслідком цього процесу буде українська самостійна держава. Тоді й український народ постаріється ще раз пригадати більшовицьким злочинцям усі їхні заподіяні йому злочини і звірства.

прообраз Ісуса. Він Сам надав такого значення пасхальній трапезі: тепер Він є тим Агнцем, який вибавляє людство від рабства гріха.

Коли до Християнства почали долучатись інші народи (а грецька мова була в той час міжнародною), слово «песах» поєднували із грецьким «пасьхейн» – «терпіти, переносити, страждати». Ця близькість звучання обох слів привела до того, що свято стали називати Пасха, чи Паска, за правилами тогочасної грецької мови. Проте греки не випікають великоднього короваю, тож у давньоруську мову це слово прийшло тільки як найменування торжества – у двох варіантах. Але офіційними назвами свята є Пасха, Великдень; слово ж Паска стало розмовним, як і назва короваю.

Ці свята – Песах і Пасха – є близькими не лише за звучанням, але і в датах. Якщо для Песаху із раннього Середньовіччя визначено точну дату – 14 число місяця нісана єврейського сонячно-місячного календаря (приблизно квітень), то Пасха завжди відбувається після Песаху, і ці дати не можуть збігатися в принципі. Так постановив Перший Вселенський Собор Християнської Церкви в 325 р.: Великдень відзначати першої неділі після повного Місяця не раніше весняного рівнодення; якщо ж ця дата збігається з Песахом, то Великдень переноситься на наступний тиждень.

Причина цього така. І в часи виходу з Єгипту, і в часи земного життя Ісуса Христа євреї ще не мали сталого календаря, тому не відомо, коли тоді було 14 нісана. Окрім того, майже всі тодішні юдеї відкинули прихід Спасителя, тож християнам не випадає святкувати Песах разом із юдеями.

Але з XVI ст. одна частина християн, переважно римо-католики та деякі протестанти, дотримуються нового (григоріанського) стилю, а

друга – переважно православні – старого (юліанського) щодо Великодня. У ХХІ ст. різниця між ними 13 днів. У той же час західні християни визначають Пасху за теперішньою астрономічною картиною, а східні – за тією, що була в часи Першого Вселенського Собору.

У 2019 році Песах у юдеїв почався із заходом сонця 19 квітня і завершився увечері 27 квітня. Пасха у римо-католиків і більшості протестантів випала на 20 квітня, тобто збіглася із другим днем Песаху. Православні ж святкували Великдень 28 квітня. Святкували духовно і споживали великодній коровай, що теж має свою символіку.

Святкова паска – знамення присутності Бога у житті всіх людей. Її солодкість, здобу і красу сприймаємо як милосердя і турботу Творця про кожного з нас.

Існує думка, що традиція пекти такі вироби походить іще з дохристиянських часів, а звичай освячувати хліб під час великодньої Літургії започаткували ще апостоли. На знак незримої присутності серед них Спасителя вони залишали за столом під час трапези вільне місце і клали перед ним хліб (грецькою – «артос»). Хліб готувався прісним, як Бог повелів Своему народові в час виходу з Єгипту: «Отже, не їжте нічого, приготованого на заквасці. В усіх ваших домах ви будете їсти тільки прісний хліб» (Вих. 12:20). Тому в апостольські часи на Пасху був «тільки прісний хліб».

Звичай використовувати заквашений хліб на Великдень з'явився пізніше. Солодка паска – це свого роду домашній відповідник артоса, що досі залишається одним із найдавніших символів Воскресіння Христового.

Вважалося, що їсти паску до освячення – гріх. Навіть господиня, що готувала її, ніколи її не пробувала.

Традиційно окрім вітань «Христос народився!» і «Христос воскрес!» ми бажаємо один одному «смачної куті» та «смачної паски», бо кожне свято для християн окрім глибокого духовного змісту не позбавлене й побутових принад. Після Великого посту ми всі відчуваємо значимість Воскресіння Господнього, великої жертвності Месії заради нашого спасіння і відзначаємо свято з радістю та щедрим столом.

Віталій КЛІМЧУК

ВЕЛИКИЙ, ВЕЛИЧНИЙ ДЕНЬ

Великдень, зважаючи на річну циклічність його приходу, все ж не належить до так званих традицій, які з часом переростають у звичаєві буденні обряди. І хоча останнім часом є намагання різних релігійних конфесій щодо святкування Воскресіння Господнього в один визначений день, усе ж, віримо, сутність цього свята аж ніяк не стане банально традиційною та побутово звичною, як прихід Нового року. Адже Великдень оновлює не тільки побутові та календарні сутності, Воскресіння оновлює наші душі вірою та сподіваннями на шляху до Царства Небесного та спасіння.

Кожен вірянин пригадає з приємністю урочистість приходу Пасхи з раннього дитинства: дитина повинна була бути вдягнутою в обновки. Зовнішня зміна причепурених осель, побілених парканів, заметених дворів, упорядкованих садів та прибудинкової території свідчила про оновлення людських сподівань у впевненості завтрашнього дня, у глибокій вірі, що вічна наша душа, і що прийде воскресіння померлих.

– Великдень – це не лише свято, це цілий комплекс обрядових дій, яких дотримувалися наші пращури з сивої давнини, – аналізує доцент кафедри фольклористики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Наталія Салтовська. – В першу чергу це сорокаденний піст, Чотиридесятниця, або Великий піст, упродовж якого люди намагалися утриматися від розваг та споживання скоромного. В цей період люди роздумували над своїм єством, думали про те, що є Бог, і готувалися до свята Воскресіння Господнього.

Останній тиждень посту потрібно було ретельно підготувати господа та родину до самого дійства. Тут цілий набір атрибутів. Це і готування ритуального хліба – паски, різних смакот, як-от печені ковбаси (у деяких регіонах запікали навіть ціле поросся), це і фарбування великодніх яєць. Яйцю надавали особливого значення – то символ воскресіння. Яйце символізує модель всесвіту, з яйця починається

ся життя. Традиція ж випікання пасок, тепер християнська, з'явилася ще задовго до введення Християнства.

– Великдень пов'язаний не тільки з воскресінням Бога, а і з воскресінням усієї природи, – розмірковує доцент тієї ж кафедри Олена Чабанюк. – Традиції Великого дня, який припадав на велике рівнодення 21–22 березня, дійшли до дня Воскресіння Ісуса Христа, тому протягом останніх тисячоліть до нього приєдналися і прадавні звичаї та обряди.

Це оновлення всієї природи, тому відповідним чином використовували вогонь. Ми знаємо про життєдайну силу віфлеємського вогню, але і в українців була традиція загасити вогонь і запалити новий, який добували ще способом тертя. Приготування пасок і всіх страв до великоднього столу відбувалося саме за допомогою цього вогню.

В Україні писанки розписували для старших людей одного кольору, зокрема темного, а для дітей були яскравіші мальованки. Обов'язково була писанка, яку дівчина мала подарувати своєму хлопцю. Були й такі, які писалися, щоб освятити їх та потім зберігати упродовж усього року на покуті. Писанки, на яких було зображено сонце, призначалися для Бога. Загалом писанки творилися для кожного члена родини.

Найчастіше використовувався червоний колір із цибулиння, жовтий – з відвару кори дикої яблуні, брунатний – із відвару шишок вільхи і т.д. Писанки червоного кольору були найяскравіші, їм завжди надавали перевагу: це нагадує кров Спасителя.

На Волині паски починають готувати з п'ятниці. Їх пекли дуже багато, до двадцяти штук, тому що обов'язково треба було поділитися цим хлібом з усіма, кого бачили.

Не без подиву згадуються волинські сільські традиції у вечоровій тиші перед Великоднем біля храму, де відбувається Служба Божа, – палити вогонь («одіяніє») та стріляти зі всіляких шумових пристосувань. Згідно з давніми повір'ями, злі духи, як мешканці підземного царства, живуть у могильній тиші й дуже бояться крику, шуму, стрільби, брязкоту, дзвону. І коли на Великдень лунали постріли із рушниць, брязкотіли всілякі тріскачки, калатала, дзвонили в церковні дзвони, то люди вірили,

що все це відганяє злих духів, нечисту силу. Таким чином ніби очищалася дорога до приходу світлого свята Воскресіння, яке несло у серця і душі людей благодатний спокій.

На перший і другий дні Пасхи ходили христосуватися, і цей звичай існує по сьогодні. Маленькі дітки ходять до сусідів, родичів, хресних, приносять їм паску, яйця і христосуються. Це свято родинне, тому всі обов'язково мусять зібратися за великоднім столом: «тоді родина буде триматися купи протягом року».

У великодньому кошику, крім паски і яєць, обов'язково мусило бути м'ясо, сало, сіль, бо великодній солі приписувалося магічне значення. Все, що було в кошику, навіть рушничок, яким він покривався, наділяли важливим підтекстом. У русинів-українців була заборона будь-що свячене викидати, його закопували, і вважалося, що там буде родити нива, не буде бур'янів, або підкурювали людей чи тварин, якщо ті хворіли.

Три дні обов'язково святкували. Це і відвідування родичів, і розваги. Досі на Галичині й Волині зберігся звичай гаївок. Дзвонять дзвони, яким приписувалася магічна сила розбуджувати всю природу і відповідним чином провокувати здоров'я. Треба постояти під великоднім дзвоном, щоби, мовляв, протягом року не хворіти. Водять ігри, співають відповідні пісні. Якщо раніше грища проводили тільки дівчата, то тепер подекуди збирається всеньке село. Це дуже красиво й урочисто. Маленькі діти грають у довгої лози, б'ються крашанками, дорослі водять хороводи. Найголовніше – це створити настрій великого весняного свята.

Великоднього понеділка хрещеники ходили в гості до хресних батьків, онуки – до бабусь, несучи гостинця – пироги та крашанки. Такий самий гостинець («волочільне») давали і їм.

Цього дня хлопці на Гуцульщині й Прикарпатті обливали дівчат водою – на красу й здоров'я, отримуючи за це писанку. Від цього звичаю, відомого і в інших регіонах України, понеділок здобув назву «поливаний» (на жаль, тепер вироджується в якісь хуліганські дії).

Третього дня Великодніх свят селяни збиралися у корчмі на музики – «проводити свята».

Отже, три дні Великодня були щасливим часом гостювань, молодіжних розваг і забав.

Старші люди шукали в ці дні квітів рясту, а знайшовши, топтали їх: «Щоб і на той рік діждати рясту топтать».

Великдень закінчувався, але ще стояли на столах паски, крашанки й лунало всюди «Христос воскрес!» – так дозволяється вітати упродовж сорока днів – аж до дня Христового Вознесіння.

Однією із популярних розваг молоді в Україні була колись «вулиця» – своєрідні вечорниці дівчат і хлопців просто неба.

«Вулиця», як правило, збиралася в певному, заздалегідь призначеному місці: на майдані

посеред села, на зеленому лузі біля річки чи на леваді, – це залежало від місцевих обставин.

Але географічні особливості аж ніяк не здатні суттєво переінакшити і надати іншого акценту величній суті великоднього свята – Світлого Воскресіння нашого Спасителя. Народні звичаї та обряди, очищені від язичництва, лише підсилюють упевненість вірян у благодатності всезагального празника, який дає можливість усім людям відчутти у дружньому колі родини благодать Божу на вічне спасіння.

Лідія КЛІМЧУК,

провідний методист ОНМЦК з охорони НКС

КАМІНЬ-КАШИРСЬКІ ТКАЛІ БЕРЕЖУТЬ ТРАДИЦІЇ ДЛЯ НАЩАДКІВ

Ткацтво на Камінь-Каширщині має давню і глибоку історію. Виготовлення тканин в домашніх умовах було зумовлено побутовими потребами. Часто сировиною була овеча вовна, але її успішно витісняли коноплі та льон. На Волинському Поліссі перевагу надавали льону, який добре родив на небагатих поліських ґрунтах. Для прядіння виготовляли веретена, згодом прядки. Для переробки сушених стебел льону використовували терниці, тріпачки, прачі, гребінки, щітки.

У різних селах Камінь-Каширщини, виготовляли килимки і залежно від призначення називали їх по-різному: рядно, редно, келімок, килімок, радюжка, раденко, постилка, застилка, порток. На велику кількість ткацьких верстатів у першій чверті ХХ ст. вказує Я. Оринтина. За її підрахунками в Поліському воєводстві було понад 55 тисяч верстатів, у Волинському – понад 44 тисячі, причому тканин з льону вироблялося утричі більше, ніж з вовни.

Щоб зберегли традиційне ремесло в Камінь-Каширській громаді вирішили визначити життєдіяльність елемента нематеріальної культурної спадщини «Традиція ткацтва у Камінь-Каширській громаді». Дослідження та інвентаризацію було проведено у селах Видерта,

Підріччя, Щитинь, Боровне, Брониця, Велика Глуша, Пнівне, Мала Глуша, Гута-Боровенська, Грудки, Воєгоще, Раків-Ліс, Невір, Мосище, Черче, Мельники, Бузаки, Ворокомле, Сошично, Островок, Качин, Фаринки, Добре, Брониця, Підбороччя.

Адже і тепер у цих селах чимало господинь зберігають у хорошому стані прядку, веретено, ткацький верстат. В оселях жителів Камінь-Каширської громади можна побачити домоткані хідники (доріжки), рядна, рушники. Особливо популярні смугасті рядна, з яскравим різнобарв'ям, які іноді нагадують веселку, де яскраві смуги повторюються, чергуються вузькі та ширші відносно тла, яке буває зеленим, вишневим, охровим, коричневим.

Готуючи верстат до ткання старші майстрині іноді нитки основи попередньо мотають у рівні пучки просто на кутових врубках зрубної хати. Саме у такий спосіб донині мотає нитки Кузьмич Марія Олексіївна 1940 року народження із села Гута-Боровенська. «Так зручніше», – каже майстриня. Вона навчила цієї премудрості і свою онуку Смітюх Анну Павлівну. Потім цю «снову» жінка навиває на вал верстата. Окремо мотає нитки на цівки для човника. Саме човник бігає поміж ниток основи, створюючи усе нові й

нові смуги. При тканні ряден використовуються грубі валові нитки, а для виготовлення доріжок часто нарізають тоненькі смужки тканин.

Місцеві ткалі Самко Ганна Миколаївна (село Гута-Боровенська), Подмовська Юхимія Дем'янівна (село Брониця) розповіли, що вони кожної зими складають верстати і виготовляють рушники, хідники і рядна для власного користування, дітей та онуків. Тепер вкрай рідко виготовляють крайки сорочки, костюми, спідниці (пйлки), літники, фартухи. Хіба що на замовлення фольклорних гуртів, музеїв.

Як і колись, нині Камінь-Каширські майстрині полюбляють ткати рушники господарського, обрядового і інтер'єрного призначення. Недекорованими сіруватими рушниками для кухонного призначення, витирають посуд, стіл. До цієї ж групи господарсько-побутового призначення відносяться і так звані утиральники для рук, обличчя. Вони бувають рябими перебираними, але краще оздобленими, там чергуються невеликі сіро-білі квадратики. Бувають рушники, що мають на сіруватому тлі вузькі кольорові смуги. Іноді рушники оздоблюють китицями.

Найкраще декорували рушники для інтер'єру та весільної обрядовості. І тепер важливим атрибутом весілля є домотканий рушник. Візерунки створюються у процесі переплетення ниток основи та піткання. Для орнаментики характерні нескладні геометричні узори, різні комбінації ромбів, квадратиків. Ще зустрічаються ялиночки, лінії-кривулі. Камінь-Каширщині властива кольорова гама, де домінує червоний колір. Буває вкраплення синього, жовтого чи зеленого. Ткацькі вироби цієї громади вирізняються з поміж інших на Волині яскравістю. При виготовленні двоколірних ряден перебірного ткацтва часто чергуються контрастні кольори, наприклад чорний і малиновий, як жартують місцеві – «бандерівська» гама. Ткалі: Шапка Олена Остапівна, Шапка Світлана, Вавдіюк Василина Лукашівна (с. Видерта); Кривош Галина Петрівна, Панасюк Марія Василівна (с. Бузаки); Банзерук Наталія Якимівна, Синчук Марія Омелянівна, Мацик Ольга Дмитрівна, Хирлюк, Антоніна Кіндратівна, Гембік Марина Іванівна, Гембік Ольга Якимівна, Гембік Галина Степанівна (с. Воєгоще) володіють різними техніками – полотняного, перебраного, сатинового, саржевого переплетень.

В основному майстрині мають верстати-кросна, на 2 чи 4 підніжки. Візерунки тканин створюються у процесі переплетення ниток основи та піткання різнобарвної або одноколірної пряжі, це дає фактурні ефекти.

Камінь-Каширське ткацтво серед домотканих виробів Волинського Полісся можна розпізнати стриманістю візерунка та яскравістю кольору. Кожна майстриня за ткацьким верстатом виявляє власний художній смак і багату фантазію.

Середній вік носіїв НКС 16-86 років. Їхні вироби можна побачити на районних, обласних, всеукраїнських, міжнародних фестивалях і конкурсах, ярмарках. Майстрині проводять майстер-класи для бажаючих навчитися ткати.

Це прекрасне поліське ремесло потребує великої підготовчої роботи і матеріальних затрат, тому вироби важко реалізувати по собівартості, тож найчастіше ткані речі виготовляються для власних потреб. Є загроза, що килимки та покривала промислового виробництва можуть витіснити рукотворні вироби з осель жителів громади. А ще дефіцит натурального домашнього прядива, спонукає майстрів використовувати нитки промислового виробництва, це також може привести до втрати волинських традицій ткацтва з місцевих матеріалів.

Останніми роками у поліських селах відбувається підтоплення ґрунтів, що негативно позначається на городництві. Змінюється склад ґрунту, що призводить до зниження якості рослинності. Тому все менше ткаць використовують у своїй роботі ручне льняне прядиво.

Ризиком є і виїзд молоді із сіл до сусідньої Польщі, адже громада межує з Білоруссю. І досі у цих прикордонних селах існує загроза ворожого наступу, тому чимало волинських матерів із дітьми змушені були виїхати з України до сусідньої Польщі. Не сприяє поширенню елемента серед дітей скорочення позакласної роботи.

28 березня 2023 року елемент «Ткацтво у Камінь-Каширській громаді» був внесений до Обласного реєстру. Для цього попередньо було проведено охоронні заходи:

– підготовлено листи-згоди носіїв елементу, жителів с. Видерта, с. Підріччя, с. Осівці, с. Щитинь, с. Боровне, с. Брониця, с. Велика Глуша, с. Пнівне, с. Ворокомле, с. Мала Глуша, с. Гута-Боровенська, с. Мостище, с. Грудки, с. Воєгоще, с. Раків-Ліс, с. Черче Камінь-Каширської громади;

– записано аудіорозповідь від Корнелюк Галини Семенівни з села Мала Глуша про технологію виготовлення полотна та від кого вона навчилася ткати;

– відзнято відеосюжет від Кузьмич Марії Олексіївни про «Одягання верстата»;

– зроблено фотофіксацію процесу ткацтва.

Було відкрито Етнографічні музейні кімнати у школах с. Воєгоще, с. Брониця, с. Велика Глуша, с. Гута-Боровенська, с. Підбороччя, с. Мостище, де є зразки місцевого ткацтва. Досліджували цю унікальну традицію Камінь-Каширщини експедиції Волинського університету імені Лесі Українки, коледжу культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського, Волинського краєзнавчого музею, фахівці Обласного науково-методичного центру культури Волині.

Зразки волинського ткацтва є у багатьох музеях України. Колекція ткацьких виробів Волинського Полісся Волинського краєзнавчого музею нараховує 265 експонатів. У тому числі зразки ткацтва сіл Камінь-Каширщини (Залісся,

Ольшани, Волиця, Видерта, Сошично, Островок, Качин, Фаринки, Пнівно, Добре).

За результатами досліджень науковців Волинського національного університету імені Лесі Українки створено експозицію ткацтва Камінь-Каширщини та інших районів області у Музеї етнографії при університеті.

У школах Камінь-Каширської громади відбуваються етнографічні години, де розповідається про традиції ткацтва.

Майстрині беруть участь в обласних та районних фестивалях, конкурсах, акціях та виставках, майстер-класах.

Безумовно це лише початок втілення охоронного плану, в якому передбачено громадські обговорення щодо важливості і розвитку елемента у громаді та сприяння участі у Міжнародних, обласних та районних фестивалях, конкурсах, акціях, виставках.

А ще варто було б в усіх місцевих школах створити етнографічні куточки, де були б кращі зразки Камінь-Каширського ткацтва.

Вікторія СКОРОХОД,
*провідний методист ОНМЦК по роботі
з мистецькими школами*

ВАЖЛИВА СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Протягом останніх років українське суспільство постало перед суттєвими викликами не тільки економічного а й гуманітарного розвитку. Пандемія COVID-19, яка охопила всю планету і повномасштабне вторгнення росії практично зупинило роботу всіх галузей. В цих умовах особливих проблем зазнала музична індустрія. Адже перші місяці війни ситуація в країні унеможливила проведення живих виступів та концертів. Постало питання: як працювати далі та розвивати культуру і мистецтво, в якому форматі мають відбуватися конкурси і чи планувати їх взагалі. Зваживши всі «за» і «проти», заключні тури обласних конкурсів виконавців на музичних інструментах, заплановані на квітень-травень 2023 року було вирішено організувати дистанційно.

Учасникам музичних змагань довелося прийняти нові реалії, адже замість звичного формату, для онлайн-участі в музичному конкурсі кожен конкурсант мав відзняти відео виступу та надіслати його на адресу оргкомітету конкурсу. Є певні конкретні вимоги до зйомки: якість і формат відео; відсутність ознак монтажу; оригінальний звук без обробок та будь-яких накладень тощо. Певні труднощі виникають при записі колективу, адже незважаючи на стрімкий технічний розвиток, сучасні засоби не дозволяють одночасно записати велику кількість виконавців в режимі реального часу без звукової затримки. Усі найпопулярніші програми для спілкування (зокрема Skype, Viber, Facebook messenger, Zoom тощо) мають проблему затримки при передаванні інформації через Інтернет.

Також дистанційний формат проведення виключає важливий компонент – живе спілкування між учасниками. Долученість до соціуму, живе спілкування, будь-яка взаємодія з іншими людьми є важливою складовою нашого життя, адже приїхавши на фестиваль чи конкурс учасник потрапляє у музичне оточення і в процесі творчого спілкування має можливість дізнати-

ся багато нового (музичний досвід, репертуар, нові прийоми, лайфхаки, а також інформацію про різноманітні культурно-мистецькі події). Така взаємодія виступає гарною мотивацією для молоді та платформою для нових ідей, творчих колаборацій і мистецьких звершень.

Неабияким плюсом є те, що дистанційна форма дозволяє підготувати запис музичного твору на високоякісному рівні. Перевагою онлайн-конкурсів для учасників є отримання тих самих нагород та подяк, що і за умови очної участі, а також онлайн-формат виключає фінансові затрати на транспорт та проживання конкурсантів. Такий формат дозволяє розширити географію учасників і запросити в журі експертів всеукраїнського та навіть світового рівня. Проте, нові виклики постали перед членами журі музичних фестивалів і конкурсів, адже замість звичних виступів в режимі живого часу на сцені чи концертному майданчику їм доводиться оцінювати відеозапис. Складність такого оцінювання полягає в тому, що учасники надсилають відео різної звукової та візуальної якості та знімають його на різних локаціях які мають різне акустичне звучання.

Проаналізувавши особливості проведення мистецьких фестивалів і конкурсів у дистанційному форматі ми можемо зробити висновки, що онлайн-формат є хорошою альтернативою, в час коли немає можливості провести культурно-мистецьку подію наживо. Оскільки Україна перебуває в режимі воєнного стану, на даний час онлайн-формат є найоптимальнішим і найбезпечнішим варіантом проведення музичних фестивалів і конкурсів.

Музичний конкурсний марафон у Волинській області розпочався **10 квітня** з проведення обласного дистанційного конкурсу виконавців на струнно-смічкових інструментах серед учнів мистецьких шкіл територіальних громад області. Конкурс відбувався в два етапи: спочатку виконавці демонстрували конкурсну

програму очно у своїх мистецьких закладах, після цього дирекція відбирала учасників на другий (заклучний) тур. Далі обрані конкурсанти оцінювалися суддівським комітетом дистанційно за відеозаписами. Загалом цьогорічний конкурс дав такі результати:

У другому (заклучному) турі змагались 80 учасників від 7 до 16 років з 18 мистецьких шкіл Волині. Своїм виконанням, артистичністю і художнім задумом найбільше вразили Емілія Іванова (КЗ «Луцька музична школа №3», номінація «Віолончель») та Максим Гапонюк (КЗ «Ковельська школа мистецтв», номінація «Скрипка»), які здобули Гран-Прі конкурсу. 16 учасників стали лауреатами I ступеню, 19 – II, 23 – III. Всі інші – отримали подяками за участь.

Голова журі, завідувач відділу струнно-смичкових інструментів Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради Ірина Вівчарук каже: «Тішить те, що не зважаючи на воєнний стан викладачі і вихованці змогли долучитися до участі і конкурс розвивається на рівні, який був закладений раніше. Переможці і лауреати дивували філігранним виконанням складної програми, включали все більше творів українських композиторів, а отже українська музика звучить і пропагується. Думаю, що проведення конкурсу дасть хороший поштовх для поширення скрипкового виконавства, виховання талановитих виконавців, музикантів, які будуть гордістю нашого регіону, країни і світу.»

Конкурсна пора припала на час звітних концертів відділів Волинського фахового коледжу і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради, на базі якого відбуваються обласні та всеукраїнські мистецькі конкурси.

З 26 квітня по 13 червня звітували відділи коледжу. Святковими концертами фортепіанної, духової, хорової, камерної музики потішили найкращі студенти коледжу. Мистецькі івенти були проведені не тільки в актовому залі коледжу, а й в КЗ «Луцька музична школа №3» та інших локаціях міста: в Музеї сучасного українського мистецтва, Волинському обласному академічному театрі ляльок, галереї мистецтв Луцька. Звітні концерти були різнопланові: це і концерти української музики, і виставки-

огляди. Звичайно, основний акцент робився на виконанні і використанні української музики, яку зараз як ніколи потрібно розповсюджувати. Назви концертів були більш як красномовні: «Україна починається з тебе», «Ми теж красу покликані творити», «І буде мир, і вишні зацвітуть», «Усе моє, все зветься Україна».

Наступною локацією конкурсних змагань став Володимир. **6-го травня 2023 року**, на базі Володимирської дитячої музичної школи відбувся Відкритий регіональний конкурс юних виконавців на духових та ударних інструментах «Wind and brass». На урочисте відкриття конкурсу завітали: заступник Володимирського міського голови Андрій Гудим, директорка КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Володимирської міської ради Людмила Страхорчук, головний спеціаліст відділу культури управління з гуманітарних питань Володимирської міської ради Любов Нестерук.

Перший тур конкурсу відбувся в онлайн-режимі, на нього подали 68 заявок. Другий, заклучний тур конкурсу відбувався наживо, взяти участь в ньому приїхали 39 сольних виконавців і 8 колективів із 12 мистецьких закладів Волинської області. За умовами конкурсу учасники змагались у чотирьох номінаціях: «Духові дерев'яні інструменти», «Духові мідні інструменти», «Ударні інструменти», «Ансамбль». Обов'язковою умовою конкурсу було виконання твору українського композитора. Палітра інструментів представлених у конкурсі включала флейту, саксофон, кларнет, трубу, валторну, ксилофон та інші.

Виконавський рівень учасників оцінювало авторитетне журі:

випускник Одеської Національної академії імені А. Нежданової та Conservatorio della Svizzera Italiana, м. Лугано, Швейцарія – Мирослав Воронюк;

викладач Тернопільської спеціалізованої музичної школи імені І. Герети та Мистецького фахового коледжу імені С. Крушельницької – Андрій Кушнірик;

викладач Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради, КЗ «Луцька музична школа №2» – Андрій Єдинак;

заслужений працівник культури України, керівник духового оркестру КЗ «Палац культури міста Луцька» – Анатолій Вихованець.

Журі регіонального конкурсу очолив заслужений діяч мистецтв України, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії Тернопільського мистецького фахового коледжу імені С. Крушельницької – Михайло Віятник.

Багато конкурсантів включили до своєї програми твори талановитого педагога, композитора, музиканта, уродженця Кіровоградщини Володимира Єльчанінова, і це не дивно, адже Єльчанінов є автором сотень інструментальних п'єс, музичних обробок для духових інструментів. Цікавим фактом є те, що твори Володимира Єльчанінова прозвучали в конкурсі 12 разів. Також неодноразово виконувалися твори Юрія Щуровського, Миколи Лисенка, Мирослава Скорика, Оксани Герасименко.

Гран-прі конкурсу і грошову премію в розмірі 2 000 грн. було одногосно присуджено учениці Володимирської ДМШ Вікторії Савюк (флейта). Крім того, виконавиця отримала відзнаку за краще виконання твору українського композитора: Вікторія блискуче виконала «Іспанський танець» Мирослава Скорика.

Перше місце у своїх номінаціях вибороли такі конкурсанти:

- Таміла Вашук (Ківерцівська дитяча музична школа);
- Марія Чишій (Володимирська дитяча музична школа);
- Ілля Стаднік (Ковельська школа мистецтв);
- Роман Кликоцюк (Любомльська дитяча музична школа);
- Матвій Бойчук (Ковельська школа мистецтв);
- Андрій Сич (Володимирська дитяча музична школа);
- Ярослав Савюк (Володимирська дитяча музична школа);
- Дарія Кравчук (Володимирська дитяча музична школа);
- Тріо трубочів «Ансамбль» (КЗ «Рожищенська музична школа»);
- Ансамбль флейтистів «Квінтет» (Володимирська дитяча музична школа);

Окрім того, оргкомітетом конкурсу було введено спеціальні нагороди кращому викла-

дачу та концертмейстеру. Подякою за якісну підготовку учнів до конкурсу нагороджено викладача Володимирської ДМШ Юрія Датчука. Подяку за виконавську майстерність та супровід учнів під час конкурсу вручено концертмейстерам Олександрю Покалюку (Володимирська ДМШ) та Тетяні Демчук (Любомльська ДМШ).

Також були відзначені конкурсанти у додаткових номінаціях: За краще виконання кантиленного твору; віртуозного твору; твору в обробці Михайла Віятника; призи «Надія» (найстаршому та наймолодшому учасникам); «За артистичність».

Неабиякою культурною подією ознаменувалося **11-12 травня 2023 року**. В ці дні Луцьк і Волинський край вже всьоме став культурним центром проведення Всеукраїнського конкурсу виконавців на сопілці та цимбалах «Волинська гуковиця». За всю історію конкурсу 2023 рік став роком змін та інновацій в проведенні, адже цьогоріч конкурс вперше відбувся в змішаному форматі, де високоповажне журі мало змогу оцінювати як живі так і відео-виступи конкурсантів. Зазнав змін і суддівський корпус. Для оцінювання виконавської майстерності учасників в номінації «Цимбали» у гостинну Волинь вперше завітав викладач вищої категорії, викладач-методист Львівської музичної школи №6 імені Б.-Ю. Янівського Роман Ватаманюк. Номінація «Сопілка» теж не залишилася без нових кадрів. До когорти метрів сопілкового виконавства України доєднався талановитий виконавець, дворазовий володар Гран-прі конкурсу, а нині викладач КЗ «Княгининівська школа мистецтв» та КЗ «Палац учнівської молоді» Тарас Білінець.

У «Волинській гуковиці-2023» взяли участь 75 сольних учасників та 11 колективів. Географія конкурсу налічує 8 областей України. Здебільшого учасники представляли західні регіони: Волинську, Рівненську, Львівську, Івано-Франківську, Чернівецьку, Закарпатську області. Також до конкурсу долучилися учні та студенти мистецьких закладів Київської та Харківської областей. Як зізнається один із організаторів конкурсу викладач-методист КЗ «Луцька музична школа №1 імені Фридерика Шопена» Юрій Фокшей, наважитись на цю-

горічне проведення конкурсу було важко, адже цьому не сприяла велика кількість факторів: війна в Україні продовжується, долала невпевненість, чи стане снаги організувати і провести конкурс на заявленому раніше рівні відповідно до сьогоденних обставин. Тим не менш, конкурс пройшов достойно, на високому організаційно-творчому рівні. Викладачі та їх підопічні, які взяли очну участь в конкурсі, змогли обмінятися творчим досвідом, поділитися здобутками і показати своїх найкращих учнів на всеукраїнському конкурсі.

Учасники показали цікаву й різноманітну програму, проведення конкурсу сприяло розповсюдженню досвіду роботи провідних викладачів, популяризації виконавства на сопілці та цимбалах, збереженню і відтворенню традиційних жанрів українського національного мистецтва, і, звичайно ж, збагаченню репертуару по класу сопілки та цимбал.

Виконавці змагалися у трьох номінаціях: «Сопілка», «Цимбали» та «Ансамблі». Свої конкурсні програми представили не тільки учні мистецьких шкіл, а й студенти вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. Це і Волинський фаховий коледж культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради, Рівненський музичний фаховий коледж, Дрогобицький музичний фаховий коледж імені В.Барвінського, Харківський вищий фаховий вищий коледж мистецтв, Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського.

Гран-прі в номінації «Цимбали» отримала студентка Рівненського музичного фахового коледжу Рівненського державного гуманітарного університету Діана Олексійовець. Конкурсантка майстерно виконала концерт для цимбалів з оркестром «Сонячне коло» Ігоря Гайденка та фантазію на тему української народної пісні «Зоре моя вечірняя» Олександра Незовибатька, що й принесло їй перемогу в конкурсі.

Премії Гран-прі в номінації «Ансамблі» була удостоєна Капела бандуристів «Срібні струни Волині» Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради під керівництвом заслуженого працівника культури України Тетяни Ткач та заслуженого діяча мистецтв Укра-

їни, кандидата мистецтвознавства Ірини Дмитрук. Конкурсна програма була представлена обробками українських народних пісень «Фраїру, Фраїру», «І шумить, і гуде» а також твором «Стогін Землі» з репертуару гурту HAVASI, виконання якого викликало шквальні, кількахвилинні овації залу.

Викладач-методист Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради, співорганізатор та член журі конкурсу Петро Хлебнік ділиться: «В творчому тандемі з Юрієм Фокшеєм ми працюємо не один рік і вже всьоме проводимо «Волинську гуковицю». Зважаючи на ситуацію в Україні, ми були змушені запровадити очну та дистанційну форму участі, адже щороку Волинь приймала конкурсантів зі всіх куточків України, і тішимось, що цей рік не став виключенням. Вважаю, що навіть в таких умовах ми зберегли основну ідею, мету та унікальність «Волинської гуковиці». Щиро радий був бачити всіх хто зміг приїхати до Луцька. До конкурсу доєдналися учасники, які вже неодноразово дивували суддівську колегію виконавським талантом, і ті, хто вперше спробував свої сили на конкурсі всеукраїнського рівня. Учасники отримали колосальний досвід, позитивно відгукнулися про проведення і пообіцяли брати участь в майбутньому.

Сучасний світ щодня змінюється і несе нам нові виклики. Сьогодні, наприклад, ми шаленими темпами опануємо відносно нові для нас технології дистанційного навчання і дистанційного проведення конкурсів. Для педагогів та їх вихованців це дійсно виклик, і ми намагаємося з цим впоратися. Найважливіше – це можливість працювати на своєму фронті, розвивати культуру і плекати юні таланти, чим ми усі завдячуємо Збройним Силам України.»

15 травня 2023 року відбувся обласний дистанційний конкурс баяністів та акордео-ністів, названий на честь Феофана Григоровича Щегельського – заслуженого працівника культури України, викладача по класу баяна Луцької музичної школи №1 імені Фридерика Шопена, Волинського державного училища культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського, очільника Волинської філії Асоціації баяністів

та акордеоністів України. Десятки його вихованців вибороли численні нагороди у всеукраїнських та міжнародних конкурсах. Нині вони – викладачі музичних шкіл, українських ВНЗ, знані композитори і диригенти: Андрій Дубій, Петро Шиманський, Володимир Рунчак.

У конкурсі взяли участь 68 учасників. Високий виконавський рівень показали учні КЗ «Ковельська школа мистецтв» та КЗ «Турійська музична школа», шестеро вихованців цих мистецьких закладів стали лауреатами першого ступеню. Члени журі зазначили, що викладачі та учасники конкурсу відповідально підійшли до вибору програми, звучали як твори Й.С. Баха, віденських класиків, так і обробки українських народних пісень. Хоча обрана програма стала посильною не для всіх конкурсантів, 28 учасників отримали подяки за участь.

Наступного дня, **16 травня**, відбувся обласний дистанційний конкурс виконавців на домрі. Викладач-методист вищої категорії КЗ «Луцька музична школа №1 імені Фридерика Шопена», член журі конкурсу Ольга Чухланцева поділилася враженнями: «Загальний рівень конкурсу зріс, зріс віковий діапазон конкурсантів, цьогоріч в обласному конкурсі пробують свої сили діти з 8 років. Репертуар поповнився обробками вже відомого, а також абсолютно новими творами, в конкурсі звучали твори О. Соловйової, М. Гулінської, С. Грицаєнко. Велика подяка педагогам, які освіжають репертуар і навчають своїх вихованців злагодженому ансамблевому звучанню з концертмейстером, допомагають продумати темпи і характери кожного вивченого твору».

З 34 учасників найкращий виступ продемонстрував учень КЗ «Луцька музична школа №1 імені Фридерика Шопена» Антон Мар'юк, який завоював Гран-прі конкурсу. Потужний домровий клас має Камінь-Каширська школа мистецтв, цьогоріч в конкурсі брали участь аж 9 учнів цього мистецького закладу. Ще по 6 конкурсантів представили КЗ «Луцька музична школа №1 імені Фридерика Шопена» та КЗ «Ковельська школа мистецтв». Тішить те, що раніше непопулярний інструмент стає відомим на теренах області, розширюється домровий репертуар і з кожним роком попо-

внюється когорта талановитих виконавців-домристів.

19 травня відбувся обласний дистанційний конкурс виконавців на гітарі. Позмагатися в майстерності гри подали заявки 59 учасників. Ще одним володарем Гран-прі може пишатися КЗ «Луцька музична школа №1 імені Фридерика Шопена», адже учасниця III категорії Юлія Пелюх (клас викладача Миколи Бойка) удостоїлася цієї високої нагороди. Найбільша конкуренція склалася в III категорії, де змагалися учні віком 12-13 років. В цю категорію потрапили 24 учасники, двом з них було присуджено I місце, ще по 4 конкурсантки стали лауреатами II та III премій. Учасники виконували твори і обробки О. Затинченка, Ю. Шинкаренка, М. Вігули та інших.

Заключним акордом конкурсних змагань став обласний дистанційний конкурс виконавців на бандурі, який відбувся **22 травня**. Членами журі конкурсу були авторитетні фахівці в галузі бандурного виконавства, викладачі-методисти Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради Ірина Дмитрук, Тетяна Ткач, Лариса Рихлюк та Марія Федосюк.

Конкурс включав дві номінації: «Бандурист-вокаліст» і «Бандурист-інструменталіст», в кожній з яких чотири вікові категорії. Всього на конкурс було зареєстровано 110 заявок, з них 40 в категорії «Бандурист-вокаліст», 70 – «Бандурист-інструменталіст». Учасники підібрали правильний репертуар відповідно до віку та виконавських можливостей. 12 конкурсантів включили до програми твори Оксани Бартосевич, ще 9 виконували твори Руслани Лісової. Цьогоріч академічна програма поповнилась обробками популярних українських пісень, серед яких «Човен» (з репертуару гурту «Один в каное», слова Івана Франка), «Журавлі» (слова і музика Юлії Саніної, гурт The Hardkiss), і звичайно «Стефанія» – пісня-переможець Євробачення-2022 українського гурту «Kalush Orchestra».

Гран-прі конкурсу отримав учень КЗ «Луцька музична школа №3» Володимир Каліш (клас викладача Лесі Старенкової). Членів журі підкорив виконавський рівень, артистичність конкурсанта і патріотичний репертуар.

Вищезгадані конкурси проводилися Обласним науково-методичним центром культури спільно з Волинським фаховим коледжем культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради, за підтримки Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації.

Важко звикнути до онлайн-формату проведення конкурсів, тому в такому режимі складно працювати педагогам, учням і всім причетним, однак щиро вірю, що наступні конкурси проведуться в колишньому, звичному для всіх

очному форматі. Зараз неабияк важливо зберігати, примножувати і передавати вихованцям мистецькі та культурні надбання, бо така спадщина є основним ресурсом розвитку держави і важливою складовою української культури. Наші діти у майбутньому стануть основними носіями здобутків в галузі мистецтва і творитимуть новітні надбання культури після неминучої Перемоги.

Віталій КЛІМЧУК,

заступник директора Обласного науково-методичного центру культури

Віталій КЛІМЧУК

СПІЛЬНА СПРАВА

Ми звикли журитись про низький рівень духовності нашого суспільства. А хто ж його може і здатний плекатити, створювати, вдосконалювати або, хоча б утримувати на належ-

ному рівні? Важлива справа у наших руках. Найбільший запит і відповідальність із працівників гуманітарної сфери. Назвалися грибом – ласкаво просимо до корзини. А в корзині тій не все так просто і зрозуміло. Витончена свідомість і розуміння суспільних нюансів справа далеко не однозначна і проста. Формувати духовний світ потрібно по крупинці як із піщинок каменю створювати єдиний бетонний моноліт. Каменем спротиву може стати слово, музика, пісня, кращі зразки народної творчості – усної, пісенної, образотворчої. Духовна нематеріальна культурна спадщина, що передається через ланцюжок «живої» традиції свідчить про її важливість і причетність до батьківських коренів. Невід’ємною частиною духовності стала православна релігія. Вона на конституційному рівні відділена від держави але у справах надто важливих без віри не обійтися аж ніяк. Наплив протестантських настроїв це лише різновид дороги до Бога а ось роз’єднання конфесійних напрямків у православ’ї лише за знаком структурної залежності від патріархату сусідньої агресивної держави веде у тупик. Саме через цю ослаблену ланку ми пожинаємо плоди троянського коня і ніяк не можемо збагнути суть справи.

Наші працівники культури залучають до тематичних виховних і пізнавальних культурно-мистецьких заходів служителів місцевих храмів. Шкода, що інколи на таких зібраннях лунають голоси на старослов’янській (російський варіант) мові-молитві.

Прикрість в тому, що дуже часто ідейно не-

зрілими виступають працівники гуманітарної сфери. Наш керуючий структурний підрозділ облдержадміністрації до недавнього часу носив офіційну назву «управління культури, з питань релігій та національностей». Відповідно, в силу повноважень мають задавати тон та ініціювати ідейно вірний курс на вдосконалення духовності про яку ми зараз говоримо і тільки говоримо.

20 грудня 2018 року Верховна Рада ухвалила законопроект № 5309 про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» щодо назви релігійних організацій, які входять до структури релігійної організації, керівний центр якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти України та тимчасово окупувала частину території України. За таке рішення проголосувало 240 парламентарів. Згідно з цим Законом, УПЦ (МП), яка підпорядковується Росії, повинна називатися «Російська православна церква в Україні».

Під стінами парламенту зібралося тоді декілька сотень вірян УПЦ (Московського патріархату), які виступали проти. П’ята колона притямом кинулась боротися проти цього рішення, бо їм вигідне саме таке «маскування». Адже храми на території Росії не набагато переважають числом українські з приставкою «МП» (там їх трохи більше 13 тисяч), проте вплив на наших вірян є куди ефективнішим. Бо Росія належить до найменш віруючих країн світу: з року в рік їхня поліція звітує про всього-на-всього 4 % росіян у храмах на Великдень.

Чи була виготовлена хоч одна табличка з аббревіатурою РПЦвУ на місцевих українських храмах? Однозначно, ні. Новоутворені територіальні громади теж проігнорували можливість навести порядок хоча б в офіційних назвах місцевих церков. А ось «управління культури, з питань релігій і національностей» не подало жодної активної ініціативи з цього питання хоча релігійна ситуація на Волині цього вимагає вже давно.

Закони суспільного співжиття громадян в процесі вдосконалення духовності прописано в Божих законах. Принципи саме цих правил по-

кладено в державні програми які затверджено на найвищих законодавчих рівнях. Навіть «кодекс будівника комунізму» було списано із біблійних законів. В правдивості цих постулатів не сумнівається жодна здравомисляча людина.

Пропонуємо нашим читачам популярне пояснення всіх десяти Божих заповідей на прикла-

дах повсякденного життя. Згідно цих мудрих напрямків всі працівники духовного фронту (не обов'язково у ризах) мають будувати свою творчу діяльність заради утвердження правдивих життєвих істин.

Віталій КЛІМЧУК

ПУТІВНИКИ МУДРОСТІ НАШОГО ЖИТТЯ

НЕХАЙ НЕ БУДЕ ІНШИХ

Я Господь Бог твій ... нехай не буде в тебе інших богів перед лицем Моїм.

Книга Вихід, 20:2, 3

Першу Господню заповідь кожному християнину потрібно сприймати як обов'язкову умову для виконання наступних дев'яти. Адже свідомо повинність правді усіх законів є заporукою здобуття Царства Небесного. Отже, якщо ми визнаємо єдиного Творця і без сумніву віримо в Його святу істину, то, виконуючи Його заповіді, «приречені» на успіх земного буття. Якщо ж у вирішенні тих чи інших проблемних питань керуватимемось іншими принципами, тобто «заповідями не від Бога», то вступимо не тільки в гріх, а й у зраду Господові.

Першою заповіддю Всевишній указує людині на Самого Себе і спонукає нас шанувати Його – єдиного істинного Бога. Ми повинні боятися і любити Творця та довіряти Йому понад усе. Господь не має страшити нас Своєю присутністю, ні. Кожен християнин сам повинен боятися, насамперед, порушити заповіді Божі. Адже Творець бачить кожен наш крок і навіть думку. Ми повинні відчувати страх перед прийняттям рішень, котрі суперечать праведному людському шляху.

Вчені мужі, вивчаючи всесвіт, вникаючи у складні процеси творення світу, далекі від думки, що це результат бездумного хаотичного руху. Всюди відчувається верховенство надзвичайного розуму та досконалості. Навіть учені-атеїсти змушені визнавати надприродне буття. Обізнані люди вкотре пересвідчуються в мудрій політиці керування світом. Кому належить ця роль? Безумовно, Творцю.

Чи кожен із адекватних оцінювачів світу має мужність визнати істинного творця під іменем Бог? Прийнято говорити, що нібито у кожного

свій Бог. Ідеться не тільки про різні релігії та їх течії, а про пошуки свого Творця, за впадінням. У міру розуміння світу і його сприйняття кожен із легкістю може творити для себе ті закони, які його найбільше влаштовують. Саме про це сказано у першій Господній заповіді. Адже Всевишній закликає в ній пізнати і шанувати Його як єдиного Бога, і нікого й нічого, окрім Нього. Святих ангелів і святих людей слід, звісно, шанувати, але не так, як Бога, а як слуг Божих, котрі можуть просити за нас милості у Вседержителя. А тому і допомоги ми повинні просити не тільки прямо в Небесного Отця, а й через них.

Цією заповіддю Господь вказує людині на Самого Себе як на Джерело життя і всіх благ. Слідуючи першій заповіді, ми повинні прагнути пізнавати Бога і свої вчинки направляти до прославлення Його. На цей керівний принцип у наших намірах вказав Ісус Христос, навчивши нас промовляти в молитві: «Нехай святиться Ім'я Твоє!»

Таким чином, у першій заповіді дається напрям розумової і вольової діяльності людини, і цим закладається фундамент її життя. От чому вона займає перше місце серед інших. Вона спрямовує духовний погляд людини до Бога і каже їй: нехай Господь буде першим об'єктом твоїх думок і прагнень. Пізнання Бога вважай найдорогоціннішим знанням, Його волю – найвищим авторитетом, служіння Йому – життєвим покликанням. Перша заповідь виявляє всю перевагу Десяти Заповідей над законодавствами інших народів, як древніх, так і сучасних, у тому, що покладає віру в основу моралі й життя. Досвід показує, що тривку мораль можна будувати тільки на релігійному ґрунті, тому що без Божого авторитету всі людські принципи

виявляються умовними, хиткими і непереконливими.

У наш час перша заповідь так само актуальна, як тисячі років тому. Сучасна людина переобтяжена всякими знаннями, а про Творця і Його участь у своєму житті часто не має жодного уявлення. Відчуженість людини від Бога позбавляє її розум необхідних духовних знань, а її життя робить звивистим і суєтним.

Язичницькі традиції та божки нагадують про себе в нашій уяві та світосприйнятті, бо через їх функції грішникам легше виправдати свої дії.

Як не заплутатись у розумінні доволі простих істин та речей? Вдумливим читанням Священного Писання, роздумами про Всевишнього, про Його близькість і любов до нас, роздумами про мету нашого життя. Сприяють пізнанню Бога читання релігійної літератури, молитва вдома і в храмі, участь у духовних бесідах. При цьому пізнання Бога не повинне обмежуватися однією абстрактною розумовою роботою, а проникати глибоко в серце і відображатися в нашому житті, світитися в усіх наших словах і вчинках.

Перша заповідь закликає нас визнати, що Бог – понад усе. Визнати Його присутність, вирішальну силу і дію в світі та нашому житті. Перша Божа заповідь забороняє ставити створені речі на місце Бога, приписувати їм божественні властивості, силу і вплив. «Бо Тобі [Богові] належить усяка слава, честь і поклоніння, Отцю, і Сину, і Святому Духові, нині, повсякчас, і навіки-вічні. Амінь» (Божественна літургія святого Івана Золотоустого). «Ніхто не може двом господарям служити: бо або одного полюбить, а другого буде ненавидіти; або одного триматиметься, а другим знехтує. Не можете служити Богові й мамоні» (Мф. 6:24).

Як правило, людина рано чи пізно приходиться із надіями-проханнями до Господа. Зазвичай це трапляється із безвиході. Згадуємо про Творця, коли стає невимовно важко самим вирішувати надскладну проблему. Часто дивуємося, що поміч приходиться не відразу. Адже Господь і Його допомога – це не стіл замовлень, що виконує його у визначений нами термін. Мало хто задумується над тим, що допомогу Всевишнього потрібно заслужити не лише молитвою, а й виконанням Його заповідей.

Розчаровані люди нерідко вдаються до помічі досить сумнівних сил, уважаючи це останнім

шансом. Але «не повинен знаходитись у тебе той, хто проводить сина свого або дочку свою через вогонь, віщун, знахар, ворожка, чаклун, чорнокнижник, що викликає духів, чарівник і той, хто викликає померлих; бо мерзенний перед Господом усякий, хто робить це...» (Втор. 18:10–12).

Молитва до Бога, в якій беремо до уваги лише власні бажання і не зважаємо на волю Господню та бажання і потреби інших людей, також має в основі магічне мислення, намір керувати кимось, ба навіть самим Богом.

В усній творчості різних народів досить відома казочка про рибачка і рибку. Волю золоті рибки врешті-решт забажала підпорядкувати собі жадібна баба, та залишилася як і була – перед старими розбитими ночвами. Ця повчальна історія якраз про те, що ми повинні підпорядковуватися законам Усевишнього, а не диктувати Йому свої бажання та не контролювати їх виконання.

Зрілою молитвою є щира розмова з Творцем, сповнена віри у Його близькість, присутність і могутність. Молитва, в якій повністю віддаємо наші справи, турботи і весь світ у Божі руки. Бо Його воля і сила – понад усе. Приклад такої молитви нам подає Спаситель Ісус Христос: «Отче Мій! Якщо можливо, нехай обійде Мене чаша ця; втім, не як Я хочу, а як Ти» (Мф. 26:39).

У Господній молитві щодня прославляємо Бога: «нехай святиться Ім'я Твоє»; довіряємо Йому все: «нехай прийде царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі»; просимо підтримки: «хліб наш насущний дай нам сьогодні»; просимо вибачити й обіцяємо змінитися: «прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим»; надіємося на допомогу: «не введи нас у спокусу, але визволи нас від лукавого».

Механічне і невдумливе повторення молитви є ще більшим гріхом, аніж її відсутність узгалі. Не можна обманути чи схитрувати перед Тим, Хто створив нас за Своєю подобою. Невизнання свого Отця є, в першу чергу, нівелюванням самого себе, і це потрібно пам'ятати повсякчас.

«Тільки в Богові спокій, душе моя, тільки на Нього надія моя. Він – Бог мій і Спаситель мій, Заступник мій, і не похитнуся повіки» (Пс. 61: 6–7). Щира молитва повинна нас зміцнювати, додавати сил і укріпляти віру в Єдиного і Праведного Отця.

«...НЕ ПОКЛОНЯЙСЯ ЇМ І НЕ СЛУЖИ ЇМ»

Друга заповідь Божа звучить так: «Не роби собі кумира і ніякого зображення того, що на небі вгорі, і що на землі внизу, і що у воді нижче землі; не поклоняйся їм і не служи їм» (Вих. 20:4–5).

нез'ясовне, надприродне. Християнське вчення принесло людям світле вчення про єдиного Творця всесвіту, люблячого Отця, Який піклується про людей. З віками християнська віра витіснила

Такого детального пояснення удостоєна лише ця заповідь. Її важливість у скеруванні нашою свідомістю і розумінням законів Усевишнього постає перед вірянами чи не кожного дня. Особливо про це нагадує сучасний світ із різноманітними спокусами привабливих і приємних речей та строкатої інформації. Відомості про цінність життя можна легко почерпнути із наданих цивілізацією джерел – соціальних мереж, радіо і телебачення, друкованого слова. Соцмережі набули наче узаконеного статусу пліток на «колодках» чи біля «криниці». Споживачі виловлюють із забутих надр історії відомості про божків, які їм як ніколи можуть прислужитися.

Другою заповіддю Господь Бог забороняє ідолопоклонство, тобто забороняє робити собі для поклоніння кумирів – ідолів, зокрема зображення того, що ми бачимо на небі (Сонця, Місяця, зірок), і що знаходиться на землі (рослин, тварин, людей), або у водах (риб).

Хтось сьогодні вперто поклоняється богу з іменем Марс і нарощує потужні м'язи, погрожуючи світу знищенням. Хтось вичитує в гороскопах і віщуваннях лжепророків, чим завершиться страшний військовий конфлікт. І всі чомусь забувають про Єдиного і Всемогутнього Бога. Тим паче, що Він якраз і попереджає у другій заповіді про небезпеку поклоніння іншим, а не Йому. Якщо вже хтось шукає відповідь на своє животрепетне питання в милості створеного його уявою ідола, то це означає, що в нього втрачена віра у Творця. А як відомо, за вірою нашою нам буде дано (Мф. 9:29).

Писалася ця заповідь Божа в часи, коли ідолопоклонство було хворобою людства. У той час окремі люди й цілі народи обожнювали різні стихії природи, небесні світила, зображення видатних людей, тварин, усяких страховищ – усе, у чому темний забобон бачив щось

древні забобони майже всюди, і для сучасної людини буквально поклоніння ідолам – немислимим і навіть смішним.

Проте якщо не буква, то дух другої заповіді, яка забороняє поклонятися чому-небудь, окрім єдиного Бога, порушується багатьма. Сучасними кумирами стали багатство, земне щастя, тілесні задоволення, поклоніння вождям. В Аргентині вболівальники-фанати легендарного футболіста Дієго Марадони створили свою релігію і церкви, де ідолом для поклоніння є цей спортсмен. Ідолом робиться «наука», коли її голос протиставляється вірі. Ідолом стає все те, до чого людина надмірно прив'язується, чому віддає свої сили і здоров'я на збиток спасінню душі заради непомірних пристрастей.

Біблійна книга Одкровення Іоана Богослова (Апокаліпсис) передбачає посилення поганства в останні часи світу, кажучи про поневолення людей багатству, пристрастям і забобонам (Одкр. 9:20–21). Апостол Павло каже: «користолюбство, що є ідолослужіння», що ж до обжерливості: «бог їхній – череву» (Кол. 3:5; Флп. 3:19).

Протягом багатьох віків у людства помічено відхилення від розуміння істинних цінностей у сторону матеріальних благ. Кумиром і головним для них став Мамона (грец. Μαμμωνας) – слово, що використовується в Євангеліях (Мф. 6:24, Лк. 16:13) та в Талмуді у негативному значенні: «багатство, земні блага», оскільки людина на них покладає свою надію і прив'язана до них. Існує навіть теоретична формула сучасного спілкування: «Про що б ми з вами не говорили, а мова торкнеться грошей». Проаналізуємо не тільки власну мову, а й дії: починаючи із таємних думок, розмов, бажанням заробити побільше грошових знаків багато хто здатний іти на крайнощі. Тобто пожертвувати сім'єю, дітьми, батьками, друзями. Здобуваючи гроші, продаємо не тільки власну

ДУХОВНІСТЬ

працю, а й душу. Кому? В другій Заповіді ще раз прочитаємо перелік.

Із заборонами поклонитися кумирам, ідолам ніяк не можна плутати шанування хреста, ікон, реліквій (наприклад, мощей), за що і православним, і католикам дорікають протестанти. Адже шануючи ікони, ми не вважаємо їх богами чи кумирами, вони для нас тільки зображення, образ Бога, ангелів, святих. Слово «ікона» грецьке й означає «образ». Пошановуючи ікону і молячись перед нею (не до неї!), молимося не матеріальній її складовій (фарбі, дереву чи металу), а тому, хто на ній зображений. Ікони дано нам для побожного спомину про справи Господа і святих Його, для вознесення думок наших до Бога і Його угодників. Євангеліст Лука, за переказами, залишив після себе ікони Божої Матері. Із цих зображень Спасителя і Діви Марії християни потім робили копії, багато з яких Господь прославив чудесами. Так виникли чудотворні образи.

Не суперечить другій заповіді і шанування останків святих, тобто мощей. Святі – наші старші брати. Бог у нас один, ангели ж і святі є нашими помічниками у спасіння. Ми просимо їх молитися про нас перед престолом Господа і допомагати нам у творенні добра. Адже Святе Письмо наказує: «моліться один за одного» (Як. 5:16). Як ми знаємо з Євангелій, Ісус часто на прохання одних допомагав тим, за кого вони молилися. Бо людина покликана спасатися не сама, але в Церкві – у цій великій сім'ї, в якій

усі повинні допомагати один одному досягти спасіння. Ми на землі та святі на небі складаємо одну духовну сім'ю.

Особливо нас хвилює ситуація в культурі. Наші люди, які ще не так давно пишалися найбільшою освіченістю у світі, масово забобонні та легковірні. Щоб нічого лихого зі сказаного не трапилося, стукають по дереву, наче воно може їх врятувати від біди, роблять татування, зав'язують червону нитку на зап'ясті, поширюють «листи щастя», «дуже сильні молитви», стороняться або ж зумисне розміщують певні предмети в оселі, шанують нумерологію та хіромантию, зважають на п'ятницю тринадцятого числа, шпильку від пристріту, ворожбу, талісмани, прибиту на стіні підкову... Це не паралельні явища життя вірян, а яскраві конфліктні протиріччя! Таке внутрішнє протиборство свідчить в першу чергу про маловір'я й лицемірство.

Нині найактуальнішим питанням є боротьба із силами п'їтьми не тільки за наше земне життя, а й перспективу розвитку і примноження добра у світі. Ми звиваємо до Господа про допомогу – і відразу бажаємо знати результат. А результат шукаємо у словах лжепророків, які, користуючись моментом, уже дбають про свій рейтинг.

Чи не час укотре нагадати слова із другої Божої заповіді: «не поклоняйся їм і не служи їм»?

«НЕ ВИМОВЛЯЙ ІМЕНІ ГОСПОДА, БОГА ТВОГО, МАРНО»

Третьою заповіддю (Вих. 20:7; Втор. 5:11) забороняється призивати ім'я Боже даремно: коли вимовляється в пустопорожніх розмовах, жартах, іграх, для прокльонів, присягання, брехні чи обману, або ж використовувати Його забобонно. Але звертатися до Божого Імені в кожній турботі, молитися до Нього, прославляти Його та дякувати Йому за все – правильно і необхідно.

У повсякденні ми навіть і не замислюємось, як часто й недоречно згадуємо це сокровенне слово, не надаючи йому повноцінного змісту.

Аби чітко класифікувати суть третьої заповіді, потрібно усвідомити:

- заборонено проклинати Бога;
- заборонено прикриватися Богом для скоєння злочину;

– заборонено використовувати Бога для досягнення не Його цілей.

Найтяжчим злочином є проклинати Творця. Цей гріх, як і гріх прокльону чи побиття своїх батьків, карався смертю через вкаменування (Лев. 20:9). Таким чином, як пояснювали древні, над людиною вчинялася її воля. Бо той, хто проклинає Бога і батьків, проклинає тих, хто дав йому життя, і тим самим немовби зрікається життя. У книзі Левит (24:10–16, 23) описано такий випадок із сином жінки Саломиф із племені Дана. В подібних явних випадках богохульства громаді самій наказувалося строго зупинити гріх після ретельного розслідування обставин із заслуховуванням свідків.

Але якщо зухвальство проти Бога було прихованим або його не можна довести в суді, то нічого не заховається від самого Всевишнього, і Сам Творець здійснював (і здійснює) Своє правосуддя, як написано у другій половині Заповіді, яку ми розглядаємо: «тому що Господь не залишить без покарання того, хто промовляє ім'я Його марно».

Мабуть, лише в неймовірному відчаї людина здатна озлобитися на Царя Небесного за ненадання екстреної допомоги у складній ситуації і звертатися до Нього з образою чи навіть прокльонами. Але ж ми прекрасно знаємо, що милість у Бога можна заслужити тільки власною покірністю і дотриманням Його заповідей. Звинувачення Творця у відмові на прохання перш за все стосуються самих себе.

Часто в овечій шкурі ховаються хижі вовчі наміри. Тож не дивно, що суспільство навчилося маніпулювати навіть святими речами. Прикриваючись іменем Божим, коїти явне зло і жорстокість. Найсвіжіший приклад такого богохульства бачимо у благословенні верхівкою Московського патріархату на вбивство мирних людей України.

Зазначимо, що з усіх заповідей саме ця, напевно, сприймається людством найменш серйозно. І саме тому, нехтуючи нею, людство вчинило найбільше жакливих злочинів. Наприклад, на пряхках нацистів був напис «З нами Бог». Та й Ісуса Христа засудили на смерть за «богозневагу» (Мф. 26:65–66). Легковаження даної заповіді призвело як до найбільших злочинів, так і до найтяжчих і незворотних покарань її порушників. На те вона і є Великою Заповіддю.

Буває велика спокуса використовувати біблійні знання для досягнення власних цілей. Біблія вчить обмежувати всяку владу і ставити її під звіт і контроль. Іще древньому Ізраїлю Бог дав закон для цього: «А той пророк, що зухвало відважитья промовляти Моїм Ім'ям слова, яких Я не наказав був йому говорити ... хай помре той пророк»; «Що буде говорити той пророк Ім'ям Господа, і не станеться та річ, і не прийде, то це те слово, якого не сказав Господь. У зухвалості говорив його той пророк, і ти не будеш боятися його» (5 М., 18:20, 22). Іншими словами, пояснення цієї ідеї – заборона додавати до Слова Божого чогось свого, «щоб тебе не скартав Він, і щоб неправдомовцем не став

ти» (Прип. 30:6), аби не відхилитися ні вправо ні вліво (Іс. Нав. 1:7).

Біблія роз'яснює, що всі Імена Божі (Єгова, Елогім, Адонай, Саваоф, Шаддай та інші) є невіддільними від Творця, бо відображають Його унікальні властивості й риси. Хто ж закликає Ім'я Боже, той добре розуміє, про Кого саме йдеться. Що мова не про якогось вигаданого божка, а про Єдиного Сотворителя всього сущого, Кому немає подібних у всьому Всесвіті.

Народна творчість викрастилізувала вчення Боже у прислів'ях та приказках, виступаючи у ролі продовжувача вічних істин. Влучні й мудрі вислови щиро керують людською свідомістю, ведучи до спасіння душі. Прислів'я, де мовиться не тільки про Бога, а де якнайповніше відображається Його вчення у простій та доступній формі: «Бог не в силі, а в правді», «З Богом хоч за море, а без Бога – ні до порога», «Хто рано встає, тому Бог подає», «Чоловік міркує, а Бог керує», «Як Бог змочив, так і висушить», «Бога вживай, а рук докладай», «Дав Бог роток, дасть і кусок», «Коли сіно в стозі, то забув о Бозі», «Коли зле гадаєш, чому ж Бога благаєш?», «Кому Бог допоможе, той все переможе», «Від людей сховаєшся, а від Бога – ні», «Бачить Бог з неба, що кому треба»...

Чи важко виконувати Божі заповіді, зокрема цю? Третя заповідь є чи не найважчою до виконання, особливо в наш час високої комунікації. Здобути кар'єрну вершину, не володіючи вишуканим словом, нині дуже важко. Спритники ж використовують словесний арсенал і маніпуляції для переконання людей і їхньої підтримки. Якщо потрібно, то до полум'яних промов залучають і народну мудрість, і крилаті фрази, і вислови класиків літератури й мистецтва, і, як це не прикро, Боже Слово. Відповідати за зміст сказаного, виконувати обіцяне, не кривити душею і не йти на обман – це по-справедливому і по-Божому. Жоден агресор не називає речі своїми кривавими іменами, а прикривається загальноприйнятними «словесними криївками». Ті ж, хто лишень чують, а не бачать плодів їх діяльності, готові вірити сказаному.

Отож, дбаючи за своє спасіння і Царство Небесне, подбаймо про правдивість не тільки наших слів, а й про конкретні справи, за якими нас сприйматимуть на Страшному Суді.

«...А ДЕНЬ СЬОМИЙ – ДЛЯ ГОСПОДА БОГА ТВОГО»

Четвертою заповіддю Творець повелів шість днів працювати, робити свої діла, хто до яких покликаний, а сьомий – особливо присвячувати служінню Йому, на угодні Йому діла.

Угодними Богу ділами є: турбота про спасіння своєї душі, молитва у храмі та вдома, вивчення Закону Божого, просвічення розуму і серця корисними пізнаннями, читання Святого Письма та інших корисних для душі книг, благочестиві розмови, допомога бідним, відвідування хворих і ув'язнених, утішення засмучених та інші добрі справи.

Це зовсім не означає, що в інші шість днів тижня ми не повинні займатися такими діяннями. Вони повинні супроводжувати християн щоденно, адже ми всі керуємося законами Господніми не в окремо вибраному відрізьку часу, а постійно. Кожен день потрібно знаходити час не тільки для ширшої молитви, а й для угодних Творцеві справ. Буденна робота, особливо важка і не вкрай необхідна, у сьомий день вважається гріхом. Проте деякі віряни вважають таким днем суботу, інші – неділю. Чим не привід звинувачувати один одного у гріховності і небажанні покаятись?

У Старому Завіті святкувалася субота як спогад про творіння світу: «І благословив Бог сьомий день, і освятив його, бо спочив від усіх діл Своїх, які чинив» (Бут. 2:3). Після вавилонського полону юдейські книжники стали пояснювати заповідь про суботний спокій аж занадто формально, забороняючи цього дня взагалі робити будь-що, навіть добре. Як видно з Євангелій, книжники і Спасителя звинувачували в «порушенні суботи», коли Він цього дня когось ізціляв. Господь пояснював їм, що «субота для людини, а не людина для суботи» (Мк. 2:27). Іншими словами, суботний спокій установлено для фізичної і духовної користі людини, а не для її поневолення і позбавлення доброї діяльності. Щотижневе усунення від звичайних занять дає можливість зібрати свої думки, відновити тілесні й душевні сили, осмислити мету

своїх старань і взагалі свого земного існування. Праця потрібна, але найважливішою справою є спасіння душі.

В апостольські часи субота дотримувалася християнами юдейського походження. Проте в перший день після суботи, у неділю, євреї-християни

збиралися для молитви і причащення. Так виникло святкування недільного дня. Навертаючи язичників у християнство, апостоли не вимагали від них дотримання суботи, але збирали їх на молитву саме в недільний день. Так потрохи субота поступилася місцем неділі, яка стала повсюдно відзначатися як день, присвячений Богові, на виконання четвертої заповіді.

Більшість людей у неділю не планують якихось «енергозатратних» робіт, але це ще не означає, що цей день вони присвячують Богу. Недільна дорога повинна вести християнина до храму: «Бо де двоє чи троє в Ім'я Моє зібрані, там Я серед них» (Мф. 18:20). У спільній молитві людина набуває дарованої Господом доброї енергії і сили для творення світлих справ.

А провалятися всю неділю на дивані у дрімотній колісанці – не означає, що день присвячено Богові. Більше того, усі шість днів перед тим, які не позначені суспільно корисною працею, теж не приносять нічого позитивного у залік Господа. Труд, благословенний Творцем, має приносити приємність усім, хто трудиться. Важливий сам процес творіння, а не тільки плоди, які інколи бувають спокусливими для сприйняття. Кожен християнин повинен ділитися результатами своїх діл із ближніми.

Нашу щоденну роботу треба вважати співпрацею з Богом і так до неї ставитися: бути ретельним і чесним. Тоді кожна віруюча людина не буде коїти зла, а творитиме лише добро. Перед тим як щось почати, потрібно подумати, чи Господь робив би це, бо переважно все творить Господь, а ми лише допомагаємо Йому в міру своїх сил.

Усі створіння Божі працюють безперестанно. Так влаштовано Господом світ. Наслідки

тієї праці мають іти на всезагальне благо. Наше ж суспільство і в цьому світлі інколи помилково сприймає цінність праці. Дуже часто батьки створюють немалі статки для власних дітей. Притім діти як правило не долучаються до праці. Заповзятлива рідня примножує статки, аби їхнім чадам жилося якомога легше. Інколи хочуть забезпечити безтурботне буття навіть онукам-правнукам. Але практика доводить зворотне – ніколи легкі гроші не полегшували життя нащадкам. Не знаючи ціни копійки і шматка хліба, люди легко спускають усі накопичення своїх предків. Не даремно в молитві до Свого Отця ми говоримо «хліб наш щоденний дай нам сьогодні...». Ми не просимо хліба про запас і не сподіваємось обійтися жодного дня без хліба. Так як і без молитви до нашого Господа. Адже ми не обходимося без хліба в неділю, в день, коли маємо присвятити час своєму Отцеві? Отже, і той недільний кусень насущного здобуваєть-

ся щоденно. Так, як потрібно у сьомий день напувати й годувати свою худобу, так і потрібно мати для спожиття хліб, воду, повітря, сонце...

Праця, як і молитва, повинна приносити задоволення християнину. Дарма механічно повторювати слова молитви, не вникаючи у зміст. Шкода виконувати роботу, не отримуючи від неї насолоди. Коли засівати землю насінням без будь-якої радості й надії на корисний для всіх урожай, то годі сподіватися на щедрі плоди від благодатного ґрунту. Так само і формальне виконання четвертої заповіді про сьомий день, який потрібно присвятити Господу, не принесе бажаного. Адже Творець теж працював шість днів над створенням такого складного і цікавого світу, щоб на сьомий день «відпочити». Отож відпочиваймо душею й серцем разом зі Всевишнім, звіряючи з Ним усі наші помисли, мрії і сподівання на Царство Небесне.

«ШАНУЙ БАТЬКА ТВОГО І МАТІР ТВОЮ»

П'ята Божа заповідь чи не єдина, що ставить конкретну умову і відразу окреслює перспективи як результат її виконання. Тобто запорукою твого життєвого добра і комфорту буде твоя повага до батьків: «Шануй батька твого і матір твою, і добре тобі буде, і довго житимеш на землі». Умова проста і цілком посильна кожному з нас – любити родителів, шанобливо ставитися до них, не ображати їх ні словами, ні вчинками, слухатися їх, допомагати їм у праці, турбуватися про них, коли вони в біді, особливо в час хвороби та їхньої старості, а також молитися за них Богу як за життя їхнього, так і після смерті.

Чому Господь наголошує окремою заповіддю саме на такому ставленні до найрідніших людей? Адже дитинство кожного з нас позначене, як правило, тільки любов'ю та шанобливим ставленням до рідних мами і тата. Адже без їхньої допомоги ми не зробили б

і першого кроку в житті й не пізнали б мудрих азбучних істин. Слухатися порад батьків із дитинства теж було непросто, адже дитяча вередливість і основана на несвідомому непослуху старшим. Але коли йдеться про зрілі, дорослі роки, то

привід для того, аби не слухатися рідних людей, стає аж надто «принциповим». На ньому твориться найголовніший конфлікт суспільства під назвою «батьки – діти».

Потомство за логікою природи має бути досконалішим від свого кореня. Старенька яблуня плодоносить соковитими і смачними плодами, проте у багатолітнього дерева є цінний досвід виживання у непростих погодних ситуаціях. Так і серед людей: споконвічно батьки передають мудрість своїм дітям і власним прикладом вказують правильний життєвий шлях.

Проте бувають випадки, коли батьківське вчення не є об'єктивно правильним. Тоді слід згадати, як сказали апостоли начальникам юдей-

ським: «Судить, чи справедливо перед Богом слухати вас більше, ніж Бога?» (Діян. 4:19). Адже із Божого благословення ми з'явилися на світ через своїх батьків і повинні коритися волі Господа навіть усупереч деяким грішним батьківським поглядам, хоча і неповага до батьків є великий гріх.

Господь Ісус Христос, будучи Сином Божим, шанував Своїх тілесних батьків, слухався їх. Докоряв фарисеям за те, що вони під приводом присвячення свого майна Богу відмовляли своїм батькам у потрібному піклуванні і цим порушували пряму вимогу п'ятої заповіді (Мф. 15:4-6).

Сім'я завжди була і буде основою суспільства і Церкви. Тому апостоли піклувалися про утвердження правильних взаємин між членами сім'ї. Вони наставляли «Жінки, слухайте чоловіків своїх, як личить у Господі. Чоловіки, любіть своїх жінок і не будьте до них суворі. Діти, будьте слухняні батькам вашим у всьому, бо це благоугодне Господеві» (Кол. 3:18–20)

Щодо ставлення до сторонніх людей, то християнська віра вчить необхідності поважати кожного відповідно до його віку і посади: «Віддавайте всім належне: кому податок – податок; кому данину – данину; кому страх – страх; кому честь – честь» (Рим. 13:7). У дусі цього апостольського повчання християнинові

слід шанувати: пастирів і батьків духовних; начальників цивільних, які піклуються про справедливість, мирне життя і благополуччя країни; вихователів, учителів і благодійників

та взагалі всіх старших за віком. Грішать ті молоді, які не шанують старших і людей похилого віку, вважаючи їх «відсталими», а їхні поняття – «віджилими». Ще в Старому Завіті Господь сказав через Мойсея: «Перед лицем сивого вставай і шануй лице старця, і бійся Господа Бога твого» (Лев. 19:32).

В українській народній творчості є багато мудрих приказок про цінність стосунків із батьками. По суті, вони є своєрідним продовженням Божої заповіді у конкретних випадках: «Годуй діда на печі, бо й сам будеш там», «Усе купиш, лише тата й маму – ні», «Син мій, а розум у нього свій», «Хто батьків шанує, той навіки не гине», «Яка хата – такий тин, який батько – такий син», «Вже віл забув, як телятком був», «Не залишай батька і матері на старості років, і Бог тебе не залишить». А найбільш затребувана приказка сьогодення «Править як за рідного батька» кожен раз нагадує, що все ж таки найдорожчими у нашому житті є батьки.

Наш духовний Отець – наймудріший Учитель і Наставник. Адже Він ніколи не помиляється і веде нас по життю до Царства Небесного. Згідно зі ще однією народною приказкою – «Як шануєш своїх батьків, так і тебе шануватимуть діти» – , нам уготована така ж роль у земному бутті. Хто шанує Отця небесного і живе за Його мудрими законами, не є порушниками Його заповідей, той і матиме благословення в уготованому Царстві на небесах.

«НЕ ВБИВАЙ!»

Шоста Божа заповідь звучить коротко, чітко і категорично (2М, 20:13). Умовою такої однозначної догми є інша вимога Творця – «Люби ближнього твого, як самого себе» (Мф. 22:39). Це і є запука недопущення важкого гріха. У світській юриспруденції передбачено безліч обставин, які можуть впливати на остаточний вирок. Подібним принципом користуються і нинішні трактувальники заповідей. Мовляв, деякі обставини виправ-

довують убивство. Проте ніколи не було, нема і не буде благословення Вищої Сили на відбирання життя у свого ближнього.

Шостою заповіддю Господь забороняє вбивство, тобто позбавлення життя іншої людини і самого себе (самогубство) в будь-який спосіб. Життя – найбільший дар Божий; тому позбавляти себе або відбирати його в когось іншого – найжахливіший, найтяжчий і найбільший гріх.

Коли йдеться про любов до ближнього, наголошується на порівнянні з любов'ю до самого себе. Тут мається на увазі не самолюбство, а повага до себе як до творіння Господа. Якщо не поважаєш себе, значить не поважаєш Того, Хто створив тебе за Своєю подобою.

І якщо у хвилини відчаю, розчарування, тупикових життєвих ситуацій людина вирішує із власної волі завершити свій життєвий шлях, то опиняється за точкою неповернення. Бо в самогубстві, окрім убивства, містяться ще гріхи відчаю, маловір'я, нарікання на Бога і зухвале повстання проти промислу Божого. Страшно й те, що людина, яка насильно обірвала своє життя, позбавляє себе можливості покаятися в цьому гріху, бо після смерті покаяння не дійсне. Щоб не зневіритися, потрібно пам'ятати, що тимчасові страждання посилаються нам для спасіння душі. При випробуваннях належить пам'ятати, що Бог безмежно добрий. Він ніколи нам не пошле страждань вище за наші сили, і при стражданнях нас зміцнює та утішає.

У суспільстві є багато нерозкритих убивств. Злочинцям здається, що вони unikнули кари світської влади, маючи переконливе алібі або ж будучи взагалі поза підозрою. Про Божий Суд, може, ніхто з них навіть не думає. Проте потрібно знати: той, хто винен у цьому гріху, сповна спокутуватиме кару після власної смерті. Саме таке знання Божих істин убезпечує віруючих від найважчих провин.

Людина винна в убивстві, якщо навіть убила іншу людину ненавмисно, з необережності.

Людина є винною у вбивстві й тоді, коли сама особисто не вбиває, але сприяє цьому чи допускає інших, – усякий, хто допомагає іншим скоювати вбивство своїм наказом, порадою, згодою (навіть мовчазною); хто укриває вбивцю і тим сприяє скоєнню нових злочинів; усякий, хто не позбавляє ближнього від смерті, коли міг би це зробити; усякий, хто важкою працею і жорстокими покараннями виснажує своїх підлеглих і тим скорочує їх життя; усякий, хто непомірно і різними пороками руйнує своє здоров'я. Знищення дитини в материнській утробі Церква зараховує до вбивства.

Ніщо у нашому житті не виникає безпричинно. Криміналістика знає достеменно, що злочини часто відбуваються як результат багаторічної неприязні між людьми, акумульован-

ня ненависті до певних осіб. Зрештою таким почуттям приходить розв'язок, оснований на невір'ї чи порушенні Божих законів. Адже говорячи про гріх убивства, Ісус Христос повелів нам викорінювати у своєму серці почуття злості й помсти, які штовхають на цей гріх (Мф. 5:21–23). Згідно з євангельським ученням, «усякий, хто ненавидить брата свого, є людинобивця» (1 Ін. 3:15). Тому грішить проти шостої заповіді всякий, хто має до інших почуття ненависті, злості, бажає ближнім смерті, ганьбить їх, заводить сварки і бійки або якимось інакше проявляє свою ворожнечу.

Господь постійно закликає нас до примирення і любові до ближнього, навіть до ворога. Тобто ми повинні утверджувати гуманні Божі закони в суспільстві. І якщо ми цього не виконуємо, то пожинаємо плоди агресії у формі воєн і масових побоїщ. Згадаймо, як Іван Хреститель не наказує воїнам полишати службу в армії, але навчає їх Божих заповідей: «Питали ж його й вояки й говорили: “А нам що робити?” І він їм відповів: “Нікого не кривдьте, ані не оскаржуйте фальшиво, удовольняйтеся платнею своєю...”» (Лк. 3:14).

Як протидію злості й помсті Господь учив Своїх послідовників любити всіх людей, у тому числі ворогів: «А Я кажу вам: любіть ворогів ваших, благословляйте тих, хто проклинає вас, добро творіть тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто кривдить і гонить вас, щоб ви були синами Отця вашого Небесного» (Мф. 5:44–45).

Багато хто не розуміє цього повчання і не в силі здолати бажання відплатити ворогові тією ж монетою. Згадаймо принцип солоних огірків у банці: свіжий огірок із часом набирає властивостей солоних. Але ж така дія може відбуватися навпаки – у добропорядному суспільстві виховуються порядні й чесні люди. Адже християнство ставить собі за мету перетворити саме серце людини.

Поза сумнівом, війна є зло. Але війну захисну слід визнати меншим злом порівняно з допущенням ворога на територію своєї країни і всіма наслідками агресії (а про війну загарбницьку годі й казати). Вбивство на війні церква не розглядає як особистий гріх людини, якщо воїн «душу свою покладе за друзів своїх» (Ів. 15:13).

Страта злочинця відноситься також до громадського зла і могла бути продиктована необхідністю вберегти добропорядних громадян від більшого зла – грабежу, насильств і вбивств. Такі дії людського суду покликані на застереження інших від скоєння подібних злочинів, які караються смертною карою. Проте навіть такі мотиви християнство не визнає. Заповідь «Не вбивай!» звучить переконливо й однозначно. Суспільство, що живе за Божими законами, мало б не допустити своїм вихованням потенційного злочинця до злодіяння. У наші часи все більше держав, у тому числі Україна, повністю виключають смертну кару із законодавства.

Крім тілесного вбивства, є ще страшніше – духовне. Скоює духовне вбивство той, хто спокушає в невір'я чи до порочного життя. Адже обидва ці стани – це духовна смерть. Спаситель сказав: «...Хто спокусить одного з малих цих, що вірують у Мене, тому краще було б, якби повісили йому жорно млинове на шию і потопили його в морській глибині. Горе світо-

ві від спокус, бо потрібно, щоб прийшли спокуси; але горе такій людині, через яку спокуса приходить» (Мф. 18:6–7).

Забороняючи насильницьке позбавлення життя, християнство разом з тим навчає спокійно дивитися на смерть, коли невиліковна хвороба, старість підвела людину до її порога. У цьому випадку християнинові слід допомогти примиритися з Богом і мирно відійти у вічність, де ми всі зустрінемося знову.

Не забуваймо, що в Бога немає мертвих, у Творця всі люди живі, бо саме Він дарував їм не тільки життя земне, тимчасове, а й життя вічне. І якщо хтось переінакшує Божий закон на свій лад, категорично втручається в облаштований Усевишнім світ, то це і є великий гріх. Життя кожного вірянина після смерті продовжується на небесах. У міру вчинених людьми гріхів на Страшному Суді буде вирішено місце перебування праведників та грішників.

«НЕ ЧИНИ ПЕРЕЛЮБУ»

Повноцінне суспільство можливе тільки за умови дотримання законів. Правила сучасної цивілізації в основі сформовано на Божих законах. Але одна справа їх декларувати і рекомендувати до виконання, інша – усіляко дотримуватись.

Кожна із Божих заповідей на перший погляд легка, проте на перешкоді стоїть спокуса недотримання. Стійкого у переконаннях вірянина не так просто збити з істинного шляху, а ось маловіра – досить легко.

Особливо це стосується перелюбу. Адже Господь дав найпершу заповідь – про любов до ближнього. Ось і користуються нею ловеласи, аби «виправдати» свої гріховні дії, зводячи нанівець заповідь, якою Бог забороняє перелюб. Сімейним Господь забороняє порушувати шлюбну вірність і любов. Неодруженим же велить дотримуватись чистоти думок і бажань. Для цього слід уникати всього, що може збудити нечисті почуття: лайливості, сороміцьких анекдотів, безсоромних пісень і танців, спокусливих видовищ і картин, читання амораль-

них книг, пияцтва тощо.

Перелік цих спокус дуже яскраво відображає сьогодення. Якщо вже твориться фільм, то сучасні митці вважають за обов'язок показати сюжет «любовного трикутника» з відвертими еротичними сценами.

В куточку екрана може стояти скромний значок про обмеження вікової категорії, але якраз він і є заохоченням малолітніх глядачів до перегляду. Відбувається планове гріховне та усвідомлене відхилення суспільства від законів Усевишнього.

Якщо дав Бог заповідь про любов до ближнього, то Він же і благословив кожную подружню пару для щастя. Протягом життя стосунки між подружжям мають не тільки не знецінюватись, а навпаки – посилюватись і вдосконалюватись.

Пояснюючи сьому заповідь, Христос говорить: «всякий, хто погляне на жінку, жадаючи її, вже вчинив перелюб з нею в серці своєму» (Мф. 5:28). Тож аби уникати нечистих бажань, потрібно гріховні думки присікати одразу ж, не даючи їм опанувати наші почуття і волю. Гос-

подь знає, як важко людині боротися з тілесними спокусами, тому вчить нас бути рішучими, коли вони приходять: «Якщо ж праве око твоє спокушає тебе, вирви його і кинь від себе, бо краще для тебе, щоб загинув один з членів твоїх, аніж щоб усе тіло твоє було ввергнуте в геєну вогненну» (Мф. 5:29).

Ясна річ, не слід цих слів сприймати буквально. Якщо спокуса не дає спокійно жити, потрібно позбавитись негативного чинника. Змінити ситуацію в колективі, товаристві, уникати продовження знайомства і проведення часу в грішному середовищі.

Що ж до обов'язку зберігати взаємну вірність Ісус Христос сказав: «що Бог з'єднав, того людина нехай не розлучає» (Мф. 19:6). Адже навіть у складному шлюбі, коли перед подружжям виникає безліч проблем, є Божий промисел. Таким чином Усевишній допомагає зміцнити сімейні узи перемогами над важкими буднями.

Важким гріхом проти сьомої заповіді є гомосексуалізм – мужолозтво і женолозтво (від давніх слів «муж», «жена», «ложе»), тобто одностатеві сексуальні стосунки. Розпусники всіляко намагаються виправдати цей гріх модною нині гендерною ідеологією. Але Боже Слово незмінне, на всі часи. Древні міста Содом і Го-

морра були винищені Творцем саме за цей гріх (Буття, 19-й розділ), тож «одностатеву любов» називають содомією. Ось ще рядки з Божого Слова на цю тему: «Не обманюйте себе: ні блудники, ні ідолослужителі, ні перелюбники, ні малакії, ні мужоложці ... Царства Божого не успадкують», тобто не будуть у раю (1Кор. 6:9–10). Згадані малакії – це пасивні гомосексуалісти, окрім активних.

Чи змінилося ставлення до цього питання в умовах сучасної демократії? Так, нині існують течії за свободу любові один до одного незалежно від статі. Масові гей-паради утверджуються як «демократичні віяння» у напрямку прав людини. Але Писання попереджає: «блудник проти власного тіла грішить» (1Кор. 6:18), «блудників і перелюбників судить Бог» (Євр. 13:4). Потрібно зберігати свою моральну чистоту, бо «тіла ваші є храм Святого Духа» (1Кор. 6:19).

Рано чи пізно наші душі постануть на Господньому суді. Тоді прийде розуміння Божих істин, але час покаяння можливий лише на грішній землі.

«НЕ КРАДИ!»

Від чіткості й лаконічності восьмої Божої заповіді (Вихід 20:15) багато людей ховаються, знецінюючи зміст цього дієслова. Чомусь вважається, що особа, яка здатна на крадіжку, має постати з мішком за плечима в темну

пору доби. Безумовно, крадіжка – справа темна і належить до компетенції темних сил: до таких дій спонукає лукавий. Кожен раз, промовляючи молитву до Отця, ми просимо вберегти себе від спокус, та не завжди проявляємо твердість у діях. Якщо навіть не крадемо матеріальні цінності, не несемо їх у лантуху до власної оселі, то в житті знайдеться чимало обставин, які причислять нас до когорти ласих на чуже.

Восьмою заповіддю Господь Бог забороняє привласнення будь-яким чином того, що належить іншим. Він вимагає пошани до майнових

прав інших людей та держави. В давнину порушенням цієї заповіді вважалося здебільшого безпосереднє позбавлення власності іншої особи – крадіжка чи грабіж. Цю заповідь часто «легітимно» не виконували, вдаючись

до відчуження майна різним шахрайством.

Саме тому в сучасному християнстві гріхи супроти цієї заповіді поповнилися широким переліком майнових та економічних злочинів, таких як: хабарництво, рекет, здирництво, спекуляція, несплата чи несвоєчасна сплата заробленого, податків і боргів, неліцензійне користування ресурсами (наприклад, браконьєрство, незаконна забудова), пошкодження чужого майна. А ще згадаймо піратське відео, звукові книги, скачані без дозволу автора, комп'ютерне забезпечення, за яке «забули» заплатити...

Тобто заклик не красти стосується і нематеріальних форм власності, наприклад, авторських прав на винаходи й художні твори, незаконне користування чужим ім'ям, плагіат, незаслужені нагороди і т. ін.

Пригадується курйозний випадок із моїм побратимом Феодосієм Мандзюком, який писав гумористичні твори під псевдонімом Кость Волинська. На піку літературної слави хтось використав його популярність і під його іменем організував «творчу зустріч» із працівниками Гнідавського цукрового комбінату. Перед вдячними слухачами читалися авторські твори Феодосія, а наприкінці дирекція заводу подарувала «поетові» мішок цукру. Феодосій Григорович часто згадував цю подію, але не з образою, а як гумористичну бувальщину. В цьому випадку крадій скористався не тільки чужим талантом задля незаслуженої поваги, а ще й заробив матеріальний ресурс (це було в 90-ті, у часи дефіциту).

А не раз у співавтори книги беруть «діячів», які не мають і зеленого поняття про те, що знаходиться поміж палітурок, – лише для того, аби книга побачила світ. Це пряме порушення Божої заповіді не красти.

У гонитві за матеріальними цінностями люди йдуть на так звані компроміси. Аби отримати те, що належить іншим, вдаються до хабарів посадовцям, які вирішують, кому «дати», а кому «не дати». Тут ніби хабародавець і не краде, а ще й своє віддає, проте здобуває для себе нечесним шляхом чуже.

Дороги для досягнення мети можуть бути різні, головне, щоб мета була світлою і благородною, на користь людям. Але коли керує тільки жадоба наживи, тоді нема виправдання. Як сказав апостол Павло: «Бо корінь усього лихого – то грошолюбство, якому віддавшись, дехто відбилися від віри й поклали на себе великі страждання» (1 Тим. 6:10).

Можна накопичувати багатства цього світу й чесно, проте не зацикловатись на цьому. Адже Господь улаштував земне скороминуче життя так, щоб ми могли збагатитись не тільки матеріально, а насамперед духовно, любити і допомагати ближнім. Проте заможнім людям буває важче зрозуміти сутність духовного життя за будівництвом нових просторих комор і засіків для багатого врожаю. Замість подяки Господу за здобутки взагалі забувається Його участь у цьому. Христос застерігав, що «верблюдові легше пройти через голчине вушко, ніж багатому в Боже Царство

ввійти!» (Мк. 10:25), однак усе-таки можливо.

Злодійство оснований на тому, що нечесний користується плодами чужої праці. Бувають однак випадки, коли збагачення приходить і власними зусиллями, які аж нітрохи не кращі за явне злодійство: виробництво і продаж наркотиків, спекуляція речами першої необхідності...

Представники цієї «галузі» тішають себе думкою про безкарність завдяки вдалому маскуванню, бо ж хто дізнається про те, що я роблю? Тут варто згадати пересторогу зі Старого Завіту: «Чоловік, який грішить... говорить у душі своїй: “хто бачить мене? Навколо мене п'ятьма, і стіни закривають мене, і ніхто не бачить мене: чого мені боятися? Всевишній не пом'яне гріхів моїх”. Страх його – тільки очі людські, і не знає він того, що очі Господа у десять тисяч крат світліші за сонце і дивляться на всі путі людські, і проходять у місця таємні» (Сир. 23:24–28). Тож правоохоронні органи можуть і не довідатись про кражу, а Той, Кому все видно, судитиме за всі нерозкаяні гріхи.

Бог створив людину для завітних стосунків із Собою, і в завіті є обов'язкові умови. Від Себе Господь обіцяв дві речі: землю, тобто місце, де людям потрібно жити, і спадщину, дітей, яких Він давав. «І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: “Плодіться й розмножуйтеся, і наповнійте землю, оволодівайте нею...”» (Бут. 1:28). Слово «оволодівайте» вказує, що Господь дає кожній людині право на власність, а восьма заповідь захищає це право.

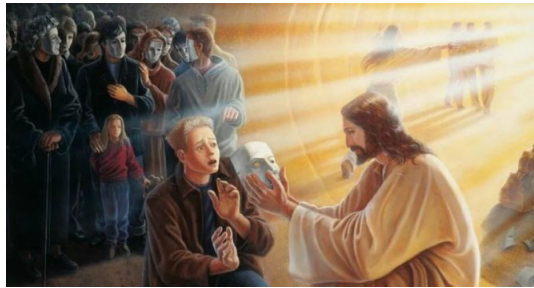
Той, Хто створив світ, є і Законодавцем, Він безмежно багатий і самодостатній, у самій природі Бога немає місця для гріха. Коли ж людина краде, вона слухає диявола: «Він був душолюб споконвіку, і в правді не встояв, бо правди нема в нім» (Ів. 8:44).

Ісус Христос сказав: «Що з людини виходить, – те людину опоганює. Бо зсередини, із людського серця виходять лихі думки, розпуста, крадіж, душолюбства, перелюби, здріства, лукавства, підступ, безстидства, завидющее око, богозневага, гордоші, безум» (Мк. 7:20–22).

Виконання восьмої заповіді починається із виконання першої: «Я – Господь, Бог твій... Хай не буде тобі інших богів передо Мною!» (Вихід 20:2–3). Він закликає нас поклонятися Йому і любити Його. Всевишній багатий на милосердя, любов, сповнений багатства. У нас немає потреби нічого красти, у нас усе необхідне є, тож можемо виконувати цю заповідь і жити з Господом.

«НЕ СВДЧИ НЕПРАВДИВО ПРОТИ БЛИЖНЬОГО ТВОГО»

Нема нічого легшого для совісної людини як жити по правді, і нема найважчої ноші – як боротися за правду. Із цим згодяться всі, хто потерпав од брехні на свою особу і мав чималі клопоти, відвойовуючи істину. Укра-

їнська народна творчість гласить: «Обманом світ пройде, але назад не вернешся». Можна з легкістю здобути щось у житті, обдуривши свого ближнього, але навек залишитися в його очах людиною ненадійною, необов'язковою.

Точний переклад грецького слова *διάβολος* (диявол) – «наклепник». Таке ім'я ця духовна особа отримала тоді, коли почала противитися Богу. Називають його ще сатаною, люципером.

Щоб не викрити себе, злочинець намагається не лишати на місці злочину відбитків пальців. Однак для поліції зрозуміло: якщо злочин скоєно, має бути злочинець. Так само й сатана не хоче, щоб його викрили (Ів. 8:44; Євр. 2:14). Розмовляючи з Євою, прикинувся змієм. Він і досі приховує, ким є. Диявол «засліпив розуми» невіруючим людям, щоб вони не здогадалися, наскільки сильний його вплив (2 Кор. 4:4).

Отже, той, хто зводить наклепи і свідчить неправдиво, розпускає олжу, є слугою диявола. Служити іншому богу вже гріх, а казати неправду – ще одним. Чи не всі заповіді Божі мають корінь протиріччя злу і боротьби за правду, дев'ята ж – епіцентр відкритої боротьби із темною силою. Цією заповіддю Господь Бог забороняє говорити взагалі усяку неправду, як приміром: свідчити неправдиво на суді, робити брехливий донос, обмовляти, лихословити, розпускати плітки. Ніколи не слід докоряти й осуджувати інших, якщо ми не покликані до цього за своїм становищем і посадою. «Не судіть, щоб і вас не судили» (Мф. 7:1), – говорить Спаситель.

Неприпустима для християнина навіть така неправда, коли немає наміру вчинити зло ближньому, адже будь-яка неправда не гідна звання християнина і не узгоджується з любов'ю та повагою до ближніх. Апостол Павло каже: «Відкинувши неправду, говоріть правду кожен ближ-

ньому своєму, бо ми члени один одному» (Еф. 4:25).

Суспільство завжди було готове виправдати обман. Неможливо, мовляв, жити в суспільстві і казати тільки правду. Лицемірство, лукавість, прихованість

справжнього єства є не тільки великим гріхом, а повсякденним досвідом нашого буття. Така гірка реальність.

Але вказати ближньому на його відхилення від Божих законів – не означає «судити». Це не пусте слово, воно може врятувати ближнього від більшого гріха: «за всяке пусте слово, яке скажуть люди, вони дадуть відповідь у день судний: бо за словами своїми будеш виправданий і за словами своїми будеш осуджений» (Мф. 12:36–37).

Дев'ята заповідь Закону Божого говорить: «Не свідчи неправдиво на ближнього твого». Неправда бридка нам, грішним людям, але як же вона огидна перед лицем всеправедного Бога! Не Господь створив неправду – її приніс у світ сатана, як і каже Христос: «Він був душолюб споконвіку, і в правді не встояв, бо правди нема в нім. Як говорить неправду, то говорить зі свого, – бо він неправдомовець і батько неправді» (Ів. 8:44). Отже, всяка неправда богопротивна, і хто нею користується, той стає братом сатани.

Дехто, зневірившись у пошуках істини, приходять до невтішного висновку, що «правди нема». Але ж якби її справді не було, то люди, творіння Господа, зникли б уже давно із грішної землі. Правда у світі є, Христос її проголосив, отже, знайти її можна, але треба шукати в належному місці й належним способом. Кожний християнин повинен знати, що Божа правда об'явлена в Євангелії. Туди й належить звертатися за нею. Але треба так бажати правди, як голодний бажає їжі, а спраглий – води. Такі люди її напевно знайдуть і будуть нею нагодовані й напоєні.

Та чимало людей не люблять правди, особливо про себе. Вони тільки вдають, що її шукають, і то не для себе, а для інших. Тому самі вони так і залишаються без правди й ніколи не

можуть зазнати того блаженства, яке приходить до людини, насиченої правдою. Начальник любить дифірамби на свою адресу від підлеглих, художник сприймає тільки позитивні відгуки із персональної виставки, автор книги теж шукає серед шанувальників суцільні плюси-враження... Хоча кожен із них у глибині душі розуміє необ'єктивність такої оцінки. Натомість Слово Боже закликає нас шукати й прагнути правди: «Блаженні голодні та спрагнені правди, бо вони нагодовані будуть» (Мф. 5:6; Лк. 6:21). «Бо Господь справедливий, кохає Він правду, – праведний бачить обличчя Його» (Пс. 10:7).

Слово, яке нам дарував Творець, є головним у спілкуванні поміж собою. Воно подібне до вогню, який несе в собі тепло, світло і разом з тим згарище та загибель. Словом можна зцілити людину, а можна і вбити. Коли словом людину принижують, ображають, то і тут порушують Божу заповідь щодо неправдивого свідчення. Інколи, принижуючи людину (особливо дітей) постій-

но, добиваються злочинного переконання ображеного в його неповноцінності. А це неабияк впливає на подальшу долю. Згадаймо приказку совіцького періоду щодо кар'єрного росту: «Хто більше гавка, в того більша ставка». А приказка здорового суспільства звучить полярно інакше: «Поділена радість – подвійна радість, поділене горе – півгоря». «Бо хто хоче любити життя та бачити добрі дні, – каже апостол Петро, – нехай здержить свого язика від лихого та уста свої від говоріння підступу» (1 Пт. 3:10).

Багато-хто вважає дев'яту заповідь доцільною тільки в судовому залі, коли потрібно свідчити перед державним законом. Але ж наше життя за законами Божими це і є попередній «судовий зал» для очищення нас від гріхів. Божий Суд обов'язково буде і каятися потрібно конкретними справами: саме вони будуть вагомим аргументом для здобуття Царства Небесного.

«НЕ ЖАДАЙ ДОМУ БЛИЖНЬОГО ТВОГО...»

Путівником мудрості нашого християнського життя прийнято вважати заповіді Божі, де покроково розписані відповіді на всі наші гріховні дії. Їх сформульовано десяток, хоча, насправді, щоденно ми усвідомлюємо їх набагато більше. Адже будні нам диктують усілякі спокуси, що розщеплюють на дрібні скалки прописані постулати. Фінальна десята заповідь, на перший погляд, ніби повторює мудрі дороговкази попередніх дев'яти адже звучить у такому формулюванні: «Не жадай дому ближнього твого, не жадай жони ближнього твого, ані раба його, ані рабині його, ані вола його, ані осла його, ані всякої худоби його, ані всього, що у ближнього твого» (Вих. 20:17).

Десятою заповіддю Господь Бог забороняє не тільки робити щось погане іншим, ближнім, які оточують нас, але й забороняє погані бажання і помисли щодо інших. У цій мудрості лежить основа профілактики попередньо перелічених гріхів, адже будь який із них починався із певного плану народженого у грішних помислах. Гріх проти цієї заповіді називається заздрощами. Той хто заздрить, хто в думках жадає чужого, той від поганих думок і жадань легко може перейти і до поганих справ. Банальний і можливо, на перший погляд, грубий приклад: якщо в око потенційного крадія втрапить якась пристойна річ, яка йому дуже до вподоби, то він постійно думатиме тільки про те, як її привласнити і будуватиме плани щодо викрадення. А якщо відразу відігнати злу думку із голови, то прийде інша – як власним трудом здобути те, що тобі до вподоби.

Отже, десята заповідь закликає відразу позбуватися грішних помислів щодо перелічених гріхів. І головна наскрізна лінія того гріхопадіння полягає в тому, що є підсвідоме бажання заволодіти чужим добром. У переліку читаємо здебільшого про худобу, про чужу жону і про все, що є у ближнього твого. Кілька тисяч літ тому із матеріальних благ перелік був значно коротшим аніж у сучасному світі. Цивілізація збагатила простір користолюбства небаченими товарами і навіть торгівлею рабами. Тобто, за великим рахунком суть справи залишилася

незмінною. Гріх має міцний фундамент зацементований на такій зрозумілій для кожного із нас заздрості яка оскверняє душу, роблячи її нечистою перед Богом, як каже слово Боже: «Думки злі – мерзотність для Бога» (Притч. 15, 16). «А через заздрість диявола гріх увійшов у світ» (Прем. 2, 24). Одне з головних завдань істинного християнина – очищати свою душу від усякої внутрішньої нечистоти, згідно з настановою апостола: «очистьмо себе від усякої скверни плоті і духа, творячи святиню в страхові Божому» (2 Кор. 7,1).

Потрібно берегтися від усяких поганих жадань і думок й бути задоволеним тим, що маємо: дякувати за це Богу, а за інших радіти, якщо вони мають усього багато. А якщо хтось хоче мати більше матеріальних благ, то і тут є логічне рішення – стукайте, і вам відчинять. Тільки чесний і натхненний труд кожного християнина принесе йому бажане без вчинення гріха.

Чи були в історії війни, які не ставили б за мету загарбати чужі території і багатства, що належать ближньому? Нинішня війна із російським агресором теж виникла на такому ж історично-предвічному ґрунті. Долі українського народу, який прагне інтеграції із цивілізованими країнами позаздрили вожді морально відсталого країни. Кара за такі дії не забариться. Протидія світу нині озброєна не тільки сучасними гарматами, танками й літаками. Наша зброя – Божа мудрість, розуміння прописних моральних істин, страх перед Господом за їх порушення. Кара, яка приходить до агресора у вигляді сучасної зброї є насправді карою Божою, тому що за кожен гріх обов'язково наступить розплата. Страшний суд відбувається не тільки на небесах, Господь діє безпосередньо на грішній землі.

«Я – Господь, Бог твій, Бог ревнивий, що карає за провину батьків на синах до третього й четвертого покоління тих, хто ненавидить Мене, і що чинить милість тисячам поколінь тих, хто любить Мене і хто держиться Моїх Заповідей» (Вих. 20:5–6)

Бог погрожує покарати всіх, хто порушує ці Заповіді. Тож, ми повинні боятися Його гніву та не проявляти непослуху до того, що Він наказує. Проте Він обіцяє милість та всяке благословення всім, хто дотримується цих заповідей. Отже, ми повинні також Його любити,

вірити в Нього та охоче діяти (палко та старанно впорядковувати ціле наше життя) згідно з Його заповідями.

Отже, не бажайте того, що належить ближньому твоєму. Бо коли бажаєш, тоді насаджуєш насіння зла у серці, і насіння це, упавши, починає рости та плодоносити врожаєм морального негативу.

До неправильних дій ведуть негативні помисли. «Тому що, які думки у душі її, така й вона» (Прит. 23:7); «Бо від серця виходять злі помисли, вбивства, перелюбства, любодіяння, злодійство, лжесвідчення, хула. Це те, що оскверняє людину» (Мф. 15:19,20); «Більше за все бережене зберігай серце твоє, тому що з нього джерела життя» (Прит. 4:23). Якщо ми допустимо у своє серце, у свій розум порочні думки – вони можуть сильно зашкодити нам.

Біблія відкриває нам ще один жахливий наслідок порушення десятої заповіді. Євангеліє від Марка, описуючи історію Ісуса Христа, каже: «Бо знав, що це через заздрість видали Його первосвященики» (Мк. 15:10). Заздрість людська була однією з причин розп'яття Сина Божого. Люди зазрили Ісусу настільки, що убили Його.

Як важливо радіти успіхам свого ближнього і не мати до його звитяг найменших сумнівів. Це і є наше власне очищення від скверни. Це перший крок для перестороги гріха заздрості які ведуть у безвихідь. Господь нас створив не тільки на подобу собі зовнішньо. Потрібно унаслідувати Його духовний багатий світ який і гарантуватиме нам радісне і повноцінне життя на землі і приємне перебування у Царстві Небесному.

Людмила СТАСЮК,
директорка Волинської Державної
обласної універсальної наукової бібліотеки
імені Олени Пчілки (2001–2023р), заслужений
працівник культури України

ГАЛИНА БОЖИК: ПОСТАТЬ В ІНТЕР'ЄРІ БІБЛІОТЕЧНОЇ ВОЛИНИ

Людмила Стасюк

Із Галиною Михайлівною Божик, яка так передчасно пішла з життя першого літнього дня 2022 року, мене пов'язують професійні й особисті спомини довжиною в майже 45 років. Окремі з них, які стосуються впливу її самобутньої творчої особистості на формування культурних і творчих традицій на Ковельщині і Волині, піднесення авторитету і престижу бібліотечної галузі краю, хотіла б озвучити.

Слід зауважити, що централізованій бібліотечній системі Ковельського району, яка була організаційно оформлена в кінці 1980 року, надзвичайно пощастило, що в зв'язку з сімейними обставинами (заміжжям) сюди прийшла молода, енергійна Галина Божик (Кульба). За плечима був трирічний досвід роботи у Волинській обласній науковій бібліотеці. Її наставниками в Луцьку були корифеї бібліотечної справи – директор головної бібліотеки Віра Єлісеєва, завідувачки відділів Раїса Тарнавська, Тамара Боечко. Добрим ангелом на початку професійної кар'єри Галини був Микола Царенко, начальник управління культури облвиконкому, який, пам'ятаючи неперевершеного соліста чоловічої хорової капели Любитівського будинку культури Михайла Кульбу, сприяв передчасно осиротілій його доньці, випускниці Київського інституту культури, в облаштуванні побуту в обласному центрі. Адже глава сім'ї помер 1976 року, коли діти були студентами.

Пам'ятаю Галину Михайлівну на посадах провідного бібліографа, старшого бібліотекаря. Вдумливість, компетентність молодшої працівниці були помічені – і в 1986–1991 роках вона працювала вже заступником директора

централізованої бібліотечної системи Ковельського району. За півроку до проголошення незалежності України в лютому 1991 року Галині Божик виявлено довір'я і призначено директором Ковельської ЦБС. Посіла місце не завдяки зв'язкам абоощо, а завдяки своєму авторитету. Понад три десятиліття тривала її епоха в історії бібліотек Ковельщини – епоха, основними рисами якої були стабільність діяльності, компетентність кадрового складу і створення комфортного середовища для користувачів.

Уміла вести діалог із владою усіх рівнів щодо вдосконалення і розвитку бібліотек району. Її дітищем стало ошатне приміщення центральної районної бібліотеки, реконструйоване завдяки солідним фінансовим інвестиціям із боку районної влади. В оригінальну концепцію оформлення інтер'єру Галина Михайлівна вкладала душу і серце. З притаманним їй ентузіазмом формувала імідж бібліотеки як центру ковельської громади, місця духовного і творчого спілкування. Справжнім скарбом в ініціативах і пориваннях була потужна підтримка районного відділу культури в особах Андрія Мигулі, Тетяни Матяшук. Разом утрюх вони склали унікальне творче тріо, якому до снаги було вирішення багатьох проблем.

Не забарилися й успіхи в справі модернізації бібліотечних закладів. У 2002 році бібліотечна система виборола першість у конкурсі на здобуття гранту Посольства США в Україні «Інтернет для читачів публічних бібліотек», внаслідок чого отримано перші комп'ютери. Зазначу, що на підписання Угоди з Посольством США в Україні у Миколаїв разом з Галиною Михайлівною виїздив у вересні 2002 року Андрій Дмитрович Мигуля, начальник відділу культури райдержадміністрації, що викликало неабияке захоплення грантодавців рівнем розуміння потреб бібліотек на Ковельщині. Перемога в конкурсі програми «Бібліоміст» 2011 року дала

зможу відкрити пункти надання сучасних бібліотечних послуг у бібліотеках сіл Любитів, Поворськ, селищі Голоби, у центральній районній бібліотеці.

На базі книгозбірень району проводилися обласні семінари, заняття фокус-груп. Бібліотека зазнала слави об'єкта проведення навчання держслужбовців і лідерів громадських організацій. Проте директорка не переставала дбати про неповторність аури бібліотеки, яка під її орудою перетворилася в своєрідний клуб інтелігенції. Сюди прагнули приїхати для спілкування з читачами письменники, журналісти, митці з Києва, Луцька, Львова, які відзначали особливу атмосферу гостинності і затишку в цьому книжковому домі.

У вересні 2007 року Галині Михайлівні було присвоєне звання Заслуженого працівника культури України. Для всієї бібліотечної Волині ця подія стала знаковою, оскільки після одержання звання 1998 року Марією Мах, директоркою Волинської обласної бібліотеки для юнацтва, пройшло майже 10 років. Цьому факту раділи і в районних, і в міських бібліотеках, адже очільниця бібліотечної мережі Ковельщини мала неабиякий авторитет і повагу у професійному середовищі краю, була лідером директорського корпусу. Її виступи на професійних зібраннях були зваженими, аргументованими, поданими бездоганною українською мовою. До її думок дослухалися, з нею радилися.

Але життя на місці не стоїть. Разом з формуванням в Україні територіальних громад прийшли зміни і в галузі культури. Справедливості ради зазначу, що до перспектив реорганізації мережі бібліотек в умовах децентралізації Галина Михайлівна спершу поставилася з часткою скептицизму, адже багато зусиль вклала для того, щоб згармонізувати роботу бібліотечної системи району, налагодити взаємодію та обмін досвідом. Довелось переконувати її в тому, що централізовані бібліотечні системи, незважаючи на їх переваги як «золотої пори», незабаром залишаться в минулому, а на зміну їм прийде різноманітність моделей організації роботи. Вибір – за громадою. Це вже потім, очоливши Ковельську публічну бібліотеку, вона змогла вкласти всі свої вміння та досвід в реалізацію нового формування.

Галину Михайлівну любили в Волинській державній обласній універсальній науковій бібліотеці імені Олени Пчілки, пишалися її успіхами та перемогами. Тому-то таким гострим боєм відізналася втрата колеги в нашому колективі.

Хочеться мені дещо сказати й про особисті контакти з Галиною Михайлівною, людиною, яку я по-справжньому цінувала і з якою «звіряла професійний годинник». Так сталося, що на час закінчення навчання у вузі і нашого приходу на роботу припав переїзд наукової бібліотеки в нове сучасне приміщення по вулиці Шопена. Разом із бібліотечною молоддю ми подолали всі труднощі облаштування приміщення, впорядкування фонду. Тут отримали уроки справжнього професійного гарту. У вивільненій від книгозховища двохкімнатній квартирі на головній вулиці міста, завдяки наполегливості директора бібліотеки Віри Феодосівни Єлісєєвої і за згодою міської влади, було обладнано гуртожиток для молодих спеціалістів. Так ми опинилися під одним дахом, ділили хліб і сіль упродовж більше ніж двох років.

Запам'яталася Галя люблячою, турботливою донькою мами Таїсії. Щотижня поспішала дизель-поїздом до станції Любитів на допомогу мамі. Коли зустріла Леонтія Божика з села Будище на Ковельщині – повернулася в Ковель. Із надією вишивала весільний рушник. Морозного дня 1 листопада 1980 року молодята взяли шлюб у Любитівському будинку культури. Свідками цієї події були і ми, співробітниця.

Вже тоді, в роки спільної праці в Луцьку, я помітила: Галина мала чіткі національні орієнтири. Не приховувала переді мною повстанського минулого своєї родини. Я запам'ятала розказану нею історію. Коли, за сімейними переказами, далекого 1954 року на засланні народився у молоді родини син, товариш батька по засланням сказав Михайлові Кульбі: «Назви його Григорієм. Може колись, як у нього з'явиться син, він назве його Тарасом. І буде у вас Тарас Григорович». Цей факт свідчить про високий національний дух батьківського роду, який, безперечно, мав неабиякий вплив на патріотичну позицію дітей.

У травні 2005-го року упродовж тижня доводилося мені бути в товаристві Галини Михайлівни в поїзді, організованій Посольством США в Україні, на Донеччину. До складу групи

входили директори бібліотек із Правобережної України, які співпрацювали над втіленням проекту дипломатичної установи «Інтернет для читачів публічних бібліотек». Мали змогу відвідати бібліотеки Бахмута (тоді – Артемівська), Дружківки, Краматорська, Костянтинівки, Харцизька. У Дружківці бібліотека носила ім'я Лесі Українки, тому по приїзді ми з Галиною Михайлівною скомпонували пакунок із краєзнавчими виданнями та надіслали колегам. Відповіді, однак, не дочекалися. Враження від тієї поїздки залишилося двозначним: з одного боку – міцна матеріальна база, з іншого – формальне, байдуже ставлення донеччан до українських цінностей. Це, зрештою, і вибухнуло в 2014 році. Про це ми з Галиною Михайлівною обговорювали іноді в приватних розмовах.

Телефонне спілкування, на жаль, було нечастим. В останні роки найчастіше спілкувалися про режим роботи в умовах карантину, а пізніше – про діяльність під час війни. Завжди весела, оптимістична Галина Михайлівна не дозволяла собі скарг на життя, хоча в глибині озивався біль. Завжди тепло, з гордістю говорила про свою мистецьку родину, відомих діячів нашої національної культури – брата Григорія, званого на Волині співака, заслуженого артиста України, та чоловіка сестри Аполлінарії, видатного художника сучасної України, лауреата Шевченківської премії Валерія Франчука. У кожному її слові світилася доброзичливість і мудрість, а в позиції – громадянська мужність волинянки, нашої сучасниці.

Ранній відхід Галини Михайлівни Божик, яка залишила по собі гідні вчинки і красиві справи, змусив нас по-новому оцінити її самовіддану віддачу сил громаді та Україні. Її харизматична світла постать закарбується в пам'яті молодого покоління працівників культури як приклад безкорисливого служіння людям і своїй справі.

Галина Михайлівна Божик – волинянка з діда-прадіда. Її родинні корені – у Володимир-Волинському та Ковельському районах Волині. Але доля розпорядилася так, що їй випало з'явитися на світ 13 березня 1956 року в глибинці Росії – в селищі №3 Нагорського району Кіровської області, де відбували заслання родини її батьків. Тут поєднали свої долі діти з патріотичних українських родин – Михайло і Таїсія, тут з'явилися на світ троє їхніх дітей – Аполінарія, Григорій, Галина.

У 1957 році, після смерті Сталіна і змін у тодішньому СРСР, молода сім'я переїхала на Волинь. У селі Любитові на Ковельщині, поблизу озера, глава сім'ї Михайло Кульба збудував дім, де зростали співучі, талановиті діти, а сам батько став солістом Любитівської хорової капели – його неперевершений вокал досі пам'ятають фахівці хорового жанру не лише на Ковельщині. Михайло по батькові, після тяжкої хвороби передчасно помер у 1976 році.

1973 року, після закінчення Любитівської середньої школи, Галина Кульба вступила до Київського державного інституту культури імені О.С. Корнійчука і, закінчивши його в 1977 році, здобула фах бібліотекаря-бібліографа вищої кваліфікації. Становлення Галини Михайлівни як високопрофесійного фахівця відбулося у Волинській обласній універсальній науковій бібліотеці, де вона після закінчення вузу три роки працювала старшим бібліотекарем відділу обробки і каталогізації літератури. Великий вплив на її фахове становлення мали корифеї бібліотечної справи – тодішня директорка Віра Феодосіївна Єлисеєва та завідувачка відділу Раїса Миколаївна Тарнавська (у 1986–1994 рр. – директорка обласної бібліотеки для дітей).

Через сімейні обставини Галина Михайлівна в листопаді 1980 року переїжджає в Ковель і там реалізовує здобутий досвід, формує власні підходи до розвитку бібліотечної справи на Ковельщині. У 1980–1986 рр. вона – старший бібліотекар Ковельської центральної районної бібліотеки, у 1986–1991-их – заступник директора ЦБС. 13 лютого 1991 року Галину Михайлівну Божик призначили директором головної бібліотечної установи Ковельщини, що розширило її творчі можливості у розбудові не лише головної книгозбірні району, а й Ковельської районної централізованої бібліотечної системи.

З тих пір вона – лідер в середовищі директорів районних, міських ЦБС, член правління Волинського обласного відділення Української бібліотечної асоціації. Вболіває за долю і перспективи бібліотечної галузі краю, схвильовано і принципово озвучує її проблеми на численних зібраннях. З лютого 1993 року очолює районну профспілкову організацію працівників культури.

Багато зусиль, енергії і горіння душі Галина Михайлівна вкладає в бібліотечну справу, Серед працівників культури району, у культурно-мистецькому середовищі краю користується заслуженою пошаною й авторитетом як організатор мистецьких імпрез, член журі конкурсів та виставок, людина фахова і творча.

У вересні 2007 року Галині Михайлівні Божик було присвоєне звання Заслужений працівник культури України.

Її життя, подвижницьке служіння українській справі стало продовженням великого життєвого шляху її батьків, старших поколінь родини Кульб – справжніх патріотів України. Надбанням національного скарбу є й мистецтво інших представників славної родини: брат, Григорій Кульба – заслужений артист України, довгий час був одним із провідних співаків Волинської обласної філармонії, нині проживає в м. Франкфурт-на Майні (Німеччина); чоловік сестри Аполінарії Валерій Франчук – видатний український художник, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка (м. Київ).

1 червня 2022 року завершилася земна дорога Г. М. Божик. Похована вона у с. Будищах на Ковельщині.

У Ковелі видали збірку спогадів про колишню керівницю бібліотеки — Галину Божик

Вона об'єднувала навколо себе добрих людей та добрі справи. Галина Божик понад 30 років очолювала колектив закладу КЗ «Публічна бібліотека», була заслуженим працівником культури України. Повідомляє офіційний сайт Ковельської міської ради.

Рік тому, у перший день літа, цієї прекрасної жінки не стало. Але для багатьох вона залишилась у спогадах тих, хто був поруч, кому довелося її знати, працювати з нею, товаришувати.

Аби пам'ять жила про Галину Михайлівну, її рідні, друзі, колеги, однодумці видали книгу: «Галина Божик: талант любити людей, професію і Україну» (спомини, розповіді, публікації). Редактор-упорядник – письменниця, заслужений вчитель України Ніна Горик.

У залі бібліотеки було дуже людно. Згадували, разом плакали, ділились думками, розповідали про найяскравіші моменти, які поєднували з Галиною Михайлівною. Вона ж знову усіх об'єднала теплом тих приємних миттєвостей, які були у минулому.

Усім, хто доєднався до створення збірника, подякувала секретар міської ради Оксана Багнова.

– Спасибі, що бережете пам'ять про цю світлу людину, жінку, яка випромінювала тепло і горіла своєю справою. Вона була патріоткою своєї країни, свого Ковеля, хорошим наставником, другом. На жаль, була... Але вона залишила добрий слід на цій землі. І про це йдеться у збірнику. Вічна і світла пам'ять Галині Михайлівні.

Віктор ГРЕБЕНЮК

КРІЖЕМ

Літературний сценарій
короткометражного художнього телефільму

За однойменною новелою Віктора Гребенюка

Дійові особи

Семениха

Вівдя

Карпиха

Нимидора

Орися

Федорка

Василина

Циганка

Отець Петро

Селяни

вдови

Діється невдовзі після Другої світової війни на Волині.

Новелу інсценізували самодіяльні театри: луцький «Гармидер» (режисер Руслана Порицька) та ковельський «10 ряд, 10 місце» (режисер Альона Малюга-Мельник).

Можливе місце зйомок – скансен у Рокинях.

ІНТЕР'ЄР. ЦЕРКВА. ДЕНЬ

Вдови лежать хрестоподібно. Позад них стоять селяни. Правиться обідня.

Голос за кадром: Матері лежали крижем – до лілиць, розкинувши руки. Лежали не рухаючись, здавалося – й не дихаючи. Семеро, на всю ширину храму. Наче сім хрестів покладено на підлогу.

Відколи одгуркотів фронт – що день, то більше спливала слізьми їхня надія. Ні, чоловіків уже не сподівались. Не кожна поховала свого мужа, одначе кожна оплакала, змирилася з долею вдови й жила тільки синами.

Але відгуркотів фронт, і кінець війни настав – а синів нема. Ні живими, ні мертвими. І що день, то більше спливала слізьми їхня надія.

НАТУРА. ОСІНЬ. ДЕНЬ

Хата в селі. Стежкою йдуть шестеро вдів. Заходять до хати.

Голос за кадром: Кожна омлівала тяжкими думами сама в порожній оселі. Потім якось дав

Бог на розум усім сімом – і вони стали збиратися щодня то в одній, то в другій.

ІНТЕР'ЄР. ХАТА. ДЕНЬ.

Вдови моляться.

Голос за кадром: Тільки не прями й не вишивали, а лишень молилися перед темними образами. За синів, за життя їхнє, та хоч би вісточку яку від них!

У Семенихи й Вівді сини пішли в бандерівці, вже під кінець війни, бо перед тим малі ще були; у Карпихи – в мельниківці; із трьох синів Нимидори живий був лише середущий, то ще з сорок другого десь із бульбівцями; Орисиних обох забрали на фронт «совети»; Федорчин пішов у ліс до червоних; а син Василини Грицюкової не пішов ні то кого, просто поїхав по дрова в гай – і не вернувся.

Так щовечір, щовечір збиралися вдови й молилися. За синів, за життя їхнє. Та хоч би за вісточку...

НАТУРА. ОСІНЬ. ДЕНЬ

Циганка йде селом.

Голос за кадром: А якогось дня з'явилась у селі циганка.

ІНТЕР'ЄР. ХАТА. ДЕНЬ

Заходить Циганка.

Усі вдови: Циганка!

Василина: Шо тобі тутка тре'?

Циганка: Не мені, тільки вам. Як хочте, щоб я вам сказала, шо з вашими синами, – сім неділь крижем лежіте на відправі й молітесь. Тоді побачу, скажу.

ІНТЕР'ЄР. ЦЕРКВА. ДЕНЬ

Повторення першої сцени.

Голос за кадром: Відтоді на кожній Службі сім непорушних хрестів лежало по всій ширині храму, а решта селян тулилися позад них, щоби боронь Боже не порушити материнської молитви. За синів... хоч би вісточку...

ЕКСТЕР'ЄР. ЦЕРКВА. ДЕНЬ

*Вдови та отець Петро виходять із храму.
На паперті – Циганка.*

Голос за кадром: А як вийшли по сьомій неділі з церкви, чекала їх та сама циганка.

Циганка: Імен я не знаю, те мені не дано. Але твій син, Семенихо, застрелив сина Вівдіного, бо була підозра, що зрадник. Сам же застрелився у схроні, як оточили. Їдєн Карпишин загинув од Федорчиного, коли колпаківці на мельниківців натрапили; другий втонув у болоті, як уночі заблудивсь. Федорчин же після війни попав до ЧК за якусь провину; вже неживий. А ще перед тим застрелив Василишиного через дівчину, бо ревнував давно. Немидорин пораняний був поляками, контужений німцями, а бандерівцями добитий. Орисині обидва на фронті вмерлі.

Мовчанка.

Отець Петро: Минають роки, і минають століття, князів змінюють гетьмани, гетьманів – отамани, президенти... Але не дає Господь щастя-долі нашій Русі-Україні. Через тяжкий гріх розбрату.

Отець Петро і вдови заходять у храм.

ІНТЕР'ЄР. ЦЕРКВА. ДЕНЬ

Отець Петро у вітварі, а вдови посеред храму – лежать хрестоподібно, крижєм.

Голос за кадром: Ніхто не бачив, як лежать ницьма хрестами отець Петро й семеро вдів, і ніхто не чув, чого вони просять у Бога.

Кінець фільму

Віктор ГРЕБЕНЮК

ТАНЦЮЮЧИ ФЛАМЕНКО

Фольк-балет на дві дії

За однойменною новелою Віктора Гребенюка

Лібрето автора

Дійові особи

Тетянка – танцівниця

Її матір

Сеньйор Адольфо – власник концерт-холу

Ведучий гала-концерту

Кордебалет

Танцюристки й танцюристи

Відвідувачі концерт-холу

Перехожі

Поліцейські

Медики

Діється у наші дні в Іспанії та Україні.

Дія перша

Картина перша

Гала-концерт міжнародного фестивалю народних танців в Іспанії.

Ведучий оголошує номери, виходять колективи і виконують їх: «Шановні глядачі, розпочинає нашу програму знаменитий танець народів Іспанії фламенко!»; «Польський танець мазурка!»; «Російський танець бариня!»; «Італійський та-

нець тарантела!»; «І нарешті – номер, що підкрив нашу публіку й одержав гран-прі фестивалю, – український танець метелиця!»

Тетянці як солістці колективу ведучий вручає нагороду.

Картина друга

Тетянка вирішила, нікому не сказавши, залишитися в Іспанії. Тримавши в руках нагороду, вона йде чужим містом, усміхається до перехожих, сахається поліцейських.

Аж ось на неї натрапляє гурт танцюристок із сеньйором Адольфо. «Та це ж та сама дівчина з України! Привіт! Станцюй нам свою метелицю!». Тетянці приємно, що її впізнали, що вона серед колег, і виконує кілька па. Танцюристки приєднуються до неї, виконуючи фламенко, Тетянці також вдається його станцювати.

За всім цим спостерігає сеньйор Адольфо і врешті пропонує Тетянці працювати в його концерт-холі.

Картина третя

Тетянка трудиться в концерт-холі. Багато танцює, дуже втомлюється, але треба виходити на сцену знов і знов. Мусить виконувати не тільки традиційні, а й сучасні еротичні танці. Сеньйорові Адольфо, жорстокому й пристрасному, вона вельми подобається.

...Сьогодні православний Великдень, Тетянці вчуваються звуки святкової відправи, однак вона змушена йти до публіки, на жердину. Та раптом зістрибує і танцює метелицю!

Публіка в захваті. Один відвідувач знімає це на відео. Сеньйор Адольфо ревнує, зчиняється колотнеча.

Дія друга**Картина перша**

Матір Тетянки в Україні сидить зажурена. Вона нічого не знає про долю дочки. Перебирає канали на телевізорі. Аж раптом натрапляє на відео зі своєю Тетянкою!

Картина друга

Тетянчина матір приїхала в Іспанію до дочки, бо ж тепер знає, де вона працює. Йде містом, розпитується. Приходить до концерт-холу. Тут ще триває танцювальна вистава. По закінченні, коли публіка розійшлася, матір і дочка побачились.

Однак їхню розчулену зустріч перебиває сеньйор Адольфо: «Це твоя матір? Приїхала тебе забирати? Не відпущу! Адже наш договір – пожиттєвий!»

Танцівниці вертаються до гуртожитку, що поруч із концерт-холлом. У супроводі сеньйора Адольфо бредє й Тетянка. Оглядається до матері, даючи зрозуміти: обов'язково вийде до неї – з речами чи без речей – і вони втечуть звідси.

Матір залишається чекати на лавці. Споночіло. Раптом із-за брами гуртожитку почувлися крики, постріл! Чутно сирени; у гуртожиток заходять поліцейські й медики. Невдовзі полісмени виводять у наручниках сеньйора Адольфо, лікарі виносять Тетянку.

Слідом виходять танцюристи й танцюристки. Вони найкраще вміють і радіти, і сумувати – своїм мистецтвом, тож виконують тужливе фламенко.

ТАНЦЮЮЧИ ФЛАМЕНКО

(Зі збірки «“Ефект Вертера” та інші новели»)

До Барселони вони приїхали у квітні, коли вся Каталонія цвіла всіма барвами. Особливо вразив Тетяну, яка ніде ще, вважай, не бувала, квіт азалії, червоний, яскраво-жовтий, білий... Духмяний такий! А ще європейський фестиваль національної хореографії проходив у концерт-холі «Азалія».

Українці привезли метелицю. Чудно, далебі, танцювати «зимову» метелицю, коли всюди буяє південна весна, проте у їхньому репертуарі то був найкращий номер, і місцева гаряча публіка шаленіла від такої екзотики!

Та коли оплески вляглися, і танцюристів із далекої України повезли по екскурсіях, та ще й самі туди-сюди пройшлися, у п'ятого-десятого розпиталися, – мимоволі закралась несподівана гадка в Тетянину голівку. А чи варто вертатися до тої нещасної України, чи не лишитись? Ось і золота медаль фестивалю – в їхнього колективу, і диплом за кращий сольний вихід – у неї в руках. Ні, не назавжди, ні: заробити мамі на лікування, на капітальний ремонт, розплатитися з боргами... А може, й назавжди. Як поведеться, як приживеться. Не вміє танцювати іспанських, чи каталонських, чи андалузських? Не біда! Навчитись! Головне талант, і труд, і ще трішечки везіння.

...Тож Тетяна не повернулася в Україну. Спершу її чекала доля всякої нелегалки – на очі поліції не попадатись, роботу яку-не-яку знайти. Але невдовзі пройшла проби в концерт-хол «Дульсінея», точніше – в її спеціалізований, чоловічий зал. Здебільшого чоловічий, хоча дехто і своїх дівуль із собою приводить.

Виявила Тетяна, що має й деякий нахил до мов: швидко вивчала іспанську, ба навіть місцевою, каталонською дещо сказати могла. Освоїлася, вже й не говорила Барселона, а потутешньому – Барна.

Чудово вжилась і в знаменитий танець фламенко, ніхто й не запідозрить у ній чужаницю. Прекрасний танець, пристрасний і стриманий водночас. Арабський! Циганський! Іспанський!!

Чи не скучала? Скучала, ще й як скучала. Так часом хотілося словом-другим перекинутись по-українськи, але співвітчизниць у трупі жодної не було, а вибратись у місто, хоч і

вряди-годи, самій не дозволяли, тільки з охоронцем. Навіть на нашу Паску всю ніч мусила танцювати, потім весь день ревіла.

Хотілося бува, аж п'яти пекли, і станцювати щось рідне, та де там...

Одного разу таки не витерпіла – і танцюючи фламенко, вкрутила, змахнула кілька рухів з метелиці!

Знімкувати чи робити відео в «Дульсінеї» заборонено, проте саме тоді дали дозвіл якомусь фотомайстрові, якомусь місцевому Тулуз-Лотреку¹. Так Тетяна, сама того не знаючи, попала в кадр, а як уже потрапили ті світлини – необроблені, попередні чернетки – в Мережу, й сам Тулуз-Лотрек не знав.

Тетянчині заробітки таки помогли, що там казати. Після двох дорогих операцій і чудового санаторію мама, вважає, одужала. Віддала борги, майже всі. Зробила врешті справжній євроремонт, про який давно мріяли.

Гроші й надалі приходили на її картку справно. Тільки донечки не було.

Проте якщо раніше не знала, де її шукати, а знала тільки, що жива й непогано заробляє, то після тієї метелиці з фламенко подзвонила до неї Аліна, яка раніше з Танею танцювала: «Ваша Танічка в Барселоні, в концертному залі «Дульсінея» працює. По професії тіпа».

Тоді мама зібралася й поїхала, до тієї далекої Барселони.

Вона розпитувала в перехожих, у поліцейських, і її спершу на вулицю Сервантеса показали дорогу, аж нарешті таки дісталася під концерт-хол. Діждалась, коли – вже запізна – закінчиться шоу, коли повиходять чолов'яги з дівулями, музиканти й танцівниці, та й несподівано стала перед очі своєї Тетянки.

Тетянка не могла отямитися з дивовижі, потім в обох ринули сльози й вони обнялись.

– ¿Es esta tu madre? ¿Vino a recogerte? – почувлося позаду Тетянки. – ¡Pero el contrato es de por vida!²

– Це сеньйор Адольфо, мій хазяїн, – тихо проказала Тетянка. – Нагадує про договір.

¹ Тулуз-Лотрек Анрі (1864–1901) – французький художник, багато малював життя танцівниць і богемі.

² ¿Es esta tu madre? ¿Vino a recogerte? ¡Pero el contrato es de por vida! (ісп.) – Це твоя матір? Приїхала забирати? Але договір пожиттєвий!

Сеньйор Адольфо взяв Тетяну за руку і трохи не силоміць повів у двоповерховий будинок поруч із концерт-холлом. Гарненький такий, чистенький, весь у кущах азалії. Мама ішла за ними, за кілька кроків, зрозумівши, що то, видно, гуртожиток при концерт-холі.

Коли сеньйор Адольфо відмикнув хвіртку в глухій брамі й штовхнув перед себе Тетяну, вона обернулася до мами, й та прочитала у її погляді, що, мовляв, жди, я будь-що-будь зберуся і кров з носа – вийду.

Мама сіла на лавицю навпроти будинку й налаштувалася чекати. Хоч і до ранку. Видно, тут не прийнято брати на ніч незнайомих людей, хай там і маму працівниці.

Ніч була тепла, навіть душна, й коротка. Світилися ліхтарі, світилися вікна в гуртожитку; потому одне за одним згасали. А коли залишилося світитись одне, мама вирішила, що воно – Тетянчине, що збирає валізи. Врешті вдосвіта трішки й задрімала.

А як стало сіріти, сполошилась – від гальм двох авто, що спинилися біля брами. На одній прочитала, що то поліція; на другій напису не розібрала, та видно з усього – швидка.

З однієї вийшли два поліцейських, із другої – два медики. За хвилю-другу звідти, з гуртожитку, з-за брами, почувся шум, крики, і всі вони вернулися з хвіртки до автомобілів.

Поліцейські вивели заломленого під руки сеньйора Адольфо, і він люто глипнув на Тетянчину маму, і щось крикнув, наче плюнув (зрозуміла тільки –«Хесус!»³). А санітари – винесли брезентового мішка із застібнутими «блискавками» і недбало кинули в свою машину.

Зв'язок з автором:

bravik59@gmail.com

097 90 36 384.

Вайбер, телеграм, фейсбук.

³ Хесус (ісп. Jesús) – Ісус. В іспанців поширені богозневажні матюки.

Віктор ГРЕБЕНЮК

ЕФЕКТ ВЕРТЕРА

Сценарій художнього телефільму
за однойменною новелою Віктора Гребенюка

Дійові особи

Сергій Павлович – завідувач редакції новин місцевого телебачення, років сорок.

Олена – його заступник, років тридцять.

Артем – журналіст-інтелектуал, років двадцять п'ять.

Молоді журналісти.

Діється в наші дні.

ІНТЕР'ЄР. СПАЛЬНЯ. НІЧ.

Телефонний дзвінок.

Сергій Павлович (вмикаючи світло): Алло.
Жіночий голос за кадром: Це я.

Сергій Павлович: А, Оленко... Що сталося?

Жіночий голос за кадром: Нам передали: з покрівлі багатоповерхівки вистрибнула школярка, розбилась. Якщо це нам цікаво, державні служби трохи пригальмують.

Сергій Павлович: Про що мова?! Бери чергову групу – і духом туди. Нарийте всього побільше для ранкових новин.

ІНТЕР'ЄР. ОФІС. РАНОК.

За комп'ютером Олена.

Заходить Сергій Павлович.

Сергій Павлович: Ну що тут? Я готовий слухати. Конкретно?

Олена: Словом, удосвіта в передмісті скоїлась біда: з криші багатоповерхівки вистрибнула школярка. Наша знімальна група примчалась раніше за «швидку» й поліцію. Зробили ефектну картинку в ранковий випуск. *(Клікає на моніторі).*

Ось нещасна... Те, що від неї залишилось... *(Нахиляються до монітора).*

Трішки згодом, після того як поліція обдивилася труп і знайшла в кишені записку, великим планом зняли й закривавлену записку *(нечітке*

© Гребенюк В. І., 2015

зображення записки): дівча просило нікого не звинувачувати, тільки нещасливе кохання.

Тимчасом інша група підняла з ліжок одно-класників і однокласниць *(Школярі щось схвилювано говорять журналістові у мікрофон),* учительку *(так само),* сусідів *(так само)* і, звісно ж, маму з татом *(так само, зі слізьми):* про трагедію вони почули від журналістів і не могли прийти до тями.

Сергій Павлович: Що й казати – професіоналізм, та й квит! Утерли носа Третьому регіональному...

Олена: Ті для свого «Гарячого будильника» нічого не зняли, тільки рухомим рядком устигли повідомити. Але..

Сергій Павлович: Що?..

Олена: Але в нашому колективі сум'яття. Відколи матеріал привезли, переглянули, почали монтувати – у відділі суперечка. Чи то так оператори яскраво попрацювали, чи такі слова за кадром узяли за живе, але... Можна сказати, майже бунт.

Сергій Павлович: Ну ходім розберемся...

ІНТЕР'ЄР. ОФІС. РАНОК.

Журналісти:

– Хлопці, ми вже переступили всяку межу! В нас і так вже новини – самі страшилки, але такого ще не було. Годі!

– Чом там «не було»?! Чого там «годі»?! Як маньякову расчленьонку показували – ще й не таке було, і рейтинг тоді був ого-го! Піпл хаває.

– До трясці той піпл і той рейтинг! Живем, як в смердючій клоаці, вже всі провонялись тим негативом. Рейтинг це ще не все!

– Е, ні, друже, рейтинг – це все. Рейтинг – це мані-мані. Це реклама, це наші зарплати. Рейтинг – це все, а кому такі гроші смердять – «с вещами на выход»!

– Але ж вони хочуть, вони хочуть це дивитися, чути, читати! У нас тут що? Як нас вчили? – «Суспільне замовлення»! Чому той народ, чи, як ти висловлюєшся, «піпл», це «хаває»?

– Бо ми годуємо глядачів тим, що вони хо-

чуть їсти. Да, це гнилятина, да, це тухлятина, але вони! цього! хочуть! Їхня природа така.

Безладний гамір.

– Артеме, ну скажи хоч ти!..

Всі змовкли.

Артем (*знімає навушники, повертається від монітора*): Ми сильно ризикуємо. Всі. Тут може бути ефект Вертера.

Хтось із журналістів: Ану-ну... Ми цю пару, схоже, колективно прогуляли...

Артем: У Гете є роман «Страждання молодого Вертера». Гете в ньому перший використав для романів психологічні засоби. Щоправда, як тепер читати – нічого особливого, навіть скучнуvато, але в кінці вісімнадцятого то була бомба. Словом (повертається до монітора, клікає, з'являються ілюстрації до «Страждань молодого Вертера»); фоном – музика XVIII ст.), юнак Вертер закохується з першого погляду в заручену дівчину, липне до неї, але вона ж заручена, шансів ніяких. Вона виходить заміж, а Вертера розбирає все дужче, він все ходить і ходить до них, типу як друг сім'ї, а чоловік навіть якийсь час розуміє й терпить. Але всі ті візити вже стають дивними «в очах громадськості», тоді Вертер не витримує і пускає собі кулю в лоб. Словом, нам, загартованим Голлівудом, все це нуднуvато, але Гете потім зізнався, що він описав сам себе. Щоб не пустити собі кулю в лоб, вирішив написати книгу. «Я написав “Вертера”, щоб не стати Вертером».

Хтось із журналістів: А він розумів, що описує тяжкий гріх? Самогубство – то ж тяжкий гріх.

Артем: Гете був людиною віруючою, але не християнином. Казав, що є чотири речі, які йому огидні: «дим, клопи, часник і хрест». Він був масоном у вищих ступенях посвячення; туманна історія, словом. Так от: «Страждання молодого Вертера» мали феноменальний успіх, і по всій Європі прокотилась епідемія самогубств. Прочитав книжку, полюбив без відповіді – та й слідом за Вертером! Перекладуть на іспанську – в Іспанії біда, перекладуть італійською – в Італії... У кількох країнах роман заборонили, навіть в наполеонівській армії. Але відтоді у психології з'явився термін – «ефект Вертера». Це коли під впливом мистецтва чи літератури люди роблять те саме, що звідти почерпнули: вбивають, палять, грабують... Зло

заразне. «Дурной пример заразителен», як кажуть росіяни. Так от, я думаю: те, що ми тут робимо, – типу об'єктивно висвітлюємо факти, – тільки накручує людей, і звідти новий виток, і ще більше нам матеріалу для новин...

Хтось із журналістів: Так що, не висвітлювати?! Що – знов цензуру подавай?! А демократія, а свобода слова?!

Помічають Сергія Павловича.

Олена: То що, Сергію Павловичу? Цейтнот!*(Показує на годинник)*.

Сергій Павлович: Даєм. Профі ми чи не профі? І далі протягом дня: рука на пульсі, розвиток теми. Поліція, патологоанатом, знайти того коханого, і ще раз до матері з батьком, – словом, все по повній програмі. Поїхали!

На моніторах – напис: «Ранковий сполох. Спінні новини».

Ведуча: Вітаю вас! У передмісті сьогодні вдосвіта скоїлась трагедія: із даху недобудованої багатоповерхівки... *(Уривки з сюжету, голос мікується, накладення ритмічної музики. Кілька разів напис: «Вісті дня» з тими ж та іншими фрагментами. Миготіння інших новинних сюжетів)*.

Сергій Павлович бігає з якимись паперами, з кимось зустрічається, розмовляє телефоном, гримає на підлеглих, хвалить їх і тому подібні робочі моменти.

ІНТЕР'ЄР. ОФІС. ВЕЧІР.

Сергій Павлович і Олена.

Сергій Павлович (*втомлено*): Мабуть, прислів'я «мов білка в колесі» – це про відділ новин. Навіть не згадав, не подзвонив додому до Віки. Зрештою, рідко якого дня згадую. Так дівча само приходить зі школи, само готує, потім сідає за домашку, а вже як тато вертається з роботи пізно ввечері, то і домашку написано, і посуд помито, і сніданок на завтра в холодильнику... Вона славно, в усьому заступила маму, хоч і лише десятий клас. А якщо кудись іде, то лишає записку: «Пішла з Володею на вечірку» чи там – «Пішла до Светки»...

Олена: То що?.. До завтра?

Сергій Павлович: До завтра.

ІНТЕР'ЄР. АВТОМОБІЛЬ. ВЕЧІР.

Сергій Павлович їде містом. Вмикає радіо.

Голос за кадром: Ви слухаєте радіо «Наше місто». Одинадцята вечора на студійному годиннику, і час на підсумкову передачу «Дни-на». Загадкова смерть школярки; ще одне вбивство в підворотні; кількість згвалтувань неповнолітніх зростає; загорілась лікарня для неповносправних; масове отруєння в дитсадочку; зіткнення трьох автомобілів спричинило чотири жертви... Ці та інші події – на радіо ФМ «Наше місто». Залишайтеся з нами.

ІНТЕР'ЄР. КВАРТИРА. НІЧ.

Сергій Павлович заходить у квартиру... в кімнату. На столі біля комп'ютера – стосик дисків і книжок. Помічає записку, бере й читає.

Дівочий голос за кадром: «Таточку, я тебе дуже люблю, але ще дужче Володю, а він сьогодні женився. Вибач. Прощай».

Дзвонить мобільник.

Сергій Павлович (бере телефон): Карпенко, друже, що там у тебе?

Чоловічий голос за кадром: Старий, я шось не поняв, я тут проїжджав Київським шосе, майже за містом, по-моєму, твою Віку бачив. Шо вона тут робить в таку пору? Ти там пильнуй. Ну пока!

Сергій Павлович вибігає з квартири... застрибує в машину... мчить вулицями.

НАТУРА. МІСТО. НІЧ.

Здалеку видно миготливі вогні «швидкої» й міліції.

Сергій Павлович виходить із машини.

Видно санітарів, поліцейських, журналістів.

Журналіст (на камеру): Вітаю вас! Ви дивитесь «Гарячий будильник» Третього регіонального. Сьогодні опівночі в передмісті сталася ще одна трагедія: з недобудованої багатоповерхівки...

Кінець фільму

Тел. 097 90 36 384.

Ел. пошта: bravik59@gmail.com

Юлія ПРИЙМАЧУК,
провідний методист Обласного
науково-методичного
центру культури

СВЯТО ІВАНА КУПАЛА

*Народознавчі інформаційно-довідкові матеріали
на допомогу клубним працівникам територіальних громад області*

Свято Івана Купала – одне з найпоетичніших давніх народних свят. День літнього сонцевороту, сонцестояння, що тепер сходиться з християнським святом Різдва Святого Пророка Предтечі і Хрестителя Господнього Івана (24 червня за старим календарем, або 7 липня – за новим). Час пишного буяння й розквіту природи, а разом з тим ко-

роткого перепочинку хлібороба перед початком жнив.

Це свято під різними назвами знають у багатьох країнах світу («сан-Джованні» в Італії, «сан-Хуан» в Іспанії, «Ліго» в Латвії тощо). Цікаво, що багатьом народам ві-

дома легенда про дивовижний цвіт папороті, який буцімто розквітає саме в купальську ніч, а хто знайде його, тому він приносить щастя. Ця

легенда, як і саме свято Купала, підтверджує спорідненість європейських народів.

Загальне уявлення про купальську обрядовість Волині, аж до 90-х років минулого століття, значною мірою визначала стаття Лесі Українки «Купала на Волині». Восени, 1893 року Леся Українка підготувала цю статтю для нового журналу Івана Франка «Житє і слово». Письменниця зібрала кілька десятків купальських пісень, декотрі із нотами, та доповнила їх вступом про святкування на Купала, які сама спостерігала на рідній Волині. Таким чином вона подарувала нащадкам «цвіт папороті» – записи народних купальських та інших обрядових пісень. Частина купальських пісень увійшла до збірника «Народні мелодії, що з голосу Лесі Українки записав і упорядкував Климент Квітка».

Доступна праця геніальної українки неодмінно потрапляла в поле зору науковців та методистів народної творчості й часто ставала основою для відтворення обрядових дійств на відкритих майданчиках міст і сіл.

Починаючи з 60-х років минулого століття, на основі цих постановок вже почало формуватися нове уявлення про це свято. Воно все більше ставало культурно-розважальним доповненням Дня молоді. Сьогодні ці сценарії вже переповідаються, доповнюються й формують нове уявлення про купальські традиції нашого волинського краю.

Що не село – то звичай, – кажуть у народі. Звичаєве свято Івана Купала – одне з найдавніших і найшанованіших веселих свят, корені якого сягають дохристиянського життя і язичницьких вірувань. Традиційно у ньому брало участь все населення – від малого до старого, обрядовість пов'язана з двома головними стихіями – водою і вогнем. Купаються у воді і в росі; купання того дня має цілющу силу. Нічні купальські вогнища очищають від усякої скверни, хвороб, напастей. Трави і квіти, зібрані цього дня, мають значно потужніші лікувальні властивості, ніж ті, що зібрані в інший час. На Купала дівчата ворожать, пускають вінки на воду, а найсміливіші йдуть шукати папороті цвіту.

Головними персонажами і атрибутами свята є Купало і купальське вогнище, що в різних місцевостях на Волині відбувається по-різному.

Цікаві обрядові дійства на Івана Купала збереглися і донині: дівчата у волинських селах і містах роблять «Купало» з гілки верби або берізки. Для цього вони беруть молоде деревце, квітчають його квітами, вінками, стрічками, а потім ходять навколо такого «Купала» і співають пісень. Чоловіки і жінки теж сходяться на це видовище, але в співах участі не беруть. Хлопці кидають квіти на ті стежки, де ходять дівчата. За якийсь час, коли вже дівчата «Купалом» натішаються, хлопці нападають на «Купала», обривають з нього вінки і квіти, а саму гілку кидають у воду. Розкладають вогнище, й коли воно розгориться, то стрибають через вогонь усі присутні: хлопці, дівчата, жінки і чоловіки. Молодиці приносять з собою вареники чи інший почастинок, а чоловіки й парубки наливку або наливку. Тут же, біля вогнища, частуються, а потім починають танцювати. Відзначають свято Івана Купала приблизно однаково як на заході, так і на сході волинського регіону. Основні обрядодії: плетіння та пускання вінків на воду, вбирання купальського деревця та зрідка і то лише в останні десятиліття – ляльки (солом'яного снопа), їх потоплення, або теж лише останнім часом – спалення, спів пісень, ходіння по колу, взявшись за руки, гойдання на гойдалці. І тільки, коли свято почало трансформуватися в молодіжну забаву, почали розпалювати вогнище та стрибати через нього. Можна почути повір'я та легенди, пов'язані з русалками та цвітом папороті. З обрядових атрибутів на Волині найбільш відома тільки «купала». Обрядові дії з купальським деревцем на теренах Волині належать до найавтентичніших і визначають регіональну особливість обряду. Вони були поширені в усіх селах Волині. Купалою, купалом, купаилом, або ж купаюлицею називають вербову, вільхову, березову, або ж вишневу гілку, прикрашену польовими квітами, цукерками, а щоб хлопці не поламали, ще будяками й кропивою. Гілку купалу дівчата несли через усе село, співаючи дражливі пісень про хлопців:

«Ой на городі крокіс, крокіс,

А щоб вам, хлопці, живіт поріс».

Дотинки, що натякали на хлопчачу незрілість, отримували відповідь з іншого боку:

«Ой на городі лопух, лопух,

А щоб вам, дівки, живіт попух».

Дівочих кпинів завжди вистачало на довше, тож, не знаходячи достойної відповіді на словах, хлопці застосовували силу. Якщо доскочать та обірвуть те «купайло». Якщо ж їм це не вдасться, дівчата несуть прикрашену гілку до річки, встромляють у землю і, повішавши на неї свої вінки, гуляють довкола. Тепер хлопці починали зазіхати ще й на вінки.

Місця купальського вогнища обирали традиційно на відкритих, часто підвищених місцях про це і співалося в піснях:

Ой на горі, на горі,
Там горіли вогні
То ж не вогні горять,
То дівчата ходять
Білу лозу ложать.
Коли б же я знала,
Хто на неї ляже
Постелила б йому
Шипшину під боки,
Подушку в голову.

Люди, що приходили дивитися на Купала, повинні були принести з собою різний підпал для вогнища. Кажуть, що в давніші часи всякого, хто приходив з порожніми руками, хлопці били, через те й досі є купальська приказка: «Хто прийде без поліна, той піде без коліна».

Поки вогнище палає, дівчата співають пісень, часом зачіпаючи хлопців у тих піснях; тоді хлопці й собі відповідають, часом піснями, а частіше жартами, часом не дуже-то лагідними. Взагалі, увесь час ведеться якесь жартівливе змагання дівчат з хлопцями. Так, наприклад, від часу до часу хлопці вихоплюють з вогнища віхті соломи з вогнем і кидаються з ними поміж дівчат, тикаючи їх дівчатам в лице і розганяючи дівчат по полі, але дівчата вертаються і знов віддячують хлопцям насмішливими піснями.

Коли вогонь згорить до половини і трохи понижчає, тоді хлопці починають скакати через нього. Потім, коли вогонь почне пригасати, всі розходяться з піснями додому. Вогню купальського не гасять, а лишають його, щоб сам дотлів до останку.

Найкраще збережена з купальських обрядодій на Волині – мантична, тобто ворожіння. Згадує про нього й Леся Українка: «Одспівавши купала, часом дівчата ворожать на вінках. Дівчина пускає на воду два вінки, один загадує на себе, а другий на якого хлопця: коли вони

зйдуться до купи на воді, то значить дівчина буде в парі зі своїм хлопцем. Або так: дівчина тичкою спускає свій вінок на дно річки; коли він спливе наверх, то дівчина піде заміж у той рік». Це один з найпоетичніших звичаїв нашого народу. З ним пов'язані ворожіння та різні повір'я: до якого берега припливе вінок, туди дівчина вийде заміж. Якщо ж вінок крутиться на місці, то цього року дівчина заміж не вийде. Найгірше, коли вінок потоне – це віщувало нещастя. Буває, що дівчина пускає на воду два вінки – на себе й на милого. І загадує: якщо вінки пливуть поряд, то бути в парі, а якщо ні, то буде розлука. Деякі дівчата заходили глибоко у воду і пірнали, щоб вінок з голови змила вода, а тоді дивилися, куди він попливе. Звичайно, все це відбувалося вже пізньої ночі. На спокійній поверхні води пливуть десятки вінків із золотистими вогниками, віщуючи дівочу долю. А дівчата в цей час ідуть понад річкою та співають. Хлопці стежать, як дівчата пускають на воду вінки, і збираються на протилежному березі або осторонь, щоб не заважати.

Старожили у волинських селах про цей обряд згадують: «На Купала збиралися дівчата і пили вінки. На воду кідали. Чий ни путоне, та дівчина вийде, а чий путоне, то на той рік ше дівкою буде».

Здавна на Волині, удосвіта на день святого Івана, жінки, до розпалювання вогню в печі, ходили в поле шукати різних трав, бо зібране в цей день зілля мало дивовижну силу. Найголовніші з них були: Іванів цвіт, звіробій, лопух, богородська трава і ведмеже вушко, святили ці трави у церкві та зберігали цілий рік. Під час хвороб людей (чи тварин) напували хворих настоем із зілля тих квітів та трав, також зіллям обкладали хату і все обійстя для охорони від усякої нечисті. А ще ходили рано, перед сходом сонця, у поле і качалися по росі. Що це не був безглуздий забобон, доводить наука: виявляється, роса справді має цілющі антисептичні властивості і допомагає зцілюватися від різних хвороб, насамперед шкіряних, заспокоює нерви та регулює тиск. За народними казками та оповіданнями, цілющі трави сіють русалки, мавки та інші «лісові планети» (іноді планетою називають долю, судьбу, тому ще досі й побутує у селах вислів «Така вже моя планета»), вони ж і доглядають за тими травами і знають

як і коли їх треба вживати.

Дівчата ще співали ворожбитських пісень і за різними прикметами примічали чи здійснюються їхні сердечні бажання.

Існує вірування, що в ніч напередодні Івана Купала дерева переходять із місця на місце й шумом гілля розмовляють між собою. Хто має цвіт папороті, той може бачити, як розходяться дуби і чути, як вони ведуть свою тиху розмову; може зрозуміти мову всякого створіння; може бачити, де заховані у землі скарби і здобувати їх. Наші стародавні предки про спорові рослини, мабуть, нічого не знали, а тому вірили, що кожна рослина повинна мати квітку, а що в папороті квітки ніхто ніколи не бачив, то й виникло багато легенд про таємничу квітку папороті. Так на Волині існує вірування, що чоловік, здобувши цвіт папороті, стає всезнаючим і всебачучим. Папороть цвіте дуже короткий час, тільки одну ніч на Івана Купала, а тому й здобути цю квітку дуже важко, тим більше, що цей цвіт бережеться від людей самою нечистою силою. Отже, хто хоче здобути цвіт папороті, той мусить перемогти самого чорта.

Помітивши заздалегідь кущ папороті, звичайно, десь у лісі, відважний чоловік, як розповідає переказ, ввечері, напередодні Івана Купала, повинен піти до того куща, розстелити скатертину на якій святили паски на Великдень, свяченим ножом накреслити коло, окропити свяченою водою і починати молитву. Як уже стемніє, то нечиста сила пробує різні засоби, щоб налякати чоловіка: стріляє, кидає каміння, шпурляє гілляччя... Радять не боятися нечистого, бо ж він має силу тільки до кола, що окреслене свяченим ножом, а в колі – ні, тому чоловік там може сидіти безпечно. Опівночі папороть, ніби, розцвітає і блискуча квітка, як жарина, зразу ж падає на розстелену скатертину, яку треба швиденько згорнути і заховати за пазуху.

Сьогодні ж ми, здебільшого, читаємо, інколи милуємося і споглядаємо красу цього народного мистецтва. Тому важливе завдання усіх працівників закладів культури не перетворитися на пасивних споживачів, а зробити все для того, щоб краса народних свят, обрядів стала частиною нашого побуту. Адже її створили не поети, не композитори і не режисери, а сам народ! Для того, щоб відчувати поезію свята Івана Купала, зовсім не обов'язково готувати

громіздкі сценарії з численними персонажами, включаючи фонограми з галасливими гучномовцями, влаштовувати тріскучі феєрверки та салюти і не варто «кричати на весь світ» про пускання вінків, бо ж це справа інтимна, яка не потребує гучного афішування. Увага має бути спрямована на головне завдання – єднання з природою, адже це свято має глибоке коріння в народному побуті і міцну естетичну основу. І саме в тісному зв'язку народних традицій свята Івана Купала з сучасністю – запорука його життєвості і нев'янучої краси.

Орієнтовний сценарій проведення свята Івана Купала

На заздалегідь обраному місці – на березі річки чи озера, збираються дівчата і розпочинають підготовку до свята. Посередині умовно обраного місця встромлюють молоде деревце берізки чи верби і починають його прикрашати. Це і буде один з головних персонажів свята – Марена. На верхівці і по всіх гілках розвішені віночки і кольорові стрічки.

Прикрашаючи Марену дівчата співають купальські пісні: «Кругом Мареноньки ходили дівоньки», «Наше Купайло з верби, з верби» та інші.

Прикрасивши купальське деревце дівчата відступають від нього і здаля оцінюють свою роботу:

1 дівчина: – Здається непогана вийшла наша Марена. Як ви думаєте, дівчата?

2 дівчина: – Наша Марена буде у сто разів краща, ніж у хлопців Купайло!

3 дівчина: – Хто-зна! Хлопці здатні на будь-які витівки!

4 дівчина: – У нашої Марени он скільки прикрас! Хіба хлопці здатні на таке?

5 дівчина: – Не будемо гадати, ввечері побачимо!

1 дівчина: – Дівчата, а чи всіх вас є свічки?

2 дівчина: – Є! У мене аж дві!

3 дівчина: – Скільки в кого свічок – стільки й віночків треба сплести!

4 дівчина: – Навіщо ж стільки вінків? І одного вистачить!

5 дівчина: – Один для себе. Другий для суженого і Якщо вони спливуться до купи і далі плівуть поряд то й подружитесь!

1 дівчина: – А коли ні?

2 дівчина: – А то вже не важко здогадатися

що буде потім!

3 дівчина: – А в тебе, (Ганнусю), скільки свічок?

4 дівчина: – Одна...

5 дівчина: – Другу забула?

4 дівчина: – Та я ще не знаю хто мій суджений – із нашого він села чи сусіднього. От і буду ворожити на село! До якого берега припливе віночок, туди і заміж піду!

(Дівчата розсідаються на моріжку і починають плести вінки із заздалегідь зірваних квітів і зілля. При цьому співають пісні («Ой на Івана, ой на Купала тощо»). Закінчивши плести вінки, одягають їх собі на голову.

1 дівчина: – Ну от уже й пора нести нашу Марену на свято!

2 дівчина: – А хто ж нестиме?

3 дівчина: – (Оксана) найсильніша! Хай вона несе!

4 дівчина: – (невпевнено) А чого це я...

5 дівчина: – Краще за тебе ніхто цього не зробить!

(Дівчата стверджують свою згоду і одна з дівчат іде до дерева, витягає його із землі і високо піднявши прямує до остаточного місця проведення свята).

Тут же, на березі, вже заготовлена купа хмизу для купальського вогнища. Коли починає смеркати з протилежного від дівчат боку наближається ватага хлопців. Високо піднявши, один з них несе тичку, а на ній приношений кашкет і накладений на хрестовину піджак. Це і буде Купало! Хлопці наближаються жартуючи один з одним та голосно сміючись.

Прийшовши на місце розпочинають діалог:

1 хлопець: – Купало, Купало, де ти зимувало? (при цьому піднімає Купало вище, покручуючи ним);

2 хлопець: – Зимувало в лісі, ночувало в стрісі...

(Хлопці зупиняються, встромлюють тичку у землю і продовжують діалог):

3 хлопець: – Де Купало ночувало?

Купало на Йвана!

4 хлопець: – (розводячи руками) Ночувало воно у борку на клинку

Купало на Йвана!

5 хлопець: – Ой що ж воно тай вечеряло?

Купало на Йвана!

1 хлопець: – Вечеряло воно хрущі у борщі,

Купало на Йвана!

2 хлопець: – А чим же воно заїдало?

Купало на Йвана!

3 хлопець: – Хрущі в борщі, комарі в юшці, Купало на Йвана!

4 хлопець: – А що ж воно пило-запивало? Купало на Йвана!

5 хлопець: – Комарі в юшці, жуки у капусті, Купало на Йвана!

В цей час з протилежного боку долинає дівоча пісня (може бути «Ішло дівча лучками»). Дівчата у вишитих сорочках з віночками на головах. Вони високо тримають гарно вбрану Марену. Дівчата встромлюють деревце в землю і стають поруч. Після цього розпочинають діалог жартуючи і співаючи жартівливих приспівок. Хтось з дівчат вигукує у бік хлопців: «Ви краще скажіть де вашого Йвана так пси покусали?». На що хлопці відповідають: «Він у нас солом'яний і пси йому не страшені». При цьому дівчата беруться за руки і починають водити хоровод навколо Марени, співаючи купальських пісень. Хлопці і дівчата продовжують обмінюватися жартами:

1 дівчина: Купала Івана

Сучка в борщ упала

Хлопці витягали

Зуби поламали.

2 дівчина: Дівчата граблями,

А хлопці зубами,

Дівчата палками,

А хлопці руками!

1 хлопець: На Купала була

Сорочку забула

Не піду додому,

Боюся сорому!

Жарти, кпини та співи продовжуються поки не стемніє. З темрявою наступає час запалювати купальське вогнище. Один з хлопців підходить до купи хмизу, статечно стає і промовляє:

2 хлопець: Возрадуємося купальському вогню, який очистить наші грішні душі і плоть нашу!

1 дівчина: В нашого Купали кресало украли,

Допоможіть, дівчата, швидко,

Щоб загорілася слобідка...

(Дівчата кидаються до вогнища)

3 хлопець: Небагато нас й не мало,

Загорілося Купало!

Дівчата стають у коло навколо вогню, спі-

ваючи «Ой вербо, вербо». Як тільки вогонь починає гаснути, хлопці намагаються перешкодити дівчатам водити хорівод, розриваючи силоміць коло. Тим часом декілька дівчат зачерпують у пригорщі води і обливають хлопців. Хлопці не залишаються в боргу.

З поміж хлопців знаходиться декілька сміливців, які перестрибують через вогнище. Один з хлопців підходить до Купала і примовляє.

1 хлопець: Наше Купало засумувало
В нього серденько болить
Треба його розвеселить!

Витягує із землі опудало, несе його до вогнища, що вже дорогає. Лунають дівочі оклики: «Та пожалійте його, воно і так у вас таке худе й немічне». Хлопець кидає опудало у вогонь і воно одразу спалахує:

2 хлопець: Допалимо та соломоньку
Та ходімо додомоньку.
Лежи, лежи та Купалочку
В червоному та багаттячку.

Настав час пускати на воду віночки. Дівчата підбігають до води, запалюють свічки і

приспосовують їх віночки.

1 дівчина: (тримаючи віночок у руках)

Сплела віночок, сплела шовковий
На щастя, на долю, на чорнії брови.
Ой, пуцу віночок на биструю воду
На щастя, на долю, на милого вроду.

Кожна з дівчат намагається віднести віночок якомога далі і пустити його на воду з течією. Віночки повільно відпливають від берега. Дівчата спостерігають за ними, а потім починають розходитися по домівках.

Хлопці у цей час не квапляться розходитись по домівках, а вирішують між собою – хто ж піде в ліс за цвітом папороті.

Завершує свято ведуча.

Пора нам усім додому. Вже місяць і зорі вийшли на небо, папороть відцвіла, багаття догоріло, Купало – свято наше – відшуміло. Щиро сподіваюсь, що в серцях ваших згадку про себе залишило!

Доброї ночі усім!

Заплету віночок (купальська)

Помірно
♩ = 70

Мелодія Леопольда Ященка

За - пле - ту ві - но - чок, за - пле - ту шо - вко - вий
на ща - стя, на до - лю, на чо - рні - ї бро - ви. бро - ви.

Заплету віночок,
Заплету шовковий
На щастя, на долю,
На чорнії брови.

Та й пуцу віночок
На биструю воду
На щастя, на долю,
На милого вроду.

Ой пливи, віночку,
Тихо за водою
На щастя, на долю
Милому зі мною!

Ой на Купала, на Івана (купальська)

Черкаська обл., Тальнівський р-н, с.Зеленьків.
Записав Леопольд Яценко

Помірно
♩ = 110

1. Ой на Ку - па - ла, на І - ва-на ви-йшла Га - нну - ся га-рно вбра-на.

2(3...). На не - ї хло - пці згля - да - ю-ться, а за-че - пи - ти сти - да - ю-ться.

Ой на Купала, на Івана
Вийшла Ганнуса гарно вбрана.

На неї хлопці зглядаються,
А зачепити стидаються.

Один Василько не встидався,
Взяв за рученьку, привітався.

Ой ти Ганнусю, ой ти, ой ти,
Звідки до тебе зайти, зайти?

Садком, Васильку, садком, садком,
В мене горілка з медком, з медком.

Садком, Васильку, стежечками,
В мене горілка з ягідками.

Садком, Васильку, долиною,
В мене горілка з калиною.

Ой на Купала вогонь горить,
А нашим хлопцям живіт болить.

Ой нехай болить, нехай знають,
Нехай Купайла не займають!

Ой на Купала, Купалочка
Не виспалася Наталочка.

Погнала бички, дрімаючи,
На пеньки ніжки збиваючи.

Приточи, Боже, більше ночі,
На Наталчині карі очі!

Ой ти Іване попів, попів,
Чого ти в погріб летів, летів?

Ой я у погріб летів, летів,
Бо я сметани хотів, хотів.

Не так сметани-колотухи,
Як тої дівки щибетухи!

Скакала жабка під гречкою,
За нею Іванко з уздечкою.

Ой чекай, жабко, загнущаю,
Поїду Галю провідаю!

Варіант початку:

Ой скавав коник під гречкою,
За ним Іванко з уздечкою.

Ой чекай, коню, загнущаю,
Поїду Галю провідаю!

Та ой чи жива, чи здорова
Моя Галюня чорноброва?

Ой ти, Галюню, серце моє,
Сподобалося личко твоє.

Ой не так личко, як ти сама,
Мов на папері виписана!

Мов на папері, на листочку,
Чорнії брови на шнурочку.

Зробим Купайло до місяця,
Нехай всі хлопці повісяться.

Зробим купайло до зіроньки,
Нехай гуляють всі дівоньки!

Ой вийди, Грицю, на вулицю
Та вирубай нам купайлицю.

Бо наші хлопці – недбайлиці,
Не вирубали купайлиці.

Як вирубають до схід сонця –
Нехай поставлять край віконця.

Як вирубають до зірниці –
Нехай поставлять край кирниці.

Як вирубають до місяця –
Нехай на ньому повісяться!

Ой на городі бур'ян поріс,
Забрав чорт хлопців, та й в ліс поніс!

Ой носив, носив – не виносив,
Взяв на гілляку та й вивісив!

Ой за городом річка тече,
А там Тетяна млинці пече.

Ой там Василько воду носить,
В свої Тетяни млинця просить.

Ой дай, Тетяно, хоч млинчика –
Привезу тобі гостинчика!

Ой дай, Тетяно, хоч одного –
Привезу тобі дорогого!

Ой коло млина, коло броду
Брала дівчина відром воду.

Ой брала, брала, набирала,
Та з козаченьком розмовляла.

Ти, козаченьку, не гай мене,
Та додомоньку пускай мене.

Бо в мене мати нерідная,
Мені вулонька невільная!

Ой летів шуляк над вулицю,
Вхопив Ганнусю за спідницю.

Біжить Микола та й гвалтує:
Ніхто Ганнусі не рятує!

Біжить Микола: гай-гай, гай-гай,
Віддай Ганнусю, віддай, віддай!

Віддай Ганнусю-робітницю,
Візьми Оксанку-ледащицю!

Ой мала нічка-петрівочка,
Не виспалась наша Галочка.

Ой бо Галочка рано встала,
Свої слідочки замітала.

Свої слідочки замітала,
Та щоб матінка не пізнала.

А що до неї Василь ходить,
А що він її з ума зводить.

Ой не зводь дівку із розума,
Вона не буде твоя жона!

Ой на городі буркун родив,
А до Ганнусі Іван ходив.

Роди, буркуне, дородишся,
Ходи, Іване, доходишся.

А чи гарбуза, а чи дині,
А чи з Ганнусі господині.

Ані гарбуза, ані дині,
Ані з Ганнусі господині.

Ой на Івана, на Купала
Там ластівочка купалася.

На бережечку сушилася,
Дівка Ганнуса журилася.

А ще рушничків не наткала,
А вже Василька сподобала.

А ще рушнички на верстаті,
А вже Василько в її хаті!

Чом ти, барвінку, не стелишся?
Чом ти, Миколо, не женишся?

Я ще зелений – простелюся,
Я ще молодий – оженюся.

Чом ти, руточко, вгору не йдеш?
Чом ти, Ганнусю, заміж не йдеш?

Я ще зелена – вгору піду,
Я ще молода – заміж піду.

Чом ти, барвінку, не стелишся?
Чом ти, Васильку, не женишся?

Пройде петрівка – простелюся,
Настане осінь – оженюся.

Та й візьму собі паняночку,
Молоду Галю за жіночку.

Ой хто не прийде на Купала,
Щоб йому ноги поламало.

Ой хто не прийде на Купала,
То з того вийде дух і пара!

Віталій КЛІМЧУК

ГЕФСИМАНСЬКЕ СЬОГОДЕННЯ

...Вечірній дзвінок у двері пронизав серце, як гостре лезо ножа. Перехопило подих, затремтіли руки. «Це вже точно вони!.. У пізній час, хочуть застати вдома... І вручити повістку...» – Ігор навшпиньках підійшов до дверей і сторожко приклався оком до вічка. Серце вискакувало з грудей: дійсно – вони. Двоє в камуфляжному одязі дивилися йому прямо в очі. Настирливо, виклично, нахабно...

За дверима вчувалась розмова, де явно почув своє прізвище й адресу. Тихенько відійшов, вимкнув світло, телефон. Тільки б не почув биття серця, що несамовито вискакувало із грудей. «Господи, помилуй мене, помилуй і спаси...» – пластилінові губи почали шептати колись почуту молитву.

...Від пізнього, майже нічного дзвінка затремтів сполоханий телефон. Поважний чоловік приклав трубку до вуха й обличчя його під час розмови теж почало тремтіти як осиковий лист.

– Ігорчику, не хвилюйся. Я зроблю все, аби владнати цю справу. Будь там і з дому не виходь, патріотичні акції якось відбудуться і без твоєї участі, світла не вмикай, в холодильнику є все, що потрібно. Зрештою, це мій батьківський обов'язок...

Трубка затихла, але все ще вібривала. Це схвильовані руки поважного чоловіка передавали мобільному апаратові свій неспокій. «Господи, допоможи нам пережити цю трагедію, помилуй нас і спаси...»

«Отче Мій! Якщо можливо, нехай обійде Мене чаша ця; втім, не як Я хочу, а як Ти» (Мф. 26:39). Це слова гефсиманської молитви, яка стала часом великих душевних мук для Ісуса Христа і виявила Його подвійну природу. Під час молитви Христос як Син Людський прохав про уникнення страждань і боявся смерті, але як

Син Божий Він мав прийняти волю Отця та «випити чашу» до кінця, щоб перемогти смерть.

Нам відомо, що Христос завжди особливо ревно молився напередодні або під час важливих подій у Своему житті. Тож після Тайної вечері Він іде до Гефсиманського саду разом з трьома учнями. Залишивши їх пильнувати, усамітнюється та палко молиться: «Отче Мій! Якщо можливо, нехай обійде Мене чаша ця; втім, не як Я хочу, а як Ти».

Гефсиманська молитва – час великих душевних мук для Спасителя. У пустелі Його спокушав диявол; але в Гефсиманському саду Йому доводиться протистояти власному страхові смерті, аби звершити волю Отця Небесного. Із кожним повторенням молитви Він укріплюється у Своему смиренні. Спаситель знає, що мусять втілити волю Отця: «Якщо не може чаша ця обминути Мене, щоб Мені не пити її, нехай буде воля Твоя» (Мф. 26:42). До Нього сходить ангел, аби укріпити Його, піт з Його чола спадає кривавими краплями, але Він залишається стійким і старанним у Своїй молитві, аби здійснити те, що має бути здійснено (Лк. 22:43–44).

І, зрештою, коли Його приходять заарештовувати, Христос забороняє Петрові Його захищати й покійно приймає волю Отця: «Невже Мені не пити чаші, яку дав Мені Отець?» (Ін. 18:11). Він добровільно віддає Своє людське життя, сходить на хрест і помирає, щоб дати вічне життя усім людям.

...Дзвінок телефону, настирливий і ствердний, пролунав спочатку в лікарському кабінеті, потім у кабінеті, де трубку підняла рука з нашитим на рукаві шевроном, згодом – у службових апартаментах аж з двома секретарками і масивними подвійними дверима. Абонента довго слухали, зітхали, погоджувалися, заспокоювали. Потім були інші дзвінки, трубку брали слухняні руки і в такт настанов кивали слухняно головами.

І врешті пролунав дзвінок у слухавці, яку підняла молодава тремтяча рука:

– Ігорю, заспокойся. Все добре. Я домовився. Можеш розпаковувати чемодан... Не бійся і виходь спокійно з дому. Не все так було просто, але, як кажуть, з Божою поміччю..

...Навіть Господній Син у певні моменти Свого життя був ніби на роздоріжжі, потребував допомоги й підтримки Отця, аби діяти відповідно до Його волі. Навіть Спаситель звертався до Всевишнього у молитві за підтримкою, щоб укріпитися духовно та здійснити те, що було правильним: як Син Божий Він мав прийняти волю Отця та випити чашу до кінця, щоб перемогти смерть.

«Бо хто хоче зберегти свою душу, той погубить її, а хто погубить душу свою заради Мене, той збереже її» (Лк. 9:24).

НЕ ВСІ ПЕРНАТІ – КРИЛАТІ

Байка

За кілька днів до теплої весни
Весь світ від буревію почорнів,
У небо піднялися табуни
Наляканих пернатих літунів.
І навіть ті, що вирію не знали
Залопотіли крильцями за море,
Бо все довкола страшно руйнувалось,
Від бурі віяла біда і горе.
Домашні кури, гуси і качки,
А з ними півні, індикі пихаті,
Долали гори, хаші і річки
Рятуючись страшною раті.
А хто ж лишився? Далєбі не всі
Гуртом шугнули ген за небокрай –
Хтось шкідників винищує в росі
Бо дбає за майбутній урожай.
Висиджують у гніздах пташенят,
(Негода не збиває з пантелику),
І так поволі все іде на лад
Без галасу й дурного крику.
Будують гнізда, стережуть майно,
Бороняться від пошесті заброд,
Бо їм, як видно все ж не все одно
Хто буде доглядати їх город.

А восени дозріють всі лани
І виростуть, змужніють пташенята,
Бо вірили у крах пільми
І дочекалися ясного свята.
А з вирію у рідній пенати
Примчать горласті дзьобати врожай.
І буде півень знов репетувати
Про те, що любить свій праотчий край...

Хтось кукурікає про щирі почуття
І патріотить за державу й віру,
А перепудившись, без каяття
Враз наживає п'ятами у вирій.

ХВОСТАТИЙ КОМЕНТАТОР

Байка

Віслюк з роками помудрішав,
Засвоїв грамоти ази,
Зайняв сучасну мудру нішу
І всім показує язик.
Він язиком хвоста зволожить
(Або ж умочить у сечу)
І так писати добре зможе,
Все, що до серця читачу.
Писати «мислею по древу»
Рішив для себе сірий пан,
І творчість пристрасну дешево
Він виливає на паркан.
Віслюк карлючить не осанну,
Розносить всіх у прах і дим,
Героїв описів поганить,
Тож мат звучить передусім.
Вола, корову, навіть лева
Паплюжить словом із хвоста,
А що паркан? Писать по древу
То, справа звична і проста.
Ніхто писаки не пізнає
(Бо пише автор уночі)
Ослячий почерк упізнають
За різким запахом сечі.
Він підпис ставить наче свято

(Псевдонім знову вируча),
Тепер він зветься «коментатор»
У ролі правди сіяча.
Така у нього крута вдача,
Рубати правду прямо в очі,
Та видає сеча осячя
Його образи позаочі.
Хто мимо йде того паркану,
Той бачить творчість ту і нині,
«Брати» висловлюють пошану
Бо рідні їм думки ослині.
А мудреці проходять мимо
(Не варте те письмо уваги)
Світ пізнається не очима –
В ума є певна перевага.

**Хвостатий
коментатор**

* * *

Є творчість, за якою стежать
За мудрі, зважені думки,
А є така, яку в мережах
Щоденно пишуть віслюки.
Є гласне слово, є з-за рогу,
У кого вже яка є вдача.
Є коментатори від Бога,
Є, що ослину мають вдачу.

ІЗ ГРЯЗІ – В КНЯЗІ!

Байка

Зібралась якось звірина
В дрімучім лісі не нараду,
А тема там була одна –
Як розуміти світську владу.
Там чулись навіть матюки,
Звучала скрізь добірна лайка –
Пропонували Віслюки
Про людство написати байку.
Їжак приніс чистий папір,
Лелека висмикнув пір'їну,
Сова, як мудрості кумир
Взялась писати про людину:
«Був у людей верховний суд

Де верховодив хитрий Князь,
Карали тих, хто йшов у блуд,
Брав хабарі, чинив напасть.
Писали звіти, рапорти,
Про успіх мовили в ефірах,
Всі йшли до світлої мети
Але забули власну міру.
Попався Князь на хабарі,
(Бо брав не сотні, а мільйони!),
Такі вони – господарі
І повелителі законів!
Заборонити всім князям
Себе рівнять із звіриною,
Бо звірині то стид і срам
Який не дасть навік спокою!»
Всі підписалися без жάλю,
З листом відправили Сороку
Аби ту байку у журналі
Надрукували ненароком.

* * *

Забули, правда, про мораль
(Провтик Сови, що з неї взяти!)
Зате Віслюк пішов у даль
Щоби до ВУЗу влаштуватись.
Він буде лекції читать
І підпис ставить на бумазі.
– А що, таку-то вашу мат'ї!
Піду із грязі прямо в князі!

КРИКУНИ-СЛАВУНИ

Байка

Якось ніби ненароком
Пан Гусак своїй Гусині
Згелготав, та ще й з прискоком
Фразу «Слава Україні!».
Це не «бабагаламага»
А за рівнем вище носа!
...Пан Господар із поваги
Всипав птиці мірку проса.
А Гусак той, знай, торочить

Славну фразу гордовито
 І свої нахабні очі
 Витріщає у корито.
 Півень задерикуватий
 Теж навчився від сусіда
 Точно, так як він, кричати
 За добавку до обіду.
 Фазан, Качур та Індик
 Теж взялись вивчати мову
 І за свій бадьорий крик
 Мають їжу празникову.
 Сита птиця та в пошані,
 В гніздах – жодного яйця,
 Живуть ніби в ресторані
 Бо ж годує пісня ця.
 Мають визнання й повагу
 Ще й до хліба кусень масла,
 В курнику – достойні блага
 За патріотичні гасла.

* * *

Чи ж до совісті взивати
 Крикунів із курника?
 Пан Господар мав би знати
 Справжню пісню «співака»
 І не сипати лукавим
 В дар добірної пшениці.
 Видно пана по халявах
 І по ситій наглій пиці.

«СКВОРЦЫ» У ШПАКІВНЯХ

Байка

Умостившись посеред гілляк
 Дивну пісню розпочав співець,
 Хтось по голосу впізнав, що Шпак,
 Інший заперечив, то – Скворець.
 А воно горласте через край,
 Верещить, озвучує всі ноти,
 Спробуй-но за звуком відгадай
 Суть породи того поліглога.

Є «шпаківня» в нього – гарний дім,
 А за документами – «своречник»,
 Як злякає птаха в небі грім
 Він заводить «пісню» або «пєсні».
 Може каркати, кувать роки,
 Тьохкати і навіть кукурікать,
 Може, як шуліка, чи круки,
 З дерева по їхньому базікать,
 Приспособить голос під усіх,
 А ось пісні власної нема.
 Слухачам той голос як на сміх.
 Пташечка співоча і...німа.
 Є горлянка, голос, крила є,
 Та нема належності до мови,
 І життя безликість та псує,
 З колоска добірного – полова.
 А в цей час лунає із небес
 Дзвінка пісня, справді солов'їна,
 Сповнена незвіданих чудес
 Бо велична, щира і єдина.
 А Скворець ті звуки перейме,
 Хоч вони для нього трохи й дивні,
 І співатиме, співатиме бігме,
 Щоб залишитись у затишній шпаківні...

* * *

Знаємо і ми того Шпака
 Що Скворцом у гіллі чепуриця,
 Доля в нього вельми вже важка
 Бо не ладен тьохнуть «паляниця».

ПРАЗНИКОВІ РІЗДВЯНІ ГОСТИНИ В ЛУЦЬКУ

9 січня 2023 року в Палаці культури міста Луцька відбулося благодійне різдвяне свято-во-обрядове дійство «Три празники в гості». В заході брали участь 19 колективів – фольклорні гурти, вокальні ансамблі, хорові колективи з Ківерцівської, Любомльської, Маневицької, Боратинської, Колківської, Підгайцівської, Володимирської, Оваднівської, Рожищенської, Колківської, Горохівської, Камінь-Каширської, Турійської, Іваничівської та Луцької територіальних громад області.

Особлива атмосфера, позначена тривожним сьогоденням перетворилася в щирий народний празник, якого чекають протягом року і колективи, і глядачі. Різдвяне дійство відбулося як своєрідний творчий звіт-дослідження та збереження духовної спадщини, виконання справжніх автентичних колядок, щедрівок, йорданських пісень, старовинних обрядів. Виконувалися і сучасні колядки, глядачі щирими оплесками підтримували виступи всіх колективів.

Звучали не тільки творчі інтерпретації вокальних традиційних колядок у якісному виконанні колективів, елементи вертепного дійства відчувалися у світській частині віншувань. Адже в авторських текстах глядачі могли почути животрепетні моменти воєнного часу, збадьоритися народною впевненістю і оптимізмом щодо майбутньої перемоги.

Різдвяне дійство передбачало благодійну акцію, адже це і є конкретною підмогою наших військових на фронті. Бойовий дух воїнів піднімала щира народна колядка, а гроші, зібрані благодійниками підуть на потреби конкретно-військового волинського підрозділу.

Організатори святово-обрядового різдвяного дійства – управління культури, з питань релігій та національностей облдержадміністрації, Обласний науково-методичний центр культури за підтримки Луцької міської ради.

«ВОЛИНСЬКА РІЗДВЯНА МІСТЕРІЯ»

12 січня 2023 року, на базі Обласного науково-методичного центру культури, відбулося підбиття підсумків обласного конкурсу звичаєво-традиційної атрибутики різдвяно-новорічних свят «Волинська різдвяна містерія», в якому брали участь учні мистецьких шкіл, працівники клубних установ районів та територіальних громад області, студенти Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради та студенти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Метою конкурсу є відродження народних традицій, вивчення, збереження та популяризації звичаїв та обрядів, пов'язаних зі святкуванням Різдва Христового, Нового року, Водохреща, розвитку духовності, виховання дітей та молоді на зразках традиційної народної культури.

На конкурс було представлено 83 творчі роботи, з них у номінації «Різдвяна атрибутика» – 33 та «Декоративна композиція» – 51. Згідно рішення журі, 33 учасники нагороджено дипломами I, II, III ступеня, всі інші – подяками за участь. Журі відмітило високу майстерність авторів, творчий підхід, поєднання традиційних атрибутів з новими техніками і сучасними матеріалами.

Високий рівень продемонстрували: Володимирська дитяча художня школа імені Миколи Рокицького, Нововолинська дитяча школа мистецтв, Волинський фаховий коледж культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради, Волинський національний університет імені Лесі Українки, клубні заклади сіл Жабче Городищенської територіальної громади, Галузія, Серхів КЗ «Центр культури дозвілля та спорту Прилісненської сільської ради», Ростань Шацької територіальної громади, Війниця Затурцівської територіальної громади, Будинок дитячої творчості КЗ «Центр культури Рожищенської міської ради».

«НАВЧАТИ ТА ВЧИТИСЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ЖИВОЇ СПАДЩИНИ»

22 січня відбувся дистанційний семінар у межах проекту «Навчати та вчитися за допомогою живої спадщини», який здійснюється в Україні громадською організацією «Центр розвитку «Демократія через культуру», акредитованою в ЮНЕСКО з питань нематеріальної культурної спадщини, за підтримки Фонду ЮНЕСКО з надання допомоги в надзвичайних ситуаціях.

Учасники семінару мали можливість познайомитися з командою школи, яка виграла участь у проекті й прагне впровадити нематеріальну культурну спадщину в програму навчання чи під час позакласної діяльності, що підтримується Міністерством освіти і науки України. Участь у проекті дає можливість представити обраний школою елемент нематеріальної культурної спадщини та його охорону через освіту на міжнародному рівні.

З учасниками семінару поділилася досвідом роботи член Національної спілки майстрів народного мистецтва, заслужений майстер народної творчості України, носійка елемента НКС «Традиція соломоплетіння у Турійській громаді Волинської області» Марія Кравчук. Вона розповіла як у 1997 році у Купичівській школі створила гурток «Плетіння соломкою», а згодом мистецьку студію під назвою «Житечко», яка й зараз функціонує та про численні всеукраїнські і міжнародні майстер-класи, які проводила у багатьох країнах світу.

Провідний методист ОНМЦК Лідія Клімчук поділилася досвідом співпраці з Волинським краєзнавчим музеєм під час підготовки Обліковитих карток елементів НКС, які увійшли до обласного Реєстру.

Також відбулася презентація методичного посібника для вчителів «Навчати та вчитися за допомогою живої спадщини», який був виданий закордонними партнерами. Його метою є введення елемента НКС у шкільну програму.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НКС В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

24 січня відбулася дистанційна конференція «Освіта у сфері нематеріальної культурної спадщини: дослідження, охорона». Її організували Громадська організація «Центр розвитку «Демократія через культуру» (акредитована в ЮНЕСКО з питань НКС), Інститут культурології Національної академії мистецтв України, Кафедра ЮНЕСКО з наукової освіти на базі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. У роботі конференції брали участь спеціалісти Обласного науково-методичного центру. З вітальними словами до учасників форуму звернулися: Тім Куртіс, секретар Конвенції 2003 року з охорони нематеріальної культурної спадщини, ЮНЕСКО; Катерина Чуєва, заступник міністра культури та інформаційної політики України; Галина Григоренко, заступник міністра культури та інформаційної політики України; Ірена Тодорова, виконавчий директор Регіонального центру з охорони нематеріальної культурної спадщини в країнах Південно-Східної Європи під егідою ЮНЕСКО (Софія, Болгарія); Станіслав Довгий, президент Малої Академії Наук, академік Національної академії наук України; Валерій Бітаєв, перший віцепрезидент Національної академії мистецтв України. Очільник гурту «Хорея Козацька», кобзар, бандурист і лірник, народний артист України Тарас Компаніченко презентував музичну інтерлюдію: жива культура – кобзарство. Наш земляк віцепрезидент Національної академії мистецтв України, кінорежисер, член Київського кобзарського цеху Олесь Санін виступив з доповіддю «Кобзарство – секрети навчання в Україні». Робота конференції відбувалася у секціях: «Охорона живої спадщини шляхом освіти» (модератор Олександр Буценко); «Жива спадщина і освіта в надзвичайних ситуаціях: Україна» (модератор Валентина Дем'ян).

Під час пленарного засідання піднімалися теми: «Цифровізація нематеріальної культурної спадщини України в контексті сучасної освіти»; «Інтеграція НКС. Потенціал та перспективи у сфері освіти, Взаємодія наукового керівника та магістра в умовах воєнного часу»; «Національно-патріотичне виховання учнів»

ської молоді у процесі дослідження елементів нематеріальної культурної спадщини»; «Формування у молодших школярів ціннісного ставлення до рідного краю засобами краєзнавчої діяльності»; «Формування в майбутніх вчителів початкової школи готовності до організації виховної роботи в дитячих об'єднаннях за інтересами» та інші. Усі доповідачі акцентували на важливості використання в освітньому процесі елемента НКС, як важливого об'єдавчого чинника народів і культур.

Серед спікерів конференції були науковці України, також Болгарії, Македонії, Молдови, Румунії.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР КУЛЬТУРИ – КООРДИНУ- ЮЧА ОРГАНІЗАЦІЯ У СФЕРІ НКС

Другого лютого відбулася дистанційна конференція «Діяльність координуючих організацій у сфері НКС: підсумки-2022 та пріоритети-2023». Її організував Український центр культурних досліджень для представників відповідальних структурних підрозділів ОВА, директорів Центрів народної творчості/Центрів культури та працівників відповідальних за напрямок НКС. У роботі семінару брали участь директор Обласного науково-методичного центру культури Любов Рожнова та фахівці ОНМЦК. Під час роботи конференції було проаналізовано роботу координуючих організацій у сфері НКС на регіональному рівні за результатами проведеного моніторингу у 2022 році. Відбулася практична робота у групах під час якої доповідачі з регіонів інформували про головні здобутки роботи в галузі НКС, про нереалізовані проекти з причин війни та шляхи вирішення проблем у 2023 році.

Про розвиток елементів нематеріальної культурної спадщини Волині доповідала провідний методист ОНМЦК Лідія Клімчук. Серед найбільших здобутків вона назвала поповнення обласного переліку елементами НКС «Смідинська капуста» та «Бортництво. Глядіння пчіл по-Баївські». Також у минулому році Міністерство культури та інформаційної політики внесло до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України елемент НКС «Традиція соломоплетіння у Ту-

риській громаді Волинської області». Було покращено комунікацію з громадами, проведено інвентаризацію усіх дванадцяти елементів, які увійшли до обласного реєстру, оновлено комісію з формування обласного переліку елементів НКС.

Учасники конференції акцентували увагу на важливості й актуальності серії практичних семінарів «Нематеріальна культурна спадщина в час війни: алгоритм дій зацікавлених сторін та організацій культури», які були проведені у 2022 році, а тому онлайн навчання будуть мати продовження і у 2023 році.

«ОБ'ЄДНАЙМОСЯ Ж, БРАТИ МОЇ!»

З метою популяризації творчої спадщини Т.Г. Шевченка, виявлення художніх здібностей та обдарувань, формування естетичних смаків серед учнівської молоді, оцінки рівня методичної і практичної роботи викладачів, обміну досвідом, 11 лютого 2023 року, в Обласному науково-методичному центрі культури було проведено III (обласний) етап Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості серед учнів мистецьких шкіл області «Об'єднаймося ж, брати мої!».

У конкурсі брали участь 124 юних митця, які представили 127 творчих робіт у двох номінаціях: «Образотворче мистецтво», «Декоративно-прикладне мистецтво».

Згідно рішення журі, 10 кращих робіт відібрані для участі в IV (підсумковому) етапі Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості у місті Києві, а саме: 1 робота учениці Камінь-Каширської дитячої школи мистецтв (викладач Качановська Н.А.), 3 роботи учениць Нововолинської школи мистецтв (викладач Булюк М.О., Киця О.М., Навроцька А.Л.), 1 робота учениці Ковельської дитячої художньої школи імені Андроника Лазарчука (викладач Дятел Л.В.), 4 роботи учениць Володимирської дитячої художньої школи імені Миколи Рокицького (викладач Юрчук К.І., Омельченко Т.С.), 1 робота учениці Люблинецької школи мистецтв (викладач Грицюк Л.О.).

Конкурс засвідчив зростання художньої майстерності учнів мистецьких шкіл, які продемонстрували високий рівень умінь та на-

вичок в образотворчій діяльності, художньо-практичну компетентність, почуття кольору, асоціативно-образне та просторове мислення, належні творчі здібності.

ОБЛАСНИЙ СЕМІНАР З ДОСЛІДЖЕННЯ Й ОХОРОНИ ЕЛЕМЕНТІВ НКС

У роботі семінару взяли участь 63 особи: керівники та спеціалісти гуманітарних відділів райдержадміністрацій, сільських, селищних, міських рад та працівники клубних закладів територіальних громад області.

Т.в.о. директора Обласного науково-методичного центру культури Любов Рожнова, відкриваючи семінар, акцентувала на важливому значенні нематеріальної культурної спадщини як головного джерела культурного розмаїття та гарантії сталого розвитку.

З доповіддю на тему: «Виявлення, дослідження, оформлення облікової картки та допоміжних матеріалів для внесення елемента НКС до місцевого з подальшим просуванням до Національного реєстру» виступила провідний методист Центру культури Лідія Клімчук.

Учасники семінару мали можливість обговорити кращі практики роботи галузі нематеріальної культурної спадщини. Презентацію Елемента НКС «Бортництво. Глядіння пчіл по-Байвські» підготувала Оксана Кравчук, в.о. начальника відділу культури та молодіжної політики Боратинської сільської ради. Про роботу з охорони елемента НКС «Традиція приготування Мандричок» інформувала Алла Глушук, директор Центру культури дозвілля Камінь-Каширської міської ради.

НЕПЕРЕМОЖНА УКРАЇНКА

Незважаючи на негоду, зібрала усіх до гурту наша лучанка, волинянка – Леся Українка. Ця геніальна жінка є яскравим світочем не тільки для нас, вона стала вірною соратницею в боротьбі за волю і незалежність для всього українського народу. Жорстока війна сьогодення з рашистськими окупантами загострила мовну тему, але дала зрозуміти просту істину – до Лесі із прізвищем «Українка» долучилися всі мешканці України, яким дорога, рідна і родин-

но-близька європейська держава із гордим найменням «Україна».

Представники влади та громадськості, прихильники творчості Лариси Косач вшанували її пам'ять покладанням квітів до підніжжя постаменту.

У виступі доктора філологічних наук, професора Волинського Національного університету імені Лесі Українки Сергія Романова прозвучала думка значимості творчості письменниці в наш буремний час. Без сумніву, вона була б у перших рядах борців за самостійність та незалежність держави.

Вірш Лесі Українки «Коли втомлюся я життям щоденним» виконав Богдан Курило, студент Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського Волинської обласної ради.

Прозвучала пісня на слова Лесі Українки «Горить моє серце» у виконанні народного вокального гурту «Нота-нео» Культурно-мистецького центру «Красне» КЗ «Палац культури міста Луцька».

Священнослужителі Луцького Свято-Троїцького собору на вшанування пам'яті Лесі Українки відслужили заупокійну літію.

Захід було організовано управлінням культури, з питань релігій та національностей Волинської облдержадміністрації, Обласним науково-методичним центром культури, Волинською обласною філармонією.

ТВОРЧИЙ КОНКУРС ХУДОЖНЬОГО ЧИТАННЯ

Організатори культурно-мистецького заходу – управління культури, з питань релігій та національностей облдержадміністрації, Обласний науково-методичний центр культури.

Відкрив конкурс та привітав учасників Валерій Дмитрук, т.в.о. начальника управління культури, з питань релігій та національностей облдержадміністрації. У заході брали участь 47 читців з 42 територіальних громад області. Конкурс відбувся на високому організаційно-творчому рівні, засвідчив зростання виконавської майстерності і сценічної культури читців, пошук нових виразних засобів і акторських прийомів аматорами, які працюють у жанрі художнього читання.

Журі конкурсу очолив Петро Савош – заслужений артист України, завідувач акторською трупю Волинського академічного обласного театру ляльок, Володарем Гран-прі став студент Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради – Богдан Курило.

Перше місце у молодшій віковій категорії виборола Вікторія Васютич (Любомльський міський будинок культури). Друге – Артур Трикуш (Берестечківський центральний Будинок культури Центру культури та національної пам'яті Берестечківської міської ради) та Микола Варцаб'юк і Злата Башак (Зразкова аматорська театральна студія «Бешкетники» КЗ «Палац культури міста Луцька»). Третє місце дісталось Ілоні Германюк (БК с. Троянівка Маневецької селищної ради) та Катерині Дикун (Нововолинський міський клуб Нововолинської міської ради).

У середній віковій категорії перше місце розділили – Юлія Губчик (БК с. Ворокомле Центру культури та дозвілля Камінь-Каширської міської ради) та виконавський дует Еліни Смаль і Анастасії Городенко (КЗ «Голобський будинок мистецтв» Голобської селищної ради). Друге місце поділили Анна Водько (БК с. Полапи Рівненської сільської ради), Артем Дрозд (БК с. Мишів КЗ «Центр культури, дозвілля та спорту Іваничівської селищної ради») та Софія Клубук (Центр культури та дозвілля Любешівської селищної ради). Третє місце дісталось

Марії Білінській (БК смт Колки Колківської селищної ради), Марії Бабаєвій (Клуб с. Ясенівка Доросинівської сільської ради), Іллі Кальчику (Центр культури та дозвілля Любешівської селищної ради), Дарині Католик (Центр культури та дозвілля Зимнівської сільської ради).

У старшій віковій категорії перше місце вибороли – Олена Полішук (клуб с. Ягідне Оваднівської сільської ради) та читці – Світлана Мельник і Олена Пась (Відділ культури та молодіжної політики Боратинської сільської ради). На другій сходинці п'єдесталу – Світлана Труш (Ковельський НД «Просвіта» Ковельської міської ради) та Оксана Трикуш (КЗ «Центр культурних послуг Володимирської міської ради»). Творча «бронза» дісталась Галіні Шунькевич (КЗ «Центр культури і дозвілля» Олицької селищної ради), Раїсі Квач (БК смт Колки Колківської селищної ради), Оксані Цехош (Горохівська музична школа Горохівської міської ради) та Світлані Матейчук (Клуб с. Руда Вишнівської сільської ради).

Цьогоріч на конкурсі учасники читали не лише твори Лесі Українки, а й твори на воєнну тематику. Членами журі було прийнято рішення відзначити Тетяну Ремінську (Будинок культури с. Прилісне КЗ «Центр культури, дозвілля та спорту» Прилісенської сільської ради), Ірину Кисіль (клуб с. Заліси Заболоттвської селищної ради) та Лілію Кручик (клуб с. Яревище Дубечненської сільської ради) в окремій номінації за авторську патріотичну творчість. За вдале розкриття образу Мавки - Вікторія Марчук (БК с. Липини КЗ «Центр культури, туризму, молоді та спорту» Підгайцівської сільської ради).

Переможці та учасники обласного конкурсу читців «Мій любий краю» нагороджені дипломами управління культури, з питань релігій та національностей Волинської облдержадміністрації та книгами.

НАС ГУРТУЮТЬ ДУМИ КОБЗАРЯ

9 березня, біля пам'ятника Тарасові Шевченку в Луцьку, відбувся культурно-мистецький захід присвячений 209-й річниці від дня народження поета.

Віддати шану та повагу полум'яному борцеві за волю України і геніальному світочу людства зібралися лучани та гості міста.

Квіти до підніжжя пам'ятника поклали представники обласної державної адміністрації і обласної ради, громадських організацій, учасники зібрання.

До початку урочистостей, з 11 години, шанувальники Шевченківської творчості мали змогу озвучити полум'яне Тарасове слово. Бажаючи читали вірші, утверджували власним виконанням спадщину незабутнього поета.

Прозвучали твори Шевченка у виконанні студентів Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського Волинської обласної ради Анни Ковирної, Уляни Олексюк та Богдана Курила, пластичну театралізовану замальовку «Спогад» за віршем Тараса Шевченка «Якби зустрілися ми знову» виконала зразкова аматорська театральна студія «Бешкетники» Палацу культури міста Луцька (керівниця Алла Скрипічук).

Літературно-музичну композицію за творами Тараса Шевченка виконали переможці обласного конкурсу «Мій любий краю», присвяченого 152-й річниці з дня народження Лесі Українки Світлана Мельник – директор клубу села Коршів і Олена Пась – директор будинку культури села Гірка Полонка Боратинської сільської ради та літературно-музичну композицію за творами Тараса Шевченка виконали вихованці Комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей №28 Луцької міської ради» (керівниця Маріанна Шагута).

Твори Тараса Шевченка майстерно читали: Поліна Якобчук – студентка Луцького центру професійно-технічної освіти, Микола Левкович – працівник обласної універсальної бібліотеки імені Олени Пчілки, Дарина Марьяш – учениця Комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей №15 Луцької міської ради». (Підготувала директор Луцького будинку культури УТОГ Любов Гнідець. Озвучувала вірш перекладач жестової мови Луць-

кого будинку культури УТОГ Лілія Кузьмич).

Зі словами вдячності до Великого пророка звернулась Людмила Стасюк – заслужена працівниця культури України.

Кожен із присутніх мав змогу долучитися до збору коштів для підтримки Збройних Сил України, придбавши художні листівки – ілюстрації до творів Тараса Шевченка, виконані студентами відділу «Образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації» Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського (клас викладача Юлії Лопанової).

Зібрані кошти благодійної акції «Перемагаємо з Тарасом Шевченком» та прапор України із словами вдячності, від учасників культурно-мистецького дійства будуть передані для загоно спецпризначення «Любарт».

Цьогоріч на акцію «Прийди зі своїм «Кобзарем» зареєструвалося 66 учасників із власними книгами. Переможцями в різних номінаціях визначено 15 осіб, які отримали в нагороду пам'ятні подарунки – надзвичайно гарні сучасні видання Тарасового «Кобзаря». З найстарішим виданням 1906 року прийшла до Тараса Шевченка лучанка Галина Марчук. Її батьки свого часу були вивезені окупаційною владою до Сибіру і ця книга була для них духовним рятунком на чужині. А ще подарунками для учасників акції стали книги членів осередку Волинської Спілки християнських письменників, які вручили Віктор Гребенюк і Дмитро Довбуш та голова Волинської обласної організації Національної спілки письменників України Ольга Ляснюк.

Завершилися урочистості величним виконанням Державного Гімну України та спільною світлиною всіх учасників заходу.

Організатори культурно-мистецького заходу – управління культури, з питань релігій і національностей облдержадміністрації та Обласний науково-методичний центр культури.

ВІДДАЛИ ШАНУ ПАМ'ЯТІ ВЕЛИКОМУ КОБЗАРЮ

10 березня, минуло 162 роки від дня смерті видатного українського поета, художника, філософа, громадського діяча Тараса Григоровича Шевченка

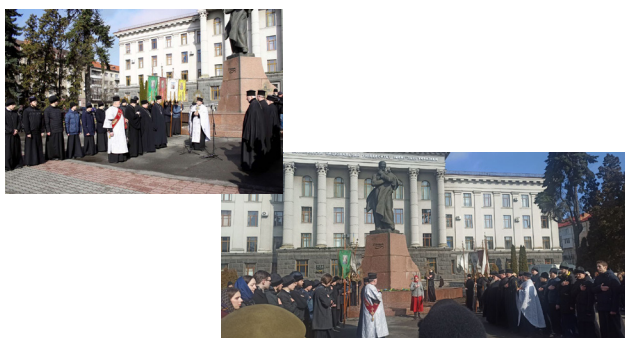
Традиційно, у цей день в Україні віддають данину пам'яті Великому Кобзареві.

До пам'ятника Тарасові Шевченку, що на проспекті Волі у Луцьку, прийшли представники обласної та міської влади, творчої інтелігенції, учнівської та студентської молоді, громадсько-політичних організацій, небайдужі лучани.

Священнослужителі Православної Церкви України відправили панахиду з нагоди річниці від дня смерті видатного поета, а учасники зібрання поклали квіти до підніжжя пам'ятника Великому Кобзарю. Настоятель Луцького Свято-Троїцького кафедрального собору Православної Церкви України отець Миколай (Нецькар) наголосив на неймовірній силі поетичного слова Тараса, яке зцілює і наповнює енергією кожного українця на ратні патріотичні справи. Особливо пророчим і актуальним є його заклик «порвати кайдани» у справедливій боротьбі за волю.

Майстерно та емоційно прозвучав уривок із твору Тараса Шевченка «І мертвим, і живим, і ненародженим», який прочитала студентка Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського Волинської обласної ради – Оксана Яручик.

Урочисте виконання Державного Гімну України стало емоційним фіналом велелюдного зібрання. Організатори заходу – управління культури, з питань релігій та національностей Волинської облдержадміністрації, Обласний науково-методичний центр культури.

ОБЛАСНИЙ ПЕРЕЛІК ПОПОВНИВСЯ НОВИМ ЕЛЕМЕН- ТОМ НКС «ТКАЦТВО КАМІНЬ- КАШИРСЬКОЇ ГРОМАДИ»

21 березня, 15 червня у Волинському обласному науково-методичному центрі культури відбулися засідання обласної комісії з формування переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Волинської області. Очолює комісію Рожнова Любов, т.в.о. директора Обласного науково-методичного центру культури. Секретар комісії – Мартинович Олена, завідувач відділу аматорського мистецтва та народної творчості Центру культури.

Члени комісії:

- Важатко Оксана, директор Волинського краєзнавчого музею;
- Коменда Ольга, заступник директора Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського, доктор мистецтвознавства, професор;
- Дмитрук Валерій, зступник директора Департаменту культури, молоді та спорту Волинської облдержадміністрації;
- Клімчук Лідія, провідний методист з охорони нематеріальної культурної спадщини Центру культури
- Мірошниченко-Гусак Людмила, заступник директора Волинського краєзнавчого музею;
- Пасюк Софія, завідувач відділу образотворчого декоративного мистецтва та реставрації Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського, член Спільки майстрів народного мистецтва України;
- Клімчук Віталій, заступник директора Волинського обласного науково-методичного центру культури;
- Хмілевська Ірина, викладач-методист культурологічних дисциплін Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського, заслужений діяч мистецтв України.

Члени комісії проаналізували роботу з реалізації Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини в області. Розглянули пакет документів елемента НКС «Ткацтво Камінь-Каширської громади», щодо

внесення елемента НКС до переліку місцевого, регіонального з подальшим просуванням його до Національного реєстру. Також рекомендували громаді доповнити перелік населених пунктів, де побутує ткацтво, відбувається дослідження, зокрема, провести інвентаризацію щодо наявності елемента у селах: Черче, Мельники, Підворочече, Бузаки, Ворокомле.

ВОЛИНСЬКІ ТЕАТРАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ

Якщо і не всі приходять до театру на вистави, то дивитися цікаві спектаклі люблять всі без винятку. Особливо коли наживо грають актори на сценічному майданчику, заставляючи присутніх у залі сміятися, сумувати і навіть плакати.

Волинь не є винятком із українських традицій. Наші прадіди грали п'єси української класики в стодолах під орудою мудрих інтелігентів із числа, як правило, вчителів. Як не дивно, але час не змінив вподобань українців і сьогодні, попри сучасні гаджети і новітні технології, ми пишаємося театральними набутками власного виробництва. Варто з'явитися в будь-якому селі чи містечку справжньому спеціалісту-режисеру як тут же знаходяться артисти-аматори.

Приїхав у рідне село на горохівщині народний артист України, лауреат Державної Шевченківської премії Петро Панчук і відразу в селі Лобачівка яскравими барвами засявав на професійному рівні справжній народний театр. Повернулася у рідний Ковель столична актриса і режисер Альона Малюга-Мельникова – глядачів зачарував експериментальний театр-студія.

Взявся за аматорське театральне мистецтво у Боголюбському будинку культури професійний актор (заслужений артист України) Петро Савош і як за помахом чарівної палички створив аж два театри – дорослий і дитячий...

Волинь багата і щедра на талантами, про що свідчить переконлива статистика: за річними звітами громад області, станом на початок 2023 року, в області функціонує 263 театральні колективи, з них 14 театрів мініатюр, 3 – лялькові театри. Почесне звання «народний аматорський» носять 17 колективів, «зразковий аматорський» – 4.

В області відбуваються театральні свята, огляди-конкурси народних театрів, конкурси читців. І завжди зали наповнюються вдячними глядачами яких від сучасних екранів та моніторів відриває живе мистецьке спілкування. Бо театр, як і народна пісня, це наше, українське, щире. У нашого народу живі традиції, багатий духовний світ, що передається із покоління в покоління, вдосконалюється і розвивається.

ЛУЦЬК – ВОЛНОВАХА РАЗОМ!

Перші великі втрати у війні українці понесли 22-го травня 2014 року. Тоді біля міста Волновахи Донецької області розстріляли бійців 51-ї бригади. Загинуло 18 чоловік. Більшість – волиняни, були хлопці і з Рівненщини. Саме тоді всі зрозуміли, що на сході країни триває справжня жорстока війна.

Волноваха стала містом-побратимом Луцька. Ще на початку 2015 року луцький міський голова Микола Романюк і тодішній мер Волновахи Сергій Демченко підписали угоду про співпрацю. Тоді під мирним гаслом «Луцьк – Волноваха разом!» на Донбасі і на Волині розгорнулася реалізація ініціативи щодо спорудження в Волновасі – місті-побратимі Луцька – української православної церкви. Про спільність мети свідчить та обставина, що досягалася вона об'єднаними зусиллями представників Східної та Західної України.

Зокрема, місцева влада Волновахи та району виділила земельну ділянку для побудови храму та вирішила різноманітні інфраструктурні завдання. На Донеччині також проводився збір коштів для церкви, яка мала об'єднувати людей із різних регіонів України. Особливо активно працювала місцева влада, зокрема, в. о. Волноваського міського голови Ігор Ісміханов, голова районної ради Валерій Лубінець та народний депутат України Дмитро Лубінець.

У грудні 2016 р. митрополит Луцький і Волинський Михаїл освятив місце під будівництво церкви. У травні 2017-го відбулося закладення капсули, що мала вигляд ключа із зображенням Луцького замку, в якому взяла участь делегація священнослужителів Волинської єпархії.

Гроші – 5 мільйонів гривень – збирали і на Волині, і на Донбасі. Тож у Волновасі постав цілий духовний комплекс: храм, дзвіниця, капличка, гуманітарний центр. Для збору коштів організатори, зокрема, провели кілька благодійних аукціонів.

Храм назвали на честь Святого Миколи Чудотворця – покровителя Луцька. Перше урочисте богослужіння відбулося 22 травня 2018 року. Храм незвичний для цієї місцевості – побудований із дерева смереки, яку привезли сюди із Західної України. Це була єдина церква

в усій окрузі, де правили українською мовою. Настоятелем став монах родом із Луцька отець Макарій, у миру Олег Дядюсь. Місцеві відразу з недовірою ставилися, думали, що приїхали сектанти. Проте з часом звикли, людей щоразу ставало більше. Відкрили при церкві недільну школу, літній табір з вивчення англійської мови, став працювати центр для молоді.

Відтоді між Луцьком і Волновахою зав'язалась справжня дружба і взаєморозуміння. Західне місто допомагало донеччанам організувати тероборону, поставляло транспорт, речі першої необхідності. В практику ввійшли дружні візити волновасців на Волинь, обмін культурними програмами в святкові релігійні та державні дати.

З початком повномасштабного вторгнення рашистів на Україну бої за Волноваху тривали з 27 лютого до 11 березня 2022 року, внаслідок чого сили росії та «Донецької народної республіки» встановили контроль над містом. Результати вторгнення були для Волновахи суттєвими: значні руйнування та знищення, станом на перше березня майже 90% будівель були пошкоджені або розгромлені. Російські війська завдавали уражень житловим районам міста. 28 лютого українські урядовці повідомили, що Волноваха знаходилася на межі гуманітарної катастрофи. Документація окупантів також містить свідчення щодо масштабних ушкоджень. Наприклад, майже повністю знищена міська лікарня: вагомі дефекти є на кожному поверсі будівлі, а декілька корпусів безповоротно підлягають зносу.

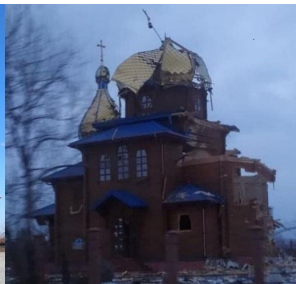
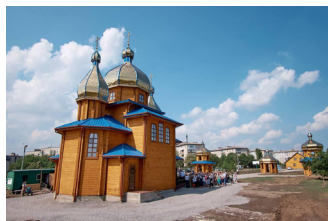
Російські загарбники розбомбили церкву Святителя Миколая Чудотворця, яка символізувала дружбу між містами-побратимами Луцьком і Волновахою. Церква трималася до останнього. Розстрілювали її вже впритул разом з будинками людей. Тоді дуже сильно пошкодили куполи. А через якийсь час повністю спалили.

6 березня 2022 року Указом Президента України місту Волноваха надано почесне звання Місто-герой України. 21 травня у Кам'янці-Подільському на Хмельниччині відкрили стелу «Міста-герої України». Список з десяти міст очолює саме Волноваха.

Кожен тимчасово окупований населений пункт обов'язково буде звільнений. Незлам-

ний дух української нації завжди руйнуватиме агресивні наміри загарбників. А український прапор майорітиме над кожним куточком нашої держави.

Волинь прийняла багато біженців із Волновахи і надала їм прихисток. Поліський край завжди готовий подати руку допомоги міступобратиму яке зараз під окупацією рашистів. Ми готові після перемоги над московською ордою не тільки заново відбудувати Божий храм у Волновасі а й відродити віру у справжню дружбу і єдність Сходу і Заходу в єдиній і незалежній державі Україна.

ОБРЯДОВЕ ДІЙСТВО З ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЕЛЕМЕНТА НКС «БЖІЛЬНИЦТВО. ГЛЯДІННЯ ПЧІЛ ПО-БАЇВСЬКІ»

30 березня у селі Баїв Боратинської територіальної громади відбулося обрядове дійство «Палітра баївських бджолярів»

Захід складався з трьох тематичних частин: дійство «Я вас бджоли благословляю»; екскурсія «Таємниця старої борті»; дегустація «Посмакуймо кухлем меду».

У народі, 30 березня, відзначають «Теплого Олексія». Цей день знаменує початок роботи пасічників. Якщо погода вже тепла, сніг зійшов, то пасічники виносять вулики з бджільника, замовляють бджіл, щоб інших хазяїв не шукали, а потім моляться, щоб Бог послав гарне літо й, відповідно, багато меду. На «Святого Олексія» (30 березня) пасічники прогрівали вулики на

сонці, окроплюючи їх освяченою в храмі водою. Після обльоту, швидко оглядаються бджолині сім'ї та виконуються необхідні роботи: видаляють підмор, зайві та опроношені рамки, поповнюють кормові запаси, в тому числі білкові (медово-пергові рамки із запасу), скорочують і добре утеплюють гнізда. Ця цікава жива традиція під назвою «Бджільництво. Глядіння пчіл по-Баївські» нещодавно поповнила Перелік нематеріальної культурної спадщини Волині.

Модераторами обрядового дійства були виконувачка обов'язків начальника відділу культури та молодіжної політики Боратинської сільської ради Оксана Кравчук та відомі в Україні та на Волині пасічники Володимир Дмитрук, Марія та Антон Шотіки.

Учасники обрядового дійства мали нагоду зустрітися і поспілкуватися з одним найстаріших членів «Братства бджолярів Землі Волинської Ройовий Стан» Іваном Анастасійовичем Душаком, який має більш як 100 вуликів і чималий досвід роботи. Також у його колекції 17 старовинних бортів.

Цей день ознаменував початок роботи пасічників. Вони помолилися до Господа та покровителя бджолярів Святого Олексія, окропили вулики освяченою в храмі водою. Оглянули бджолині сім'ї, розповіли присутнім про важливість толерантного ставлення до цих Божих комах-трудівниць.

На дійство завітали багато жителів громади, а також в.о. начальника управління культури, з питань релігій та національностей Валерій Дмитрук, працівники Обласного науково-методичного центру культури та закладів культури громади, фахівці з дослідження традицій Волині.

ВІДБУЛИСЯ МАЙСТЕРКИ «НАРОДНА ВЕЛИКОДНЯ АТРИБУТИКА З СОЛОМКИ»

5 квітня у приміщенні обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки відбувся майстер-клас «Народна Великодня атрибутика з соломки» з популяризації елемента НКС «Соломоплетіння та народна флористика Турійщини» за участі відомої майстрині народної творчості з Турійська, члена громадської організації «Рукотвори Волині» – Валентини Петрівни Якимович.

Його організували спеціалісти Обласного науково-методичного центру культури та Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки. У відкритті майстерок взяли участь заступник начальника управління культури, з питань релігій та національностей Валерій Дмитрук, т.в.о. директори – ОНМЦК Любов Рожнова та бібліотеки Наталія Граніч.

Любов Рожнова у своєму виступі зазначила, що 25 липня 2022 року Міністерством культури та інформаційної політики України було внесено до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України елемент НКС «Традиція соломоплетіння у Турійській громаді Волинської області». Це перший елемент НКС, який було визнано на Всеукраїнському рівні, як один із кращих живих традицій Волині. Це був дуже вдалий проект Обласного науково-методичного центру та працівників культури Турійщини. Фахівці Центру, співпрацюючи з Турійськими майстринями, зробили опис елемента, підготували комплект документів і подали на розгляд Експертної ради при Міністерстві культури та інформаційної політики України.

Провідний методист ОНМЦК з охорони нематеріальної культурної спадщини Лідія Клімчук акцентувала на нових здобутках цього елемента НКС. Зокрема, елемент НКС «Традиція соломоплетіння у Турійській громаді Волинської області» уже помітили в ЮНЕСКО та запросили до участі у Міжнародній програмі «Використання НКС в освітньому просторі». Тобто із 61 елементів НКС, які є у Національному реєстрі, обрано лише 14 і серед них «Традиція соломоплетіння у Турійській громаді Волинської області». У шкільних підручниках з вивчення

точних і гуманітарних предметів різних країн з'являться ілюстрації виробів з соломки. Вчені вирішили, що це значно збагатить навчальні програми і пропагуватиме українські традиції серед учнівської молоді інших народів.

Традиція соломоплетіння тепер побутує у селах Купичів, Туличів, Новий двір, Мокрець, Обеніжи, Соловичі, Кустичі Турійської громади, а також селищі міського типу Турійськ. Це давня Волинська традиція. У побуті волинян ще у 30-40 роках минулого століття можна було зустріти солом'яні шкатулки, бочки для зберігання зерна і павуки, які вішали на стелі та дідухи, які вносили господарі і встановлювали на покуті у Святвечір. Дідух і павук знову набувають чинного місця у різдвяній атрибутиці Волині. Нині головними носіями елемента в регіоні є Марія Кравчук та Валентина Якимович.

Читачі бібліотеки, студентська молодь навчальних закладів міста Луцька мали щасливу нагоду почути про усі премудрості соломкарства, безпосередньо спілкуючись з майстринею Валентиною Якимович, яка навчила їх виготовляти з соломки весняних пташок, берегиньок, оздоблювати великодні яйця.

ОБЛАСНИЙ КОНКУРС ПИСАНКИ «ВЕЛИКОДНЄ ДИВО»

З метою залучення дітей та молоді до культурних і духовних цінностей, історичної спадщини українського народу, традицій національної культури, сприяння розвитку писанкарства на Волині, дослідження великодньої звичаєвості, 06 квітня 2023 року в Обласному науково-методичному центрі культури було проведено обласний конкурс писанки «Великоднє диво», в якому брали участь учні мистецьких шкіл, працівники клубних установ області та студенти вищих навчальних закладів.

На конкурсі було представлено 280 творчих робіт, з них у номінації «Образотворче мистецтво» – 103, «Писанкарство» – 76, та «Декоративно-прикладне мистецтво» – 101. Згідно рішення журі, 135 робіт відзначені дипломами I, II, III ступеня, всі інші учасники отримують подяку за участь.

Високий рівень виконання робіт продемонстрували Володимирська дитяча художня школа імені Миколи Рокицького, Ковельська дитяча художня школа імені Андроника Лазарчука, Нововолинська, Камінь-Каширська дитячі школи мистецтв, Люблинецька, Прилісненська, Устилузька, Княгининівська школи мистецтв, клас образотворчого мистецтва Ратнівської музичної школи, Волинський фаховий коледж культури і мистецтв імені Ігоря Федоровича Стравінського, Волинський національний університет імені Лесі Українки, КЗ «Центр культури, дозвілля і спорту Іваничівської селищної ради», Володимир-Волинський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського, ліцей с. Овлочин Оваднівської територіальної громади, «Центр культурних послуг» Рожищенської міської ради, будинки культури с. Свійчів Оваднівської, с. Рудники Колківської територіальних громад, клубні заклади сіл Затурці та Озютичі Затурцівської, с. Квітневе Доросинівської територіальних громад.

СЕМІНАР-ПРАКТИКУМ КЕРІВНИКІВ КЛУБНИХ ЗАКЛАДІВ

26 квітня 2023 року відбувся обласний дистанційний семінар-практикум керівників клубних закладів на тему «Центр культурних послуг – як творча лабораторія з координації процесів духовного та культурного розвитку громади, збереження і популяризації народної творчості, нематеріальної культурної спадщини, інноваційних форм та методів роботи установ культури в громаді».

Учасників семінару-практикуму привітав начальник управління культури, з питань релігій та національностей Волинської обласної державної адміністрації Олександр Хвіщук.

Актуальне на сьогодні питання «Центр культурних послуг як багатофункціональний заклад культури з координації процесів духовного та культурного розвитку територіальних громад» змістовно презентувала Марина Кулініч – керівник експериментальної групи з координації взаємодії з регіонами, директором стратегічного планування та європейської інтеграції Міністерства культури та інформаційної політики України.

Розмову із учасниками обласного семінару-практикуму продовжила Любов Рожнова – т.в.о. директора Обласного науково-методичного центру культури. Зокрема велася мова про регіональний етап Всеукраїнського огляду-конкурсу клубних закладів у сільській місцевості, окреслено значну роль клубних установ, як важливого публічного просвітницького простору.

Про значимість клубних закладів – складової соціально-культурного осередку громади у складі Центрів культурних послуг та про діяльність любительських об'єднань і клубів за інтересами в організації дозвілля та творчого розвитку особистості розповіла провідний спеціаліст ОНМЦК Юлія Приймачук.

Завідувачка відділом аматорського мистецтва та народної творчості Центру культури Олена Мартинович висвітлила питання організації діяльності колективів аматорського мистецтва клубних закладів територіальних громад області та участі їх в обласних, всеукраїнських культурно-мистецьких заходах, конкурсах та фестивалях.

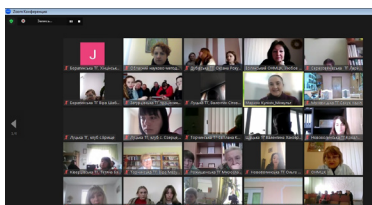
Важливим та пізнавальним був виступ за-

ступника директора ОНМЦК Віталія Клімчука з темою «Спільні зусилля клубних установ та місцевих храмів в площині духовності».

Про діяльність клубних закладів територіальних громад області згідно нормативно-законодавчої бази розповіла учасникам семінару-практикуму начальник відділу культури і мистецтв управління культури, з питань релігій та національностей облдержадміністрації Ольга Купровська.

Загалом семінар дав можливість у професійному колі поспілкуватися та обговорити питання подальшої роботи, разом намітити шляхи дієвої співпраці.

Організатори семінару-практикуму – Обласний науково-методичний центр культури, управління культури, з питань релігій та національностей Волинської обласної державної адміністрації.

МАМАНА КОЛИСКОВА ПІД ЧАС ВІЙНИ

14 травня 2023 року у Волинському академічному обласному українському музично-драматичному театрі імені Т. Шевченка відбулося обласне мистецьке свято «Мамина коліскова», присвячене Всеукраїнському Дню Матері.

Глядачам створили святковий настрій виконавці автентичних та сучасних коліскових пісень, колективи різних жанрів аматорського та професійного мистецтва. Звучали відомі народні колісанки та авторські коліскові, написані в час війни, а ще пісні присвячені матерям. Щирими тривалими оплесками вдячних глядачів були нагороджені колективи – з Нуйно Сошиченської ТГ з обрядом «Народини» (керівники Надія Хімчик, Оксана Теребейчик), вокальне тріо з Горохова (керівник Іван Якушик), родинний гурт з Оленино. Високий виконавський рівень продемонстрували – церковний камерний хор «Кредо» (керівник Катерина Токало), зразкова вокальна студія «Зернятко» КМЦ «Красне» КЗ «Палац культури міста Луцька (керівник – заслужена артистка України Алла

Опейда), вокальна група ліцею Героїв Небесної Сотні (керівник Антоніна Турик), дуєт у складі Тетяни Бабич та Тараса Гайдая із Волинського фахового коледжу культури та мистецтв імені Ігоря Стравінського, народні ансамблі танців – бального «Юність» (керівник Олена Янчук), народного – «Волиняночка» (керівник – заслужений працівник культури України Олена Козачук), солістки Олена та Анна Козіки, виконавиця розмовного жанру Світлана Кресак. Зачарувала глядачів пісня «Мальви» у виконанні Ольги та Олександра Середи з Ковельської школи мистецтв, виступи учасниць зразкової вокальної студії «Зернятко» КМЦ «Красне» Дарини Хлистік та Дарини Сасюк, вихованців поетичного гуртка «Мистецтво слова» Палацу учнівської молоді міста Луцька (керівник Світлана Кресак). Вклонилися глядачам чудовими піснями та майстерністю виконання – народний артист України Василь Чепелюк та заслужений артист естрадного мистецтва України Олександр Голошук.

Зі словами привітання звернулися до учасників мистецького свята та присутніх у залі заступник директора Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації Валерій Дмитрук, заступниця Луцького міського голови Ірина Чебелюк та голова Волинського обласного відділення Союзу українок Любов Ганейчук. Вони акцентували увагу на важливості свята материнства у нашій країні, багатій народними повноцінними традиціями та глибинною культурою. Значення цього свята особливо важливе в час воєнного лихоліття, коли образ матері асоціюється із рідною ненькою Україною.

Благословення на добрі і мирні будні завдяки материнській молитві почули із вуст військового капелана Національної гвардії м. Луцька отця Сергія (Лівончука). Обласне мистецьке свято «Мамина коліскова» вже стало традиційним, продовжуючи святую місію материнства і виховання дітей на яскравих зразках народної творчості, яка споконвічно передається від наших прабатьків із глибини віків. Тема материнства нерозривно пов'язана із сьогоднішніми воєнними діями, відгукується патріотичними мотивами боротьби за свободу та незалежність нашої держави, наповнена теплом і затишком

рідного дому та родини, що формує духовний світ підростаючого покоління. У рамках заходу відбулася виставка витинанок «Мереживо українського роду», де були представлені кращі зразки рукотворного мистецтва Волинського краю.

Організатори – Департамент культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Обласний науково-методичний центр культури.

ОБЛАСНИЙ ФЕСТИВАЛЬ-КОНКУРС «ТИ НЕ ЗГАСЛА, ЗОРЕ ЯСНА»

18 травня 2023 року в Обласному науково-методичному центрі культури відбувся Тринадцятий обласний дистанційний фестиваль-конкурс «Ти не згасла, зоре ясна» імені заслуженого артиста України Олександра Самохваленка.

Організатори – Департамент культури, молоді та спорту обласної державної адміністрації, Обласний науково-методичний центр культури та Волинське обласне ветеранське громадсько-культурне товариство «Холмщина».

Фестиваль-конкурс оцінювали професійні фахівці в галузі культури і мистецтва. Журі очолила доцент кафедри теорії музики Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка Галина Бернацька – донька Олександра Самохваленка.

Проведення фестивалю-конкурсу сприяє підтримці талановитих виконавців серед нащадків депортованих українців з українських етнічних земель на території Польщі, пошуку, відродження і популяризації вокально-хорового, музичного, хореографічного, театрального, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Володарем Гран-Прі став народний аматор-

ський ансамбль народної пісні «Перевесло» будинку культури імені М.П. Ковальова Ківерцівської міської ради (керівник Тамара Скарвінко).

Лауреатами I, II, III місця у відповідних номінаціях стали:

Номінація «солісти-вокалісти»

I місце – Олександр Гаврилук – учасник студії естрадного співу «Зорецвіт» м. Ковель (керівник Олег Корнелюк);

II місце – Іван Дишко – учасник студії естрадного співу «Зорецвіт» м. Ковель (керівник Олег Корнелюк);

– Ангеліна Велічко – учениця Луцької музичної школи № 3 (викладач Ая Ковальчук).

Номінація «Вокальні ансамблі та хорові колективи»

Серед вокальних ансамблів:

I місце – Народний аматорський фольклорний колектив «Родинне перевесло» будинку культури села Веселе Торчинської сільської ради (керівник Віра Мазурик);

II місце – Вокальний дует «Два кольори» у складі: Ксенії Кутні та Сергія Стасюка будинку культури імені М.П. Ковальова Ківерцівської міської ради;

– Вокальне тріо «Елегія» Локачинської музичної школи (керівник Ольга Кревська);

III місце – Вокальний ансамбль «Гармонія» будинку культури селища Заболоття Заболоттвської селищної ради (керівник Ольга Головій);

Серед хорових колективів:

II місце – Камерний хор «Бревіс» Локачинської музичної школи (керівник Ольга Кревська).

Номінація «Музичні виконавці, авторський твір»

Серед солістів:

I місце – Ольга Зеленська – учениця Княгининівської школи мистецтв (викладач Наталія Маркевич);

II місце – Софія Яремчук – учениця Княгининівської школи мистецтв (викладач Лілія Омелюк);

III місце – Дарина Гвоздяк – учениця Луцької музичної школи №1 імені Фридерика Шопена (викладач Світлана Беляєва);

– Діана Боярчук – учениця Луцької музичної школи №1 імені Фридерика Шопена (викладач Галина Мельничук);

ПІДБИВАЮЧИ ПІДСУМКИ

– Анна Омелюк – учениця Княгининівської школи мистецтв (викладач Наталія Маркевич).

Серед ансамблів:

I місце – Ансамбль народної музики «Джерельце» Княгининівської школи мистецтв (керівник Лілія Омелюк).

Номінація «Читці, театральне мистецтво, авторський твір»

Серед читців:

I місце – Соломія Стасюк клубу села Кременець Копачівської сільської ради (керівник Микола Репецький);

II місце – Єлизавета Ваньо будинку культури села Копачівка Копачівської сільської ради (керівник Тетяна Панас);

III місце – Ілона Марценюк м. Рожище (керівник Наталія Марценюк);

– Юлія Бондя клубу с. Кременець Копачівської сільської ради (керівник Микола Репецький);

Серед театральних колективів дипломом за творчий пошук нагороджуються вихованці мистецько-терапевтичного гуртка «Забавлянка» Навчально-реабілітаційного центру м. Луцька (керівник – Оксана Бохонська).

Номінація «Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво»

Декоративно-прикладне мистецтво:

III місце – Анастасія Залевська (м. Луцьк).

КОЛКІВСЬКА РЕСПУБЛІКА – ПРЕДТЕЧА УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

24 травня 2023 року, в селищі Колки, з нагоди відзначення 80-ї річниці утворення Колківської республіки відбувся тематичний захід «Колківська республіка – предтеча української незалежності». Священнослужителями Православної Церкви України відслужено панахиду по загиблих вояках Української Повстанської Армії, які загинули за волю України.

Схиливши голови у хвилині мовчання перед святою пам'яттю українських лицарів Ідеї

і Чину – полеглих захисників Колківської Республіки та поклавши квіти до пам'ятних знаків «Борцям за волю України» і «Колківська республіка» присутні на заході виявили пошану і вдячність всім загиблим землякам.

Продовжили урочистості виступи представників влади – першого заступника голови Волинської обласної ради Юрія Поліщука, заступника директора Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації Валерія Дмитрука та голови Колківської територіальної громади Олександра Палінкевича.

Тематичними були виступи аматорів сцени Колківської та Маневицької територіальних громад, як ствердження важливості, актуальності, тісного зв'язку із сьогоденними подіями російсько-української війни та героями Колківської Республіки.

Присутні мали можливість переглянути тематичну виставку інформаційних документів «Творці Колківської республіки» та світлин героїв, захисників України з Колківської громади, які загинули в російсько-українській війні «Твої сини Україно».

Захід підготовлено та проведено Обласним науково-методичним центром культури, спільно з Колківською територіальною громадою за сприяння Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації.

*Матеріали рубрики підготували:
Віталій Клімчук, Лідія Клімчук, Вікторія Скороход,
Христина Гнатюк, Олена Мартинович*